

Sammanträdesdatum
6.11.2024

Nr
10

Paragrafer
143-171

Plats och tid	Kommunkansliet Klemetsby, Lumparland. Onsdag 6.11.2024 kl. 19.00–21.44.
Beslutande	Eriksson Pia, ordförande Mörn Tomas, vice ordförande Alm-Ellingsworth Göta Jansson Eva Rosbäck Mikael Malén Johan, ersättare
Frånvarande	Williams Robert
Övriga deltagande	Jansryd Mattias, kommundirektör, föredragande och sekreterare Björkqvist Guy, kommunfullmäktiges ordförande Alm Anton, kommunfullmäktiges I vice ordförande Starrin Lisa, äldreomsorgschef, 148 §, kl. 19.00-19.30
Underskrifter	Pia Eriksson Ordförande Mattias Jansryd Sekreterare
Protokolljustering Plats och tid	Lumparland 6.11.2024
Underskrifter	Göta Alm-Ellingsworth Eva Jansson
Protokollet framlagt till påseende Plats och tid	Kommunkansliet i Lumparland 8.11.2024
Intygar	
Utdragets riktighet bestyrker Plats och tid	Lumparland / 20
Underskrift	

För närmare information om besluten i detta protokoll, kontakta kommundirektör Mattias Jansryd per telefon +358 18 359 025 eller +358 40 1763 314 eller e-post mattias.jansryd@lumparland.ax.

Plats: Kommunkansliet i Klemetsby, Lumparland
Tid: Onsdag 6.11.2024 kl. 19.00

ÄRENDEN

143 §	Sammanträdetts konstituerande.....	1
144 §	Anmälningsärenden	2
145 §	Kommunfullmäktiges beslut 25.9.2024.....	4
146 §	Inkomstskattesats 2025 (Dnr: 262/2024).....	5
147 §	Fastighetsskattesatser för 2025 (Dnr: 263/2024).....	6
148 §	Klienter inom äldreomsorg placerade i annan kommun (sekretessbelagt enligt 21 § 15 punkten i offentlighetslagen (2021:79) (Dnr: 206/2024).....	8
149 §	Samarbete inom byggnadsinspektion och teknisk förvaltning med Lemlands kommun (Dnr: 225/2024)	12
150 §	Budget 2025 (Dnr: 247/2024).....	16
151 §	Kartläggning av kommunens verksamhet (Dnr: 56/2024)	18
152 §	Avgifter för annonsering i infobladet, kopiering och utlämnande av handlingar (Dnr: 264/2024).....	27
153 §	Avgifter för tillstånd för försäljning av nikotinpreparat samt inspektion (Dnr: 265/2024).....	28
154 §	Bygglovstaxa år 2025 Lumparland (Dnr: 266/2024).....	29
155 §	Barnomsorgstaxa 2025 (Dnr: 226/2024)	31
156 §	Fritidshemstaxa (Dnr: 267/2024)	35
157 §	Äldreomsorgsförvaltningens avgifter (Dnr: 268/2024)	36
158 §	Skolans hyrestaxor (Dnr: 269/2024)	37
159 §	Snöplogningsavgift för privatkunder år 2025, Lumparland (Dnr: 270/2024)	38
160 §	Taxa bilplats med eluttag 2025, Lumparland (Dnr: 271/2024).....	39
161 §	Vattenanslutningsavgift år 2025, Lumparland (Dnr: 272/2024).....	40
162 §	Avloppsanslutningsavgift år 2025, Lumparland (Dnr: 273/2024).....	41
163 §	Avloppsvattentaxa år 2025, Lumparland (Dnr: 274/2024)	42
164 §	Renvattentaxa år 2025, Lumparland (Dnr: 275/2024).....	44
165 §	Lägenhetshyror år 2025, Lumparland (Dnr: 276/2024).....	46
166 §	Kapacitetsreservering Lotsbroverket, Lumparland (Dnr: 239/2024).....	48
167 §	Utlåtande VA-plan Åland 2025–2040 (Dnr: 251/2024).....	50
168 §	Marknadsföring av kommunen (Dnr: 188/2023)	53
169 §	Förfrågan om besvär över KEVA:s utjämningsavgifter (Dnr: 277/2024).....	55
170 §	Lagförslag om landskapslag om cybersäkerhet och motståndskraft (Dnr: 256/2024).....	56
171 §	Sammanträdetts avslutande	60

143 § Sammanträdets konstituerande

Laglighet och beslutförhet

Konstaterades att kommunstyrelsen sammanträder i beslutfört antal på lagenlig kallelse.

Protokolljustering

Till protokolljusterare utsågs Göta Alm-Ellingsworth och Eva Jansson.

Protokolljustering sker direkt efter sammanträdets avslutande.

Godkännande av föredragningslistan

Föredragningslistan godkändes enhälligt oförändrad.

144 § Anmälningsärenden

Ks § 144/6.11.2024

1. Tjänsteinnehavarbeslut fattade under kvartal 3:
Kommundirektören
16 § Individuellt tillägg
17 § Utlåtande över ansökan om jordförvärv
18 § Utlåtande över ansökan om jordförvärv
19 § Utlåtande över ansökan om jordförvärv
20 § Anställande av barnskötare
21 § Anställande av närvårdare
22 § Uppsägning av lägenhet
Skolföreståndaren
Överförande av elev till specialpedagogiskt stöd
Äldreomsorgschefen
Beslut om Tillfälligt förordnande: 1
Beslut om socialservice, hemservice/ korttidsvård på serviceboende med heldygnssorg: 2
Beslut om socialservice, trygghetslarm: 2
Beslut om hemserviceavgift: 1
Byråsekreteraren
Beslut om hemvårdsstöds tilläggsdel: 7
Beslut om hemvårdsstöd för syskon: 1
2. Barnomsorgsledarens beslut om utökning av arbetstid för tillfällig barnskötare.
3. Utlåtande från byggnads- och miljönämnden över utkast till Strategi för naturskydd på Åland.
4. Rättelse av beslut gällande landskapsandelar för driften av socialvården och socialtjänsten år 2025, ÅLR.
5. Protokollsutdrag övergripande räddningsplan, ÅLRM.
6. Ägarrapport tertial 2 2024, Åda.
7. Budgetuppföljning och prognos 2024, KST. Helårsprognosen visar en överskridning om 641 000 euro.
8. Med hänvisning till likviditetsstödsansökan har kommundirektören meddelat samtliga enheter att endast nödvändiga inköp får göras fram till kommunen fått besked om ansökan.
9. Med hänvisning till likviditetsstödsansökan innehåller kommunen temporärt med vissa betalningar till andra offentliga förvaltningar.
10. Kallelse till höstmöte 19.11.2024, Leader Åland r.f.
11. Kallelse till förbundsfullmäktigemöte SÅUD.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar anteckna de ovan nämnda ärendena till kännedom.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

145 § Kommunfullmäktiges beslut 25.9.2024

Ks § 145/6.11.2024

Enligt 44 § i förvaltningsstadgan ska kommunstyrelsen granska lagligheten av de beslut som fattats av kommunfullmäktige samt tillse att de verkställs.

Följande ärenden behandlades vid kommunfullmäktiges sammanträde 25.9.2024:

- 47 § Samarbete inom byggnadsinspektion och teknisk förvaltning med Lemlands kommun
- 48 § Nytt webbplatspaket
- 49 § Implementering av nytt ekonomisystem

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen konstaterar att kommunfullmäktiges beslut är lagliga och att de kan verkställas eller redan har verkställts.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

146 § Inkomstskattesats 2025 (Dnr: 262/2024)

Ks § 146/6.11.2024

Budgetförslaget för 2025 utgår från en inkomstskattesats på 19,50 % då kommunstyrelsens budgetdirektiv utgick från den skatteprocenten. Bedömningen är att andra ändringar än i skatteprocenten behöver göras i kommunens finansiering för att på längre sikt få en ekonomi i balans.

Prognosen med nuvarande inkomstskattesats på 19,50 % är att det under 2025 inflyter 1 456 000 euro i inkomstskatt.

Uppskattad påverkan av inkomstskattesatsförändring

1 %	75 000
0,50 %	37 500
0,10 %	7 500

Inkomstskattesatsen ska anges med en tiondels noggrannhet.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå för fullmäktige att inkomstskattesatsen för 2025 fastställs till 19,50 %.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

147 § Fastighetsskattesatser för 2025 (Dnr: 263/2024)

Ks § 147/6.11.2024

Under 2024 har fastighetsskattesatserna varit följande:

Allmän för byggnader	0,60 %
Allmän för markområden	0,60 %
Stadigvarande boende	0,00 %
Övriga bostadsbyggnader	0,90 %
Allmännyttiga samfund	0,00 %
Obebyggd byggplats	1,00 %
Kraftverk	0,60 %

Påverkan av förändring av allmän fastighetsskatt för byggnader

0,10 % 3 000 euro

Påverkan av förändring av allmän fastighetsskatt för markområden

0,10 % 4 000 euro

Påverkan av förändring av fastighetsskatt för stadigvarande boende

0,10 % 8 000 euro

Påverkan av förändring av fastighetsskatt för övriga bostadsbyggnader

0,10 % 4 000 euro

Påverkan av förändring av fastighetsskatt för allmännyttiga samfund

0,10 % 120 euro

Påverkan av förändring av fastighetsskatt för obebyggd byggplats

0,10 % 20 euro

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå för fullmäktige att fastighetskatterna för 2025 fastställs till följande:

Allmän för byggnader	0,60 %
Allmän för markområden	0,60 %
Stadigvarande boende	0,00 %
Övriga bostadsbyggnader	0,90 %
Allmännyttiga samfund	0,00 %
Obebyggd byggplats	1,00 %
Kraftverk	0,60 %

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

**148 § Klienter inom äldreomsorg placerade i annan kommun
(sekretessbelagt enligt 21 § 15 punkten i offentlighetslagen
(2021:79) (Dnr: 206/2024)**

149 § Samarbete inom byggnadsinspektion och teknisk förvaltning med Lemlands kommun (Dnr: 225/2024)

Ks § 126/18.9.2024

Lemland och Lumparland har sedan 2012 ett samarbetsavtal för byggnadstekniska sektorn. I maj 2023 valde kommunfullmäktige i Lemland att säga upp samarbetsavtalet, vilket medför att avtalet upphör per den 31.12.2024. Under hösten 2023 har initiala diskussioner förts mellan kommunerna avseende eventuellt framtida samarbete och hur det kan utformas, med en uttalad målsättning om att ha frågan färdigt utredd inom första halvan av 2024.

Under första halvan av 2024 har kommunernas presidier tillsammans med kommundirektörerna diskuterat hur ett framtida samarbete skulle kunna se ut, där Lumparlands kommun haft som målsättning att ta över det drifts- och bokföringsmässiga ansvaret för både byggnadsinspektion och teknisk förvaltning. Ett utkast till samarbetsavtal har tagits fram av förhandlingsgruppen. Utkast till samarbetsavtal, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 126

Avtalets innehåll

Tjänsteleverans: Lemlands kommun förbinder sig att leverera tjänster för beredning, beslut och verkställighet inom byggnadsinspektion och kommunal infrastruktur. Detta inkluderar teknisk chef, byggnads- och miljöinspektör samt fastighetsskötare, upp till ett visst antal timmar per vecka.

Beställning: Lumparlands kommun beställer dessa tjänster enligt sitt behov och ansvarar för beslutsfattandet där delegation inte är möjlig.

Ekonomi: Tjänsterna faktureras kvartalsvis utifrån faktiska timmar och enligt en prislista som revideras årligen.

Avtalsperiod: Gäller från 1 januari 2025 med en uppsägningstid på 12 månader.

Det faller således på Lumparlands kommun att ordna beslutsfattandet vad gäller frågor som inte delegerats till tjänsteinnehavare. Således behöver kommunen från 1.1.2025, om avtalet godkänns under hösten, en byggnadsnämnd (lagstadgad) samt ett organ som ansvarar för den tekniska förvaltningen.

Avsikten hos presidiet i förhandlingarna med Lemlands kommun är att den tekniska förvaltningen skulle kunna ligga under kommunstyrelsen då ärendemängden bör vara cirka 2 ärenden per sammanträde, men där tekniska chefen närvarar vid behov. Detta bör minimera det administrativa arbetet för

förvaltningen. Byggnadsnämnd är en lagstadgad nämnd och bygglovshandläggningen kan således inte skötas av kommunstyrelsen. Antalet ärenden som faktiskt behöver ett nämndbeslut enligt nu gällande delegeringsbeslut är dock inte särskilt många per år, men nämnden skulle behöva sammanträde med jämna mellanrum för att ha en jämn handläggning av bygglovsansökningar under året.

Utifrån det beskrivna upplägget håller byggnads- och tekniska kansliet att arbeta med att få fram vilka timmar som uppskattningsvis behöver säljas till Lumparlands kommun och hur mycket som Lemlands kommun själva behöver tjänsteinnehavarna.

Eftersom själva grunden i samarbetsavtalet är överenskommet i förhandlingsgruppen lyfts det nu till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige för kännedom.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen tar del av utkastet till samarbetsavtal enligt Bilaga A – Ks § 126 beslutar ge det till kommunfullmäktige för kännedom. Förvaltningen befullmäktigas att arbeta vidare med avtalsutkastet och inkomma med ett slutligt förslag till avtal under hösten.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

Kf § 47/25.9.2024

Beslut

Kommunstyrelsens förslag godkändes enhälligt.

Ks § 149/6.11.2024

Ett slutligt avtalsförslag har behandlats i kommunstyrelsen i Lemland vilken föreslår för fullmäktige att godkänna avtalet. Avtalsförslag, enligt bilaga:

- Bilaga B – Ks § 149

Det enda som egentligen är nytt från föregående behandling är att prisbilagan är framtagen. En sammanfattning av prissättningen följer nedan.

Det föreslås att en grundavgift tas ut för de fasta kostnaderna samt en rörlig kostnad som baserar sig på antalet timmar som Lemlands kommun säljer till Lumparlands kommun. Försäljningen har dock begränsats till ett spann för antalet timmar per vecka i medeltal som kan säljas till Lumparlands kommun.

Detta ger en viss flexibilitet, men utan att försäljningen till Lumparlands kommun tillåts bli så omfattande att Lemlands kommun inte kan utföra det egna arbetet enligt plan.

Förslaget är att avtalet löper tillsvidare, med årliga förhandlingar om antalet timmar som kan säljas och med årlig prisjustering. Avtalet föreslås med en ömsesidig uppsägningstid på sex månader, vilket bedöms vara tillräckligt lång tid för att båda kommunerna ska ges en reell möjlighet att ställa om den egna verksamheten.

De timmar som Lemlands kommun erbjuder sig att sälja är följande:

- För kommunal infrastruktur: mellan 11,00 och 21,45 h/vecka i medeltal under ett kalenderår, detta motsvarar mellan 10 och 20 % av den totala veckoarbetstiden för tekniska kansliet.
- För byggnadstillsyn och befolkningsskydd: mellan 7,50 och 11,00 h/vecka i medeltal under ett kalenderår, detta motsvarar mellan 12 och 18 % av den totala veckoarbetstiden för byggnadskansliet.
- För skötsel av anläggningar och fastigheter: mellan 38,25 och 40,50 h/vecka i medeltal under ett kalenderår, detta motsvarar mellan 25 och 26,5 % av den totala veckoarbetstiden för fastighetsskötseln.

Lemland och Lumparland kan enligt avtalsförslaget komma överens om tillfällig ökning eller minskning av det antal timmar som säljs. Lemlands kommun förbehåller sig dock rätten att avsäga sig uppdrag som till arbetsmängden enligt Lemlands kommuns bedömning väsentligt överskrider omfattningen av tjänster enligt villkoren i avtalet.

Antalet timmar som avtalet omfattar ska ses över årligen, senast under september månad. Vid dialogen kan parterna komma överens om att försäljningens omfattning antingen ska bibehållas, ökas eller minskas.

Syftet med grundavgiften är att täcka den risk och det ansvar som Lemlands kommun bär samt en andel av de fasta avgifterna som säljaren oundvikligen har. Den löpande timkostnaden är baserad på tre olika sorters tjänster: ledande tjänster och myndighetsutövning, administrativa tjänster samt fastighetsskötsel. Lemlands kommun ska revidera prissättningen årligen, senast den 15 november. Priserna baserar sig på säljarens personalkostnader samt därtill hörande kostnader för utförande av tjänsterna, så som exempelvis nödvändig utrustning och IT-lösningar, och anges exklusive moms.

Avslutningsvis bör nämnas att avtalet ännu inte är behandlat av kommunfullmäktige i Lemland och att eventuella ändringar kan komma att ske i samband med kommunfullmäktiges behandling av ärendet. Preliminärt förväntas kommunfullmäktige i Lemland behandla ärendet 6.11.2024.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå fullmäktige att godkänna avtal om försäljning av tjänster inom kommunal infrastruktur, byggnadstillsyn, befolkningsskydd samt skötsel av anläggningar och fastigheter enligt Bilaga B - Ks § 149. Kommunstyrelsens ordförande och kommundirektören befullmäktigas att slutligt utforma och underteckna avtalet.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt med tillägget att kommunstyrelsen emotser en uträkning gällande hur Lemlands kommun kommit fram till grundavgifterna, timarvodena och minimitimdebiteringen.

150 § Budget 2025 (Dnr: 247/2024)

Ks § 136/15.10.2024

Kommunstyrelsen, kommunfullmäktiges presidium och berörda tjänsteinnehavare håller budgetseminarium i Lumparlands skola inför 2025 års budget. Kommunfullmäktiges ledamöter och kommunstyrelsens ersättare har även bjudits in till seminariet.

Kommundirektörens förslag

Äldreomsorgsförvaltningen, bildningsförvaltningen, tekniska nämnden, byggnads- och miljönämnden, den gemensamma räddningsnämnden, kultur- och fritidsförvaltningen och centralförvaltningen presenterar sina budgetförslag för år 2025 och en allmän diskussion och frågestund hålls i anslutning till detta varefter ärendet remitteras till kommundirektören för vidare beredning.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

Ks § 150/6.11.2024

Ett utkast till budget 2025 har tagits fram vilket visar ett underskott på 596 861,80 euro. Budgetförslaget går över den totala ramen kommunstyrelsen gav genom § 102/19.6.2024 med 211 250,88 euro. Årsbidraget budgeteras till - 432 043,80. Ramen minskades med 336 258,57 euro i budgetdirektivet för år 2025.

Utkast till budget 2025 och ekonomiplan 2026–27, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 150

Anledningarna till ramöverskridningar samt konsekvenser för att försöka landa inom ram har tagits fram, enligt bilaga:

- Bilaga B – Ks § 150

Sammantaget kan konstateras att det är många olika anslag som bidrar till ramöverskridningen inom äldreomsorgsförvaltningen. Lägre inkomster för försäljning av plats till annan kommun samt klientavgifter bidrar till stor del. Att kommunen har en kock anställd vid Kapellhagen förklarar också en stor del av skillnaden gentemot bokslut 2023. Avslutningsvis kostar platser på Sveagården väsentligt mer än i bokslut 2023.

Vad beträffar bildningsförvaltningen är det ökat behov av personal inom barnomsorgen för att möjliggöra för mer administration för daghemsföreståndaren samt skolans plan att gå från två klasser till tre som bidrar till bildningsförvaltningens ramöverskridning.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen tar del av utkastet till budget 2025 och ekonomiplan 2026–27 enligt Bilaga A – Ks § 150 och föreslår eventuella justeringar, varefter den remitteras till kommundirektören, för att återigen behandlas av kommunstyrelsen vid det planerade sammanträdet 27.11.2024.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt med tillägget att bildningsförvaltningen får i uppdrag att under våren utreda behovet av en tredje klass och en ytterligare assistent.

151 § Kartläggning av kommunens verksamhet (Dnr: 56/2024)

Ks § 30/28.2.2024

I budget 2024 finns ett uppdrag att förvaltningen ska kartlägga kommunens verksamhet för att hitta möjliga effektiviseringar.

Förslag till plan för kartläggning, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 30

Det inledande steget i processen innebär en genomgång av kostnader som inte direkt skulle påverka den lagstadgade verksamheten. Därefter följer en kartläggning av kostnader som, även om de inte är direkt lagstadgade, potentiellt kan ha en indirekt inverkan på kommunens lagstadgade verksamhet.

Efter att detta har genomförts kommer hela kommunens personalresurs att granskas noggrant för att säkerställa att den är optimalt dimensionerad. I samband med denna översyn kommer också den praktiska verksamheten att analyseras för att identifiera eventuella arbetsmetoder eller verktyg som kan optimeras för att öka effektiviteten.

Eftersom en betydande del av kommunens IT-infrastruktur är förvaltningsövergripande, kommer en separat analys av IT-miljön och dess struktur att genomföras.

Kommunalförbunden granskas också separat eftersom medlemskap i ett förbund grundar sig i avtal som kommunen inte ensidigt kan ändra.

I det avslutande skedet utförs en noggrann bedömning av vilka av de föreslagna effektiviseringarna som faktiskt är genomförbara. Målet är att presentera ett förslag till förändringar som kan behandlas av kommunstyrelsen och därefter gå vidare till fullmäktige för beslut om genomförande.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar godkänna planen för kartläggning av kommunens verksamhet enligt Bilaga A – Ks § 30 och överlåter till kommundirektören att tillsammans med kommunens enheter genomföra kartläggningen.

Första delen av kartläggningen där man går igenom icke lagstadgade kostnader, personalresursen och den praktiska verksamheten ska vara klar och kommunstyrelsen tillhanda senast på styrelsesammanträdet i juni.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

Ks § 91/19.6.2024

Första delen av kartläggningen är färdigställd. Synpunkter från enheterna, enligt bilaga:

- Bilaga B – Ks § 91

Den praktiska verksamheten

Centralförvaltningen

Centralförvaltningen har en kommundirektör, ekonomichef och byråsekreterare varav de två sistnämnda arbetar på 80 procent.

IT-systemen fungerar, men behov av ett nytt ekonomisystem för att kunna effektivisera verksamheten ses som viktigt, speciellt med tanke på den statistik som ska in till Statskontoret, som nu görs manuellt, samt momsredovisningen. Problemet med nya system verkar tyvärr vara att de är anpassade för mycket större organisationer än Lumparlands kommun och blir då inte så effektiva som man hade hoppats på eftersom att de är för omfattande och även mycket kostsamma.

Vad gäller icke lagstadgade uppgifter rör det sig om administrering av stipendier, administrering av uppvaktningar för personalen och infobladet (skulle kunna göras om till ett digitalt infoblad). Eventuellt skulle kommunen också kunna sluta med arbetstidsredovisning för personal som inte arbetar enligt periodarbete och under förutsättning att man jobbat enligt planerad tid.

Efterarbetet med delgivning, registrering av beslut osv. är relativt tidskrävande. Förtullningen av varor från andra länder än fasta Finland är mycket krångliga och i många fall har man inte möjlighet att göra dem själv för att man inte har tillgång till all information som krävs och blir då tvungen att låta transportbolaget sköta förtullningen vilket innebär att det blir en extra kostnad.

Att vänta in samtliga slutregleringar från kommuner och kommunalförbund till bokslutet är en stor flaskhals som leder till mertid som skulle kunna undvikas om man inte skulle behöva vänta in alla uppgifter som i många fall kommer efter utsatt deadline.

Daghemmet

Daghemmet har en föreståndare/lärare, en lärare, en barnskötare, en resurs samt ett städ-köksbiträde. All personal är kompetent och uppfyller behörighetskraven. Resursen är dessutom överkvalificerad, har lärarutbildning.

Finns behov av visst nytt material samt förnyelse, då inga större inköp gjorts på många år, t ex till daghemsgården. Önskvärt vore att digital utrustning ses över

och kompletteras. Även vissa produkter för barn med NPF (neuropsykiatriska funktionsnedsättningar) skulle behöva köpas in.

Allt arbete som utförs ingår i läroplanen för barnomsorgen på Åland. Barnens behov går naturligtvis i första hand, detta kan innebära att de ibland inte hinner med lagstadgade uppgifter såsom pedagogisk planering och dokumentation, dessa utförs då på övertid/egen tid.

Personal är av åsikten att den pedagogiska dokumentationen är tidskrävande (lärloggar, underlag för specialpedagogiska åtgärder) men det är samtidigt sådant som är nödvändigt och krävs enligt lagen och läroplanen. Den digitala hanteringen kan vara tidskrävande då personalen till viss del saknar kunskaper inom området och då tekniken ofta krånglar.

Brister i datautrustning, ingen uppkoppling till nätet vilket medför att förundervisning, sagostunder och samlingar ibland inte kan genomföras. För föreståndaren kan detta innebära att administrativt arbete inte blir gjort på den planerade tiden, vilket i sin tur gör att hon måste gå från barngruppen på annan tid.

Wilma (ett webbaserat administrationsprogram för närvarohantering och kommunikation mellan hemmet och daghemmet) tar onödigt mycket tid då allt ännu inte är anpassat efter barnomsorgens behov. Som föreståndare måste ännu närvarostatistiken skötas dubbelt, enligt det gamla systemet och i Wilma. Ändringar i vårdtider måste till viss del också göras av föreståndaren.

Fortbildning på området IKT behövs för samtlig personal. Teknologin behöver ses över.

En för kommunen gemensam IKT-ansvarig skulle spara tid och resurser. Vissa inköp kunde göras gemensamt mellan skola och daghem, såsom digital utrustning och andra hjälpmedel. Arbetsbeskrivningarna behöver revideras i enlighet med den nya lagen och läroplanen för barnomsorgen.

Lumparlands skola

För det första kan nämnas att Lumparlands skola fungerar mycket väl och kollegiet bedömer att de har tillräckliga resurser för att sköta de lagstadgade uppgifterna. De gör också bedömningen att de inte utför något frivilligt arbete i skolmiljön, utan att de endast sköter det som lagen och läroplanen reglerar.

Lumparlands skola har en årskurs 1–2 och en årskurs 4–6, dvs två klasser. Lumparlands skola har två klasslärare och sedan kompletterar skolföreståndaren med en del undervisning. Skolan har två behöriga lärare och en obehörig som snart är behörig. Därtill finns en elevassistent på cirka 50 procent.

Det skulle i teorin vara möjligt med en enda klass för hela skolans elever, men ur ett pedagogiskt och personalpolitiskt hänseende är det inte att rekommendera.

Biblioteket

Biblioteket sköts av en biblioteksekreterare på 50 procent och öppettiderna är måndagskväll och onsdagskväll samt en timme på onsdag eftermiddag. Av sådant som inte är lagstadgat är det Medis kursplanering och bidragsansökningar. Medis planeringen görs mestadels utanför bibliotekstimmarna. Bidragsansökningarna tar minimalt med tid.

Meröppet kunde gynna låntagare, men detta skulle kräva investeringar i ny teknik och övervakning.

Biblioteket fyller 100 år 2026, så planen är att det borte rummet skulle göras om till barn- och ungdomsbibliotek under 2025, då skolans elevantal förväntas öka igen samma höst. Alla idéer och aktiviteter för att inspirera barnen till mera läsning bör tas till vara.

Äldreomsorgen

Personal på Kapellhagen utgörs av 12 personer varav en av dessa arbetar som kock. All personal är behörig förutom vikariepoolen.

Racer saknas. Tryckavlastande redskap saknas (exempelvis kuddar, madrasser sängar stolar, Comfort rullstol).

Kapellhagen upplever en avsaknad av samarbete med hemsjukvården. Får dock bra hjälp av hemsjukvården Mariehamn, mellan 16:00-08:00.

Vad gäller icke lagstadgade uppgifter hämtar de upp klienter till aktivitet/lunch på Kapellhagen. Kan ta med klient i samband med ärende till stan. Att få följa med på sådan biltur uppskattas mycket av klienterna. Dock genomförs detta i samband med att ett lagstadgat ärende behöver genomföras, vilket således inte låser upp resurser i onödan.

Beträffande flaskhalsar kan nämnas material via hjälpmedelscentralen. Tar lång tid för klienten att få hjälp. Remiss från läkare till att sedan faktiskt få sitt hjälpmedel tar lång tid. Det undermåliga samarbetet från hemsjukvårdens sida kan också nämnas. Klienten ska inte direkt till akuten utan via sjukvårdsupplysningen. Långa telefonköer vilket förhindrar snabb hjälp och rådgivning. Beställningar till ÅHS, behöver beställa långt i förväg för att få i tid. Får ibland sämre ersättningsvaror. Åhs tar inte tillbaka. Dialog förs inte innan sämre varor skickas ut. Betalar fullt pris för varorna som kommit trots att det är ersättningsvaror.

Samarbetet på Kapellhagen upplevs fungera bra. Det finns en befintlig struktur som fungerar. Alla vet vad som ingår i respektive pass. Viss frihet finns inom

kompetens/behörighet. Kunna göra adekvata bedömningar gällande de äldres hälsotillstånd ingår i behörigheten. Avslutningsvis bör Kapellhagen se över rutinerna gällande medicinering.

Byggnadstekniska sektorn

Samarbetsavtalet inom byggnadstekniska sektorn är under förhandling. Som det ser ut nu kommer Lumparlands kommun att överta driften av byggnadstekniska sektorn. Det är först då som kommunen kan se i detalj hur den sektorn arbetar. Exempelvis skulle en översyn av kommunens hyresbostadsbestånd vara lämpligt att utföra.

Brand- och räddning

Kommunen har nyligen godkänt en för Åland gemensam räddningsmyndighet som startade upp i maj 2024. Det återstår att se vilka stordriftsfördelar som kan komma av den.

Icke lagstadgade kostnader

Kartläggning av icke lagstadgade kostnader, enligt bilaga:

- Bilaga C – Ks § 91

Centralförvaltningen

Här är det främst småsummor. De största posterna är arvoden och medlemskap i kommunförbundet. Friskvården kostar en del men kan inte anses vara något som ska dras in.

Daghemmet

Daghemmet har endast mindre summor. De har också nämnt i sin kartläggning att anslagen för inköp till verksamheten borde vara något högre för att kunna byta ut saker. Det skulle eventuellt vara möjligt att föra över barnomsorgsledning på daghemsföreståndare och kommundirektör, men det förutsätter mer administrationstid för daghemsföreståndaren.

Skolan

Skolskjutsarna är förvisso lagstadgade och gick också under budget i senaste upphandlingen, men är fortfarande en stor post. Livsmedel är förstås inget som kan tas bort men det går att få ner kostnader genom att handla billigare. I övrigt är det bara mindre summor.

Biblioteket/kultur- och fritid

Det går att skära i litteraturbudgeten, men den är redan skuren i för några år sedan. Ungdomsgården går att stänga ner då det inte är lagstadgad verksamhet. Alla bidrag till föreningar går också att dra in. Samlingslokalstödet till Furuborg är också fullt möjligt att avsluta. Det finns heller inget krav på att vara med i Medis.

Äldreomsorgen

Det går även här att få ner kostnaderna för livsmedel om man handlar billigare. I övrigt är det bara små anslag.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar vilka delar, om några, av kartläggningen som föranleder närmare utredningar som skulle kunna möjliggöra för effektiviseringar.

Beslut

Kommunstyrelsen beslöt enhälligt att varje förvaltning bör inkomma med tre konkreta förslag till förbättringar, resursförändringar och/eller förvaltningsöverskridande samarbeten. Styrelsen emotser svar senast 6.9.2024 och avser ha ett gemensamt forum där de olika förslagen diskuteras, som preliminärt ordnas 12.9.2024.

Ks § 125/18.9.2024

Inför kommunstyrelsen forum med enheterna 12.9.2024 lämnades följande förslag in, enligt bilaga:

- Bilaga D – Ks § 125

Under diskussionerna framkom följande som uppfattades som särskilt intressant:

- Samplanering genom en så kallad centralköksfunktion
- Hålla biblioteket stängt under bibliotekssekreterarens semester, förutom sommaren
- IKT-ansvarig i SÅUD även för daghemmen
- IKT-ansvarig i kommunen med en särskild ersättning
- En för alla enheter gemensam upphandling av kontorsmaterial
- Större samplanering av semestrar mellan skolans och Kapellhagens kök nu när det finns kock på båda enheterna
- Kontinuerligt utbytande av idéer kvartalsvis mellan enheter inom exempelvis dataprogram

Kontentan av forumet är att det är mycket svårt att hinna några större inbesparingar eftersom så mycket av verksamheten är lagstadgad och personaltung, men mindre effektivisering bör vara möjligt, speciellt inom livsmedel och kök.

Parallellt med kommunens egna kartläggning genomförs mellan storleksmässigt likvärdiga kommuner en jämförelse utifrån en rad olika

nyckeltal för att se var man eventuellt sticker ut kostnadsmässigt. Den bör bli klar under oktober månad.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar att förvaltningen går vidare med att utreda följande:

- Samplanering genom en så kallad centralköksfunktion samt samplanering av semestrar under sommaren
- En för alla enheter gemensam upphandling av kontors- och förbrukningsmaterial
- Fråga SÅUD om eventuell IKT-ansvarig gentemot distriktets daghem
- Särskild ersättning för en IKT-ansvarig kommunen
- Hålla biblioteket stängt under bibliotekssekreterarens semester, förutom sommaren
- Konkretisera utbytet av idéer och erfarenheter mellan enheterna

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

Ks § 151/6.11.2024

Som utlovades vid förra behandlingen av ärendet har en jämförelse med storleksmässigt likvärdiga kommuner gjorts utifrån en rad olika nyckeltal för att se var man eventuellt sticker ut kostnadsmässigt. Det kan dock nämnas att inte alla kommuner fullständigt fyllt i sina uppgifter och att det fortsättningsvis är ett arbetsdokument. Jämförelse, enligt bilaga:

- Bilaga E – Ks § 151

Som framgår av jämförelsen sticker inte Lumparlands kommun ut kostnadsmässigt med undantag för kostnaden per elev.

Dock är kommunens totala kostnad för skolan inget som fordrar uppmärksamhet. Det är egentligen ingen kommun som har anmärkningsvärda kostnader som föranleder någon oro för kostnadsineffektivitet. Jämförelsen torde visa att kommunerna driver sina förvaltningar till en kostnad som motsvarar de lagkrav kommunerna har på sig, eller åtminstone att samtliga kommuner bedriver service på ett likvärdigt sätt. Av de jämförda kommunerna är det tre kommuner som inte sedan 2020 har gjort ett överskott i sina resultat, vilka är Föglö, Kumlinge och Lumparland. Dessa kommuner ser inte heller ut att göra något positivt resultat 2024 och budgeterar också ett negativt resultat 2025.

Av jämförelsen kan man dra några slutsatser. För det första så gör Lumparlands kommuns invånares relativt höga skattekraft att kommunen inte får någon

större skattekomplettering, utan landskapsandelssystemet antar att våra kommuninvånare klarar att upprätthålla lagstadgad service med en relativt liten skattekomplettering. Jämför detta med Geta som på grund av sin låga skattekraft får en mycket hög skattekomplettering genom systemet.

Lumparlands kommun räknas inte som en skärgårdskommun enligt landskapsandelssystemet, medan Vårdö kommun gör det. Vårdö kommun får bland annat på grund av det en landskapsandel som är cirka 1 500 euro mer per invånare än Lumparlands kommun. Skatteinkomsterna totalt är dock relativt lika som Lumparland. Om Lumparlands kommun skulle få en landskapsandel som motsvarar Vårdö kommun skulle Lumparland ha en landskapsandel på 1 303 924 euro, vilket skulle medfört att kommunen hade gjort ett positivt resultat om cirka 250 000 euro 2023. Nu är det förstås inte så simpelt eftersom det finns en rad olika parametrar i landskapsandelssystemet som styr ersättningen, men kontentan av jämförelsen mellan kommunernas driftskostnader och kommunernas skatter och landskapsandelar är att vissa kommuner inte drar fördel som helhet av systemets parametrar medan andra kommuner som helhet gör det.

Lumparlands kommun kan inte, utifrån jämförelsen med andra kommuner, anses drivas kostnadsineffektivt utan helt i paritet med andra perifera kommuner. Det som emellertid kan nämnas är att utifrån verksamhetsbidrag/invånare så förefaller Geta kommun vara den mest effektiva av de mindre kommunerna. Detta får en att dra slutsatsen att Lumparlands befolkningsmängd i relation till den service befolkningen har lagstadgad rätt till inte räcker till för att upprätthålla den med nuvarande landskapsandelar, medan Geta med cirka 150 fler invånare och landskapsandel om cirka 1 000 euro mer per invånare än Lumparland ges förutsättningar att hålla sig flytande på ett bättre sätt, även om Geta antagligen kan klassas som en kriskommun enligt föreslagen lagstiftning.

Slutsatsen av den är kortare analysen är att Lumparlands kommun behöver en av två saker:

- En större befolkningsmängd som fortsättningsvis har en stark skattekraft.
- En landskapsandel som motsvarar vad en vissa andra perifera kommuner erhåller.

Den förstnämnda är inget som görs i en handvändning utan något som görs över 10-tals år. Den sistnämnda är helt beroende av politik. Det sistnämnda alternativet är görbart på kort tid i teorin, men med tanke på den fatala haveri i i landskapspolitiken vad gäller landskapsandelarna, som stått stilla sedan 2009 bör inte Lumparlands kommun sätta något förtroende för att landskapsregeringen tillsammans med lagtinget lyckas skapa en långsiktigt hållbar finansiering av kommunerna, utan kommer högst antagligen att driva

merparten av Ålands kommuner till ruinens brant eller längre innan någon långsiktig lösning tas fram. Den totala landskapsandelen var 41 749 000 euro 2009 och var 42 954 000 euro år 2023. I 2023 års belopp är kompensation för grundavdrag och reseavdrag inräknat, vilket inte i egentlig mening är en landskapsandel utan ersättning för förlorade skatteinkomster. Landskapsandelen i medeltal från 2009 till 2023 har varit 37 948 000 euro. Således har kommunerna efter 2009 fått mindre i landskapsandelar per år i medeltal. Här kan nämnas att kommunernas verksamhetsbidrag (kostnader efter intäkter) har ökat med cirka 57 000 000 euro eller 55 procent. Om Lumparlands kommun skulle få en landskapsandel som motsvarar en procentuell andel av verksamhetsbidraget i paritet med 2009 skulle kommunen under 2023 erhållit en landskapsandel på 1 214 000 euro.

Med anledning av vad som framkommer ovan har ett förslag till skrivelse tagits fram. Säkerligen är det som framkommer ovan eller i skrivelsen inte någonting nytt, men det tål att poängteras att den ekonomiska situation som kommunerna står inför inte är förorsakat av kommunerna eller dess invånare, utan en fallerad ekonomisk politik på landskapsnivå gentemot kommunerna.

Skrivelse, enligt bilaga:

- Bilaga F – Ks § 151

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar översända skrivelsen enligt Bilaga F – Ks § 151 till Ålands landskapsregering och Ålands lagting och delger ärendet i sin helhet till kommunfullmäktige och föreslår samtidigt att fullmäktige konstaterar uppdraget i budget 2024 att kartlägga kommunens verksamhet slutfört.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

152 § Avgifter för annonsering i infobladet, kopiering och utlämnande av handlingar (Dnr: 264/2024)

Ks § 152/6.11.2024

Lumparlands kommun tar ut avgifter för annonsering i infobladet och för att ta fotokopior på kommunkansliet. Förslag till avgifter för annonsering i Infobladet och kopiering och utlämnande av handlingar, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 152

Privatpersoner bosatta i Lumparland får avgiftsfritt införa en annons på 1/4 sida per infoblad.

Föreningar i Lumparland får avgiftsfritt införa en annons på 1/1 sida per infoblad.

Kommunalförbund i vilka Lumparlands kommun är medlem och kommuner med vilka Lumparlands kommun har samarbetsavtal får avgiftsfritt införa annonser i infobladet.

Allmännyttiga samfund i Lumparland kopierar svartvita kopior avgiftsfritt.

Följande ändringar föreslås:

- 1/1 sida höjs från 28 euro till 30 euro
- ½ sida höjs till från 17 euro till 20 euro
- ¼ sida höjs från 12 euro till 15 euro
- Prenumeration på infobladet per år höjs från 28 euro till 50 euro
- Alla kopior och utskrifter höjs med 0,20 cent

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå fullmäktige att godkänna avgifter för annonsering i infobladet, kopiering och utlämnande av handlingar enligt Bilaga A – Ks § 152 att gälla från och med 1.1.2025.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

153 § Avgifter för tillstånd för försäljning av nikotinpreparat samt inspektion (Dnr: 265/2024)

Ks § 153/6.11.2024

Försäljning av nikotinpreparat på andra ställen än apotek förutsätter ett detaljhandelstillstånd för nikotinpreparat. Tillståndet ansöks vid den kommun som försäljningsplatsen ligger i. Sedan 2022 är det avgiftsbelagt i kommunen att beviljas tillstånd för försäljningen samt för tillståndet förutsatt inspektion över försäljningsstället.

Förslag till avgifter, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 153

Avgifterna föreslås höjas med 2 procent, avrundat till närmsta heltal.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå fullmäktige att godkänna avgifter för tillstånd för försäljning av nikotinpreparat samt inspektion enligt Bilaga A – Ks § 153 att gälla från 1.1.2025.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

154 § Bygglovstaxa år 2025 Lumparland (Dnr: 266/2024)

Bmn § 91/16.9.2024

I nuläget har inkommit 12 bygglovsärenden i Lumparland under år 2024. Våningsytan är 250 m².

I fjol var bygglovsärendena vid denna tidpunkt 23 och våningsytan 1650 m².

Enligt PBL 99 § är den som söker bygglov, annat tillstånd eller gör en anmälan skyldig att betala en avgift till kommunen enligt en taxa som fastställts av kommunfullmäktige.

Dessa avgifter är ersättning för myndighetsuppgifter och därför momsbefriade.

Bygglovstaxan för byggnadstillsyn och dylikt för Lumparland år 2025 ska fastställas av fullmäktige i Lumparland.

Lite ekonomisk statistik

BS 2021 kostnadstäckning 44 %
BS 2022 kostnadstäckning 29 %
BS 2023 kostnadstäckning 46 %
BU 2024 kostnadstäckning 36 %

Genom att det för tillfället söks färre bygglov för större byggnader än tidigare ligger inkomstnivån på en lägre nivå än tidigare.

Bygglovstaxan har höjts med 2 % från 2024 års nivå, undantaget taxorna för brandsyner som stiger ca 20 % p g a räddningsmyndighetens nya prissättning av sina tjänster.

Byggnads- och miljöinspektörens förslag

Nämnden beslutar omfatta förslaget till bygglovstaxa för Lumparland år 2025. Ärendets behandling fortsätter i kommunstyrelsen i Lumparland.

Beslut

Nämnden omfattade byggnads- och miljöinspektörens beslutsförslag.

Bilagor

Bygglovstaxa 2024 Lumparland

Bygglovstaxa 2025 Lumparland

Ks § 154/6.11.2024

Förslag till bygglovstaxa, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 154

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå fullmäktige att godkänna bygglovstaxan enligt Bilaga A – Ks § 154 att gälla från och med 1.1.2025.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

155 § Barnomsorgstaxa 2025 (Dnr: 226/2024)

Ks § 130/18.9.2024

Barnomsorgsledarens beredning

Enligt landskapslagen om ändring av landskapslagen om barnomsorg och grundskola (ÅFS 2022:55) § 22 mom. 4 ska kommunen senast tre månader före en ändring av avgifterna införs meddela om ändringar, det vill säga den 30 september 2024.

Kommunen har i nuläget tre olika avgiftskategorier enligt nuvarande lagstiftning; Heltid (100 %), deltid (80 %), halvtid (60 %). Det föreslås ingen förändring av taxorna då kommunen i dagsläget uppbär de maxavgifter som är fastslagna i gällande lagstiftning.

Enligt LL om barnomsorg och grundskola del II 14 § mom. f) beviljas barnomsorg i daghemsverksamhet i den utsträckning det är förenligt med barnets bästa. Endast i särskilda fall kan det anses förenligt med barnets bästa att vistas i barnomsorg i daghemsverksamhet längre än 10 timmar per dygn eller längre än 200 timmar per månad.

Tolkningen inom SÅUD är att eftersom det står 200 timmar per månad så är 200 timmar det maximala antalet som vårdnadshavare ska kunna boka. Om det är som nu 10 timmar/dag som skall kunna bokas så är det onödigt att det står 200 timmar per månad eftersom det inte kommer att räcka till de månader som har fler än 20 verksamhetsdagar.

För att kunna få vårdtidsbokningen i Wilma att fungera så är det nödvändigt att antalet tillgängliga timmar är de samma under varje månad för de olika vårdkategorierna.

Därav föreslås det att heltidsbarnomsorg utgör 200 timmar/månad. Därav följer även tolkningen att deltidsbarnomsorg utgör 160 timmar/månad och halvtidsbarnomsorg utgör 120 timmar/månad.

Förundervisningen är, enligt gällande lagstiftning, avgiftsfri sedan 1.1.2021 och skall vara minst 4 h/dag. I Lumparland är förundervisningen 4 h/verksamhetsdag. Lemland har tillämpat att förundervisningen är 5 h/verksamhetsdag, motsvarande en deltidsp plats. Även syskonrabatten är olika i kommunerna, Lumparland har en fast avgift medan Lemland har procent.

Lumparland:

- 25 euro per barn för heltidsplats
- 20 euro per barn för deltidspäls
- 15 euro per barn för halvtidspäls
- 10 euro per barn för fritidshem

Lemland:

- 0 % för barn 1
- 10 % för barn 2
- 30% för barn 3, barn 4 osv.

För att få det lika i kommunerna och även underlätta det administrativa arbetet föreslås det att Lumparland inför förundervisning 5h/ verksamhetsdag samt att syskonrabatten ändras så att den blir lika som i Lemland.

Förslag till barnomsorgstaxa och avgiftstillämpning, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 130

Utbildningschefen förordar

Kommunstyrelsen beslutar att barnomsorgsavgifterna och avgiftstillämpningen från och med 1.1.2025 för kommunens daghem fastställs enligt Bilaga A – Ks § 130.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå fullmäktige att barnomsorgsavgifterna och avgiftstillämpningen från och med 1.1.2025 för kommunens daghem fastställs enligt Bilaga A – Ks § 130.

Beslut

Kommunstyrelsen beslöt enhälligt återremittera ärendet.

Ks § 155/6.11.2024

Barnomsorgsledarens beredning

Enligt LL om barnomsorg och grundskola (ÅFS 2020:32) ska kommunen senast tre månader före en ändring av avgifterna införas meddela om ändringar, det vill säga den 30 september 2024. Enligt landskapslagen om ändring om landskapslagen om barnomsorg och grundskola (ÅFS 2022:50) kan kommunen meddela om sådana ändringar av avgifterna följer denna lag senast en månad före ändringarna införas.

Kommunen har i nuläget tre olika avgiftskategorier enligt nuvarande lagstiftning; Heltid (100 %), deltid (80 %), halvtid (60 %). Det föreslås ingen

förändring av taxorna då kommunen i dagsläget uppbär de maxavgifter som är fastslagna i gällande lagstiftning.

Enligt LL om barnomsorg och grundskola del II 14 § mom. f) beviljas barnomsorg i daghemsverksamhet i den utsträckning det är förenligt med barnets bästa. Endast i särskilda fall kan det anses förenligt med barnets bästa att vistas i barnomsorg i daghemsverksamhet längre än 10 timmar per dygn eller längre än 200 timmar per månad.

Tolkningen inom SÅUD är att eftersom det står 200 timmar per månad så är 200 timmar det maximala antalet som vårdnadshavare skall kunna boka. Om det är som nu 10 timmar/ dag som skall kunna bokas så är det onödigt att det står 200 timmar per månad eftersom det inte kommer att räcka till de månader som har fler än 20 verksamhetsdagar.

För att kunna få vårdtidsbokningen i Wilma att fungera så är det nödvändigt att antalet tillgängliga timmar är de samma under varje månad för de olika vårdkategorierna.

Därav föreslås det att heltidsbarnomsorg utgör 200 timmar/månad. Därav följer även tolkningen att deltidsbarnomsorg utgör 160 timmar/månad och halvtidbarnomsorg utgör 120 timmar/månad.

Förundervisningen är, enligt gällande lagstiftning, avgiftsfri sedan 1.1.2021 och skall vara minst 4 h / dag. I Lumparland är förundervisningen 4 h/verksamhetsdag. Lemland samt Jomala och Hammarland i distriktet har tillämpat att förundervisningen är 5 h/ verksamhetsdag, motsvarande en deltidsp plats. För att få en likvärdig barnomsorg i distriktet är det önskvärt att Lumparland inför förundervisning 5h/verksamhetsdag. Nämnas kan att när vårdnadshavare/ familjer funderar på att flytta till kommuner så jämför de ofta bl.a hur barnomsorgen ordnas och förundervisningen en av de delar som jämförs.

För att få det lika i kommunerna och även underlätta det administrativa arbetet föreslås det att Lumparland inför förundervisning 5h/ verksamhetsdag.

Nytt förslag till barnomsorgstaxa och avgiftstillämpning, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 155

I förslaget görs ingen ändring av syskonrabatten, vilket var förslaget i tidigare förslag. Det är också möjlighet att ha kvar förundervisningen på 4 h/dag, men skulle öka på behovet av administration.

Differensen i avgiftsintäkter är följande vad gäller förundervisningen:

60% vårdtid: -28,80

80% vårdtid: -26,60

100% vårdtid: -24,00

Utbildningschefen förordar

Kommunstyrelsen beslutar att barnomsorgsavgifterna och avgiftstillämpningen från och med 1.1.2025 för kommunens daghem fastställs enligt bilaga.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå fullmäktige att barnomsorgsavgifterna och avgiftstillämpningen från och med 1.1.2025 för kommunens daghem fastställs enligt Bilaga A - Ks § 155.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

156 § Fritidshemstaxa (Dnr: 267/2024)

Ks § 156/6.11.2024

Ingen ändring föreslås i fritidshemstaxan inför nästa år. Förslag till taxa, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 156

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå fullmäktige att fastställa fritidshemstaxan enligt Bilaga A – Ks § 156 att gälla från 1.1.2025.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

157 § Äldreomsorgsförvaltningens avgifter (Dnr: 268/2024)

Ks § 157/6.11.2024

Stödservicetaxan föreslås höjas med två procent. I övrigt föreslås inga ändringar. Förslag till avgifter, enligt bilaga:

- Bilaga A - Ks § 157

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå fullmäktige att godkänna äldreomsorgsförvaltningens avgifter enligt Bilaga A - Ks § 157 att gälla från 1.1.2025.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

158 § Skolans hyrestaxor (Dnr: 269/2024)

Ks § 158/6.11.2024

Utbildningschefens beredning

Hyrestaxorna i Lumparlands skola föreslås justeras med 2,0 % jämfört med 2024.

Förslag till hyrestaxor för Lumparlands skola fr.o.m. 1.1.2025, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 158

Utbildningschefen förordar

Kommunstyrelsen föreslår för kommunfullmäktige att bifogat förslag till hyrestaxor i Lumparlands skola godkänns.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar att godkänna hyrestaxor i Lumparlands skola enligt Bilaga A – Ks § 158 att gälla från och med 1.1.2025.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

159 § Snöplogningsavgift för privatkunder år 2025, Lumparland (Dnr: 270/2024)

Tn § 72/19.9.2024

Privatvägsplogningen har ca. 40 abonnenter och ska kostnadsfritt vara självbärande för kommunen. Ledamot Gun Nordqvist-Alm anmäler jäv och avlägsnar sig ifrån rummet.

Tekniska chefens förslag

Tekniska nämnden föreslår att man följer inflationen, och höjer privata snöplogningsavgiften i Lumparland med 3% (enligt bilaga).

Beslut

Tekniska nämnden beslöt enhälligt att omfatta tekniska chefens förslag. Ärendets behandling fortsätter i kommunstyrelsen i Lumparland.

Bilagor

Snöplogningsavgift_2025_lu (4)

Ks § 159/6.11.2024

Förslag till snöplogningsavgift, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 159

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå fullmäktige att godkänna snöplogningsavgiften enligt Bilaga A – Ks § 159 att gälla från och med 1.10.2025.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

160 § Taxa bilplats med eluttag 2025, Lumparland (Dnr: 271/2024)

Tn § 69/19.9.2024

Kommunen har totalt 18 bilplatser som är utrustade med eluttag. Eluttagen är i huvudsak uthyrda till kommunens personal. För tillfället är ungefär hälften av platserna reserverade. Hyran har varit 29,08 €/år (exkl. moms), 36,06 €/år (inkl. 24% moms) för år 2024.

Tekniska chefens förslag

Tekniska nämnden föreslår för kommunstyrelsen att avgiften för bilplatser med eluttag höjs med cirka 2 % till 29,66 €/år (exkl. moms), 37,22 €/år (inkl. 25,5% moms) för år 2025. Höjningen motiveras med stigande konsumentprisindex.

Beslut

Tekniska nämnden beslöt enhälligt att omfatta tekniska chefens förslag.

Ks § 160/6.11.2024

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå fullmäktige att avgiften för bilplatser med eluttag höjs med cirka 2 % till 29,66 €/år (exkl. moms), 37,22 €/år (inkl. 25,5% moms) från 1.1.2025. Höjningen motiveras med stigande konsumentprisindex.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

161 § Vattenanslutningsavgift år 2025, Lumparland (Dnr: 272/2024)

Tn § 62/19.9.2024

Gällande vattenanslutningstaxa år 2024 är:

Grundavgift per fastighet, 2081€

Därtill per lokal, 520€

Tekniska chefens förslag

Tekniska nämnden beslutar att föreslå en höjning med 2% på vattenanslutningstaxan år 2025. Gällande taxa för år 2025

-Grundavgift per fastighet, 2123 €

-Därtill per lokal, 530 €.

Ärendets behandling fortsätter i kommunstyrelsen i Lumparland.

Beslut

Tekniska nämnden beslöt enhälligt att omfatta tekniska chefens förslag.

Ks § 161/6.11.2024

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå fullmäktige en höjning med 2% på vattenanslutningstaxan år 2025. Gällande taxa för år 2025:

-Grundavgift per fastighet, 2123 €

-Därtill per lokal, 530 €.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

162 § Avloppsanslutningsavgift år 2025, Lumparland (Dnr: 273/2024)

Tn § 63/19.9.2024

Gällande taxa för år 2024-Grundavgift per fastighet, 2255 €-Därtill per lokal, 485 €.

Tekniska chefens förslag

Tekniska nämnden beslutar att föreslå en höjning med 2% på avloppsanslutningstaxan år 2025. Gällande taxa för år 2025-Grundavgift per fastighet, 2300 €-Därtill per lokal, 495 €. Ärendets behandling fortsätter i kommunstyrelsen i Lumparland.

Beslut

Tekniska nämnden beslöt enhälligt att omfatta tekniska chefens förslag.

Ks § 162/6.11.2024

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå fullmäktige en höjning med 2% på avloppsanslutningstaxan år 2025. Gällande taxa för år 2025:

-Grundavgift per fastighet, 2300 €

-Därtill per lokal, 495 €.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

163 § Avloppsvattentaxa år 2025, Lumparland (Dnr: 274/2024)

Tn § 59/19.9.2024

Kommunen har ett allmänt avloppsvverk som emottar avloppsvatten för vidare transport från abonnenten till reningsverket i Långnäs. För att täcka kostnaderna uppbärs avgifter i form av anslutningsavgifter samt förbrukningstaxor för dessa tjänster.

Verksamheten regleras av LL om allmänna vatten- och avloppsnät samt LL om avloppsvattentaxa. Enligt LL om ändring av 5 § i lagen om avloppsvattenavgift (ÅFS 56/05) "skall bruksavgiften senast den 31.12.2010 på grund av den mängd vatten som används i fastigheten fastställas så att avgiften täcker kostnaderna för vattentjänsten". Lagen trädde i kraft den 1.1.2006. Sedan 2018 är avskrivningarna med i budgeten för att ge en korrekt bild av kostnaderna.

Till kommunens avloppsnät är i dagens läge 56 fastigheter anslutna. Antalet stiger kontinuerligt. Taxa innefattande detaljerade grunder för fastställande av avloppsvattenavgift godkänns av kommunens fullmäktige. Kommunen har de senaste åren inte uppnått kostnadstäckning för avloppsvattentjänsten.

Tekniska chefens förslag

Med hänsyn till den generella inflationen som råder beslutar nämnden föreslå för kommunstyrelsen en höjning av avloppsvattentaxan med 3%. Det innebär att den nya avloppsvattentaxan från och med 01.01.2025 är 5,38 €/m³ (exkl. moms), 6,59 €/m³ (inkl. moms 25,5%).

Beslut

Tekniska nämnden beslöt enhälligt att omfatta tekniska chefens förslag. Nämnden påvisar dock att full kostnadstäckning för avloppsvatten ej kommer att uppfyllas. Ärendets behandling fortsätter i kommunstyrelsen i Lumparland.

Bilagor

uträkning_avloppsvattentaxa_lu_ar_2025 (2)

Ks § 163/6.11.2024

Uträkning av avloppsvattentaxan, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 163

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå fullmäktige en höjning av avloppsvattentaxan med 3%. Det innebär att den nya avloppsvattentaxan från och med 1.1.2025 är 5,38 €/m³ (exkl. moms), 6,59 €/m³ (inkl. moms 25,5%).

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

164 § Renvattentaxa år 2025, Lumparland (Dnr: 275/2024)

Tn § 57/19.9.2024

Renvattentaxa uppbärs för att täcka kommunens kostnader för inköp och distribution av renvatten i kommunen. Verksamheten är frivillig och momspliktig.

Vi har i dagens läge cirka 240 abonnenter. Totalt berörs ca 520 personer av vattendistribution (inklusive fritidshusen).

Enligt LL om ändring av 13 § i lagen om allmänna vatten- och avloppsverk (ÅFS 55/05)

"skall priset på hushållsvatten som distribueras från vattenverk senast den 31.12.2010

bestämmas så att intäkterna täcker kostnaderna för vattentjänsten".

Lagen trädde i kraft den 1.1.2006.

Sedan 2018 är avskrivningar med i budgeten för att ge en korrekt bild av kostnaderna.

Ålands vatten har aviserat en höjning av renvattenpriset om 5%. Enligt aviseringen skall förslaget till justerat pris behandlas i november. Beräkningen av kommunens renvattentaxa har beräknats utgående från en höjning om 5% på levererat renvatten från Ålands Vatten.

Då inte taxan för grundavgiften och hyran för vattenmätare höjts på flera år, finns det skäl att även höja med 2% även här. Det hjälper till för att uppnå kostnadstäckning. Då täcker de förväntade intäkterna de förväntade utgifterna. Det beräknade överskottet blir då 1353€.

Tekniska chefens förslag

Tekniska chefen föreslår för tekniska nämnden att renvattentaxan höjs med 5% till 1,81 €/m³ (exkl. moms, 2,27 €/m³ (inkl. 25,5% moms). Grundavgiften höjs med 2% till 85,39 €/år (exkl. moms), 107,17 €/år (inkl. 25,5% moms). Mätarhyror höjs med 2% enligt följande:

Q3=4, 6,30 €/år (exkl. moms), 7,90 €/år (inkl. 25,5% moms)

Q3=10, 12,40 €/år (exkl. moms), 15,57 €/år (inkl. 25,5% moms)

Q3=16, 24,81 €/år (exkl. moms), 31,13 €/år (inkl. 25,5% moms)

Beslut

Tekniska nämnden beslöt enhälligt att omfatta tekniska chefens förslag. Ärendets behandling fortsätter i kommunstyrelsen i Lumparland.

Ks § 164/6.11.2024

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar föreslå fullmäktige att renvattentaxan höjs med 5% till 1,81 €/m³ (exkl. moms), 2,27 €/m³ (inkl. 25,5% moms). Grundavgiften höjs med 2% till 85,39 €/år (exkl. moms), 107,17 €/år (inkl. 25,5% moms). Mätarhyror höjs med 2% enligt följande:

Q3=4, 6,30 €/år (exkl. moms), 7,90 €/år (inkl. 25,5% moms)

Q3=10, 12,40 €/år (exkl. moms), 15,57 €/år (inkl. 25,5% moms)

Q3=16, 24,81 €/år (exkl. moms), 31,13 €/år (inkl. 25,5% moms)

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

165 § Lägenhetshyror år 2025, Lumparland (Dnr: 276/2024)

Tn § 71/19.9.2024

Lumparlands kommunen har totalt 18 bostadslägenheter. Lägenheterna är belägna i tre separata radhus på Kapellhagenområdet i Klemetsby samt nybyggda parhuslägenheter på Fjärilsgränd 2. Parhuslägenheterna är ännu inte uthyrda och kommer därför inte att omfattas i det här ärendet. Uthyrningssituationen är bra, samtliga lägenheter är uthyrda och lägenheter som blir uppsagda blir uthyrda snabbt igen. Tillsättandet av hyresgäster för bostadslägenheterna görs av kommunstyrelsen/kommundirektören i Lumparland. Hyrorna uppbärs av tekniska kansliet.

Tekniska nämndens roll i övrigt är att fungera som förvaltare/disponent för byggnaderna och gentemot hyresgästerna. Den löpande fastighetskötseln sköts av egen personal.

Hyran bestäms enligt vad som avtalats om inte något annat följer av denna eller annan lag... HL 11 § (ÅFS 19/99)

Hyresvärden i ett hyresförhållande som uppkommit innan denna lag trädde ikraft (1.7.1999) får årligen höja hyran med ett belopp som motsvarar förändringen i konsumentprisindex för Åland sedan denna lag trädde ikraft... HL 110 § (ÅFS 19/99).

Konsumentprisindex i juli 2024 var enligt statistikcentralen 3,0 %.

Tekniska chefens förslag

Med hänsyn till den generella inflationen som råder beslutar nämnden föreslå för kommunstyrelsen en höjning av hyrorna i radhusen vid Prästgårdsvägen 5 7 samt Kapellvägen 2 med 3%.

- Hyran för lägenheterna i Prästgårdsvägen 5-7 höjs från 6,78 €/m² till 6,98 €/m².

- Hyran för lägenheterna i Kapellvägen 2 höjs från 8,24 €/m² till 8,49 €/m².

Beslut

Tekniska nämnden beslöt enhälligt att omfatta tekniska chefens förslag.

Ks § 165/6.11.2024

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar att höja hyrorna i radhusen vid Prästgårdsvägen 5 7 samt Kapellvägen 2 med 3%. Detta med hänsyn till den generella inflationen.

-
- Hyran för lägenheterna i Prästgårdsvägen 5-7 höjs från 6,78 €/m² till 6,98 €/m².
 - Hyran för lägenheterna i Kapellvägen 2 höjs från 8,24 €/m² till 8,49 €/m².

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

166 § Kapacitetsreservering Lotsbroverket, Lumparland (Dnr: 239/2024)

Tn § 85/31.10.2024

Lotbroverket byggdes ut år 2006, men har nu nått sin dimensionerade kapacitet och behöver därför byggas ut ytterligare. Ett nytt avloppsvattendirektiv behöver inom kort godkännas, vilket ställer utökade krav på reningen vid kommande provning av miljötillstånd.

I samband med Lotsbroverkets utbyggnad år 2006 tecknades samarbetsavtal gällande ledande och behandling av avloppsvatten med Norra Ålands Avloppsvatten Ab för kommunerna Finström, Saltvik och Sund. Samt ett gemensamt avtal med kommunerna Jomala, Lemland och Hammarland. Lotsbroverket är dimensionerat för en kapacitet om 30 000 personekvivalenter (pe). De anslutande kommunerna avtalade om en kapacitetsreservering och deltog i investeringen enligt tabell:

Mariehamn 20 662

Norra Åland 5068

Jomala 2270

Hammarland 1000

Lemland 1000

TOTALT 30 000 pe

Lotsbroverket är i dagsläget dimensionerat för ett totalflöde om 3 285 000 m³/år. Det motsvarar en avloppsvattenmängd/dygn på 300 liter/pe.

I dagsläget använder Lumparland ett eget reningsverk för avloppsvatten. 2023 renades 7969m³ avloppsvatten i reningsverket i Lumparland, alltså 22m³/dygn.

Reningsverket har en kapacitet att behandla ungefär 45m³/dygn, vilket gör att i nuläget utnyttjas ca.50% av kapaciteten.

Reningsverket uppfyller de miljökrav som ställs på anläggningar i den här storleken.

För att kunna planera för en om- och tillbyggnad av lotsbroverket behöver staden få svar på följande frågor:

1. Avser nuvarande kommuner och Norra Ålands Avloppsvatten Ab att fortsätta samarbetet efter år 2036?
2. Önskar Föglö, Eckerö och Lumparland eller ytterligare kommuner att ansluta sig till ett gemensamt samarbete för ledande och behandling av avloppsvatten i Lotsbroverket?
3. Hur mycket kapacitet mätt i personekvivalenter (pe) önskar respektive kommun att reservera inför framtida dimensionering, både på kort och i ett längre perspektiv? I dagsläget kan kommunerna räkna med att en personekvivalent motsvarar 70g BOD/dygn och person.
4. Hur mycket kapacitet mätt i m³ avloppsvatten önskar respektive kommun att reservera?

Tekniska chefens förslag

Tekniska nämnden föreslår för kommunstyrelsen i Lumparland att notera denna skrivelse ifrån Mariehamns Stad som information. Att ansluta sig till Lotsbroverket skulle medföra kostnader som är mycket större än att eventuellt behöva bygga ut och utveckla befintligt avloppsreningsverk i Långnäs, Lumparland. Med ett löpande underhåll och daglig tillsyn så klarar man behoven med dagens reningsverk i många år till.

Beslut

Tekniska nämnden beslöt enhälligt att omfatta tekniska chefens förslag.

Ks § 166/6.11.2024

Förfrågan från Mariehamns stad, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 166

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar meddela Mariehamns stad att det vore positivt att ansluta sig till Lotsbroverket, men att en anslutning skulle medföra kostnader som är mycket större än att eventuellt behöva bygga ut och utveckla befintligt avloppsreningsverk i Långnäs, Lumparland.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

167 § Utlåtande VA-plan Åland 2025-2040 (Dnr: 251/2024)

Tn § 86/31.10.2024

VA -plan 2024-2040 är ett måldokument för hela Åland och ska ligga till grund för kommunernas VA-handlings- och åtgärdsplaner. Övergripande målet är:

"Ett hållbart VA-system som ska tillfredsställa dagens behov samtidigt som det säkerställer tillgång till rent dricksvatten och fungerande avloppshantering för kommande generationer."

Ålands Vatten är huvudman för VA-samarbetet och har fått i uppdrag av landskapsregeringen att uppdatera VA-plan Åland.

Strukturen för den nya planen innebär en plan i fyra delar:

- Del 1. VA- policy
- Del 2. VA- åtgärdsplan 2025-2040
- Del 3. VA-översikt
- Del 4. VA- prognos 2050

VA-policy beskriver strategiska vägval för hantering av VA-frågor för att nå en hållbar VA-sektor på Åland. VA-översikten (nuläget) tillsammans med VA-policyn utformar VA-åtgärdsplanen. VA-prognos 2050 är branschens uppskattade kostnader för framtida investeringar och utmaningar inom VA på Åland.

Dokumentet finns med som bilagor i beredningen. VA-samarbetet inbjuder till remiss med fokus på VA-policy och VA-åtgärdsplan. Remisstid fram till 5.12.2024.

Den nya VA-planen riktar fokus mot ett tätare samarbete mellan kommunerna. Att gemensamt se till att skydda vattentäkter och göra invånare mer medvetna om sitt vatten och hur man kan minska förbrukningen av dricksvatten. Genom ändrad lagstiftning kan man även se till att flera blir anslutna till kommunalt avlopp och därmed få bättre kontroll på det renade avloppsvattnet.

Övergripande problem inom VA-området

- Kapacitetsbrist Lotsbroverket
- Kapacitetsbrist Ålands vatten
- Otillfredställande ekologisk status hos råvattentäkter

Utvecklingspunkter

- Kommunal VA plan
- Kostnadsteckningen inom VA
- Information till kunder
- Definiering av verksamhetsområden
- Plan för utvidgning av verksamhetsområde
- Uppmuntran till GA anläggningar
- Bättre koll på EA, speciellt längs vattendrag (dricksvattentäkter)
- Intensifierad läcksökning dricksvattenledningar
- Inläkage i avloppsledningar
- Underhåll och förnyande av infrastruktur
- Ökad driftsäkerhet vid pumpstationer
- Minskad miljöpåverkan vid bräddning
- Dagvattenproblematiken

Tekniska chefens förslag

Nämnden föreslår att följande korrigeringar bör göras i VA-planen:

2023 förbrukade Lemland 141 200 m³ renvatten. Det är inte troligt att Lemlands vattenförbrukning skulle öka till 190 000m³ till 2030, vilket är den uppskattning som uppges i tabellen i del 3 sid 36. 150 000 m³ är en mera relevant siffra, och tabellen bör därför korrigeras.

Enligt uträkningen att en personekvivalent motsvarar 300 liter/dygn så är Lemlands kapacitetsreservering Lotsbroverket 109 500m³/år. Det är en reservering som Lemland kommer att behålla oförändrad även framöver. Därför bör sammanställningen i del 3 på sid 38 korrigeras.

Det kan konstateras att antalet utvecklingspunkter som finns i nya VA-planen kan komma att medföra att mera resurser kommer att krävas för att förverkliga planen. Om man även i fortsättningen kommer att jobba med VA kommunvis innebär det att samtliga kommuner antagligen kommer att behöva utöka sin bemanning inom VA. Vilket i sin tur kommer att resultera i ett högre pris för renvatten och avloppsvatten för våra kunder.

I övrigt antecknar nämnden förslaget till VA plan till kännedom och skickar ärendet vidare till kommunstyrelsen i Lemland och kommunstyrelsen Lumparland.

Beslut

Tekniska nämnden beslöt enhälligt att omfatta tekniska chefens förslag.

Ks § 167/6.11.2024

VA-plan Åland 2025-2040, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 167

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar avge det som framkommer av tekniska nämndens beredning som utlåtande över VA-plan Åland 2025–2040.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

168 § Marknadsföring av kommunen (Dnr: 188/2023)

Ks § 117/20.9.2023

Det har under en tid diskuterats i kommunstyrelsen hur man skulle kunna gå tillväga för att marknadsföra kommunen på ett bättre sätt. Ärendet är speciellt aktuellt med tanke på byggnationen av nya lägenheter i kommunen.

I enlighet med dessa diskussioner har kommunstyrelsens ordförande, kommunfullmäktige I vice ordförande och kommundirektören varit i kontakt med produktionsbolag för att eventuellt skapa en marknadsförande film om Lumparlands kommun.

Uppskattningsvis kostar en produktion av en kortare film om Lumparland inte mer än 5 000 euro. För att få med så mycket som möjligt i filmen bör den produceras över ett år och skulle därför bli klar tidig höst 2024.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar ta ställning till huruvida medel i budget 2024 ska tas upp för produktionen av en marknadsförande film om Lumparlands kommun.

Beslut

Kommunstyrelsen beslöt enhälligt att medel på 5 000 euro tas upp i budgetförslaget 2024 för produktion av en marknadsförande film om Lumparlands kommun.

Ks § 168/6.11.2024

En film har framtagits av From the Island och är klar att distribueras genom lämpliga kanaler. Filmen visas vid sammanträdet.

Kommunstyrelsen har som ansvar för marknadsföring av kommunen och bör besluta om i vilka kanaler kommunen ska använda filmen.

Några olika alternativ skulle kunna vara följande:

- Publicera filmen på kommunens webbplats samt på sociala medier som Facebook.
- Samarbeta med Visit Åland eller Åland Living då de når en bredare publik med intresse för regionen.
- Be om hjälp från skolor, föreningar och andra organisationer att sprida filmen till sina medlemmar och nätverk.
- Visa filmen på skärmar i i kommunens lokaler. Detta kräver dock fler skärmar.

-
- Inkludera länken till filmen i Infobladet.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar om följande kanaler för spridning av filmen:

- Publicera filmen på en lämplig plats på kommunens webbplats samt på Facebook.
- Ta kontakt med Visit Åland eller Åland Living.
- Översänd filmen till lokala föreningar samt Långnäs hamn i syfte att filmen sprids i deras nätverk.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

169 § Förfrågan om besvär över KEVA:s utjämningsavgifter (Dnr: 277/2024)

Ks § 169/6.11.2024

Mellan de åländska kommunernas förvaltningar har det diskuterats om möjligheten att gemensamt besvara sig mot KEVAs uträkning av utjämningsavgifterna. För Lumparlands kommuns del har denna avgift stigit med cirka 100 procent. Det huvudsakliga skälet för ett besvär är att KEVA felaktigt jämställt landskapsandelar med statsandelar.

Sunds kommun har föreslagits att samordna ett besvär genom att anlita en jurist för ändamålet. För att med framgång driva ett besvär har diskuterats att anlita extern jurist för att formulera besvärsskriften till ett maximibelopp om 10 000 euro, där summan dock troligen skulle bli lägre än så. För Lumparlands kommuns del skulle det röra sig om cirka 100–150 euro om alla kommuner skulle vara med på besväret och kostnaden skulle fördelas enligt befolkningsmängd.

Frågan har diskuterats huruvida det ska göras som en gemensam talan eller där kommunerna endast finansierar Sunds kommuns besvär. Det bör vara bättre att vara med som besvärande så att eventuellt gynnande beslut direkt berör Lumparlands kommun. Enligt förvaltningsstadgan är det kommunstyrelsen som anför besvär.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar att meddela Sunds kommun att Lumparlands kommun vill delta i en gemensam talan med Sunds kommun och eventuella övriga kommuner vad beträffar besvär över KEVAs utjämningsavgifter till ett maximibelopp om 150 euro för Lumparlands kommuns del. Kommundirektören befullmäktigas att vidta behövliga åtgärder för att delta i besväret.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

170 § Lagförslag om landskapslag om cybersäkerhet och motståndskraft (Dnr: 256/2024)

Ks § 170/6.11.2024

Landskapsregeringen ger Lumparlands kommun möjlighet att lämna synpunkter på lagförslaget om landskapslag om cybersäkerhet och motståndskraft, senast 18.11.2024. Lagförslag, enligt bilaga:

- Bilaga A – Ks § 170

Syftet med lagförslaget är att inom landskapet genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2555 om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå i hela unionen, om ändring av förordning (EU) nr 910/2014 och direktiv (EU) 2018/1972 och om upphävande av direktiv (EU) 2016/1148 (NIS 2-direktivet) samt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2557 om kritiska entiteters motståndskraft och om upphävande av rådets direktiv 2008/114/EG. Dessa direktiv syftar till att höja säkerhetsnivån för nätverks- och informationssystem samt att stärka motståndskraften i kritiska samhällsverksamheter.

Med anledning av detta behöver Lumparlands kommun ta ställning till hur lagförslaget kan påverka kommunens verksamheter, vilka konsekvenser och åtgärder det medför samt avge ett yttrande till Ålands landskapsregering.

Bakgrund till lagförslaget

Den snabba digitaliseringen av samhället har medfört nya utmaningar och risker för säkerheten i nätverks- och informationssystem, vilket gör att robusta säkerhetslösningar och förbättrade rutiner för riskhantering krävs för att skydda såväl verksamhetskritiska tjänster som samhällsstrukturen i stort. NIS 2-direktivet och CER-direktivet har antagits för att skapa en gemensam ram inom EU som stärker cybersäkerheten och motståndskraften mot störningar, inklusive både fysiska och digitala hot.

NIS 2-direktivet ersätter det tidigare NIS 1-direktivet och syftar till att höja den gemensamma säkerhetsnivån inom EU genom att ställa högre krav på säkerheten i nätverks- och informationssystem för samhällskritiska tjänster. Det utvidgar också direktivets tillämpningsområde till fler sektorer och skärper kraven för att hantera cyberhot.

CER-direktivet, som är nytt, kompletterar NIS 2-direktivet genom att säkerställa att kritiska verksamhetsutövare, både offentliga och privata, kan hantera såväl cyberattacker som fysiska störningar, exempelvis naturkatastrofer eller terrorattacker. Direktivet siktar på att öka motståndskraften hos viktiga samhällsverksamheter som levererar nödvändiga tjänster till samhället.

Sammanfattning av lagförslagets innehåll

Lagförslaget innebär att verksamheter inom flera samhällskritiska sektorer omfattas av krav på förbättrad cybersäkerhet och motståndskraft. De sektorer som berörs innefattar bland annat:

- Energi
- Transport
- Hälsa- och sjukvård
- Dricksvatten och avloppsvatten
- Digital infrastruktur
- Offentlig förvaltning

För att säkerställa dessa verksamheters funktioner införs krav på att alla berörda verksamhetsutövare implementerar robusta riskhanteringssystem. Det inkluderar:

1. **Riskbedömning:** Verksamheter måste genomföra en kontinuerlig bedömning av risker relaterade till deras nätverks- och informationssystem samt fysiska säkerhet.
2. **Incidentrapportering:** Alla incidenter som påverkar verksamheten eller nätverken ska rapporteras till en ansvarig myndighet inom en viss tidsram. Vid allvarliga incidenter krävs omedelbar rapportering.
3. **Åtgärdsplaner:** Verksamheter måste utveckla och genomföra åtgärdsplaner för att hantera risker och säkra driften vid störningar.
4. **Kontinuerlig utbildning:** Verksamhetsutövare ska tillhandahålla utbildning för sina anställda för att säkerställa att de har nödvändig kunskap om cybersäkerhet och riskhantering.
5. **Säkerhet i leveranskedjan:** Verksamhetsutövare ska säkerställa att deras leverantörer och underleverantörer följer samma höga krav på cybersäkerhet och motståndskraft.

Tillsynsmyndighet över att verksamheter uppfyller lagens krav är landskapsregeringen, vilket kan vara problematiskt eftersom de också är rådgivande myndighet.

Påverkan på Lumparlands kommun

För Lumparlands kommun, som är en liten kommun med cirka 30 anställda och ett antal samhällsviktiga verksamheter som grundskola, daghem, serviceboende för äldre, reningsverk samt vatten- och avloppsledningar, innebär lagförslaget ett flertal skyldigheter.

Cybersäkerhet

De verksamheter som bedrivs inom kommunen, såsom skolor och äldreboenden, måste uppfylla de nya kraven på cybersäkerhet. Det innebär att kommunen behöver utveckla en strategi för cybersäkerhet, genomföra riskbedömningar och säkerställa att rätt tekniska åtgärder finns på plats för att skydda de informationssystem som används i verksamheterna. Det gäller särskilt informationssystem som hanterar känsliga data om elever, personal och boende.

Kritisk infrastruktur

Även om Lumparlands kommun inte har ett eget vattenverk omfattas kommunen av reglerna för avloppsvatten och vatten- och avloppsledning. Dessa funktioner är avgörande för att säkerställa att samhällsservicen fungerar utan avbrott, och därför behöver kommunen vidta nödvändiga åtgärder för att hantera eventuella risker kopplade till denna infrastruktur. Det kan handla om att utveckla beredskapsplaner för hur kommunen ska agera vid större störningar eller säkerhetsincidenter som påverkar vatten- och avloppssystemet.

Rapporteringsskyldigheter

Lumparlands kommun kommer att bli skyldig att rapportera allvarliga incidenter som påverkar kommunens verksamheter eller infrastruktur. Detta innefattar såväl cybersäkerhetsincidenter som fysiska störningar. Kommunen behöver därför säkerställa att det finns tydliga rutiner för hur incidenter ska identifieras, rapporteras och hanteras, samt vilken myndighet som ansvarar för tillsyn och samordning.

Ekonomiska konsekvenser

Införandet av den nya lagen kommer sannolikt att innebära ökade kostnader för Lumparlands kommun. Investeringar i både teknik och personal kommer att vara nödvändiga för att säkerställa att kommunen kan möta de nya kraven. Det kan handla om att uppgradera befintliga system för att förbättra cybersäkerheten, att införa nya rutiner för riskhantering samt att utbilda personal inom alla verksamheter som berörs.

Samverkan och stöd

För att implementera lagförslaget kan det vara nödvändigt för kommunen att söka samverkan med andra kommuner eller med myndigheter som har specialkompetens inom cybersäkerhet och beredskap för kritisk infrastruktur. Detta kan underlätta för mindre kommuner som Lumparland att uppfylla de nya kraven utan att själva behöva utveckla all kompetens internt.

Kommundirektörens förslag

Kommunstyrelsen beslutar konstatera att lagförslaget bygger på EU-direktiv och således är nödvändigt att införa och har således inte några direkta synpunkter på lagförslaget. Det är dock väsentligt att landskapsregeringen

erbjuder utbildnings- och diskussionstillfällen kring vad lagarna innebär i praktiken.

Kommunstyrelsen beslutar vidare att Lumparlands kommun ställer sig bakom alla former av samarbeten för att uppfylla lagförslagets krav och att lagförslaget oundvikligen kommer medföra ökade kostnader och administration för kommunen.

Beslut

Kommundirektörens förslag godkändes enhälligt.

171 § Sammanträdet avslutande

Sammanträdet avslutades kl. 21.44.

ANVISNING FÖR RÄTTELSEYRKANDE OCH BESVÄRSANVISNING

Förbud att söka ändring

Eftersom nedan nämnda beslut endast gäller beredning eller verkställighet kan enligt 112 § i kommunallagen (1997:73) eller 6 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (FFS 808/2019) rättelseyrkande inte framställas eller kommunalbesvär eller förvaltningsbesvär anföras över beslutet.

Paragrafer i protokollet: **143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 166, 167, 170.**

Besvär kan inte anföras över nedan nämnda beslut, eftersom ett skriftligt rättelseyrkande enligt 110 § i kommunallagen kan framställas över beslutet.

Paragrafer i protokollet: **158, 165, 168, 169.**

Anvisning för rättelseyrkande

Skriftligt rättelseyrkande får framställas av den som ett beslut avser eller den vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet (part) samt av kommunmedlemmarna.

Myndighet hos vilken rättelse yrkas är:

Kommunstyrelsen i Lumparland
Kyrkvägen 26
AX-22 630 Lumparland

Paragrafer i protokollet: **158, 165, 168, 169.**

Yrkandet ska framställas inom 14 dagar från delfåendet av beslutet. En part anses ha fått del av beslutet sju dagar efter dagen då brevet avsändes, om inte något annat påvisas. Vid elektronisk delgivning anses en part ha fått del av beslutet tre dagar efter att meddelandet sändes, om inte något annat påvisas. En kommunmedlem anses ha fått del av beslutet den sjunde dagen efter det att ett meddelande om att beslutet finns tillgängligt på kommunens webbplats publicerades på kommunens elektroniska anslagstavla. I vardera fallen räknas inte framlägnings- eller delgivningsdagen med i besvärstiden.

Av rättelseyrkandet ska framgå yrkandet och vad det grundar sig på.

KOMMUNALBESVÄR

BESVÄRSANVISNING

I nedan nämnda beslut kan ändring sökas skriftligt genom besvär.

Paragrafer i protokollet:

Besvärsrätt

Ändring i beslut kan sökas av den som beslutet avser eller vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet (part) och kommunmedlemmar. Ändring i ett beslut med anledning av rättelseyrkanden kan sökas genom kommunalbesvär endast av den som framställt rättelseyrkandet. Om beslutet har ändrats med anledning av rättelseyrkandet, kan ändring i beslutet sökas genom kommunalbesvär också av den som är part eller av en kommunmedlem.

Besvärstid

Besvärstid är 30 dagar från dagen för delfäendet av beslutet. En part anses fått del av beslutet sju dagar efter dagen då brevet avsändes, om inte något annat påvisas. Vid elektronisk delgivning anses en part ha fått del av beslutet tre dagar efter att meddelandet sändes, om inte något annat påvisas. En kommunmedlem anses ha fått del av beslutet den sjunde dagen efter det att ett meddelande om att beslutet finns tillgängligt på kommunens webbplats publicerades på kommunens elektroniska anslagstavla.

Besvärsgrunder

Ett beslut får överklagas genom kommunalbesvär på följande grunder:

1. beslutet tillkommit i felaktig ordning,
2. den myndighet som fattat beslutet har överskridit sina befogenheter eller
3. beslutet annars strider mot lag.

Besvärsskrift

I besvärsskriften ska uppges:

- ändringssökandens namn, kontaktuppgifter och postadress,
- det beslut i vilket ändring söks (det överklagade beslutet)
- till vilka delar ändring söks i beslutet och vilka ändringar som yrkas (yrkandena)
- grunderna för yrkandena,
- vad besvärsrätten grundar sig på om det överklagade beslutet inte avser ändringssökanden själv.

Om talan förs av ändringssökandens lagliga företrädare eller ombud, ska också dennes kontaktuppgifter uppges. Medan besvären är anhängiga ska förvaltningsdomstolen utan dröjsmål underrättas om ändringar i kontaktuppgifterna.

Till besvären ska följande fogas:

1. det överklagade beslutet med besvärсанvisning,
 2. utredning om när ändringssökanden har fått del av beslutet, eller annan utredning om när besvärstiden börjat löpa,
-

-
3. de handlingar som ändringssökanden åberopar som stöd för sina yrkanden, om dessa inte redan tidigare har lämnats till myndigheten.

Besvärsmyndighet

Ålands förvaltningsdomstol
PB 31, Torggatan 16
AX-22 101 Mariehamn
E-post: aland.fd@om.fi

Inlämnande av besvärshandlingarna

Besvären ska lämnas in till besvärsmyndigheten senast under besvärstidens sista dag innan besvärsmyndigheten stänger.

Avgift

Enligt lagen om domstolsavgifter (FFS 1455/2015) är rättegångsavgiften i förvaltningsdomstolen 260 euro. Rättegångsavgift tas ut också då förvaltningsdomstolen avvisar besvär utan prövning samt då besvär återtas. Avgift tas inte ut om ändringssökanden har framgång i ärendet.

FÖRVALTNINGSBESVÄR

BESVÄRSANVISNING

I nedan nämnda beslut kan ändring sökas skriftligt genom besvär.

Paragrafer i protokollet:

Besvärsrätt

Besvär får anföras av den som beslutet avser eller vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet (part) samt av den som har besvärsrätt enligt särskilda bestämmelser i lag. En myndighet får även anföras besvär över beslutet om överklagandet är behövligt med anledning av det allmänna intresse som myndigheten ska bevaka.

Besvärstid

Besvärstid 30 dagar från delfäendet av beslutet. En part anses fått del av beslutet sju dagar efter dagen då brevet avsändes, om inte något annat påvisas. Vid elektronisk delgivning anses en part ha fått del av beslutet tre dagar efter att meddelandet sändes, om inte något annat påvisas. Beslutet anses dock ha kommit till en myndighets kännedom på ankomstdagen.

Besvärsskrift

I besvärsskriften ska uppges:

- ändringssökandens namn, kontaktuppgifter och postadress,
- det beslut i vilket ändring söks (det överklagade beslutet)
- till vilka delar ändring söks i beslutet och vilka ändringar som yrkas (yrkandena)
- grunderna för yrkandena,
- vad besvärsrätten grundar sig på om det överklagade beslutet inte avser ändringssökanden själv.

Om talan förs av ändringssökandens lagliga företrädare eller ombud, ska också dennes kontaktuppgifter uppges. Medan besvären är anhängiga ska förvaltningsdomstolen utan dröjsmål underrättas om ändringar i kontaktuppgifterna.

Till besvären ska följande fogas:

1. det överklagade beslutet med besvärсанvisning,
2. utredning om när ändringssökanden har fått del av beslutet, eller annan utredning om när besvärstiden börjat löpa,
3. de handlingar som ändringssökanden åberopar som stöd för sina yrkanden, om dessa inte redan tidigare har lämnats till myndigheten.

Besvärsmyndighet

Ålands förvaltningsdomstol
PB 31, Torggatan 16
AX-22 101 Mariehamn
E-post: aland.fd@om.fi

Inlämnande av besvärshandlingarna

Besvärshandlingarna ska inlämnas till besvärmyndigheten före besvärstidens utgång. Besvärshandlingarna kan även sändas med post eller genom bud, men i så fall på avsändarens eget ansvar. Handlingarna ska lämnas till posten i så god tid att de kommer fram innan besvärstiden går ut.

Avgift

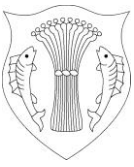
Enligt lagen om domstolsavgifter (FFS 1455/2015) är rättegångsavgiften i förvaltningsdomstolen 260 euro. Rättegångsavgift tas ut också då förvaltningsdomstolen avvisar besvär utan prövning samt då besvär återtas. Avgift tas inte ut om ändringssökanden har framgång i ärendet.

Intagningsprinciper för Kapellhagen

-Ett serviceboende med heldygnsomsorg

Lumparlands kommun

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Personer som fyllt 65 år.....	2
2. Definition av vård-och omsorgsbehov	2
3. Vård- och omsorgsbehov nattetid.....	2
4. Vård-och omsorgsbesök som överstiger 38 timmar per månad.....	2
5. Äldre med minnesproblematik	2
6. Service i hemmet.....	2
7. Hembesök.....	3
8. Period- och avlastningsplats	3
9. Kartläggning av vård-och omsorgsbehovet	3
10. Väntelista.....	3
11. Ansvarsperson för uthyrning.....	3

Antagna av kommunstyrelsen genom § 22/31.1.2024.

1. PERSONER SOM FYLLT 65 ÅR

Lägenheter på serviceboendet med heldygnsomsorg Kapellhagen hyrs ut till personer som fyllt 65 år, här nedan kallat den äldre.

2. DEFINITION AV VÅRD- OCH OMSORGSBEHOV

Med vård- och omsorgsbehov menas regelbunden hjälp med de dagliga rutinerna såsom hjälp med den personliga hygien, toalettbesök, av- och påklädning, hjälp vid måltider, hjälp/stöd att förflytta sig inomhus och utomhus samt tillsynsbesök.

3. VÅRD- OCH OMSORGSBEHOV NATTETID

En förutsättning för att en äldre ska kunna hyra en lägenhet på Kapellhagen är att den äldre har ett sådant vård- och omsorgsbehov att denne kan vårdas i ett olåst boende nattetid.

4. VÅRD- OCH OMSORGSBESÖK SOM ÖVERSTIGER 38 TIMMAR PER MÅNAD

Den äldres vård- och omsorgsbehov är sådant att denne har behov av hemservicebesök som överstiger 38 timmar per månad och som inkluderar besök nattetid. Akut sjukdom/vårdbehov kan också ligga till grund för intagning till Kapellhagen.

Vård- och omsorgsbehovet därmed att den äldre har behov av hemservice 38 timmar per månad eller fler. De boende på Kapellhagen debiteras således den högsta hemserviceavgiften i enlighet med gällande boendeservicetaxa.

5. ÄLDRE MED MINNESPROBLEMATIK

Lägenheter hyrs ut till äldre med minnesproblematik men för äldre som är rymnings- och utåtagerande erbjuds andra vårdalternativ.

6. SERVICE I HEMMET

För de äldre som har ett vård- och omsorgsbehov understigande 38 timmar per månad dagtid och inget behov av besök nattetid och för de äldre som i huvudsak har behov av hjälp i hushållet och stödservicetjänster såsom måltids- och klädvårdservice erbjuds hemservice i hemmet alternativt kombinerat med momsfri socialservice.

7. HEMBESÖK

Ledande personal inom äldreomsorgen gör hembesök till den äldre för att tillsammans med pensionären och eventuella anhöriga/närstående utreda huruvida vård- och omsorgsbehovet är i enlighet med gällande principer för uthyrning av lägenheter på **ESB** Kapellhagen.

8. PERIOD- OCH AVLASTNINGSPLATS

För periodplats finns en lägenhet som kan användas i enlighet med gällande boendeservicetaxa. Periodplats debiteras enligt taxa för "stödservice och fasta avgifter" alternativt "enligt taxa för kortvarig vård".

Periodplatsen hyrs i första hand till äldre som blivit utskrivna från sjukhus och som behöver en viss tids rehabilitering samt till vårdtagare som vårdas av närståendevårdare i form av lagstadgad avlastning för närståendevårdaren.

9. KARTLÄGGNING AV VÅRD-OCH OMSORGSBEHOVET

För att kartlägga omfattningen och frekvensen av vård- och omsorgsbehovet eller huruvida pensionärens behov av vård- och omsorg kan ombesörjas på Kapellhagen, hyr den äldre den tilltänkta lägenheten eller periodplatslägenheten som en periodplats under högst två månaders tid i enlighet med gällande boendeservicetaxa. Lägenhet hyrs ut varaktigt efter en periodplatsperiod om minst två veckor.

10. VÄNTELISTA

Då samtliga lägenheter är uthyrda på Kapellhagen uppgörs en väntelista. När en lägenhet blir ledig och ska fördelas prioriteras alltid vård- och omsorgsbehovet framom inskrivning på väntelista eller antecknad väntetid. De äldre som har behov av hemservicebesök som överstiger 38 timmar per månad och som inkluderar besök nattetid samt de som vårdas via närståendevård prioriteras.

11. ANSVARSPERSON FÖR UTHYRNING

Valet av hyresgäst avgörs av äldreomsorgschefen i enlighet med kommunstyrelsens delegeringsordning. Äldreomsorgschefen är även ansvarsperson för uppgörande av hyresavtal samt väntelista.

AVTAL OM FÖRSÄLJNING AV TJÄNSTER INOM KOMMUNAL INFRASTRUKTUR, BYGGNADSTILLSYN, BEFOLKNINGSSKYDD SAMT SKÖTSEL AV ANLÄGGNINGAR OCH FASTIGHETER

1. Parter

Lemlands kommun (FO-nummer: 0205034-3)
Kommunrundan 7, AX-22 610 Lemland
(nedan "säljaren"); och

Lumparlands kommun (FO-nummer: 0205038-6)
Kyrkvägen 26, AX-22 630 Lumparland
(nedan "köparen")

2. Föremål för avtalet

Parterna avtalar härmed om köp och försäljning av berednings-, besluts- och verkställighetstjänster inom kommunal infrastruktur, byggnadstillsyn, befolkningskydd samt skötsel av anläggningar och fastigheter för sedvanlig driftverksamhet. Avtalet omfattar inte köp och försäljning av tjänster för investeringsprojekt.

Detta avtal är upprättat med stöd av 78 § kommunallagen (ÅFS 1997:73) för landskapet Åland eller motsvarande senare lagstiftning.

Till den del avtalet omfattar byggnadstillsyn är avtalet upprättat i enlighet med 14 § 3 mom. plan- och bygglag (ÅFS 2008:102) för landskapet Åland eller motsvarande senare lagstiftning.

Lemlands och Lumparlands kommuner har med detta avtal kommit överens om att Lumparlands kommun anförtror Lemlands kommun att sköta vissa fördefinierade uppgifter för Lumparlands kommuns räkning.

Lemlands och Lumparlands kommuner har med detta avtal kommit överens om att sådana uppgifter inom kommunal infrastruktur och byggnadstillsyn som enligt lag ska skötas av kommunen och som kan delegeras till en tjänsteman anförtros från Lumparlands kommun till vissa fördefinierade anställda som står i tjänsteförhållande hos Lemlands kommun, vilka sköter uppgiften under tjänstemannaansvar.

Avtalet reglerar försäljning av berednings-, besluts- och verkställighetstjänster inom kommunal infrastruktur, byggnadstillsyn och befolkningskydd från Lemlands kommun och fastställer rättigheter, skyldigheter samt leverans- och betalningsvillkor för båda parterna.

3. Bakgrund

Lemlands och Lumparlands kommuner har haft ett omfattande samarbete avseende nämnder och övrig myndighetsutövning inom kommunal infrastruktur, byggnadstillsyn och befolkningskydd samt skötsel av anläggningar och fastigheter under perioden 2012–2024.

I samband med att det tidigare samarbetsavtalet har sagts upp har kommunerna gemensamt undersökt om det finns synergieffekter och förutsättningar för Lemlands kommun att sälja tjänster inom kommunal infrastruktur, byggnadstillsyn, befolkningskydd samt skötsel av anläggningar och fastigheter.

Beredning som har lett fram till detta avtal har skett i dels samarbetskommittén mellan Lemlands och Lumparlands kommuner under första halvan av år 2024, dels internt inom Lemlands kommun.

4. Försäljningens omfattning

Tjänsten omfattar alla faser av beredning, föredragning, beslut och verkställighet exklusive fakturering inom sedvanlig driftverksamhet för kommunal infrastruktur, byggnadstillsyn, befolkningskydd samt skötsel av anläggningar och fastigheter. Säljaren producerar tjänsterna till köparen integrerat och likvärdigt med motsvarande uppgifter som säljaren utför för driften inom den egna kommunen.

Säljaren förbinder sig att leverera tjänster enligt följande:

- a. Kommunal infrastruktur uppgående till högst 21,45 h/vecka i medeltal under ett kalenderår (*teknisk chef, kommuntekniker och administratör eller motsvarande senare roller*). I detta ingår möjlighet att tekniska chefen är föredragande i en teknisk nämnd eller motsvarande organ hos köparen.
- b. Byggnadstillsyn och befolkningskydd uppgående till högst 11,00 h/vecka i medeltal under ett kalenderår (*byggnads- och miljöinspektör och administratör eller motsvarande senare roller*). I detta ingår möjlighet att byggnads- och miljöinspektören är föredragande i en byggnadsnämnd eller motsvarande organ hos köparen.
- c. Skötsel av anläggningar och fastigheter uppgående till högst 40,50 h/vecka i medeltal under ett kalenderår (*fastighetsskötare och serviceskötare eller motsvarande senare roller*).

Köparen förbinder sig att köpa tjänster enligt följande:

- d. Kommunal infrastruktur uppgående till minst 11,00 h/vecka i medeltal under ett kalenderår (*teknisk chef, kommuntekniker och administratör eller motsvarande senare roller*).
- e. Byggnadstillsyn och befolkningskydd uppgående till minst 7,50 h/vecka i medeltal under ett kalenderår (*byggnads- och miljöinspektör och administratör eller motsvarande senare roller*).
- f. Skötsel av anläggningar och fastigheter uppgående till minst 38,25 h/vecka i medeltal under ett kalenderår (*fastighetsskötare och serviceskötare eller motsvarande senare roller*).

Om säljarens kapacitet tillfälligt underskrider uppskattningen av tjänsternas omfattning enligt detta avtal kan köparen och säljaren komma överens om en tidsbunden minskning av resurserna enligt villkoren i detta avtal.

Om köparens behov av tjänster tillfälligt överstiger uppskattningen av tjänsternas omfattning enligt detta avtal kan köparen och säljaren komma överens om en tidsbunden utökning av resurserna enligt villkoren i detta avtal.

Säljaren förbehåller sig rätten att avsäga sig uppdrag som till arbetsmängden enligt säljarens bedömning väsentligen överskrider omfattningen av tjänster enligt villkoren i detta avtal.

Parterna ska årligen, senast under september månad, föra en dialog om antalet timmar som avtalet omfattar inför kommande verksamhetsår. Vid dialogen kan parterna komma överens om att försäljningens omfattning antingen ska bibehållas, ökas eller minskas.

Köparen ansvarar för initiativ och beställning av tjänster från externa parter enligt köparens bedömning av kompetensbehov och resurs samt eventuella krav som ställs på köparen som myndighet i den lagstiftning som ska tillämpas.

Köparen ansvarar för att sådana beslut som inte har delegerats till en anställd tjänsteman hos säljaren kan fattas i behörigt organ i kommunen.

Säljaren ansvarar för att avdela resurser som i huvudsak utgörs av säljaren anställd teknisk chef i tjänsteförhållande, kommuntekniker i tjänsteförhållande, byggnads- och miljöinspektör i tjänsteförhållande, administratör i arbetsavtalsförhållande, fastighetsskötare i arbetsavtalsförhållande samt serviceskötare i arbetsavtalsförhållande eller motsvarande senare roller, alternativt någon kombination av dessa funktioner och kompetenser.

Säljaren förbehåller sig rätten att, utgående från uppdragets art och säljarens bedömning av kompetensbehovet, avdela en lämplig resurs för respektive uppgift.

Användningen av lagerhållet material, verktyg och arbetsmaskiner i anslutning till utförandet av tjänsterna inom skötsel av anläggningar och fastigheter ska som utgångspunkt ersättas av köparen enligt säljarens självkostnadspris eller enligt separat överenskommelse.

5. Pris och betalningsvillkor

För upprätthållande av tjänsterna i detta avtal äger säljaren rätt att uppbära en grundavgift. Syftet med grundavgiften är att täcka den risk och det ansvar som säljaren bär samt en andel av de fasta avgifterna som säljaren oundvikligen har.

Tjänster faktureras per påbörjad timme enligt faktisk arbetsåtgång enligt säljarens redovisning.

Grundavgiften och timavgiften specificeras i den prislista som finns som bilaga till detta avtal.

Prissättningen revideras årligen så att säljaren senast 15 november året innan meddelar priserna för följande kalenderår. Vid väsentliga ändringar i grunderna för prissättningen kan priset revideras under pågående år enligt separat överenskommelse.

Priserna baserar sig på säljarens personalkostnader samt därtill hörande kostnader för utförande av tjänsterna, så som exempelvis nödvändig utrustning och IT-lösningar, och anges exklusive moms.

Säljaren fakturerar köparen kvartalsvis i förskott för grundavgiften samt för det minsta antalet timmar som köparen ska betala enligt punkterna 4d, 4e och 4f i detta avtal. Säljaren fakturerar därefter köparen kvartalsvis i efterskott utgående från förverkligat antal timmar.

Eventuella resekostnader tillkommer enligt Skattestyrelsens beslut om högsta skattefria reseersättningar.

6. Avtalsperiod och uppsägning

Detta avtal träder i kraft när de respektive parternas beslut om att godkänna avtalet har vunnit laga kraft och när det vederbörligen har undertecknats av parterna, dock så att avtalet tidigast träder i kraft från och med 1.1.2025.

Avtalet kan sägas upp av endera parten. Uppsägningstiden är 6 månader. Uppsägning av avtalet ska meddelas skriftligen. Parterna kan ömsesidigt komma överens om en kortare uppsägningstid.

7. Tystnadsplikt och sekretess

Parterna konstaterar att tystnadsplikt och sekretess ska beaktas i enlighet med gällande lagstiftning. Därtill ska säljaren följa sekretess- och tystnadsplikten för att skydda köparens affärshemligheter. Utan hinder för tystnadsplikt och sekretess äger parterna rätt att ta del av information som är nödvändig för utförandet av arbetet samt beslutsfattandet.

8. Arkivansvar

Köparen upprätthåller arkiv för de tjänster som ingår i detta avtal. Köparens arkiv ska vara tillgängligt för säljarens tjänstemän för sådana uppgifter som är nödvändiga för utförandet av arbetet samt beslutsfattandet.

9. Ändring och överlåtelse av avtal

Detta avtal kan inte överlåtas till tredje part utan parternas skriftliga godkännande. Ändring eller tillägg till detta avtal ska för att vara bindande göras skriftligen och undertecknas av samtliga parter.

10. Fel, sänkning av kostnader och förtida uppsägning

Köparen ska anmäla fel inom rimlig tid från det att felet uppdagades.

Säljaren ska därefter meddela åtgärder inom 14 dagar.

Båda parter har rätt att häva avtalet vid väsentligt avtalsbrott.

11. Force majeure

Parterna ska vara befriade från skyldigheter som följer av avtalet i det fall omständigheter inträder som ligger utanför parternas kontroll. Den part som vill påkalla force majeure ska meddela den andra parten om hindret och dess påverkan på fullföljandet av detta avtal.

12. Meningskiljaktigheter

Meningskiljaktigheter föranledda av detta avtal ska i första hand lösas genom förhandlingar mellan parterna.

Om parterna inte når samförstånd ska ärendet avgöras som ett tvistemål vid Ålands tingsrätt.

13. Datum och underskrift

Detta avtal är upprättat i två (2) likalydande exemplar, ett (1) vardera för parterna.

Lumparland den

Pia Eriksson
Kommunstyrelsens ordförande
Lumparlands kommun

Mattias Jansryd
Kommundirektör
Lumparlands kommun

Lemland den

Tony Asumaa
Kommunstyrelsens ordförande
Lemlands kommun

Julia Lindfors
Kommundirektör
Lemlands kommun

14. Bilagor

Till detta avtal fogas den prislista som Lemlands kommun har upprättat för försäljning av tjänsterna.

- a) Prislista för försäljning av tjänster inom kommunal infrastruktur, byggnadstillsyn samt skötsel av anläggningar och fastigheter för år 2025

**Prisbilaga till avtal om försäljning av tjänster inom kommunal infrastruktur,
byggnadstillsyn samt skötsel av anläggningar och fastigheter**

År 2025

<u>Grundavgift per månad</u>	<u>Pris exkl. moms</u>
Kommunal infrastruktur	1 600,00 €
Byggnadstillsyn	600,00 €
Skötsel av anläggningar och fastigheter	1 700,00 €

<u>Löpande kostnad per timme</u>	<u>Pris exkl. moms</u>
Ledande tjänster & myndighetsutövning	38,00 €
Administrativa tjänster	27,00 €
Fastighetskötsel	27,00 €

Resekostnader

Enligt Skattestyrelsens beslut

Anledningar till ramöverskridningar

I budgetdirektivet för budget 2025 ska förvaltningarna inkomma med en motivering varför eventuell ramöverskridning sker. Barnomsorgen, grundskolan och äldreomsorgsförvaltningen har överskridit kommunstyrelsens fastslagna ramar. För se anledningarna till ramöverskridningarna har budgetförslag för 2025 jämförts med bokslut 2023. Samtidigt jämförs dessa skillnader mot den fastslagna ramen.

Barnomsorg

Barnomsorgen går enligt liggande förslag över ramen med 45 095,62 euro. I Bokslut 2023 har en inkomst för barn från annan kommun bokförts på cirka 81 000 euro. I budgetförslaget för 2025 är den summan budgeterad till 50 000 euro. I övrigt är det ökningen av en barnskötare från 75 procent till 100 procent som gör den övriga skillnaden. Ökningen av barnskötaren till 100 procent ses som helt nödvändig för att daghemsföreståndaren ska kunna hinna med all administration, vilken uppskattas ta två dagar i veckan i anspråk. Många kommuner har redan övergått till helt administrativa daghemsföreståndare, och att bibehålla endast en administrationsdag är inte möjlig med nuvarande krav på dokumentation, arbete med läroplaner och övriga styrdokument som ska tas fram tillsammans med landskapet, exempelvis IKT-strategi för barnomsorgen.

Lumparlands skola

Lumparlands skola går över ram med 47 579,10 euro. Den inkomst som tidigare var på daghemmet är nu på Lumparlands skola vilket medför ökade inkomster med cirka 50 000 euro mot bokslut 2023. Detta äts dock upp av att budgetförslaget för 2025 bygger på tre klasser istället för tidigare två klasser. I budgetförslaget finns alltså en ytterligare timlärare från hösten 2025. Därutöver finns en assistent budgeterad från och med hösten 2025. Skolskjutskostnaderna ökar något mot bokslut med detta beror på att elev på Ängö-Bussö har skolskjuts. Denna summa faktureras vidare till Vårdö och är således ett nollsummespel för kommunen.

Det är värt att nämna att budgetförslaget för 2025 är lägre än det slutliga resultatet för år 2023 med cirka 6 000 euro. Det beror förstås till stor del att skolan arbetar läsårsvis medan budgeten är årsvis. Om tre klasser var budgeterat för hela år 2025 skulle budgeten också överskrida bokslut 2023-

Kyrkby högstadieskola inkl. SÅUD:s förvaltning

Trots att elevantalet går ner överskrider SÅUD sin ram för kommunen med 26 319 euro. Detta beror på att utbyggnationen av KHS fördelas ut enligt avskrivning per elev. Därutöver ökar talterapitjänsterna samt genomförs kollektivavtalsenliga löneförhöjningar.

Äldreomsorgsförvaltningen

Äldreomsorgsförvaltningen överskrider ramen med 193 080,78 euro. Vid en jämförelse med bokslut 2023 kan konstateras att Kapellhagen inte längre har någon klient från annan kommun vilket minskar inkomsterna med cirka 65 000 euro. Den nya klientavgiftslagen medför att kommunen inte längre får ta någon separat måltidsavgift. Detta minskar inkomsterna ytterligare med cirka 37 000 euro. Dessa kompenseras i viss mån av ökade inkomster på serviceboendeavgifterna genom att dessa ökar med cirka 16 000 euro. Nettot är dock negativt för kommunen.

Införandet av Cosmics externa journal tillsammans med ÅHS ökar ICT-kostnaderna med cirka 8 000 euro.

Korrigerings av Sveagårdens dygnsavgift ökar kostnaderna med cirka 45 000 euro.

Närståendevården budgeteras högre med cirka 18 000 euro.

Avslutningsvis tillkommer kollektivavtalsenliga löneförhöjningar, men ingen ökning i personalstyrkan är budgeterad. I bokslut 2023 fanns ingen anställd kock, vilket gör att lönekostnaderna blir väsentligt högre i budget 2025.

Sammanlagt har kommunens nettokostnader från bokslut 2023 till budget 2025 ökat med cirka 230 000 euro, vilka kan hänföras till 86 000 euro i minskade inkomster för klient från annan kommun samt serviceavgifter, 45 000 euro i ökade kostnader för klient placerad i annan kommun och 18 000 i ökade utgifter för närståendevård, totalt 149 000 euro. Övrigt är löneförhöjningar, anställd kock på 80 procent och inköp av ICT-system.

Konsekvenser av nedskärningar

Barnomsorg

Ifall kommunstyrelsen skulle bibehålla barnskötaren på 75 procent för 2025 skulle daghemmet inte hinna med den administrationen utan att daghemsföreståndaren skulle behöva jobba övertid. Daghemsföreståndaren har nämligen redan under 2024 jobbat mer än ordinarie arbetstid för att hinna med. Förvaltningen ser därför inte att det är möjligt att under 2025 ha barnskötaren på under 100 procent.

Lumparlands skola

Ifall kommunstyrelsen beslutar ta bort den ytterligare läraren samt assistenten behöver skolan fortsätta att ha endast två klasser, 1-3 och 4-6. 1-3 skulle bli tretton elever (8+2+3) och 4-6 skulle bli åtta elever (1+1+6). Det är värt att nämna att den ytterligare assistenten är med i budgeten på grund av att det elever med särskilda behov väntas öka från höstterminen 2025, så att ta bort assistenten kan försvåra för dessa elevers skolgång.

Äldreomsorgsförvaltningen

För att öka inkomsterna skulle kommunen kunna erbjuda en lägenhet till andra kommunen. Det är under förutsättning att kommunen inte behöver den för sina egna klienter. Som det ser ut nu skulle det vara riskabelt att hyra ut en lägenhet till en annan kommun.

Att ta hem klienter som bor på annat serviceboende med heldygnsomsorg ser ut att bli väsentligt dyrare än att ha dem placerad i annan kommun, på grund av att kommunen skulle behöva anställa väsentligt mer personal. Detta bereds dock inom ramen för ett annat ärende.

Att sänka närståendevårdens anslag riskerar att fler anlitar kommunens hemservice istället för att utföra närståendevård. Närståendevård är för kommunens kostnader det mest förmånliga alternativet och bör premieras.

Vad gäller klientavgifterna har kommunen redan de högsta som lagen tillåter. Dessa avgifter förväntas dock öka med tiden då pensionerna ser ut att öka eftersom avgifterna är inkomstbaserade.

Väsentliga skillnader bokslut 2023 mot budget 2025	Bokslut 2023	Budget 2025	Skillnad
2211 Daghemmet Videungen och Myrstacken			
3116 Elev från annan kommun	81 307,90	50 000,00	-31 307,90
4000 Ordinarie löner	-159 256,56	-169 855,00	-10 598,44
4025 Tidsbunden	-14 857,20	-40 822,00	-25 964,80
A4130 Lönebikostnader Summa	-40 198,53	-53 438,70	-13 240,17
Totalt	-133 004,39	-214 115,70	-81 111,31
Ram	-230 000,00		
Budgetförslag 2025	-275 095,62		
Ramöverskridning	-45 095,62		

Väsentliga skillnader bokslut 2023 mot budget 2025	Bokslut 2023	Budget 2025	Skillnad
3201 Lågstadiet			
3116 Elev från annan kommun	41 175,92	90 849,00	49 673,08
A4120 Löner och arvoden Summa	-219 522,54	-272 832,00	-53 309,46
A4130 Lönebikostnader Summa	-46 035,13	-60 187,70	-14 152,57
4310 Köp av kommuner		-6 000,00	-6 000,00
4311 Köp av kommunalförbund	-3 503,11	-7 110,00	-3 606,89
4420 Rese- och transporttjänster	-41 656,46	-55 000,00	-13 343,54
3205 Lågstadieelever i andra kommuner			
4310 Köp av kommuner	-45 498,06		45 498,06
Totalt	-315 039,38	-310 280,70	4 758,68
Ram	-325 000,00		
Budgetförslag 2025	-372 579,10		
Ramöverskridning	-47 579,10		

Tillsyn av hemundervisade barn, eventuellt för högt budgeterat
Talterapitjänster har tillkommit

Väsentliga skillnader bokslut 2023 mot budget 2025

	Bokslut 2023	Budget 2025	Skillnad
3202 Högstadiet			
4311 Köp av kommunalförbund	-283 523,06	-243 319,00	40 204,06
3203 Träningsundervisningen			0,00
4311 Köp av kommunalförbund	-46 853,31		46 853,31
Totalt	-330 376,37	-243 319,00	87 057,37
Ram	-217 000,00		
Budgetförslag 2025	-243 319,00		
Ramöverskridning	-26 319,00		

Väsentliga skillnader bokslut 2023 mot budget 2025	Bokslut 2023	Budget 2025	Skillnad
2331 Hemvård			
A4120 Löner och arvoden Summa	-47 719,16	-55 510,00	-7 790,84
A4130 Lönebikostnader Summa	-10 565,60	-13 131,30	-2 565,70
4361 Data och telekommunikationstjänster (ICT)	-641,00	-2 313,00	-1 672,00
4840 Hyror för maskiner och inventarier	-719,64	-8 500,00	-7 780,36 Leasingbilen flytta till hemvård, nollsummespel
2334 Kapellhagens serviceboende			0,00
A3150 Ersättningar av kommuner och samkommuner Summa	65 033,14		-65 033,14
A3200 Socialväsendets avgifter Summa	43 382,12	60 000,00	16 617,88
A3230 Övriga serviceavgifter Summa	37 563,67		-37 563,67
A4120 Löner och arvoden Summa	-457 010,92	-499 570,00	-42 559,08
A4130 Lönebikostnader Summa	-101 167,84	-118 179,80	-17 011,96
4361 Data och telekommunikationstjänster (ICT)	-14 852,11	-23 000,00	-8 147,89 Ökningen beror på vårdinformationssystem, eventuellt för högt budgeterad.
4840 Hyror för maskiner och inventarier	-8 427,94	-1 000,00	7 427,94 Leasingbilen flytta till hemvård, nollsummespel
2336 Serviceboende i annan kommun			0,00
4310 Köp av kommuner	-130 670,00	-176 300,00	-45 630,00
2423 Närståendevärd			0,00
2423 Närståendevärd Summa	-8 903,06	-27 076,50	-18 173,44
Totalt	-634 698,34	-864 580,60	-229 882,26
Ram	-750 000,00		
Budgetförslag 2025	-943080,78		
Ramöverskridning	-193 080,78		

Nyckeltal	Rapport	Typ av nyckeltal	Årsad	Kumulera	Lumoartad	Värde	Sund	Flekt	Bränd	Geta	
Äldre (boende) ESB	budget 2024	Äldreomsorg		11	11		13	10	15	10	9
Antal vårdögn externa socialtjänstens övriga (Oasen, Stöftöden hemmet, specialjukavård)	budget 2024	Äldreomsorg									
				605	0		365	730	0	160	366
Kostnad äldreomsorg/vård dag	bokslut 2023	Äldreomsorg		168,87	184,98		164,86	217,21	205 (ESB)		217,68
Kostnad äldreomsorg/måltid exkl. interna											
Kostnad äldreomsorg/måltid utöver brutto ESB inkl. hemservice	bokslut 2023	Äldreomsorg		3412,25	2 699		2048,8	2 165	2486,5	2465,59	1913,55
Kostnad äldreomsorg/klätt internet brutto/egen ESB o Hemservice											
Kostnad äldreomsorg/klätt	bokslut 2023	Äldreomsorg		68429,79	72 188		61597	110623,21	74823 (ESB)		69521
Kassa 31.12	bokslut 2023	Balansräkning		518707	161669		715000	1998665	1888000	2431233	600113
Förändring likvida medel	bokslut 2023	Balansräkning		-286887	-352935		309000	-173000	-309000	228000	66583
Befolkning 31.12	bokslut 2023	Befolkning	####	290	366		471	995	509	436	509
Befolkning 31.12	budget 2024	Befolkning		297	366			995	504	436	503
Barn 0-6 år	budget 2024	Daghem									
				13	20		29	35	28 (på daghem)	12 (på daghem)	30
Kostnad allmän förvaltning	budget 2024	Kostnader		197 680	210508		278034	387260	303000	356953	326800
Kostnad portioner (brutto)											
Antal portioner											
Bruttokostnad centralkök	budget 2024	Kostnader		23762	Har ej centralkök		Har ej	Har ej	23600		32272
Kostnadsäckning byggskriv	bokslut 2023	Kostnader		36,71 %	46,00 %		17,90 %	60,90 %			c. 50%
Kostnadsäckning pufall	bokslut 2023	Kostnader		90,73 %	Misc		100 %	103,80 %	101,90 %	82,5 %	86 %
Kostnadsäckning avlopp	bokslut 2023	Kostnader		48,17 %	100 %		44 %	60,50 %	105 %		87 %
Kostnadsäckning vatten	bokslut 2023	Kostnader		25,70 %	100 %		90 %	80,50 %	87,80 %	Enskilda vattenlåg	87 %
Kostnadsäckning snölogning	bokslut 2023	Kostnader		39,62 %	139,23 %		MINUS	100 %	ca 85 % för privata vårdar	erbjuddt ei	

Ålands landskapsregering
registrator@regeringen.ax

Dnr: 56/2024

Ålands lagting
info@lagtinget.ax

30.10.2024

Referens:

Ett ohållbart landskapsandelssystem ruinerar Ålands kommuner

Ålands landskapsregerings oförmåga att skapa ett hållbart och rättvist landskapsandelssystem har satt kommunerna i en omöjlig ekonomisk situation. Detta gäller särskilt för Lumparlands kommun, men också för andra perifera kommuner som Föglö och Kumlinge, vilka sedan 2020 inte har uppvisat några överskott i sina resultat, och nu förutspår ytterligare negativa resultat för 2024 och 2025.

Landskapsandelssystemets ersättning till kommunerna har stått stilla sedan 2009. Trots att kostnaderna för kommunerna har ökat markant; med cirka 57 000 000 euro eller 55 % från 2009 till 2023 har landskapsandelarna i stort sett varit oförändrade. År 2009 uppgick den totala landskapsandelen till 41,7 miljoner euro och var endast marginellt högre, 42,9 miljoner euro, år 2023. I de sistnämnda siffrorna inkluderas dessutom kompensation för grund- och reseavdrag, vilket i praktiken inte ens är landskapsandelar utan ersättning för förlorade skatteinkomster. Landskapsandelen har i medeltal varit 37 948 000 euro per år sedan 2009, vilket således betyder att kommunerna i genomsnitt har fått mindre i landskapsandelar per år än år 2009. Om Lumparlands kommun skulle få en landskapsandel som motsvarar en procentuell andel av verksamhetsbidraget i paritet med 2009 skulle kommunen under 2023 erhållit en landskapsandel på 1 214 000 euro.

För Lumparlands del har det nuvarande landskapsandelssystemet inneburit att kommunen, på grund av en relativt hög skattekraft, får en liten skattekomplettering genom systemet. Detta i kombination med att Lumparland inte betraktas som en skärgårdskommun eller ens en perifer kommun (om lagen skulle veta om det begreppet) enligt systemet, innebär att Lumparlands kommun får avsevärt mindre landskapsandelar per invånare än exempelvis Vårdö, trots att de totala skatteinkomsterna är jämförbara och att det befolkningsmässigt inte är särskilt stor skillnad mellan kommunerna. Om Lumparland hade erhållit samma landskapsandel per invånare som Vårdö, totalt 1 300 000 euro, skulle kommunen ha gjort ett överskott på cirka 250 000 euro under 2023. Det är såklart inte så

Lumparlands kommun

enkelt eftersom systemet har en rad olika parametrar, men det visar på vad landskapsandelssystemet betyder för en kommuns finansiering, speciellt en liten och perifer kommun.

Det är sålunda tydligt att landskapsandelssystemets parametrar gynnar vissa kommuner, medan andra, som Lumparland, missgynnas kraftigt. Kommunstyrelsen i Lumparland vill understryka att Lumparlands kommun inte bedrivs kostnadsineffektivt – tvärtom har vi genomfört effektiviseringar och uppfyller lagstadgade krav på ett kostnadseffektivt sätt. Det som har blivit omöjligt för Lumparlands kommun, och många andra kommuner på Åland, är att upprätthålla den service som våra invånare har rätt till med de nuvarande landskapsandelarna.

Det nuvarande systemet tvingar Lumparlands kommun att antingen öka sin befolkning – en process som tar decennier – för att erhålla mer skatteinkomster, vilket dock kommer med ökade kostnader för service, eller förlita sig på en större landskapsandel, något som enbart kan ske genom politiska beslut. Att höja inkomstskattesatsen är inte görbart i praktiken eftersom kommunen redan har Ålands näst högsta skattesats och att en höjning med en procentenhet endast ökar skatteinkomsterna med cirka 75 000 euro. Med ett preliminärt budgeterat underskott på närmare 600 000 euro i budget 2025 förstår vem som helst att det inte skulle hjälpa kommunens ekonomiska situation.

Med tanke på att landskapsregeringen och lagtinget har misslyckats med att reformera landskapsandelssystemet under de senaste 15 åren på ett sätt som faktiskt ökar landskapsandelarna och inte bara ändrar på beräkningsmekanismerna, har Lumparlands kommun tyvärr föga förtroende för att en hållbar lösning kommer att komma i tid för att undvika ekonomisk kollaps för kommunerna. Att landskapsregeringen föreslår en lag för så kallade kriskommuner är tämligen magstarkt när landskapsregeringen själv är ansvarig för att många kommuner är i kris.

Utan en omedelbar översyn och uppdatering av landskapsandelssystemet där en ökning av den totala andelen som utgår till perifera kommuner står många av Ålands kommuner inför ekonomisk ruin. Landskapsregeringen borde för länge sedan tagit sitt ansvar för att skapa långsiktigt hållbara villkor för kommunernas finansiering. Nu står istället landskapsregeringen tillsammans med lagtinget med ansvaret för ett system som driver många kommuner till avgrunden.

Kommunstyrelsen i Lumparland

Avgifter för annonsering i infobladet och kopiering

Dnr: 264/2024

Antagna av kommunfullmäktige genom § xx/xx.11.2024 att gälla från och med 1.1.2025.

Samtliga avgifter är inklusive moms 25,5 %.

Infobladet

<i>Annonsering</i>	<i>Euro</i>
1/1 sida	30,00
1/2 sida	20,00
1/4 sida	15,00
<i>Prenumeration</i>	<i>Euro</i>
Infobladet/år	50,00

Privatpersoner bosatta i Lumparland får avgiftsfritt införa en annons på 1/4 sida per infoblad.

Föreningar i Lumparland får avgiftsfritt införa en annons på 1/1 sida per infoblad.

Kommunalförbund i vilka Lumparlands kommun är medlem och kommuner med vilka Lumparlands kommun har samarbetsavtal får avgiftsfritt införa annonser i infobladet.

Kommunen förbehåller sig rätten att besluta om en annons eller skrivelse publiceras.

Kopior och utskrifter

De 10 första svartvita kopiorna är avgiftsfria. Färgkopior kostar från första kopian.

Ensidiga kopior

<i>Svartvita</i>	<i>Euro</i>	<i>Färg</i>	<i>Euro</i>
A4	0,90	A4	1,00
A3	1,00	A3	1,10

Dubbelsidiga kopior

<i>Svartvita</i>	<i>Euro</i>	<i>Färg</i>	<i>Euro</i>
A4	1,10	A4	1,20
A3	1,35	A3	1,45

Allmännyttiga samfund i Lumparland kopierar svartvita kopior avgiftsfritt.

Utlämnande av uppgift som kräver särskilda åtgärder

Vid begäran om uppgifter som kräver omfattande informationssökning tas en avgift ut som motsvarar kostnaderna för att ta fram uppgifterna, om det inte är fråga om skyldigheten att ge råd, höra eller informera.

För utlämnande av en uppgift ur en handling, kopia eller någon annan utskrift som kräver särskilda åtgärder tas en fast grundavgift ut som varierar beroende på hur krävande informationssökningen är:

Normal informationssökning (arbetstid under 2 tim)	40,00 euro
Krävande informationssökning (arbetstid 2–5 tim)	100,00 euro
Mycket krävande informationssökning (arbetstid över 5 tim.)	160,00 euro

Kräver informationssökningen mer än en dag är avgiften 160 euro/dag.

Utöver grundavgiften tas kopieringsavgift för varje sida enligt priset för kopior och utskrifter.

En fast avgift som graderats på ovan nämnda sätt tillämpas också när särskilda åtgärder krävs vid informationssökningen för utlämnandet av en uppgift ur en handling muntligen, när handlingen ges för läsning eller när uppgiften sänds per e-post.

Avgiftsfria handlingar

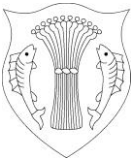
Avgift tas inte då beslut genom protokollsutdrag delges part. Avgift betalas inte heller för handling enligt vilket det enligt lag eller förordning inte ska betalas.

Information ur handlingar avgiftsfri när:

- uppgifterna ges muntligt
- handlingen läses eller kopieras hos myndigheten
- en handling som lagrats elektronisk sänds per e-post
- när utlämnandet av handlingen ingår i myndighetens skyldighet att ge råd, höra eller informera.

Avgift betalas inte heller:

- av den egna kommunens eller kommunalförbunds myndigheter och inrättningar
 - för arbetsintyg, löneintyg, matrikelutdrag eller en handling som behövs för ansökan om pensions- eller annan förmån och som grundar sig på ett pågående eller avslutat tjänste- eller arbetsförhållande till kommunen
 - av den egna kommunens eller den egna samkommunens förtroendevalda för handlingar som han eller hon finner behövliga för sitt uppdrag
-

Lumparlands kommun

- för en handling som enligt lag ska utges till en statlig myndighet
 - för kopiering av handling som lämnas in till kommunal myndighet.
-

Avgifter för tillstånd för försäljning av nikotinpreparat samt inspektion

Dnr: 265/2024

Antagna av kommunfullmäktige genom § xx/xx.11.2024 att gälla från och med 1.1.2025.

Försäljning av nikotinpreparat på andra ställen än apotek förutsätter ett detaljhandelstillstånd för nikotinpreparat. Tillståndet ansöks vid den kommun som försäljningsplatsen ligger i.

Detaljhandelstillstånd för nikotinpreparat avsedda för att dra ner på och sluta röka kan beviljas affärer, servicestationer, kiosker och näringsställen. Att sälja nikotinpreparat i automater är förbjudet.

Av ansökan ska framgå:

1. sökandens namn eller sammanslutningens firma och kontaktuppgifter, företags- och organisationsnummer samt adresserna till de försäljningsställen där nikotinpreparat säljs
2. hur nikotinpreparaten förvaras samt arrangemangen för övervakning av försäljningen
3. den försäljningsansvariges namn och kontaktuppgifter
4. antalet säljställen och hur de är placerade på försäljningsstället.

Lumparlands kommun underrättar Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet Fimea när tillstånd har beviljats.

Avgifter

1 § Tillstånd för försäljning av nikotinpreparat
105 euro.

2 § Inspektion
68 euro per påbörjad timme.

Bygglovstaxa 2025

Bilaga A – Ks § 154

AVGIFTER FÖR TILLSYN ÖVER BYGGNADSARBETE, AVLOPPSANLÄGGNINGAR OCH FÖR INSPEKTION AV SAMLINGSLOKALER SAMT FÖR HÖRANDE AV GRANNE MM I LUMPARLANDS KOMMUN

1 §

Allmänt

Byggherre eller den som vidtar åtgärd är skyldig att till kommunen erlægga avgifter som bestäms i denna taxa för sådana inspektions- och tillsynsuppgifter som är nödvändiga för att fullfölja byggnadsarbetet (99 § plan- och bygglagen, PBL).

För inspektion av samlingslokaler är sökande skyldig att erlægga avgifter som bestäms i 6 § i denna taxa med stöd av 19 och 20 §§ LL om offentliga nöjeställningar.

Avgifterna över byggnadsarbete och inspektion av samlingslokaler inkluderar lösen av handlingarna.

Byggnadslovsavgifterna är inte momspliktiga.

2 §

Uppförande av nybyggnad och därmed jämförbara ändringar (66 § i PBL)

	<u>Taxa €</u>
2.1 Uppförande av nybyggnad, per byggnad därtill enligt byggnadens våningsyta (per m ²)	376,44 2,28
2.2 Uthyrningsstuga	
Då byggnadslovet omfattar flera stugor som byggs enligt samma ritning i grupp, erläggs full avgift för en stuga. För därpå följande stugor erläggs 50 % av avgiften, per byggnad	376,44
Därtill enligt byggnadens sammanlagda våningsyta (per m ²)	2,28
2.3 Tillbyggnad, ombyggnad, per byggnad därtill enligt tillbyggnadens våningsyta (per m ²)	199,31 2,28
2.4 Ekonomibyggnad och dylikt, per byggnad därtill enligt byggnadens våningsyta (per m ²)	199,31 0,87
2.5 Ändring av användning, per byggnad därtill enligt byggnadens våningsyta (per m ²)	199,31 2,28
2.6 Fasadändring, takändring (inklusive skärmtak >12 m ²), ändring av bärande konstruktioner	78,95
2.7 Installation eller ändring av eldstad, rökkanal eller hiss	78,95
2.8 Tillfälliga byggnader, samma som varaktig	

Taxa €

2.9	Uppförande av sol- och vindkraftverk/st	
-	som betjänar flera än 3 hushåll, effekt max 0,5 MW	199,31
-	Effekt 0,5 - 3 MW	397,86
-	Effekt över 3 MW	752,79

3 §

Avgifter för övriga tillståndsbeslut i byggnadsärenden (67 § i PBL) 78,95

3.1	Nöjespark, idrotts- eller campingplats	
3.2	Skjut- eller motorbana	
3.3 a	Småbåtshamn med flera än 10 båtplatser	
3.3 b	Kajer, broar, vågbrytare, kanaler och dylikt.	
3.4	Cistern eller dylikt > 10 m ³	
3.5	Mast högre än 25 meter	
3.6	Torn tillgängligt för allmänheten	
3.7	Tillståndspliktigt plank eller mur	
3.8	Husvagn, buss eller dylikt (utanför campingplats) som skall användas för boende, affärslokal eller dylikt > 2 månader	

4 §

Avgifter för övriga beslut i byggnadsärenden 78,95

4.1	Utbyte av ritning	
4.2	Förhandsutlåtande	
4.3	Förlängning av byggnadslovens giltighetstid (75 § i PBL)	
4.4	Tillstånd att börja byggnadsarbete (innan beslutet vunnit laga kraft) (76 § i PBL)	
4.5	Bod samt fristående carport om max 25 m ²	
4.6	Behandling av rivningsanmälan (69 § i PBL)	

5 §

Förhöjd avgift vid byggande utan bygglov

Om byggherren har påbörjat byggnadsarbetet innan bygglovet har beviljats, eller anmälan inlämnats, utgår en förhöjd avgift om 50 %. Detta gäller samtliga avgifter kopplade till bygglovet. Den förhöjda bygglovsavgiften är inte ett straff utan en ersättning för det merarbete det innebär för byggnadstillsynen att bereda och behandla ett ärende om byggande utan bygglov.

6 §

Godtagbar säkerhet i enlighet med PBL 76 §

En godtagbar säkerhet kan vara en bankgaranti eller en deposition på kommunens konto.

Den godtagbara säkerhetens storlek utgörs av;

grundsumma per byggnad	1175,25
därtill enligt byggnadens bottenyta upp till 500 m ² (per m ²)	41,22
för bottenyta över 500 m ² utgår (per m ²)	17,49

Säkerheten återbördas till byggherren då bygglovet vunnit laga kraft.

7 §**Syner**

Vid utförande av de i § 3 nämnda byggnadsåtgärderna skall avgift erläggas för förrättande av de syner som kan komma ifråga enligt följande:

7.1	Syn som förrättas under byggnadstiden	35,17
7.2	Slutsyn	48,27
7.3	Avgifter som rör brandsyneverksamheten, men som debiteras i samband med byggnadslovsavgifterna	
	- Kanal- och eldstadssyn	56,00
	- Ventilationssyn	56,00
	- Ibruktagningssyn	56,00
	- Slutsyn	56,00

Dessa avgifter uppbärs i samband med byggnadslovsavgifterna, men erläggs till räddningsmyndigheten.

8 §**Övriga avgifter**

8.1	Utstakning av byggnadsplats (varvid samtliga kostnader erlägges av sökande, ingår ej i punkterna 1 - 4 i § 2).	120,73
8.2	72 § plan- och byggnadslagen för landskapet Åland avsett hörande av granne	68,61

Ersättning uppbärs även i det fall att tillstånd eller byggnadslov inte beviljas, om kommunen hört granne med stöd av stadgandena i plan- och byggnadslagen

9 §**Avgifter för avloppsanläggningar**

9.1	Avloppsanläggning för WC och BDT vatten, 1 - 5 personer	223,14
9.2	Avloppsanläggning för WC och BDT vatten, 6 - 25 personer	446,00
9.3	Avloppsanläggning för BDT vatten, 1 - 5 personer	147,02
9.4	Partiell ombyggnad av avloppsanläggning	147,02

Denna avgift debiteras skilt om den inte kan debiteras i samband med byggnadslovsavgifterna.

10 §**Inspektion av samlingslokaler**

	Inspektion och godkännande av samlingslokaler enligt samlingslokalens sammanlagda yta, per lokal	71,71
	därtill enligt lokalens sammanlagda yta (per m ²)	0,32

Taxa €**11 §**

Återbäring av avgift

Då ett byggnadslov eller något annat tillstånd förfallit eller byggherren avstår från byggnadslovet eller tillståndet medan det ännu är i kraft, återfår tillståndsinnehavaren 50 % av de avgifter han betalat.

Dock innehålles handläggningsavgifter enligt följande

- för byggnadslov	176,49
- för övriga tillstånd	68,94

Om byggnadsarbetet påbörjats ges ingen återbäring.

12 §

Avslag på ansökan

Om en ansökan om tillstånd avslås eller sökande annullerar ansökan innan beslutet meddelats, men beslutsförslaget redan beretts, uppbärs 50 % av avgiften i denna taxa.

13 §

Grunder för avgiften

Då avgiften fastställs inberäknas i byggnadens totala yta, våningarnas, källarens och vindsutrymmets sammanlagda ytor, utgående från det yttre måttet. Man räknar inte med balkonger, skyddstak eller utrymmen med en rumshöjd lägre än 160 cm.

14 §

Taxans ikraftträdande

Denna taxa gäller från den 1.1.2025

Byggnadstillsynsavgiften och övriga avgifter i denna taxa faktureras enligt gällande taxa den dag beslutet fattats.

Familjestorlek	Nedre inkomstgräns euro/mån	Avgiftsprocent (räknas på överstigande del)	Inkomst som ger maxavgift, 240 euro
2 personer	1 248,-	11,5	3 334,96
3 personer	1 456,-	9,4	4 009,20
4 personer	1 664,-	7,9	4 701,98
5 personer	1 872,-	7,9	4 909,98
6 personer	2 080,-	7,9	5 117,98

Familjebegreppet = Den eller de vårdnadshavare som lever samman med barnet. I familjen inräknas även den som vårdnadshavaren stadigvarande i äktenskap eller under äktenskapsliknande former har gemensamt hushåll med och som inte är barnets vårdnadshavare i det fall barnet sammanlever med endast en vårdnadshavare. Dessutom räknas de barn för vilka dessa är underhållsskyldiga om de bor i samma hushåll.

Avgift för daghem och familjedagvård

Maxavgift: 240 euro, heltid (100%), 200 timmar/månad
192 euro, deltid (80 % av heltidavgift), 160 timmar/ månad
144 euro, halvtid (60 % av heltidsavgift), 120 timmar/ månad

Syskonrabatt: Per barn för 100 %- plats: 25€/månad
Per barn för deltidsplats: 20€/månad
Per barn för halvtidsplats: 15€/månad
För fritidshemsbarn: 10€/månad

Förundervisningen (5 h/verksamhetsdag,25h/vecka) är avgiftsfri läsåret innan barnet börjar grundskolan. Avgiftsfriheten gäller alla dagar från grundskolans hösttermins start till grundskolans vårterminsslut. Förundervisningen motsvarar en halvtidsplats (60 %). Avgift för resterande barnomsorg enligt fastställd taxa.

Maxavgiften för barn i förundervisningen:

- Heltid (100%) 144€/månad (60% av heltidavgift)
- Deltid (80%) 60€/månad (25 % av heltidavgift)
- Halvtid (60%) avgiftsfri

För barn med skoluppskov debiteras ingen avgift.

En månadsavgift som är mindre än 10€ debiteras inte.

För barnomsorg som ges i habiliterande syfte enligt landskapslagen (1978:48) om tillämpning av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda och för specialfritidshem debiteras ingen avgift.

Avgift erläggs för 11 månader/år om man under en sammanhängande period om minst 4 veckor inte nyttjar barnomsorg. Ytterligare en avgiftsfri månad kan erhållas om man under tidsperioden vecka 24 t.o.m. vecka 34, under en sammanhängande tidsperiod om 8 veckor, inte nyttjar barnomsorg.

Barnomsorgsavgifterna baserar sig på bestämmelserna i landskapslagen om barnomsorg och grundskola (ÅFS 2020:32) samt på kommunfullmäktiges beslut.

Avgiftstillämpning inom barnomsorgen i Lemland och Lumparlands kommuner

Avgift för plats på daghem, fritidshem eller i familjedagvård bestäms enligt familjens storlek och inkomst och betalas i form av en månadsavgift. Avgiften fastställs för ett verksamhetsår i taget. Avgift uppbärs för 11 månader/år om man under en sammanhängande period om minst 4 veckor inte nyttjar barnomsorg. Ytterligare en avgiftsfri månad kan erhållas om man under tidsperioden vecka 24 t.o.m. vecka 34, under en sammanhängande tidsperiod om 8 veckor, inte nyttjar barnomsorg.

För förundervisning under minst 4 timmar per arbetsdag under läsåret innan barnet börjar grundskolan eller får motsvarande undervisning på annat sätt uppbärs ingen avgift. Avgiftsfriheten gäller alla dagar från grundskolans höstterminsstart till grundskolans vårterminsslut.

Inkomstuppgifter för fastställelse av barnomsorgsavgift

Då avgiften fastställs skall familjens alla fortlöpande skattepliktiga och skattefria inkomster beaktas. Dit räknas

- alla löneinkomster av huvud- och bisysslor
- alla typer av pensioner
- inkomster av självständig yrkesutövning och företagsverksamhet
- kassaunderstöd
- underhållsbidrag och stöd
- alla kapital-, ränte-, dividend- och hyresinkomster
- dagpenning via FPA

Som inkomst beaktas inte barnbidrag, vårdbidrag för barn, hemvårdsstöd för barn, bostadsbidrag, studiestöd eller andra understöd som erlaggs p.g.a. studier. Som inkomstavdrag räknas underhållsbidrag som familjen betalar.

Inkomster måste verifieras med löneintyg/lönespecifikation. Om lönen är oregelbunden ska intyget förutom senaste löneperiod även visa uppgift över de senaste 6 månaderna. Egen företagare lämnar in förskottsinnehållningsbevis, bokslutsuppgifter eller annat som klargör inkomstnivån.

Beskattningsintyg över senast verkställda beskattning ska bifogas inkomstintygen.

Semesterpenningens storlek bör framgå av intyget. Då uppgift om semesterpenningens storlek saknas på löneintyget beaktas en semesterpenning motsvarande 6 % av lönen.

Uppgifter om familjens inkomst lämnas till barnomsorgskansliet, både för nya och gamla barnomsorgstagare, inom augusti månad. Om inkomstuppgifterna inkommer senare korrigeras inte barnomsorgsavgiften retroaktivt. Avgiften fastställs för ett verksamhetsår i gången.

I de fall barnomsorgsplatsen tas i bruk under pågående verksamhetsperiod ska utredning om inkomsterna göras efter det att dagvården inletts.

Om familjen inte lämnar in en utredning över sina inkomster inom utsatt tidpunkt debiteras maxavgift.

Avgift under inskolningsperiod

I erhållen barnomsorgsplats ingår en veckas avgiftsfri inskolning av barnet i kommunen. För att närvaron vid dagvårdsplatsen skall räknas som inskolning bör förälder eller någon annan för barnet närstående person vara med. Inskolning bör ske veckan innan barnomsorgsplatsen tas i bruk. Undantag från detta beviljas endast av särskilda skäl. Inskolning kan ske under längre tid än en vecka men skall då försiggå under normal avgiftsbelagd dagvårdstid.

Frånvaro som påverkar avgiften

- Om barnet är frånvarande minst tio verksamhetsdagar p.g.a. sjukdom under en kalendermånad debiteras en halv månadsavgift.
- Om barnet är frånvarande en hel kalendermånad p.g.a. sjukdom debiteras ingen avgift.
- Om barnet är frånvarande en hel kalendermånad av annan orsak, debiteras en halv månadsavgift.
- Om vårdnadshavarna själva kan ordna vården under barnomsorgens planeringsdagar är de dagarna avgiftsfria.
- Avgift uppbärs inte under den tid föräldrapenningsdagar tas ut för barnet, om vårdnadshavaren meddelat kommunen detta enligt följande:

Ett regelbundet uttag av högst fem föräldrapenningsdagar för barnet ska meddelas kommunen senast två veckor före den första föräldrapenningsdagen tas ut. Ett uttag av mer än fem föräldrapenningsdagar i följd för barnet ska meddelas kommunen senast sex veckor före perioden börjar. Meddelande om uttag av föräldrapenningsdagar ska göras skriftligt.

Vid uttag av föräldrapenningsdagar får inte barnomsorgsplats nyttjas. Vid uttag av föräldrapenningsdagar har barnet rätt till samma barnomsorgsplats under en sammanhängande tid om högst 13 veckor.

Val av vårdkategori/vårdtid

Vårdtiden görs upp mellan barnets vårdnadshavare och vårdplatsens föreståndare då barnomsorgsplatsen tas i bruk. Vid val av reducerad vårdtid ansvarar vårdnadshavarna för att i tvåveckorsperioder förhandsboka barnets vårdtider. Uteblivna förhandsbokningar innebär automatiskt heltidsavgift. En överskridning av medelveckovårdtiden faktureras enligt en högre kategori för ifrågasvarande månad. Observera att bokad tid = förbrukad tid.

- Heltidsplats - ger vårdnadshavare rätt att använda barnomsorg 200 timmar/ månad
- Deltidsplats (25-35h/vecka) - ger vårdnadshavare rätta att använda barnomsorg 160 timmar/ månad
- Halvtidsplats - ger vårdnadshavare rätt att använda barnomsorg 120 timmar/ månad

Ändringar i vårdtider

Ändring av vårdkategori görs senast två veckor innan vårtiden ska ändras i Wilma eller med blanketten för ändring av vårdtid. Avgiften ändras från och med början av den månad där ändringen sker. Blanketten finns på Lemlands kommuns hemsida > blanketter. Ändring av deltidsp plats eller halvtidsp plats ska gälla för en längre tid, utgångspunkten är minst 2 månader. Meddela även daghemmets föreståndare senast 2 veckor innan ändring av vårdtid sker.

Ändring av inkomster

Om familjens inkomster förändras väsentligt, minst 10 procent och/eller varaktigt under året ska detta meddelas barnomsorgskansliet så att avgiften kan justeras. Om man underlåter sig att lämna in inkomstuppgifter kan avgiften korrigeras retroaktivt.

Uppsägning av dagvårdsplats

Uppsägning av dagvårdsplats görs skriftligt senast två veckor innan behovet av plats upphör. Blankett finns på Lemlands kommuns hemsida > blanketter och lämnas till barnomsorgskansliet. Då barnet börjar eller slutar mitt i en månad betalas avgift för en del av månaden.

Fritidshemstaxa

Dnr: 267/2024

Antagen av kommunfullmäktige genom § xx/xx.11.2024 att gälla från 1.1.2025.

Avgiften för en fritidshemsplats bestäms enligt familjens storlek och inkomst. Familjen ska årligen lämna in intyg över sina inkomster.

Beskattningsintyg över den senast fastställda beskattningen ska lämnas av alla familjer. Då uppgifter om semesterpenningens storlek saknas på löneintyget beaktas en semesterpenning motsvarande 6 procent av lönen.

Om man inte lämnar in intyg eller om intygen är ofullständigt ifyllda debiteras högsta fritidshemsavgift.

Familjestorlek	Nedre inkomstgräns euro/mån	Avgiftsprocent (räknas på överstigande del)	Inkomst som ger maxavgift
2 personer	1 248,-	11,5	3 334,96
3 personer	1 456,-	9,4	4 009,20
4 personer	1 664,-	7,9	4 701,98
5 personer	1 872,-	7,9	4 909,98
6 personer	2 080,-	7,9	5 117,98

Familjebegreppet = Den eller de vårdnadshavare som lever samman med barnet. I familjen inräknas även den som vårdnadshavaren stadigvarande i äktenskap eller under äktenskapsliknande former har gemensamt hushåll med och som inte är barnets vårdnadshavare i det fall barnet sammanlever med endast en vårdnadshavare. Dessutom räknas de barn för vilka dessa är underhållsskyldiga om de bor i samma hushåll.

Avgift för fritidshem

Maxavgift: 170 euro per barn och månad.

Avgiften är för det yngsta barnet i familjen.

Syskonrabatt: 25 euro per barn för heltidsplats inom barnomsorgen
20 euro per barn för deltidsp plats inom barnomsorgen
15 euro per barn för halvtidsp plats inom barnomsorgen
10 euro per barn för fritidshemsplats.

För familjer med inkomster under avgiftstaxans nedre inkomstgräns fastställs avgiften till 0 euro.

Fritidshemsavgiften baserar sig på bestämmelserna i landskapslagen (2020:32) om barnomsorg och grundskola samt på kommunfullmäktiges beslut.

Avgift under skollov

Under skolloven erbjuds fritidshemsverksamhet under de tider som daghemmet är öppet och har verksamhet. Om daghemmet inte har barn i barnomsorg under ett lov ordnas inte fritidshemsverksamhet.

Behov av fritidshemsverksamhet under skollov ska meddelas till enheten.

Vårdnadshavare ska skriftligen meddela behov av fritidshemsplats under sommaren senast 30 april till bildningsförvaltningen.

Har du bokat fritidshem men väljer att inte nyttja platsen faktureras enligt fastställd taxa.

MÅLTIDSSERVICE		Euro utan moms
Matportion inklusive transport hem. Vårdbehovsbaserad service.		8,15 €
Matportion för pensionärer från kommunen som äter på Kapellhagen		7,15 €
Matportion för pensionärer från kommunen som hämtar portion från Kapellhagen.		7,15 €
KLÄDVÅRDSSERVICE		
Tjänsten är vårdbehovsbaserad.		3,50 € /tillfälle
BAD/DUSCH SERVICE		
Pensionär / barnfamilj som badar/duschar på Kapellhagen per person / per gång utgående från vårdbehov.		3,70 € / tillfälle / person
DAGVÅRDSVERKSAMHET PÅ KAPELLHAGEN		
Inkluderar måltid, kaffe och aktiviteter. För de pensionärer som har hemserviceavgift debiteras enbart avgift för måltider.		10,80 € / tillfälle
TRYGGHETSTELEFON		
Kommunen bekostar installation av trygghetstelefon och nyckelskåp. Abonnetten debiteras 37,20 €/månad av telefonoperatören. Om klienten förstör eller tappar bort sitt larm debiteras klienten en självriskandel om 59 €.		37,20 € / månad 59 € / tillfälle
ÖVRIGA AVGIFTER		
Hemtransport av matkasse från närbutik. Vårdbehovsbaserad service.		5,40 € / tillfälle
Hemtransport av medicin. Vårdbehovsbaserad service.		5,40 € / tillfälle
Medåkning/skjuts till närbutik/Kapellhagen. Vårdbehovsbaserad service.		5,40 € /tur och retur
Avgift periodplats. Gäller ej avlastning för närståendevårdaren.		26,40 € /dygn
Avgift för oanvänd service. Exempelvis frånvaro från periodavlastning utan att meddela sig. Tillämpas ej vid akut sjukdomsfall.		59,60 € / tillfälle
Avgift för tillfälliga hembesök, exempelvis trygghetsalarmering och sjukvårdsuppgifter inom ramen för sammanhållen hemvård.		10,20 € /30 min

HEMSERVICEAVGIFTER FÖR KLIENTER I KOMMUNEN 2025

Dnr: 268/2024

Avgiften för fortlöpande och regelbunden hemservice beräknas i enlighet med vad som bestäms i Landskapslag (2022:91) om klientavgifter inom socialvården. Avgifterna kan komma att justeras under året utifrån kommande indexjusteringar och lagändringar.

Den avgift som tas ut för servicen får inte överskrida kostnaderna för serviceproduktionen.

Månadsavgiften för fortlöpande och regelbunden hemservice bestäms utifrån antalet servicetimmars som skrivits in i servicebeslutet, klientens betalningsförmåga och familjens storlek.

Avgift för fortlöpande och regelbunden hemservice avser hemservice som sker minst en gång i veckan och servicen dessutom beräknas pågå i minst två månader då den inleds eller redan har pågått i minst två månader.

Landskapsregeringen har fastställt att den högsta procentsatsen för ett hushåll med **en person är 35 %** av de inkomster som överstiger inkomstgränsen. Den högsta procentsatsen för familjer med **två personer är 24 %** av de inkomster som överstiger inkomstgränsen.

Inkomstgränserna är följande:

Antal personer i familjen	Inkomstgräns i euro per månad
1	653
2	1205
3	1891
4	2338
5	2830
6	3251

Om familjen består av fler än sex personer höjs inkomstgränsen med 363 euro för varje därpå följande familjemedlem.

Betalningsprocenttalen är följande:

Servicetimmars per månad	Betalningsprocenttal enligt familjens storlek					
	1	2	3	4	5	6 eller fler
4 eller färre	8,00	7,00	6,00	6,00	6,00	6,00
5	10,00	8,75	7,50	7,50	7,50	7,50
6	12,00	10,50	9,00	9,00	9,00	9,00
7	14,00	12,25	10,50	10,50	10,50	10,50
8	16,00	14,00	12,00	12,00	12,00	12,00
9	17,00	14,75	12,50	12,50	12,50	12,00
10	18,00	15,50	13,00	13,00	13,00	12,00
11	19,00	16,25	13,50	13,50	13,50	12,00
12	20,00	17,00	14,00	14,00	14,00	12,00
13	21,00	17,75	14,50	14,50	14,00	12,00

14	22,00	18,50	15,00	15,00	14,00	12,00
15	23,00	19,25	15,50	15,50	14,00	12,00
16	24,00	20,00	16,00	16,00	14,00	12,00
17	24,50	20,50	16,50	16,00	14,00	12,00
18	25,00	21,00	17,00	16,00	14,00	12,00
19	25,50	21,50	17,50	16,00	14,00	12,00
20	26,00	22,00	18,00	16,00	14,00	12,00
21	26,50	22,50	18,50	16,00	14,00	12,00
22	27,00	23,00	19,00	16,00	14,00	12,00
23	27,50	23,50	19,00	16,00	14,00	12,00
24	28,00	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
25	28,50	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
26	29,00	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
27	29,50	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
28	30,00	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
29	30,50	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
30	31,00	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
31	31,50	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
32	32,00	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
33	32,50	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
34	33,00	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
35	33,50	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
36	34,00	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
37	34,50	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
38 eller fler	35,00	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00

Den avgift som fastställts för servicen och som bestämts utifrån en persons betalningsförmåga kan nedsättas eller efterskänkas till den del förutsättningarna för personens eller familjens försörjning eller förverkligandet av personens lagstadgade försörjningsplikt äventyras av att avgiften tas ut.

Nedsättning eller efterskänkning av klientavgiften baseras på en individuell bedömning av situationen.

Bestämmande och justering av avgift

Kommunen fattar ett avgiftsbeslut som gäller tills vidare. Avgiften ska emellertid justeras på ansökan av klienten eller klientens företrädare eller på initiativ av kommunen om:

- 1) Klientens eller dennes familjs inkomster har förändrats
- 2) Klientens eller dennes makes eller sambos rätt till avdrag (enligt lagstiftning) har förändrats.
- 3) Familjens förhållanden har förändrats.
- 4) Avgiften visar sig vara felaktig.
- 5) Den klientplan som utarbetats för klienten ändras så att den påverkar storleken på klientavgiften.
- 6) Kommunens betalningsgrunder ändras så att det påverkar storleken på klientavgiften.

AVGIFTER FÖR SERVICEBOENDE MED HELDYGNSOMSORG 2025

Dnr: 268/2024

HYRESAVGIFT FÖR LÄGENHET PÅ KAPELLHAGEN						
Lägenhetshyrorna är fastställda till 11 €/m² vilket inkluderar el, värme, vatten, fri bastu och avfallshantering samt tillgång till biltak med motorvärmare och till de gemensamma utrymmena.						
Hyra enligt lägenhetsnummer:						
LÄG.NR	M ²	EURO		LÄG.NR	M ²	EURO
1	40,5	445,50		7-9	33,5	368,50
2	34,5	379,50		10	45,5	500,50
3-5	33,5	368,50		11	57,5	632,50
6	40,5	445,50				

Hyra vid långvarigt serviceboende med heldygnssorg

Vid långvarigt serviceboende med heldygnssorg tecknas ett hyresavtal. Hyreskostnaden är separat och ingår ej i avgiften för serviceboende med heldygnssorg. Hyreskostnaden dras av vid uträkning av avgift för långvarigt serviceboende med heldygnssorg enligt de exempel som anges sist i dokumentet.

Ifall klienten erhåller bostadsbidrag dras summan av från boendeutgifterna vid uträkning av avgift för långvarigt serviceboende med heldygnssorg.

Avdrag vid långvarigt serviceboende med heldygnssorg.

Som avdrag från inkomsterna för beräkning av avgiften beaktas:

- Underhållsbidrag och andra motsvarande kostnader som orsakas av de faktiska familjeförhållandena (avdrag görs inte om mottagaren av bidraget är make till klienten och makarna har levt i gemensamt hushåll omedelbart innan servicen inleddes).
- Gottgörelse som förordnats av en skiftesman eller domstol enligt lagen om upplösning av sambos gemensamma hushåll (FFS 26/2011) som klienten ska betala.
- Förmån som klienten ska betala i pengar och som i samband med överlåtelse av en fastighet har förbehållits för viss tid eller på livstid.
- Grundavgift som ingår i en intressebevakares arvode

Avdrag för tidigare boendekostnader

Vid inflyttning till permanent boendeplats finns möjlighet för klienten att göra avdrag för tidigare nödvändiga och skäligena bostadskostnader enligt följande alternativ;

- 1) I fråga om ägarbostad de nödvändiga och skäligena kostnaderna för bostaden under de senaste 6 månaderna. Avdragen görs så länge kostnaderna finns kvar eller max 6 månader.
- 2) Hyran för en hyresbostad och övriga nödvändiga och skäligena kostnader för boendet under hyresgästens uppsägningstid enligt 46 § i hyreslagen (1999:19) för landskapet Åland.
- 3) Det bruksvederlag för tre månader för en bostadsrättsbostad som avses i 32 § i lagen om bostadsrättsbostäder (FFS 393/2021) och övriga nödvändiga och skäligena kostnader för boendet.

Nödvändiga och skäliga avgifter är kostnader för till exempel el, värme, vatten och försäkringar. Avdragen avser klientens faktiska kostnader, ifall klienten bott tillsammans med en partner dras kostnaderna av till hälften.

Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg

Kommunen debiterar avgift för långvarig service som ges på serviceboende med heldygnsomsorg om servicen beräknas pågå i minst tre månader då den inleds eller redan har pågått i minst tre månader.

Avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg är 85 procent av klientens nettomånadsinkomst efter lagstadgade särskilda avdrag för till exempel läkemedelskostnader och hyra. Om klienten har högre inkomster än sin make, beaktas makens inkomst vid fastställandet av klientavgiften. Då är klientavgiften 42,5 procent av makarnas sammanlagda nettoinkomster efter de lagstadgade avdragen.

Om klienten har lägre inkomster än maken, beaktas makens inkomst inte vid fastställandet av klientavgiften. Om klientavgiften baserat på makarnas sammanlagda månatliga inkomster är större än klientavgiften baserat på klientens egna inkomster, tillämpas den avgift som baserar sig på enbart klientens inkomster.

Minst 250 euro lämnas för klientens personliga bruk per månad. I avgiften för serviceboende med heldygnsomsorg ingår:

- Klädservice, veckostädning, tvätt- och städmedel,
- Vård och omsorg dygnet runt
- Trygghetslarm
- Måltider

Vid boende på serviceboende med heldygnsomsorg bekostar klienten själv hälso- och sjukvård, hjälpmedel, frisör, fot- och tandvård, hygienartiklar och kläder.

Maxserviceavgift: 6000 €/månad

Anmälan om läkemedelskostnader

Klientens läkemedelskostnader för mediciner, kliniska näringspreparat och bassalvor beaktas som ett särskilt avdrag i klientavgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg. Det särskilda läkemedelsavdraget tas ut från de avgiftsgrundande inkomsterna för klientavgiften. I klientavgiften beaktas två särskilda läkemedelsavdrag:

- Du behöver inte ansöka om avdrag från klientavgiften för de läkemedelskostnader som ersätts enligt sjukförsäkringslagen, eftersom de beaktas automatiskt upp till avgiftstaket när klientavgiften fastställs. För år 2024 är den totala årssjälvriskan 626,94 €/år vilket motsvarar 52,25 €/månad.
- Du ska ansöka om avdraget för de läkemedelskostnader som inte ersätts enligt sjukförsäkringslagen med en separat ansökan. Läkemedelskostnader som inte ersätts enligt sjukförsäkringslagen beaktas i klientavgiften till den del som en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården har konstaterat dem vara nödvändiga.

Uträkning av avgift för serviceboende med heldygnsomsorg

Exempel 1

Månadsinkomst:

- Pension, 2113,68 €
- Vårdbidrag för pensionstagare, 362,62 € Total månadsinkomst, 2476,30 €

Avdrag:

- Medicinkostnad, 52,25 €
- Hyra (belopp minskat med bostadsbidrag), 330,44 €

Total kostnad för avdrag 382,69 €

Klientavgift:

- $2476,30 \text{ € (månadsinkomst)} - 382,69 \text{ € (avdrag)} = 2093,61 \text{ €}$
- $2093,61 \text{ €} \times 0,85 = \mathbf{1779,57 \text{ €}}$

Kvar till förfogande:

- $2093,61 \text{ € (månadsinkomst - avdrag)} - 1779,57 \text{ € (klientavgift)} = \mathbf{314,04 \text{ €}}$

Minimibelopp för personligt bruk 250 €/månad

Lumparlands skolas hyrestaxor 1.1.2025

Lumparlands grundskola	Hyresbelopp exkl moms 1.1.2024	Ny avgift fr.o.m 1.1.2025 inkl moms	Hyresbelopp exkl moms 1.1.2025	Avgift fr.o.m 1.1.2024 inkl moms	Prisjustering i euro	Moms	Moms	Förhöjnings %	Ny avgift fr.o.m 1.1.2025 inkl moms
						10 %	25,5 %	2,00 %	
Klassrum (kväll 4 h)	19,07	24,41	19,45	23,65	0,76		4,96	0,47	24,41
Gymnastiksal (4 h)	21,48	24,10	21,91	23,63	0,47	2,19		0,47	24,10
Gymnastiksal (1 h)	5,63	6,32	5,74	6,19	0,12	0,57		0,12	6,32
Dusch och omklädningsrum	8,22	9,22	8,38	9,04	0,18	0,84		0,18	9,22
Matsal (½ dag eller kväll 4 h)	19,07	24,41	19,45	23,65	0,76		4,96	0,47	24,41
Kök (½ dag eller kväll 4 h)	19,07	24,41	19,45	23,65	0,76		4,96	0,47	24,41
Matsal och kök (½ dag eller kväll 4 h)	38,56	49,36	39,33	47,81	1,55		10,03	0,96	49,36
Matsal (heldag)	38,56	49,36	39,33	47,81	1,55		10,03	0,96	49,36
Kök (heldag)	38,56	49,36	39,33	47,81	1,55		10,03	0,96	49,36
Matsal och kök (heldag)	78,64	100,67	80,21	97,51	3,15		20,45	1,95	100,67
Slöjdsal, textilsal (kväll 4 h)	19,07	24,41	19,45	23,65	0,76		4,96	0,47	24,41
Slöjdsal, trä- och metall (kväll 4 h)	19,07	24,41	19,45	23,65	0,76		4,96	0,47	24,41

Kommunen har en mycket restriktiv hållning vad gäller att hyra ut skolan för övernattnings. Endast i sådana fall där skolan har haft kontakt med andra skolor och elever är det möjligt att vid kontakter och utbyte upplåta skolan för övernattnings. I dylika fall erläggs ingen avgift. Utbildningsnämnden får i undantagsfall avvika från taxorna vid större evenemang eller för sådana tillställningar som är speciellt viktiga för kommunen eller landskapet Åland. Ingen städning ingår i hyran.

SNÖPLOGNINGSAVGIFT 1.10.2025-30.4.2026**Lumparland**

Godkänd av kommunfullmäktige xx.xx.xxxx §

Denna grundavgift tillämpas för plogningsarbete som utförs under perioden 1.10.2025 till 30.4.2026.

Infartslängd	Exkl.moms	Inkl.moms Infart	Inkl.moms Uppsamlingsväg
0-250 meter	172,84 €	216,92 €	433,84€
251-500 meter	224,69€	281,99€	563,98€
501-1000 meter	311,11€	390,45€	780,89€
1001-1500 meter	414,82€	520,60€	1041,20€
1501-2000 meter	561,72€	704,96€	1409,92€
2001-∞ meter	795,08€	997,82€	1995,64€

Avgifterna debiteras med stadgad mervärdesskatt (25,5%).

Beställer man snöplogning efter 1.10.2025 tillkommer en behandlingsavgift om 50 €.

Snöplogningen fungerar enligt följande:

1. Anhållan om snöröjning bekräftas genom inbetalning av fakturerad föreskriven avgift senast vid periodens början. Anhållan skickas till Lemlands kommun / tekniska avdelningen.
2. Målsättningen är att vägen skall vara framkomlig med personbil. Vid ymnigt snöfall, snöstorm eller annan exceptionell väderlek kan detta dock inte garanteras.
3. Vägen måste vara i sådant skick att den går att ploga med traktor och plog. Detta betyder bl a att vägen är röjd, tillräckligt plan samt utmärkt med plogpinnar i tillräckligt antal.
4. Vändplan bör finnas för traktor och plog.
5. Privatvägarna indelas i infarter och uppsamlingsvägar
Infart = en privat väg som används endast av ett hushåll
Uppsamlingsväg = en privat väg som används av minst tre hushåll. Uppsamlingsvägen behöver inte sammanfalla med "väglagsvägen". Uppsamlingsväg som används av två hushåll likställs med privat infart och betalas i samband med privat infart.
6. I första hand plogas uppsamlingsvägar. Plogningen av dessa beställs av väglag eller privatpersoner. Uppsamlingsvägens längd mäts mellan allmän väg/en annan uppsamlingsväg och det näst sista hushållets avtag om inte annat överenskomms med väglaget.
7. Plogas uppsamlingsvägen av kommunen kan också infarter plogas. Plogningen av dessa beställs av privatpersoner. Infartens längd mäts mellan uppsamlingsvägen och hushållets gårdsplan.
8. Avgiften för plogning av uppsamlingsvägar är 2 x summan angiven i snöplogningsavgiften
9. Avgiften för plogning av privata infarter är den i avgiften angivna

Avloppsvattentaxa Lumparland År 2025

Kommunen har ett allmänt avloppsverk som emottar avloppsvatten för vidare transport från abonnenten till reningsverket i Mariehamn. För att täcka våra kostnader uppbärs avgifter i form av anslutningsavgifter samt förbrukningstaxor för dessa tjänster.

Verksamheten regleras av LL om allmänna vatten- och avloppsnät samt LL om avloppsvattentaxa. Enligt LL om ändring av 5 § i lagen om avloppsvattenavgift (ÅFS 56/05) ”*skall bruksavgiften senast den 31.12.2010 på grund av den mängd vatten som används i fastigheten fastställas så att avgiften täcker kostnaderna för vattentjänsten*”. Lagen trädde i kraft den 1.1.2006. Sedan 2018 är avskrivningarna med i budgeten för att ge en korrekt bild av kostnaderna.

Till kommunens avloppsnät är i dagens läge ca 410 fastigheter anslutna.

Taxa innefattande detaljerade grunder för fastställande av avloppsvattenavgift godkänns av kommunens fullmäktige.

Lotsbroverket kommer att höja sin taxa för avloppsvatten med 3% inför 2025.

	BS2022	BS2023	BU2024	BU2025
Ext. Utg	-43650	-44269	-51672	-52350
Ext. Ink	64 429	74360	74697	75550
Int. Utg	-29 309	-39854	-32605	-31650
Int. Ink	8 530	9764	9580	9880
Avskrivn.	-6 740	-7075	-7075	-6742
Netto	-6740	-7074	-7075	-5312

Från: [Mårten Rusell](#)
Skickat: torsdag 26 september 2024 12:59
Till: info@vatten.ax; kansli@brando.ax; info@eckero.ax;
kommungarden@finstrom.ax; info@foglo.ax; [Geta information](#);
info@hammarland.ax; kansli@kumlunge.ax; info@kokar.ax; [Lemlands kommun](#), [info](#); [Lumparland Info](#); info@saltvik.ax; info@sottunga.ax;
info@sund.ax; [Vårdö Information](#); [Information - Jomala kommun](#)
Ämne: Fråga till kommuner om kapacitetsreservering/Lotsbroverket
Bifogade filer: Fråga till kommuner om kapacitetsreservering.pdf

Till kommunerna på Åland:

Stadsmiljösektorn vid Mariehamns stad sänder härmed en fråga om kapacitetsreservering/Lotsbroverket. Se närmare information i bifogad bilaga.

Frågan sänds även per brev.

Staden önskar svar **senast den 31.12.2024**

På uppdrag,

MARIEHAMNS STAD

Mårten Rusell | Administrativ chef | Stadsmiljösektorn
Tel 531510 | marten.rusell@mariehamn.ax
Pb 5 | AX-22101 Mariehamn, Åland | www.mariehamn.ax

Kommunerna på Åland
Norra Ålands Avloppsvatten Ab

Kapacitetsreservering Lotsbroverket

Lotsbroverket byggdes ut år 2006, men har nått sin dimensionerande kapacitet och behöver därför byggas ut ytterligare. Ett nytt avloppsvattendirektiv kommer inom kort att godkännas, vilket ställer utökade krav på reningen vid kommande prövning av miljötillstånd.

Nuvarande avtal

I samband med utbyggnaden år 2006 tecknades samarbetsavtal gällande ledande och behandling av avloppsvatten med Norra Ålands Avloppsvatten Ab för kommunerna Finström, Saltvik och Sund samt ett gemensamt avtal med kommunerna Jomala, Lemland och Hammarland. Lotsbroverket är dimensionerat för en kapacitet om 30 000 personekvivalenter (pe). De anslutande kommunerna avtalade om en kapacitetsreservering och deltog i investeringen enligt bifogade tabell:

Mariehamn	20 662
Norra Åland	5 068
Jomala	2 270
Hammarland	1 000
Lemland	<u>1 000</u>
TOTALT	30 000 pe

Lotsbroverket är dimensionerat för ett totalflöde om 3 285 000 m³.

Avtalen gäller tills vidare med en treårig uppsägningstid, likväl inte så att de upphör före utgången av år 2036.

Nuvarande miljötillstånd

Efter utbyggnaden har miljötillståndet reviderats år 2017 och staden ska inkomma med en ny ansökan och revidering senast den 31.12.2027. I dagsläget har staden tidvis svårt att klara samtliga krav i miljötillståndet, varför ett arbete pågår att förbättra reningen under resterande tid av nuvarande miljötillstånd.

Nya EU-direktivet

Ett nytt EU-direktiv om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse beräknas träda i kraft ännu under år 2024, varefter det ska implementeras i lokal lagstiftning. Förslaget ställer bland annat utökade krav på reningen, energineutralitet och krav på ökad information. Vissa krav träder i kraft med en gång medan andra krav genomförs med övergångsperioder fram till år 2045. För Lotsbroverkets del kommer direktivet att beaktas inför den kommande revidering av miljötillståndet. Kommunerna på Åland behöver för sin del utreda hur direktivet påverkar den lokala reningen.

Lotsbroverkets kommande dimensionering

Staden följer upp processen kring EU-direktivet. För Lotsbroverkets del avser staden att engagera en konsult för att utreda nuvarande belastning, alternativa metoder för förbättrad rening och det nya direktivets krav på utökad rening nu och även efter år 2045.

Lotsbroverkets nuvarande dimensionering och anslutna kommuners kapacitetsreserveringar kommer att ses över, varför det är väsentligt för kommunerna att se över sin planering av eventuella kommande nya områden och anslutningar. Tidsperspektivet för den kommande kapacitetdimensioneringen är långt, varför det är viktigt för kommunerna att planera för en realistisk och tillräcklig kapacitet. I tidigare sammanhang har Eckerö, Föglö och Lumparland visat ett visst intresse för en eventuell anslutning till Lotsbroverket, men det kan också finnas intresse i någon ytterligare kommun.

För att kunna planera för en om- och utbyggnad av Lotsbroverket behöver staden få svar på följande frågor:

1. Avser nuvarande anslutna kommuner och Norra Ålands avloppsvatten Ab att fortsätta samarbetet efter år 2036?
2. Önskar Föglö, Eckerö och Lumparland eller ytterligare kommuner att ansluta sig till ett gemensamt samarbete för ledande och behandling av avloppsvatten i Lotsbroverket?
3. Hur mycket kapacitet mätt i personekvivalenter (pe) önskar respektive kommun att reservera inför framtida dimensionering, både på kort sikt och i ett längre perspektiv? I dagsläget kan kommunerna räkna med att en personekvivalent motsvarar 70 g BOD₇/dygn och person.
4. Hur mycket kapacitet mätt i m³ avloppsvatten önskar respektive kommun att reservera?

5. När behövs kapaciteten?

I den gemensamma VA-samarbetsgruppen har frågorna diskuterats på ett övergripande plan och staden är öppen för en gemensam dialog samt ett fortsatt och utökat samarbete. De kommuner som inte ens på sikt har planer på att ansluta sig till Lotsbroverket kan notera denna skrivelse som en information. I och med att staden nu ska engagera en extern konsult behövs konkreta besked från de övriga kommunerna och Norra Ålands avloppsvatten Ab för den fortsatta planeringen. Vi önskar svaren senast den 31.12.2024. För närmare information, vänligen kontakta samhällsteknisk chef Dan Engblom dan.engblom@mariehamn.ax, telefon 531560.

Susanne Perander
stadsmiljöchef

Från: [Sofie Dahlsten](#)
Skickat: onsdag 9 oktober 2024 12:36
Kopia: [Sofie Dahlsten](#)
Ämne: Begäran om utlåtande VA plan Åland 2025-2040

Hej

Ålands Vatten är huvudman för VA-samarbetet och har fått i uppdrag av landskapsregeringen att uppdatera VA-plan Åland.

VA samarbetet begär nu in utlåtande över VA-plan Åland 2025-2040 med fokus på VA-policy och VA-åtgärdsplan.

Handlingar finns på Ålands Vattens hemsida:

[VA plan 2025-2040 | Ålands Vatten](#)

Utlåtande skickas senast **5.12.2024** till VA-samarbetets projektledare och koordinator.
E-post: sofie.dahlsten@vatten.ax

Om ni vet fler som vill lämna in utlåtande går det bra att sprida detta meddelande, remissen är öppen för alla.

Med vänlig hälsning

SOFIE DAHLSTEN

VA-Utvecklare

ÅLANDS VATTEN AB

VATTENVERKSVÄGEN 34

AX-22150 JOMALA

TEL +358 18 328 611

Mobil. +358 457 3479445

VA PLAN ÅLAND 2025–2040

9.10.2024

INTRODUKTION OCH LÄSANVISNING

Inledning

VA-situationen i Norden står inför många framtida utmaningar och Åland är inget undantag. Föråldrad VA-infrastruktur, ökade krav på miljöskydd och risker med framtida klimatförändringar och förändrade nederbördsmonster ställer krav på långsiktig planering samt hållbar resurshållning.

Vatten och avlopp (VA) är en stor del av de samhällsviktiga funktionerna och det är avgörande att VA verksamheterna kommer in i ett tidigt skede när det tas fram utvecklingsstrategier, planering och lagstiftning. En hållbar hantering av VA är avgörande för att skydda miljön och människors hälsa. VA ska vara säkert, tillgodose samhällets behov, vara en del av den cirkulära ekonomin, inte bidra till övergödning eller sprida föroreningar och samtidigt vara klimatrezilient.

VA-frågor är komplexa med en stor bredd av berörda parter och kommunernas situation för VA-tjänster ser olika ut. Tillgång till rent dricksvatten och fungerande avlopp är något som människor i Norden förväntar sig att fungera varje dag. För att säkerställa att det också fungerar i framtiden krävs åtgärder. En stor del av infrastrukturen är föråldrad och behöver ersättas, samtidigt som systemet måste anpassas till förändrade konsumtionsvanor, befolknings placering och klimatförändringar. Ny infrastruktur har en livslängd på 50–100 år och ska kunna möta framtidens behov för att inte bli föråldrad i förtid.

Övergripande mål VA

Ett hållbart VA-system ska tillfredsställa dagens behov samtidigt som det säkerställer tillgång till rent dricksvatten och fungerande avloppshantering för kommande generationer.

VA-Plan

Vatten- och avloppspolicyn (VA-policyn) syftar till att beskriva strategiska vägval för hantering av VA-frågor för att nå en hållbar VA-sektor på Åland. Den utgör därmed underlag för kommande planering och beslut i VA-frågor för VA-huvudmännen, kommunerna och landskapsregeringen. VA-policyn tillsammans med VA-översikten utgör grunden för utformning av VA-åtgärdsplanen.

För att få en översikt av nuläget för VA-situationen så har uppgifter samlats in för avloppsvatten, dricksvatten, dagvatten, enskilda avlopp, enskild vattenförsörjning, ekonomi, vatten- och reningsverk. Det finns dock brister i det insamlade materialet så det kan konstateras att översikten inte är helt komplett, men ger en tillräcklig bild av hur situationen ser ut idag. VA-översikten tillsammans med VA-policyn utformar VA-åtgärdsplan.

VA-åtgärdsplan 2024–2040 är ett måldokument för hela Åland och ska ligga till grund för kommunernas VA-handlings- och åtgärdsplaner. Åtgärdsplan är en planering av olika typer av handlingar (åtgärder) som man planerar att vara genomförda under en viss tidsperiod. Syftet är också att tydliggöra vad som ska genomföras, när det ska genomföras och vem som ansvarar för genomförandet.

En tydlig VA policy samt VA åtgärdsplan möjliggör att kommunerna lättare kan ta fram kommunala VA åtgärdsplaner som tar hänsyn till lokala förutsättningar men ändå uppfyller de gemensamma målen för VA Åland.

VA-planen fungerar som ett gemensamt beslut om hur framtidens VA ska fungera på Åland, möjliggör fler samarbeten som kan underlätta att uppnå målen i Ålands hållbarhetsagenda.

Läsanvisning

Varje del av VA-planen har samma rubriker så att det är enkelt att följa hur det ser ut idag, vilka mål som satts, hur det kan åtgärdas och hur framtidens utmaningar ser ut.

VA-planen är uppdelad i fyra delar:

Del 1. VA-policy

Del 2. VA-åtgärdsplan

Del 3. VA-prognos 2050

Del 4. VA-översikt

Bakgrund

Ålands lagting beslutade år 2015 att finansiera arbetet med en VA-plan för Åland. Ålands Vatten Ab tilldelades 2015 mandat från Ålands landskapsregering att ta fram en VA-plan för hela Åland i samarbete med kommunerna. VA-planen godkändes 2018.

2022 tog landskapsregeringen beslut om att revidera VA-planen och gav uppdraget till Ålands Vatten/VA-samarbetet.

Processen för att revidera VA-plan Åland har genomförts under 2023–2024 av en projektgrupp underställd VA-samarbetets styrgrupp. Arbetet har förankrats genom möten, studiebesök och remisser till kommuner, vattenbolag, ÅMHM, landskapsregeringen och övriga berörda.

Den första VA-planen fokuserade på nuläget och VA-policy medan åtgärdsplanen var ganska generell. I denna process har fokus lagts främst på policy, åtgärdsplan och prognos 2050.

Projektgruppen har bestått av:

Sofie Dahlsten, VA-utvecklare/koordinator VA-samarbetet, Ålands Vatten

Christian Nordas, VD Ålands Vatten/Norra Ålands avloppsvatten

Gunnar Westling, miljöingenjör, Ålands landskapsregering

VA-samarbetets styrgrupp har fungerat som styrgrupp för projektet.

DEL 1. VA- POLICY

Vatten- och avloppspolicyn (VA-policyn) syftar till att beskriva strategiska vägval för hantering av VA-frågor för att nå en hållbar VA-sektor på Åland. Den utgör därmed underlag för kommande planering och beslut i VA-frågor för VA-huvudmännen, kommunerna och landskapsregeringen. VA-policyn tillsammans med VA-översikten utgör grunden för utformning av VA-åtgärdsplanen.

Innehåll

1	Miljö, hushållning och kretslopp.....	3
2	Organisation och ansvar.....	3
3	Information och kommunikation.....	4
4	Samhällsplanering.....	4
5	Ekonomisk hållbar utveckling.....	5
6	VA inom verksamhetsområde.....	6
7	VA utanför verksamhetsområde	7
8	Utbyggnad av allmänt VA.....	8
9	Dagvatten.....	9
10	Nöd- och reservvatten samt beredskap	10
11	Brand- och släckvatten	11

1 Miljö, hushållning och kretslopp

- 1.1 VA-sektorn ska arbeta aktivt för att kretsloppsanpassa sina VA-system och uppkomma restprodukter utifrån konceptet cirkulär ekonomi.
- 1.2 VA-sektorn ska arbeta aktivt för att minska användning av hushållsvatten i alla led.
- 1.3 Alla skyddsvärda vattenområden för vattenförsörjningen ska skyddas och skyddsåtgärderna ska tydligt informeras till allmänheten.
- 1.4 Bräddningspunkter för orenat avloppsvatten ska placeras och utformas så att de inte påverkar känsliga vattenmiljöer och människors hälsa.
- 1.5 Renat avloppsvatten ska vara möjligt att använda som bevattningsvatten.
- 1.6 Minska energiförbrukning och öka energieffektivisering.
- 1.7 Klimatneutral VA-verksamhet.

2 Organisation och ansvar

- 2.1 Samtliga aktörer inom VA-sektorn ska aktivt samarbeta och söka kostnadseffektiva VA-lösningar.
- 2.2 Det ska finnas gemensamma ändamålsenliga nyckeltal för den åländska VA-verksamheten.
- 2.3 VA-anläggningar såsom verk, reservoarer, pumpstationer, ledningsnät och mätare ska digitaliseras för att effektivisera, förenkla och öka nyttan för brukare, personal och beslutsfattare.

- 2.4 I tillsyn av VA-verksamhet prioriteras yt- och grundvattentäkter, potentiella vattentäkter och att gällande skyddsbestämmelser uppfylls och efterlevs.
- 2.5 Det ska finnas gemensamma enhetliga rutiner för prövning, tillsyn och uppföljning av VA-installationer för den åländska VA-verksamheten.
- 2.6 Vattenproduktion och -distribution ska vara offentligt ägda eller ägda av brukarna.

3 Information och kommunikation

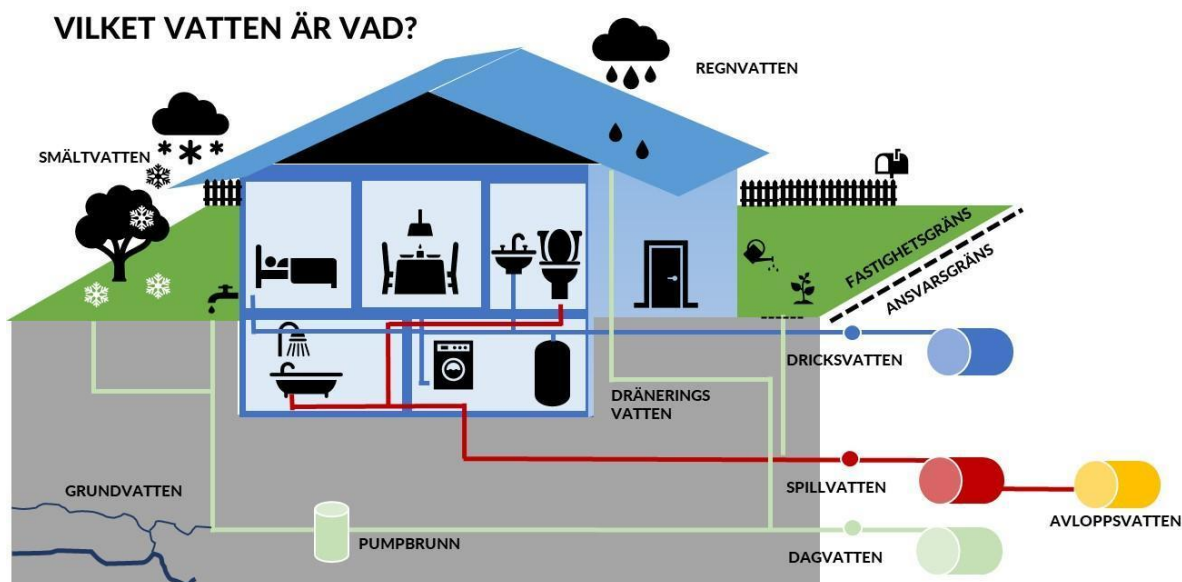
- 3.1 VA-plan Åland ska tydligt kommuniceras till politiker, samarbetspartners och invånare.
- 3.2 VA-sektorn ska ha en transparent verksamhet vars information ska finnas öppen och tillgänglig.
- 3.3 En positiv attityd och förståelse för vattenskyddsfrågor och hållbara VA-lösningar ska uppnås genom aktiv kommunikation och utbildning.
- 3.4 VA-sektorn ska verka för att en gemensam VA-rådgivning initieras.

4 Samhällsplanering

- 4.1 VA-planering och övrig samhällsplanering ska vara samordnade både på kommunal och övergripande nivå.
- 4.2 Planering av VA-infrastruktur ska beakta effekten av klimatförändringen.
- 4.3 Vid planläggning ska lämpliga områden reserveras för vattenskyddsområde, omhändertagande av dagvatten och utjämningsbassänger för bräddvatten från avloppsnätet.

4.4 VA-plan Åland ses över och uppdateras minst vart fjärde år.

4.5 Vid utbyggnad och förnyelse av VA-nätet beaktas såväl vatten- som avloppsledningar samt övrig samhällsteknik och vice versa.

5 Ekonomisk hållbar utveckling

5.1 VA-sektorns definition av hållbar ekonomi är att samtliga utgifter och intäkter är i ekonomisk balans nu och för framtiden.

5.2 VA-taxor ska vara transparenta och reflektera VA-sektorns verkliga kostnader inberäknat fasta kostnader, rörliga kostnader samt miljö- och resurskostnader.

5.3 Fasta och rörliga avgifter ska spegla kostnadsstrukturen för tillgången till allmänna VA-tjänster till fastigheten. Differentierade VA-taxor kan tillämpas för styrning till mer kostnadseffektiva, hälsomässiga eller mer miljövänliga VA-lösningar.

5.4 Särtaxor och skattefinansierad VA-infrastruktur kan tillämpas i undantagsfall där det är nödvändigt för allmänintresset.

- 5.5 Justering av VA-taxor ska vara skäliga, kontinuerliga och förutsägbara. Beslut om justering av VA-taxor ska ske årligen.
- 5.6 Principer för anslutningsavgifter ska vara likvärdiga på hela Åland.
- 5.7 Gemensamma principer för avskrivningstider ska gälla inom VA-sektorn.
- 5.8 Tillsyn och handläggning av VA-ärenden ska huvudsakligen vara ekonomiskt självbärande.

6 VA inom verksamhetsområde

6.1 Allmänt VA

- 6.1.1 Allmänt VA ska ha ett godkänt verksamhetsområde.
- 6.1.2 Det ska finnas kapacitet för att täcka behovet av dricksvatten idag och i framtiden.
- 6.1.3 Det ska finnas kapacitet för att täcka reningsbehovet av avloppsvatten idag och i framtiden.
- 6.1.4 VA-ledningsnätet ska underhållas och förnyas kontinuerligt för en hållbar vatten- och avloppsförsörjning.
- 6.1.5 Trycket på vattenledningsnätet ska vara minst 3 bar (kilostryck), vid storförbrukning får ej uttag genomföras så att trycket i ledningsnätet går under 4 bar.
- 6.1.6 Vid anslutning av andra än hushåll till allmän avloppsledning ska avloppsvattnets innehåll ligga inom på förhand fastslagna gränsvärden.
- 6.1.7 VA-sektorn ska sträva till likvärdiga anslutningsvillkor till VA-nätet.
- 6.1.8 Bostäder och fritidshus med enskilt avlopp inom allmänt VA-verksamhetsområde ska anslutas till det allmänna VA-nätet.

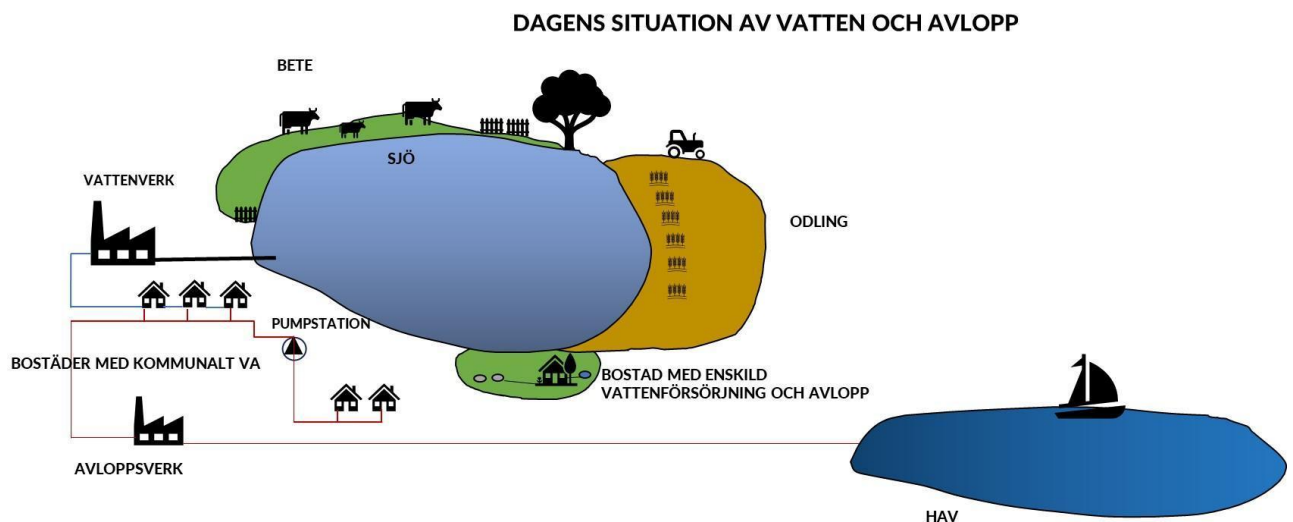
6.2 Enskilda VA-lösningar

- 6.2.1 Vid inkoppling av vatten ska byggnaden ha en godkänd avloppslösning.
- 6.2.2 Enskilda avlopp inom verksamhetsområde som inom 3–10 år kommer ingå i allmänt VA ska det ställas krav på åtgärder beroende på status och ålder på befintliga avloppslösning.
- 6.2.3 Enskilda VA-lösningar som finns inom ett vattenskyddsområde så tillåts endast slutna system.
- 6.2.4 Enskild vattenförsörjning inom verksamhetsområde kan godkännas med förutsättning att vattenkällan har dricksvattenkvalitet och inte påverkar närområde negativt.

7 VA utanför verksamhetsområde

7.1 Gemensamhetsanläggningar för vatten och avlopp

- 7.1.1 VA-huvudman ska ha uppsatta grundvillkor för när byggnation av gemensamhetsanläggningar (GA) bör anläggas utanför allmänt VA-verksamhetsområde.
- 7.1.2 VA huvudman ska genom rådgivning och uppmuntran till enskilda fastighetsägare främja bildandet av GA i områden med samlad bebyggelse och bristfällig VA-försörjning.

7.2 Enskilda VA-lösningar

- 7.2.1 Vid inkoppling av vatten ska byggnaden ha en godkänd avloppslösning.**
- 7.2.2 VA-huvudmän ska samverka med prövnings- och tillsynsmyndigheter för att alla enskilda avlopp (EA) och enskild vattenförsörjning ska vara godkända.**
- 7.2.3 Tillsyn och åtgärder av enskilda avlopp ska prioriteras utifrån:**
- områdets skyddsbehov, t.ex. vattenskyddsområde.
 - recipientens status och känslighet
 - avstånd till recipient
 - avstånd till allmänt VA-verksamhetsområde
- 7.2.4 Projektörer, anläggningsentreprenörer och slamtömmare ska vara certifierade eller uppvisa motsvarande kompetens.**
- 7.2.5 Regler och principer kring EA ska vara enhetliga över hela Åland.**
- 7.2.6 För godkänd enskild vattenförsörjning utanför verksamhetsområde så ska vattenkällan ha dricksvattenkvalitet och inte påverka närområde negativt.**

8 Utbyggnad av allmänt VA

- 8.1 Inom VA-verksamhetsområden ska VA-nätet dimensioneras så att den befintliga och framtida fysiska planeringen kan anslutas.**
- 8.2 För områden med GA där ett övertagande av anläggningen kan bli aktuell ska den övertagande VA-huvudmannens krav på funktionalitet, utformning och tillgänglighet vara uppfyllda.**
- 8.3 I samband med översyn av kommunernas VA-åtgärdsplaner ska VA-verksamhetsområdets geografiska utsträckning ses över inklusive behovet av att inkludera nya områden.**

- 8.4 Utvecklingen av den allmänna VA-försörjningen ska baseras på en sammanvägd prioritering av hälso nytta, miljö, ekonomi samt beredskap.
- 8.5 VA-huvudman ska tydligt kommunicera vilka VA-alternativ berörda fastighetsägare har inom och utanför VA-verksamhetsområde innan exploatering påbörjas.
- 8.6 Särskilda övergångsbestämmelser ska gälla i områden som idag har godkända GA men som i framtiden kommer att ingå i allmänt VA-område.
- 8.7 Övergångsbestämmelser ska finnas för EA i områden som planeras bli allmänna VA-verksamhetsområden.
- 8.8 Avloppstillstånd för EA ska ske inom ett år från det att det är möjligt att ansluta till allmänt VA-anläggning.
- 8.9 Enskilda avlopp inom verksamhetsområde som inom 3–10 år kommer ingå i allmänt VA ska det ställas krav på åtgärder beroende på status och ålder på befintliga avloppslösning.

9 Dagvatten

- 9.1 Dagvatten ska ses som en estetisk, ekologisk och hydrologisk resurs. Öppna och gröna lösningar som synliggör dagvattenhanteringen ska anläggas när det är ekonomiskt, estetiskt och ekologiskt lämpligt.
- 9.2 Dagvattenhantering ska finansieras av fastighetsägarna.
- 9.3 Dagvattenhanteringen ska vara utformad och dimensionerad för att minska på föroreningar och översvämningsrisker. Hanteringen ska vara långsiktigt hållbar både ur flödes- och förorenings synpunkt och hanteringen ska ske så nära källan som möjligt. Prioritetsföljd för hantering:
 - 1. LOD (lokalt omhändertagande av dagvatten)
 - 2. infiltration

3. fördröjning
4. avledning

- 9.4 Dagvatten får ej ledas till avloppsnätet utan ska behandlas separat.
- 9.5 Huvudman för avloppshantering ska ha ett övergripande ansvar för uppföljning och förebyggande arbete gällande inläckage i avloppsnätet.
- 9.6 Ansvarsfördelningen för dagvattenhantering ska definieras i lagstiftning.
- 9.7 Skyfallsberedskap motsvarande minst 100-årsregn ska eftersträvas i dagvattensystem.

10 Nöd- och reservvatten samt beredskap

- 10.1 För alla områden med allmän dricksvattenförsörjning ska en nödvattenplan finnas och vara känd för alla berörda.
- 10.2 Reservvatten ska finnas för samtliga invånare på Åland vid störningssituationer i dricksvattenförsörjningen.
- 10.3 Det ska finnas reservvattenförsörjning för att säkerställa tillgång till dricksvatten vid störningar.
- 10.4 Skyddet av Ålands Vattens vattentäkter ska prioriteras eftersom de är utsedda för vattenförsörjning i beredskapssyfte.
- 10.5 Det ska finnas beredskap avseende utrustning, personal (jour) och kompetens för händelse av driftstörning i den allmänna VA-försörjningen.
- 10.6 Allmänna VA-anläggningar ska säkerställas så att funktionen bibehålls vid extrema väderförhållanden (nederbörd, havsnivå, grundvattennivå, temperaturförändringar m.m.).

10.7 Vattenreningsverk och avloppsreningsverk ska ha tillgång till reservkraft.

10.8 Avloppspumpstationer vid känsliga recipienter ska ha tillgång till reservkraft.

11 Brand- och släckvatten

11.1 På det allmänna dricksvattennätet får sprinklersystem inte anslutas. Undantag kan ges i särskilda fall.

11.2 Där det är möjligt ska vattenverk tillhandahålla vatten för brandsläckning. Brandvattenuttag ska ske inom gränserna för vattenverkets distributionskapacitet.

11.3 Brandposter och dricksvattenförsörjning ska anpassas till varandra genom samplanering med räddningsmyndigheten.

11.4 Begränsa och förhindra att miljöfarliga föroreningar från farliga utsläpp, bränder och olyckor når vattenskyddsområde, vattentäkt eller dagvattensystem.

DEL 2. VA-ÅTGÄRDSPLAN 2024–2040

VA-översikten tillsammans med VA-policyn utformar VA-åtgärdsplan.

VA -åtgärdsplan 2024–2040 är ett måldokument för hela Åland och ska ligga till grund för kommunernas VA -handlings- och åtgärdsplaner. Åtgärdsplan är en planering av olika typer av handlingar (åtgärder) som man planerar att ska vara genomförda under en viss tidsperiod. Syftet är också att tydliggöra vad som ska genomföras, när det ska genomföras och vem som ansvarar för genomförandet.

Processen för att revidera VA-plan Åland har genomförts under 2023–2024 av en projektgrupp underställd VA-samarbetets styrgrupp. Arbetet har förankrats genom möten, studiebesök och remisser till kommuner, vattenbolag, ÅMHH, Landskapsregeringen och övriga berörda.

VA-åtgärdsplan 2024–2040 för Åland har godkänts av samtliga kommuner och landskapsregeringen.

Inledning

Vatten och avlopp (VA) är en stor del av de samhällsviktiga funktionerna och det är avgörande att VA-verksamheterna kommer in i ett tidigt skede när det tas fram utvecklingsstrategier, planering och lagstiftning. En hållbar hantering av VA är avgörande för att skydda miljön och människors hälsa.

Tillgång till rent dricksvatten och fungerande avlopp är något som människor i Norden förväntar sig att ska fungera varje dag. För att säkerställa att det också fungerar i framtiden krävs åtgärder. En stor del av infrastrukturen är föråldrad och behöver ersättas, samtidigt som systemet måste anpassas till förändrade konsumtionsvanor, befolknings placering och klimatförändringar. Ny infrastruktur har en livslängd på 50–100 år och ska kunna möta framtidens behov för att inte bli föråldrad i förtid.

VA ska vara säkert, tillgodose samhällets behov, vara en del av den cirkulära ekonomin, inte bidra till övergödning eller sprida föroreningar och samtidigt vara klimatrezilient.

Ett hållbart VA-system tillfredsställer dagens behov samtidigt som det säkerställer tillgång till rent dricksvatten och fungerande avloppshantering för kommande generationer.

Innehåll

1	Miljö, hushållning och kretslopp	3
2	Organisation och ansvar	7
3	Information och kommunikation	10
4	Samhällsplanering	12
5	Ekonomisk hållbar utveckling	14
6	VA inom verksamhetsområde	17
7	VA utanför verksamhetsområde	24
8	Utbyggnad av allmänt VA.....	27
9	Dagvatten.....	30
10	Nöd- och reservvatten samt beredskap.....	33
11	Brand- och släckvatten.....	36

1 Miljö, hushållning och kretslopp

VA likt andra viktiga samhällsfunktioner behöver vara hållbart för lång tid framöver. Det är viktigt att hitta synergieffekter och ta till vara resurser.

1.1 VA-sektorn ska arbeta aktivt för att kretsloppsanpassa sina VA-system och uppkomma restprodukter utifrån konceptet cirkulär ekonomi.

Varför? - För att minska näringsläckage till vattendrag och ta till vara näring cirkulärt. Många resurser flyttas varje år från bostäder och industri till reningsverk och vidare till vattendragen. Dessa resurser behöver styras om och användas mer cirkulärt.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Möjligheter till certifiering	2	LR	2027	LR budget	Etablerad certifierings process	2026
Certifiering av produkter från avloppsslam (ex. REVAQ-certifiering)	2	Kommuner/företag	2027	Kommuner/företag	Antal certifierade produkter	2030
Användning av avloppsslam. (samprojekt)	3	Odlingsbranschen, företag VA samarbetet/kommuner	2025-2027	Odlingsbranschen, företag, externa stöd	Mängd avloppsslam som cirkuleras	2030
Användning av renat avloppsvatten	3	Odlingsbranschen, företag VA samarbetet/kommuner	2025-2030	Odlingsbranschen, företag, externa stöd	Mängd renat avloppsvatten som cirkuleras	2035

1.2 VA-sektorn ska arbeta aktivt för att minska användning av hushållsvatten i alla led.

Varför? - För att hushålla med resurser, använda dricksvatten till våra absoluta behov samt uppnå delmål 7.1 i Ålands hållbarhetsagenda. Målet innebär minskade avfallsmängder, som även omfattar avloppsvatten. Mängden avloppsvatten beror av mängden hushållsvatten så mindre förbrukning av hushållsvatten ger en lägre produktion av avloppsvatten

Möjligheter till att cirkulera olika typer av vatten är många. Kan vi ta till vara andra vattenströmmar än dricksvatten att använda till dusch, tvätt eller spolning av toaletter så ska vi hitta lösningarna. Vi behöver arbeta målmedvetet i egen verksamhet, använda digitala lösningar, prioritera arbetet med att minska vattenförbrukning hos både hushåll, företag, myndigheter och organisationer. Dock får inte besparingsåtgärderna äventyra dricksvattnets kvalitet eller vara ekonomiskt ofördelaktiga.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Förbättrad	1	Kommuner	2024	Kommuner/	Antal	2028

vattenmätning för att ge korrekt mätning av förbrukning och för att lokalisera läckage		/ andelslag		andelslag/ Landskapet	installera de mätare/k ommun	
Införa Svenskt Vattens koncept ”Hållbar vattenanvändning”	2	VA-samarbetet /kommuner /andelslag	2025	VA-huvudmän	Vattenanvändning/invånare/år	2030
Avgiftsstyrning som leder till minskad förbrukning och minskat uttag under period med hög belastning	2	Kommuner / andelslag	2025	Kommuner/ andelslag	Antal områden med avgiftsstyrning	2027
Minskat/jämnare tryck i ledningsledningsnätet	2	Kommuner / andelslag	2026	Kommuner/ andelslag	Tryck (bar) i olika ledningsnät	2028

1.3 Alla skyddsvärda vattenområden för vattenförsörjningen ska skyddas och skyddsåtgärderna ska tydligt informeras till allmänheten.

Varför? – För att möjliggöra att det finns vattentäkter för dricksvatten nu och i framtiden. Vattentäkterna kräver särskild omsorg och kravet är att uppnå en god ekologisk status i sjöarna, det vill säga att sjöarna bland annat klarar av att ta hand om och rena näringsämnen och övriga föroreningar som rinner till från omgivande markområden via till exempel nederbörd.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Alla yt- och grundvatten som används för allmän vattenförsörjning ska vara vattenskyddsområden.	1	Landskapet / Kommuner /VA- bolag	2030	Landskapet	Antal inrättade vattenskyddsområden i sjöar och grundvatten	2040
Ta fram officiell skylt för vattenskyddsområde tydligt informeras till allmänheten.	1	Landskapet / Kommuner /VA- bolag	2025	Landskapet/ Kommuner/V A- bolag	Antal utplacerade skyltar i förhållande till totalt antal platser	2027
Modernisering av vattenskyddsbestämmelser t.ex. vad gäller	1	Landskapet	2025	Landskapet	Genomförd uppdatering	2030

betande djur vid vattentäkt						
Alla skyddsvärda vattenområden i hav för vattenförsörjningen ska skyddas genom införande av vattenskyddsområden	2	Landskapet / Kommuner /VA- bolag	2040	Landskapet	Antal inrättade vattenskyddsområden i hav	2045
Informationsmaterial till medborgare om varför vi ska skydda våra vattentäkter och hur vi gör det genom att inte tillföra näring, föroreningar m.m.	2	Vattenbolag/VA-samarbetet /kommuner /LR	2025-2030	Vattenbolag/VA-samarbetet/kommuner/LR	Framtaget informationsmaterial	2035

1.4 Bräddningspunkter för orenat avloppsvatten ska placeras och utformas så att de minimerar påverkan på känsliga vattenmiljöer och människors hälsa.

Varför? - Bräddning av avloppsvatten leder till att näringsämnen och bakterier hamnar ute i miljön och kan rinna till vattendrag nedströms. Det kan leda till övergödning av sjöar och stängda badstränder. Kombinationen av korta men intensiva regn kommer alltid att utgöra en bräddningsrisk för ledningsnät och pumpstationer.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Inventering av inläckage i avloppsnätet.	1	Kommuner	2024-2025	Kommuner/Landskapet	Antal upptäckta inläckage	2026
Vid planering av nya pumpstationer ska dessa placeras så att påverkan på känsliga vattenmiljöer minimeras.	1	Kommuner	2025	Kommuner	Placering av pumpstationer	2026
Riktlinjer om utformning av avloppspumpstationer.	2	Landskapet	2026	Landskapet	Införda riktlinjer	2030
Ombyggnationer av pumpstationer för att minska bräddningar	2	Kommuner	2025-2026	Kommuner/Landskapet	-	2027
Flyttning av pumpstationer	2	Kommuner	2025-2026	Kommuner/Landskapet	-	2027
Anläggande av	3	Kommuner	2027-	Kommuner	Antal nya	2035

bräddningsbass änger/magasin			2028		bräddning s lösningar	
---------------------------------	--	--	------	--	-----------------------------	--

1.5 Renat avloppsvatten ska vara möjligt att använda som bevattningsvatten.

Varför? - I stället för att släppa ut renat vatten i havet så kan vi återanvända vattnet till bevattning av parker, skogar, åkrar, fotbollsplaner m.m.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Utredningar användningsområden renat avloppsvatten	2	VA-samarbetet / Kommuner / Landskapet	2024–2025	Kommuner/Landskapet	Genomförda utredningar	2026
Användning av renat avloppsvatten	3	Kommuner / företag	2025–2030	Affärsmässig	Mängd renat avloppsvatten som cirkuleras	2035
Anlägga spillvatten våtmarker som efterföljande rening och buffert från reningsverk	3	Kommuner / företag	2025–2030	Kommuner/företag	Anlagda våtmarker	2035

1.6 Minska energiförbrukning och öka energieffektivisering

Varför? - vatten och avloppsförsörjningen kräver relativt stora mängder energi. Det finns en ekonomisk vinst att minska energiförbrukningen och öka energieffektivisering.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Energikartläggning inom VA-sektorn	1	VA-huvudmän, VA-bolag	2025–2030	VA-huvudmän, VA-bolag	Utförd inventering	2035
Återanvända värme från processer	2	Vattenverk, avloppsverk	2025–2030	Vattenverk, avloppsverk		2035
Optimera pumpar i avloppspumpstationer	2	Kommuner	2026–2027	Kommuner	Antal åtgärdade pumpar	2035
Öka användning av förnyelsebar energi, till exempel solceller, värmepumpar.	2	VA-huvudmän, VA-bolag	2025–2030	VA-huvudmän, VA-bolag	Andel solcellsel (kWh)	2035

1.7 Klimatneutral VA verksamhet

Varför? - VA-sektorns klimatpåverkan behöver minskas och på sikt bli noll.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
--------	-----------	----------	----------	--------------	-----------	-------------

Minska användning av kemikalier i reningsprocesser	2	Vattenverk, avloppsverk	2025–2030	Vattenverk, avloppsverk	Kemikalier (kg/år)	2035
Co2 neutrala transporter	3	Vattenverk, avloppsverk	2025–2030	Vattenverk, avloppsverk	Utsläpp co2 från transporter/år	2035
Använda Svenskt Vattens klimatberäkningss verktyg.	2	Kommuner /VA-samarbetet /VA- bolag	2025	Kommuner/VA-samarbetet /VA- bolag	Kg CO e	2026

2 Organisation och ansvar

VA-verksamheten organiseras generellt i förvaltning, bolag, eller kommunalförbund. Det förekommer även att flera kommuner samäger bolag för vattenproduktion eller hantering av avloppsvatten.

2.1 Samtliga aktörer inom VA-sektorn ska aktivt samarbeta och söka kostnadseffektiva VA-lösningar.

Varför? – En kostnadseffektiv VA-sektor är viktig för att underhåll och nyinvesteringar ska kunna finansieras. Samverkan är nödvändig för att möta utmaningar som investeringar, ökade lagkrav och kompetensförsörjning.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Varje VA-organisation ska årligen dela ledningsnätets information till en gemensam GIS databas.	1	Kommuner /VA-bolag/andelslag	2024–2026	Kommuner	Införd information	2030
Alla kommuner och VA-bolag/andelslag deltar i VA-samarbetet	1	VA-samarbetet	2024–2025	VA-samarbetet	Antal kommuner i samarbetet	2026
Gemensamma inköp	2	Kommuner /VA-bolag/andelslag/VA-samarbetet	2024–2025	Kommuner/VA-bolag/andelslag	Antal gemensamma inköp/upphandlingar	2030
Ta fram en materialvalspolicy	2	Kommuner /VA-bolag/andelslag/VA-samarbetet	2024–2025	Kommuner/VA-bolag/andelslag/VA-samarbetet	Framtagen policy	2030
Gemensamma digitala system.	2	Kommuner /VA-bolag/andelslag/VA-	2024–2026	Kommuner/VA-bolag/andelslag	Antal införda digitala system	2030

		samarbetet		Externa stöd		
Utreda ett gemensamt VA-bolag för Åland	2	Kommuner /VA-samarbetet	2025	Kommuner	Utförd utredning	2026

2.2 Det ska finnas gemensamma ändamålsenliga nyckeltal för den åländska VA-verksamheten.

Varför? - För att möjliggöra jämförelser och utreda kostnadseffektivitet behöver nyckeltal räknas på samma sätt inom hela VA-sektorn.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Utveckla nyckeltal	2	VA-samarbetet	2025	VA-samarbetet	Antal nyckeltal	2025

2.3 VA-anläggningar såsom verk och yttre anläggningar samt mätare ska digitaliseras för att effektivisera, förenkla och öka nyttan för brukare, personal och beslutsfattare.

Varför? - Digitalisering av VA-sektorns administration och fysiska anläggningar möjliggör kostnadsinbesparingar, effektiviseringar och förenklingar.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Digitala kundsidor för vatten och avlopp	2	Kommuner /andelslag VA-samarbetet	2025	Kommuner/ andelslag/ Externa stöd	Upprättade kundsidor	2030
Ett gemensamt digitalt styr & reglersystem för avloppspumpstationer	2	Kommuner /andelslag VA-samarbetet	2024–2026	Kommuner/ VA-bolag /externa stöd	Infört styr- och reglersystem	2030
Digitalisering av provtagningar	3	Kommuner /Andelslag/ VA-bolag VA-samarbetet	2026	Kommuner/andelslag/VA-bolag/ Externa stöd	Antal utförda digitaliserade prov	2030

2.4 I tillsyn av VA-verksamhet prioriteras yt- och grundvattentäkter, potentiella vattentäkter och att gällande skyddsbestämmelser uppfylls och efterlevs.

Varför? - Att vattenkvaliteten i vattentäkterna höjs för att inte äventyra dricksvattenförsörjningen. Därför behöver tillsynen gällande VA-sektorn förstärkas.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Ta fram ett tillsynsprogram för varje vattenskyddsområde.	1	LR	2026	LR budget	Antal tillsynsprogram	2031
Provtagningsprogram för potentiella dricksvattentäkter (sjöar, brunnar)	1	LR/ ÅMHHM	2026	LR budget	Antal provtagningsprogram	2031
Utföra tillsyn av	1	Kommuner	2026	Kommuner	Antal	2031

att EA fungerar inom vattenskyddsområde					utförda inspektioner	
Utföra tillsyn av avloppsnät för att minska avloppsbräddningar inom vattenskyddsområde	1	ÅMHHM	2026	ÅMHHM budget	Antal utförda inspektioner	2031

2.5 Det ska finnas gemensamma enhetliga rutiner för prövning, tillsyn och uppföljning av VA-installationer för den åländska VA-verksamheten.

Varför? - Gemensamma rutiner kan säkerställa att handläggning av VA-ärenden är helhetsomfattande så att faktorer inte förbises eller glöms bort. Gemensamma rutiner säkerställer även rättvisespunkten så att alla jämförbara ärenden behandlas och bedöms lika.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Tillsyn av ledningsnät, inläckage (provtagningsprogram)	1	ÅMHHM	2021–2025	ÅMHHM budget	Antal färdiga program samt antal utförda inspektioner	2030
Definiera prövning, tillsyn och uppföljning i förordning för EA, avloppspumpstationer	2	LR	2026	LR Budget	Färdigställd förordning	2036
Prövning, tillsyn, uppföljning dagvatten	2	LR?	2030	Kommuner/LR budget	Antal utförda prövningar samt inspektioner	2035

2.6 Vattenproduktion och -distribution ska vara offentligt ägda eller ägda av brukarna.

Varför? - Eventuell vinst i VA-verksamhet ska användas för investeringar i system och inte som vinst till ägare. Att verksamheten är i offentlig ägo eller ägs av brukarna tryggar brukarnas möjlighet till inflytande.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Lagstiftning som kräver att vattenproduktion och -distribution finns i offentlig ägo eller inom andelslag som	2	LR	2026	LR budget	Införd lagstiftning	2031

består av brukarna						
--------------------	--	--	--	--	--	--

3 Information och kommunikation

VA branschen är ganska okänd för den bredare allmänheten, men också för nyttillträdda beslutsfattare. Politisk uppmärksamhet kring vatten- och avloppsfrågor är avgörande för att säkerställa tillräcklig finansiering och underlätta rekrytering. För att förbättra situationen behövs ökad marknadsföring.

3.1 VA-plan Åland ska tydligt kommuniceras till politiker, samarbetspartners och invånare.

Varför? – Den godkända VA-planen innehåller ett antal större och mindre åtgärder som för att kunna genomföras behöver en bredare förankring bland dem som berörs av planen.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Kommunikation av VA- plan till förtroendevalda genom kommunikation splan.	1	VA-samarbetet	2024–2025	VA-samarbetet	Antal utförda kommunikationstillfällen	2030
Kommunikation av VA- plan till VA branschen (VA-bolag/andelslag) genom kommunikation splan.	1	VA-samarbetet	2024–2025	VA-samarbetet	Antal utförda kommunikationstillfällen	2030
Kommunikation av VA- plan till storförbrukare och näringslivet genom kommunikation splan.	2	VA-samarbetet	2024–2025	VA-samarbetet	Antal utförda kommunikationstillfällen	2030
Kommunikation av VA- plan till allmänheten genom kommunikation splan.	2	VA-samarbetet	2024–2025	VA-samarbetet	Antal utförda kommunikationstillfällen	2030

3.2 VA-sektorn ska ha en transparent verksamhet vars information ska finnas öppen och tillgänglig.

Varför? – VA-verksamheten är i stor utsträckning finansierad via avgifter som betalas av brukarna. Verksamheten fungerar även som ett naturligt monopol och det skall tydligt framgå till vad avgifterna används utan att för den skull ge avkall på verksamhetens säkerhet.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Uppdaterad och korrekt information på kommunernas hemsidor	1	Kommuner / andelslag/VA bolag	2024–2025	Kommuner	Uppdaterad information per hemsida	2030
Skapa en gemensam hemsida med samlad information, statistik-utredningar och länkar	2	VA samarbetet	2025–2027	Kommuner/ andelslag/ VA-verk/ LR/ÅMHM	Framtagn gemensam hemsida	2035
Vattenpodd och andra digitala kampanjer på hemsidor och sociala medier	3	VA samarbetet	2025–2027	VA-samarbetet/ externa stöd	Antal genomförda kampanjer	2030

3.3 En positiv attityd och förståelse för vattenskyddsfrågor och hållbara VA-lösningar ska uppnås genom aktiv kommunikation och utbildning.

Varför? – För att vattenskydd och hållbara VA-lösningar ska vara möjliga att genomföra behöver det finnas en positiv inställning till dessa och en förståelse för åtgärderna.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Sprid information om vattenskydd.ax	1	VA-samarbetet/Ålands Vatten	2024–2025	VA-samarbetet/ Ålands Vatten/Externa stöd	Antal platser med länk eller annan info om vattenskydd.ax	2030
Utställningar, kampanjer och mässor om vattenskyddsfrågor	2	VA-samarbetet/Ålands Vatten	2025	VA-samarbetet/ Ålands Vatten/Externa stöd	Antal utförda utställningar/kampanjer etc	2030

3.4 VA-sektorn ska verka för att en gemensam VA-rådgivning initieras.

Varför? – Rådgivningsverksamhet behöver finnas för att brukarna och fastighetsägarna ska kunna få relevant information om VA-sektorn och om olika typer av VA-lösningar. Idag sköts VA-rådgivningen av kommunala tjänstemän som en del av deras många andra uppdrag. En samlad rådgivning har bättre förutsättningar att fokusera på rådgivningsverksamheten och skaffa sig behövliga kunskaper.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
En VA-rådgivningsfunktion för hela Åland etableras hos Ålands Vatten	2	Kommunerna/ Ålands Vatten/VA-samarbetet	2026	Kommunerna/ Ålands Vatten/VA-samarbetet/ LR stöd /Externa stöd	Inrättad rådgivningsfunktion	2030

4 Samhällsplanering

Tillgång till VA är en av de viktigaste pusselbitarna för bosättning och verksamhet och en hållbar tillväxt på Åland. Utbyggnad av VA kan göras på många sätt men för att långsiktigt hushålla med resurserna skall VA-planeringen vara med från början i planeringsskedet.

4.1 VA-planering och övrig samhällsplanering ska vara samordnade både på kommunal och övergripande nivå.

Varför? – Att planeringen av flera sektorer sammankopplas säkerställer att alla aspekter beaktas i planeringsskedet och att fördyrande efterkonstruerande lösningar undviks.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Beslut om verksamhetsområden för VA i kommunerna	2	Kommuner	2028	Kommuner	Antal inrättade verksamhetsområden för VA	2030
Slutföra ”kommunkartan” med uppgifter om VA-ledningsnät.	2	Kommuner	2026	Kommuner/ LR budget	Antal inlagt/inmätt ledningsnät /total längd ledningsnät	2027
Ledningar för VA ska skyddas av servitutsområden.	2	Kommuner	2027	Kommuner	Andel av huvudvattenledningar inom planerat område	2028
Beslut om VA-kapacitet inom verksamhetsområden	2	Kommuner	2026	Kommuner	Antal verksamhetsområden med uppgifter om kapacitet	2027
Planeringslags tiftningen ändras för att förbättra planering av VA.	2	Landskapet	2026	LR budget	Vatten och avlopp ingår i PBL lagstiftning	2027

4.2 Planering av VA-infrastruktur ska beakta effekten av klimatförändringen.

Varför? – VA-infrastruktur ska planeras så att den beaktar de klimatförändringar som nu sker. Investeringar i VA-infrastruktur har lång livslängd så vid planering av infrastrukturen behöver förändringar på lång sikt beaktas för att investeringarna ska kunna nyttjas under hela livslängden

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Avlopps nätet ska dimensioneras för 50 års regn.	1	Kommuner/ VA- huvudmän	2025– 2030	Kommuner/ VA- bolag/ externa stöd	Antal km dimensionerat för 50 års regn	2035
Inrättande av fördröjningslösningar för att hantera stora flöden av nederbörd vid vattentäkter och andra för VA-försörjningen viktiga områden.	1	Kommuner/ VA- huvudmän	2025– 2030	Kommuner/ VA- bolag/ externa stöd	Antal byggda fördröjningslösningar	2035
Ändra planeringslagstiftningen vad gäller klimatskydd.	1	VA-samarbetet	2026	VA-samarbetet	Införda ändringar i lagstiftning	2030
Höja vallar intill befintliga och potentiella vattentäkter till över 2 m i förhållande till nivån (N2000).	2	Vattenbolag	2030	LR stöd/Externa stöd	Antal uppförda vallar	2035
Avlopps nätet ska vara beläget minst 2 m i förhållande till nivån (N2000).	2	Kommuner/ VA- bolag	2030	Kommuner/ VA- bolag/ externa stöd	Antal km avloppsledning av totalen som är minst 2 m över nivån.	2035

4.3 Vid planläggning ska lämpliga områden reserveras för vattenskyddsområde, omhändertagande av dagvatten och utjämningsbassänger för bräddvatten från avlopps nätet.

Varför? - Vattenskyddsområden behöver framgå tydligt i planeringsprocessen för att säkerställa att planen inte äventyrar det skyddade områdets värde. Dagvattenhantering blir viktigare i framtiden med förutspådda ökade nederbörds mängder. Att redan i planeringsskedet beakta dagvattenhantering och bräddningar från avlopps nätet säkerställer att lösningarna blir hållbara över tid.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Lagstiftning för planering behöver få tydligare krav på planering av VA-	1	LR	Vid förnyelse av PBL	LR	Förnyad lagstiftning	2030

försörjning och dagvattenhantering						
Vattenskyddsområden ska generalplaneras.	2	Kommuner	2025–2030	Kommuner	antal vattenskyddsområden i generalplaner	2035

4.4 VA-plan Åland ses över och uppdateras minst vart fjärde år.

Varför? - För att innehållet i VA-planen ska vara aktuellt uppdateras planen regelbundet. Vart fjärde år är ett tillräckligt intervall på uppdateringarna.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Revidering av VA-plan	1	LR	2024	LR	Utförd revidering av plan	2028

4.5 Vid utbyggnad och förnyelse av VA-nätet beaktas såväl vatten-, dagvatten- och avloppsledningar samt övrig samhällsteknik och vice versa.

Varför? - Att beakta VA-nät och annan samhällsinfrastruktur i samband med planerade utbyggnads- och nybyggnadsprojekt leder till samordningsvinster och därmed eventuellt lägre kostnader.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Kommunala åtgärds- och handlingsplaner ska tas fram	1	Kommuner	2025	Kommunal budget	Antal färdigställda planer	2030
Förtydligad kommunikation och samplanering med elbolag, telefonbolag och annan infrastruktur	1	Kommuner/ andra infrastruktur bolag	2025	Kommunal budget	Samplanering upplevs fungera	2030
Kommunala åtgärds- och handlingsplaner ska uppdateras var 5:e år.	3	Kommuner	2030	Kommunal budget	Antal uppdaterade planer	2035

5 Ekonomisk hållbar utveckling

VA-organisationerna står inför stora utmaningar, och dagens beslut kommer att forma framtidens förhållanden. Utmaningarna kommer att leda till att de kostnader vi har för dagens vattentjänster kommer att öka och allt oftare att ifrågasättas och i allt högre utsträckning behöva motiveras.

5.1 VA-sektorns definition av hållbar ekonomi är att samtliga utgifter och intäkter är i ekonomisk balans nu och för framtiden.

Varför? - Kostnader ska balanseras av avgifter. Att kostnaderna täcks av taxor säkerställer att skattebetalarna inte ska vara med och finansiera fastighetsägarnas vatten och avlopp. Ekonomi behöver även gå ihop på lång sikt varför ekonomin behöver vara i balans nu och i framtiden.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
VA-verkens intäkter och kostnader för vatten inkl. avskrivningar ska balansera.	1	kommunerna	2025	VA-taxa	Kommunernas bokslut	årligen
VA-verkens intäkter och kostnader för avloppsvatten inkl. avskrivningar ska balansera.	1	kommunerna	2025	VA-taxa	Kommunernas bokslut	årligen
VA-verkens intäkter och kostnader för dagvatten inkl. avskrivningar ska balansera.	1	kommunerna	2025	VA-taxa	Kommunernas bokslut	årligen
Verksamheten ska vara självbärande men ska inte generera vinster till ägarna.	2	kommuner/ VA-bolag, andelslag	2026	VA-avgifter	VA sektorns bokslut	årligen

5.2 VA-taxor ska vara transparenta och reflektera VA-sektorns verkliga kostnader inberäknat fasta kostnader, rörliga kostnader samt miljö- och resurskostnader.

Varför? - Brukaren behöver information om vad kostnaderna beror på och hur det är möjligt att påverka sina egna VA-kostnader. Miljöaspekten inom VA har blivit mera uppmärksammas på senare tid och det miljöarbete VA-sektorn gör finansieras främst via VA-taxan.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Gemensamma beräkningsgrunder för VA	1	VA-bolag/VA-verk	2025	VA-taxa	Kommunernas budget och taxedokument	årligen
Införa en viss procent av VA-taxan för miljö- och resurskostnader	2	VA-samarbetet/ kommuner	2025	VA-taxa	Kommunernas budget och taxedokument	årligen

5.3 Fasta och rörliga avgifter ska spegla kostnadsstrukturen för tillgången till allmänna VA-tjänster till fastigheten. Differentierade VA-taxor kan tillämpas för styrning till mer kostnadseffektiva, hälsomässiga eller mer miljövänliga VA-lösningar.

Varför? - För att säkerställa kostnadstäckning på alla delar av VA-verksamheten behöver VA-taxans olika delar hänga ihop med dess respektive kostnad. Fördelningen mellan fasta och rörliga kostnader bör klargöras. Om det finns VA-lösningar som på sikt kan förbättra VA-sektorns ekonomi eller minska dess belastning på människors hälsa och miljö finns det skäl att ha VA-taxor som premierar dessa.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Lagstiftning för differentierade taxor	1	Landskapet	2026	LR budget	Införda ändringar i lagstiftning	2031

5.4 Särtafftaxor och skattefinansierad VA-infrastruktur kan tillämpas i undantagsfall där det är nödvändigt för allmänintresset.

Varför? - Om det finns ett allmänintresse att åtgärda VA-problematik inom ett geografiskt område kan det vara skäl till att erbjuda taxor med rabatt i detta område eller att skattemedel finansierar en del av kostnader. Kan till exempel vara aktuellt i ett område med närhet till allmän badplats där avloppen är undermåliga.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Lagstiftning-förtydligande i vilka fall det är möjligt med säratta	1	Landskapet	2026	LR budget	Infört i lagstiftning	2031

5.5 Justering av VA-taxor ska vara skäliga, kontinuerliga och förutsägbara. Beslut om justering av VA-taxor ska ske årligen.

Varför? - VA-tjänster är livsviktiga och brukarna har liten möjlighet att snabbt ändra sin VA-försörjning om de är anslutna till det allmänna VA-nätet. Stora höjningar av taxorna kan därmed få stor effekt på brukarna. För att täcka ökade kostnader ska VA-taxorna i stället justeras med mindre årliga justeringar för att göra kostnadsutvecklingen jämnare.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Koppla VA-taxa till VA plan och prognos 2050.	1	kommuner na	2025	VA taxa	Kommunernas budget och taxedokument	årligen

5.6 Principer för anslutningsavgifter ska vara likvärdiga på hela Åland.

Varför? - Principer för anslutningsavgifterna behöver vara likvärdiga för att det ska vara möjligt att jämföra avgifterna mot varandra. Avgiftens storlek kan fortsättningsvis vara

olika.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Lagstiftning om principer för anslutningsavgifter	1	Landskapet	2026	LR budget	Infört i lagstiftning	2031

5.7 Gemensamma principer för avskrivningstider ska gälla inom VA-sektorn.

Varför? - För att VA-sektorns ekonomi ska vara jämförbar och rättvisande behöver alla inom sektorn använda samma avskrivningsprinciper.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Överenskommelse mellan kommuner och andelslag/VA-bolag om gemensamma avskrivningstider.	1	kommuner/ andelslag/VA bolag	2024–2025	VA taxa	Antal kommuner/ andelslag/VA-bolag med samma avskrivningstider	2026
Tydliggöra principerna för VA-avgifter i lagstiftning	1	LR	2026–2027	LR budget	Infört i lagstiftning	2030

5.8 Tillsyn och handläggning av VA-ärenden ska huvudsakligen vara ekonomiskt självbärande.

Varför? - För att VA-sektorn ska vara en balanserad ekonomi behöver kostnader för tillsyn och handläggning balanseras av avgifter för tjänsten.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Införa avgifter för tillstånd och tillsyn av VA på kommunal nivå	1	Kommuner	2025–2026	Kommunala avgifter	Införd avgift i kommun	2030
Uppnå kostnadstäckning genom avgifter för tillsyn av VA-ärenden inom ÅMHM.	1	ÅMHM	2025–2026	ÅMHM avgifter	Andel kostnadstäckning per hanterat ärende	2030

6 VA inom verksamhetsområde

Ett verksamhetsområde är ett geografiskt område inom vilket kommunen har en skyldighet att tillhandahålla tjänster för vatten och avlopp. Det kan innefatta en eller flera VA-tjänster och kommunen måste bygga ut ledningsnätet så att alla fastigheter får tillgång till de beslutade tjänsterna.

6.1 Allmänt VA

6.1.1 Allmänt VA ska ha ett godkänt verksamhetsområde.

Varför? – Inom verksamhetsområde råder fastställda regler för VA-försörjningen vilket garanterar situationen för fastighetsägarna inom verksamhetsområdet.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
I samband med översyn av kommunernas VA- planering ska VA- verksamhetsområdets geografiska utsträckning ses över inklusive behovet att inkludera nya områden.	2	Kommuner	2026–2030	Kommunal budget	Antal godkända verksamhetsområden	2035

6.1.2 Det ska finnas kapacitet för att täcka behovet av dricksvatten idag och i framtiden.

Varför? – Dricksvatten är vårt viktigaste livsmedel och en grundförutsättning för samhällets överlevnad.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
En reservkapacitet för befintliga dricksvattenverk ska säkerställas med en motsvarande produktionskapacitet av 2 000 000 m ³ /år till år 2030.	1	Vattenproducenter/ landskapet	2025–2030	Vattenavgift/ externa medel	Dagens kapacitet +2 milj m ³ /år (4,5 milj m ³ /år)	2031
En buffert motsvarande 500 000 m ³ ska säkerställas i åländska vattentäkter (yt- och grundvatten).	1	Vattenproducenter/ landskapet	2025–2030	Vattenavgift/ externa medel	Andel mängd vatten (m ³) som buffert	2031
Kommunerna måste ha ett nytt avtal med vattenleverantörer som kräver att	2	Kommuner	2025–2030	Kommuner	Upprättade avtal	2035

kommunerna ser till att minska läckage.						
---	--	--	--	--	--	--

6.1.3 Det ska finnas kapacitet för att täcka reningsbehovet av avloppsvatten idag och i framtiden.

Varför? - En god avloppshantering behöver finnas för att säkerställa människors hälsa och miljö. En välunderhållet VA-nät minskar risken för läckage, oplanerade haverier och andra oförutsedda händelser som kräver extra resurser.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
En reservkapacitet för befintliga avloppsreningsverk ska säkerställas med en motsvarande behandlingskapacitet av 1 000 000 m ³ /år till år 2030 (10 000 pe).	1	Kommuner na	2025– 2030	VA avgifter/ externa medel	Dagens kapacitet +1 milj m ³ /år (4 milj m ³ /år)	2031
Kommunerna måste ha ett nytt avtal med avloppsreningsverk som kräver att kommunerna ser till att minska inläckage.	2	Kommuner na	2030– 2036	Kommunal budget	Godkänt nytt avtal	2036
Alla kommuner ska kunna mäta avloppsvatten i pumpstationer, åtminstone så pass många att man får en helhetsbild av situationen.	3	Kommuner na	2025– 2030	VA avgifter	Andel mätt avloppsvatte n (m ³)	2040

6.1.4 VA-ledningsnätet ska underhållas och förnyas kontinuerligt för en hållbar vatten- och avloppsförsörjning.

Varför? - En välunderhållet VA-nät minskar risken för läckage, oplanerade haverier och andra oförutsedda händelser som kräver extra resurser.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Underhåll och utbyte för att minska läckage	1	Kommuner, vattenprod ucenter, avloppsver k	2025– 2030	VA- avgifter	Antal läckor/km ledning Antal % in/ut- läckage av total volym.	2032

VA-sektorn ska ha en förnyelsetakt motsvarande 1–2 % av VA-ledningsnätets längd.	2	Kommuner, vattenproducenter, avloppsverk	2025–2030	VA- avgifter	Andel % förnyat	2035
Ålder och material på ledningsnät ska vara införda i kommunkartan	3	Kommuner, vattenproducenter, avloppsverk	2025–2030	VA- avgifter	Andel % ledningsnät med uppdaterad information i kommunkartan	2035

6.1.5 Trycket på huvudvattenledningsnätet ska vara minst 3 bar (kilostryck), vid storförbrukning får ej uttag genomföras så att trycket i ledningsnätet går under 4 bar.

Varför? - Ett för lågt tryck i vattenledningsnätet leder till att apparatur inte fungerar som tänkt och brukaren upplever att vattentjänsten inte uppfyller förväntningarna.

Storförbrukare kan vid hastiga uttagsändringar påverka trycket på vattenledningsnätet och därför behövs någon form av regler för att kvaliteten på vattentjänsten inte ska äventyras.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Storförbrukare ska ha utrustning för att tryckreglera alternativt egen lagringstank innan koppling till ledningsnät.	2	Vatten distributörer	2030	VA- avgifter	Mätt tryck i ledningsnätet	2035
Lokala tryckförhöjare ska installeras för att bibehålla ett jämnt tryck i ledningssystemet.	3	Vattendistributörer	2030	VA- avgifter	Mätt tryck i ledningsnätet	2035
Införa garantikrav på tryck för normaltillstånd på vattendistributörer.	3	Vattendistributörer	2030	VA- avgifter	Mätt tryck i ledningsnätet	2035

6.1.6 Vid anslutning av andra än hushåll till allmän avloppsledning ska avloppsvattnets innehåll inte avvika näringsmässigt från avloppsvatten från normala hushåll.

Varför? - Avloppsrening fungerar om avloppsvattnet håller en jämn kvalitet. Att avloppsinnehållet från industrier regleras är för att förebygga onödiga extra åtgärder och eventuella saneringskostnader.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Reglerad förhöjd avloppstaxa	1	Kommuner	2025–2030	VA- avgifter	Antal kunder med förhöjd	2035

med fokus på föroreningsgrad och typ av förorening.					avloppstaxa	
Utökad provtagning av utgående vatten före anslutning till kommunalt VA.	2	Kommuner	2027	VA- avgifter	Antal parametrar prover tagna	2030
VA-huvudman måste kunna sätta krav på maximala föroreningsgränser på inkommande avloppsvatten.	2	VA-huvudman	2027	VA- avgifter	Inrättade maxgränser	2030

6.1.7 VA-sektorn ska sträva till likvärdiga anslutningsvillkor till VA-nätet.

Varför? -För att alla ska behandlas på samma villkor.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Förtydligad lagstiftning om anslutningsvillkor.	1	Landskapet	2025	LR Budget	Införd lagstiftning	2030

6.1.8 Bostäder och fritidshus med enskilt avlopp inom allmänt VA-verksamhetsområde ska anslutas till det allmänna VA-nätet.

Varför? - Allmänt avlopp är en miljömässigt bättre avloppslösning än enskilda avlopp med framtida möjligheter att även rena andra ämnen såsom läkemedelsrester, mikroplaster mm. När avloppsnätet byggs ut baseras investeringskalkylen på att fastigheterna inom området ansluts. Om fastigheternas sen inte ansluts betyder det att kalkylen inte överensstämmer.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Obligatorisk anslutning för EA med övergångsbestämmelser införs i lagstiftning.	1	Landskapet	2025	LR budget	Inrättad lag	2030

6.2 Enskilda VA-lösningar

6.2.1 Vid inkoppling av vatten ska byggnaden ha en godkänd avloppslösning

Varför? - När vatten ansluts till en byggnad uppstår även behov av fungerande avloppsrening.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Lagkrav på giltigt avlopps tillstånd vid inkoppling av	1	LR	2025	LR budget	Infört i lagstiftning	2030

vatten till byggnad.						
Tömningsintervaller ska vara samma samt typ av anläggning och storlek/volym ska vara samma i alla kommuner. Införs i lagstiftning	2	LR	2025–2030	LR budget	Infört i lagstiftning	2031

6.2.2 Enskilda avlopp inom verksamhetsområde som inom 3–10 år kommer ingå i allmänt VA ska det ställas krav på åtgärder beroende på status och ålder på befintliga avloppslösning.

Varför? - Efter att ett nytt verksamhetsområde slagits fast kan det ta många år innan VA-ledningsnätet faktiskt byggs ut. Under denna tid kan det vara skäl att befintliga enskilda avlopp får möjlighet till dispens under en övergångsperiod.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Följande regler införs i förordning: Inom områden med enskilda VA-anläggningar där kommunalt VA eller GA inom ca 10 år planeras gälla följande: <ul style="list-style-type: none"> • Om nytt avlopps tillstånd ska beviljas ska det tidsbegränsas till ett år efter att kommunen upprättat förbindelsepunkt till GA eller allmänt VA. • Giltiga avlopps tillstånd ska tidsbegränsas till ett år efter att kommunen upprättat 	1	LR	2025–2030	LR budget	Godkänd förordning	2031

förbindelse punkt till GA eller allmänt VA. • Befintliga EA med bristfällig rening kan i undantagsf all tillåtas använda sitt nuvarande EA. Miljö- och hälsomässi g prövning ska ske i varje enskilt fall av kommunen s byggnadsin spektion						
---	--	--	--	--	--	--

6.2.3 Inom ett vattenskyddsområde tillåts endast slutna system.

Varför? - För att minska risken för utsläpp av avloppsvatten i vattenskyddsområde och vattentäkt behöver strängare krav finnas. Slutna system är slutna tankar eller anslutning till kommunalt avlopp.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Endast slutna system i vattenskyddsområde införs i lagstiftning enligt zonsystem där högsta kraven ställs närmast vattentäkten och därefter kan vissa lättnader godkännas.	1	Landskapet	2025–2030	LR Budget	Godkänd lagstiftning	2031

6.2.4 Enskild vattenförsörjning inom verksamhetsområde kan godkännas med förutsättning att vattenkällan har dricksvattenkvalitet och inte påverkar närområde negativt.

Varför? - Egen vattenförsörjning påverkar sällan närliggande fastigheter till skillnad från enskilda avlopp. Dricksvattnet behöver dock vara tjänligt.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Anmälningsplikt för enskilt vatten införs i lagstiftning.	2	LR	2027	LR budget	Infört i lagstiftning	2031

Informationsp likt kommuner gällande enskilt vatten i lagstiftning.	2	LR	2026– 2027	LR budget	Infört i lagstiftning	2030
Krav på provtagning resultat av vattenkälla.	2	Kommune r	2030	Kommunala avgifter/prov tagning skost nader	Infört krav	2035

7 VA utanför verksamhetsområde

Allmän VA-försörjning är inte möjlig att ordna på alla platser. Utanför det som kommunerna fastslagit som verksamhetsområden behöver VA-försörjningen tillgodoses på annat sätt, antingen genom enskilda lösningar eller gemensamma lösningar.

7.1 Gemensamhetsanläggningar (GA) för vatten och avlopp

Gemensamhetsanläggningar är anläggningar där flera fastighetsägare gått samman och anlagt en gemensam anläggning för vatten eller avlopp. I och med att gemensamhetsanläggningar är större än enskilda lösningar kan kapacitet och reningsgrad generellt hålla en högre nivå.

7.1.1 VA-huvudman ska ha uppsatta grundvillkor för när gemensamhetsanläggningar (GA) bör anläggas .

Varför? – Krav för när GA ska anläggas behöver vara klara och tydliga. Kraven ska vara sådana att GA i ett senare skede ska kunna anslutas till allmänt VA.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Införa en ny förordning med fokus på EA & GA där man fastställer grundvillkor.	2	LR	2026	LR budget	Införd förordning	2031
I kommunala VA-planer ska kommunens grundvillkor framgå	3	Kommun/ VA- huvudman	2030	Kommunal budget	Införda villkor i kommunala VA-planer	2035

7.1.2 VA huvudman ska genom rådgivning och uppmuntran till enskilda fastighetsägare främja bildandet av GA i områden med samlad bebyggelse och bristfällig VA-försörjning.

Varför? – Gemensamma anläggningar har bättre förutsättningar att tillgodose och uppfylla allmänna krav på såväl vattenkvalité som vattenrening samt hantering av avloppsvatten.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Kommuner ska utreda vilka områden som lämpar sig för gemensamhetsanläggningar. T.ex. i områden	2	Kommune r	2025– 2030	Kommuner	Genomförd utredning	2035

som inte kan ha allmänt VA						
Ta fram informationsmaterial om olika typer av GA anläggningar	3	VA samarbetet/kommuner	2025–2030	VA-samarbetet/kommuner	Framtaget infomaterial	2035

7.2 Enskilda VA-lösningar

7.2.1 Vid inkoppling av vatten ska byggnaden ha en godkänd avloppslösning.

Varför? - Enskilda VA-lösningar behöver vara godkända. Alla parter behöver samarbeta för att få alla godkända.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Vid inkoppling av vatten ska byggnaden ha ett giltigt avloppstillstånd.	1	Kommunerna	2025	Kommunala avgifter	Andel avloppstillstånd/ Vattenabonnenter utanför verksamhetsområdet.	2030
Tömningsintervaller ska vara samma samt typ av anläggning och storlek/volym ska vara samma i alla kommuner. Införs i lagstiftning	2	Landskapet	2025–2030	LR budget	Infört i lagstiftning	2031

7.2.2 VA-huvudmän ska samverka med prövnings- och tillsynsmyndigheter för att alla enskilda avlopp (EA) och enskild vattenförsörjning ska vara godkända.

Varför? - Enskilda VA-lösningar behöver vara godkända. Alla parter behöver samarbeta för att få alla godkända.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
I lagstiftning ska införas att VA-huvudmän och myndigheter ska dela uppgifter och samordna sina processer.	1	LR	2025	LR budget	Infört i lagstiftning	2026
Inventering av byggnader med inkopplat vatten	2	Kommunerna	2025–2030	VA-taxa/kommunal budget/externa stöd	Antal inventerade byggnader	2035
Upprättat GA	2	Kommunen	2025–	VA-	Antal	2035

och EA register.		r	2030	taxa/kommunal budget/externa stöd	upprättade register	
Infört tillsynsavgifter för GA och EA	2	Kommuner	2025	Kommunala avgifter	Antal införda tillsynsavgifter i kommuner	2026

7.2.3 Tillsyn och åtgärder av enskilda avlopp ska prioriteras

Tillsynen ska prioriteras enligt:

- utifrån områdets skyddsbehov, t.ex. vattenskyddsområde.
- recipientens status och känslighet
- avstånd till recipient
- avstånd till allmänt VA-verksamhetsområde

Varför? - Om resurserna för tillsyn av enskilda avlopp är begränsade behöver fokus läggas på de enskilda avlopp som kan ha störst påverkan på omgivningen.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Införa riktlinjer och praxis i samband med reviderad förordning EA & GA	2	LR	2026	LR budget	införda riktlinjer	2031

7.2.4 Projektörer, anläggningsentreprenörer och slamtömmare ska vara certifierade eller uppvisa motsvarande kompetens.

Varför? - Enskilda avlopp behöver konstrueras och skötas rätt för att påverka omgivningen i så liten utsträckning som möjligt. För att säkerställa detta behöver alla entreprenörer som arbetar med enskilda avlopp ha specifik kompetens för detta.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Föreslå och godkänna minimikrav på certifiering eller kompetens.	2	VA-samarbetet/ LR	2027	VA-samarbetet/ LR	Antal godkända krav	2035
Förteckning över certifierade entreprenörer	2	VA-samarbetet/ LR	2027	LR	Upprättat register	2035

7.2.5 Regler och principer kring EA ska vara enhetliga över hela Åland.

Varför? - Grundprincipen är en jämlik och rättvis behandling oberoende var på Åland man bor.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Upprätta	1	LR	2025-	LR budget	Upprättad	2035

riktlinjer om EA.			2030		e riktlinjer	
-------------------	--	--	------	--	-----------------	--

7.2.6 För godkänd enskild vattenförsörjning utanför verksamhetsområde så ska vattenkällan ha dricksvattenkvalitet och inte påverka närområde negativt.

Varför? – Dricksvatten av fullgod kvalitet är en förutsättning för liv. Ett enskilt vattenuttag ur en brunn skall inte medföra hinder för motsvarande vattenuttag ur samma tillrinningsområde.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Anmälningsplikt för enskilt vatten infört i lagstiftning	2	LR	2027	LR budget	Infört i lagstiftning	2031
Informationsplikt kommuner gällande enskilt vatten i lagstiftning.	2	LR	2026–2027	LR budget	Infört i lagstiftning	2030
Krav på provtagningsresultat av vattenkälla	2	Kommunen	2030	Kommunala avgifter/provtagningskostnader	Infört krav	2035

8 Utbyggnad av allmänt VA

Allmänt VA byggs fortsättningsvis ut till områden där allmänna VA-tjänster efterfrågas. Om bebyggelsen förtätas inom ett område behöver allmänt VA ofta byggas ut ytterligare för att tillgodose det nya behovet.

Utbyggnaden handlar både om ledningsnät, uppdimensionering av ledningsnätet och utbyggnad av vatten- och avloppsreningsverk.

8.1 Inom VA-verksamhetsområden ska VA-nätet dimensioneras så att den befintliga och framtida fysiska planeringen kan anslutas.

Varför? – Fysisk planering och VA-planering behöver ske parallellt. VA-nätet skall tillgodose efterfrågat exploateringsbehov.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Godkända kommunala utvecklings- och åtgärdsplaner.	1	Kommunerna	2026–2028	Kommunal budget	Antal godkända planer	2033

8.2 För områden med GA där ett övertagande av anläggningen kan bli aktuell ska den övertagande VA-huvudmannens krav på funktionalitet, utformning och tillgänglighet vara uppfyllda.

Varför? – Det får inte bli en ekonomisk belastning för VA-huvudmannen att ta över befintliga anläggningar.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Kartlägga vilka funktioner i anläggningen inklusive ledningsnät som ska anpassas och vara i skick.	2	Kommunerna/VA samarbetet	2025	Kommunal budget	Kartlagda funktioner	2028
Lagstiftning (vattentjänstlagen) som möjliggör att kommunerna kan ställa krav vid övertagande av VA anläggningar.	3	Landskapet	2025	LR budget	Införd lagstiftning	2028

8.3 I samband med översyn av kommunernas VA-åtgärdsplaner ska VA-verksamhetsområdets geografiska utsträckning ses över inklusive behovet av att inkludera nya områden.

Varför? - Det fastslagna verksamhetsområdet behöver ses över regelbundet och uppdateras för att motsvara de kommande exploateringsbehoven på minst 10–15 år sikt.

Verksamhetsområdets omfattning och innehåll utgör grund för att tillgodose en fungerande reningskapacitet.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Uppdaterad "kommunkarta" (GIS databasen) Kommunkartan kan användas som ett verktyg för att ta hänsyn till befolkningsutveckling, övrig planering mm	1	Kommunerna	2025	Kommunal budget/LR	Uppdaterad kommunkarta	2030
Utökning av VA verksamhetsområden	3	Kommunerna	2025–2030	Kommuner	Verksamhetsområden (km ²)	2035

8.4 Utvecklingen av den allmänna VA-försörjningen ska baseras på en sammanvägd prioritering av hälsnytta, miljö, ekonomi samt beredskap.

Varför? - Utbyggnad av VA-försörjningen behöver baseras på flera faktorer om resurserna är begränsade.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Ta fram en mall för kommunala utvecklings- och åtgärdsplaner.	1	Kommunerna/VA samarbetet	2026	Kommunerna	Framtagen mall	2030
Kommunala	2	Kommunerna	2027	Kommunerna	Införda	2032

utvecklingsplaner ska tas fram och innehålla bedömningar gällande hälsa, miljö, ekonomi och beredskap.		r		a	planer	
--	--	---	--	---	--------	--

8.5 VA-huvudman ska tydligt kommunicera vilka VA-alternativ berörda fastighetsägare har inom och utanför VA-verksamhetsområde innan exploatering påbörjas.

Varför? - Fastighetsägare inklusive exploatörer ska vara medvetna om alternativen innan beslut fattas om val av VA-lösning.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Samlad information ska finnas tillgänglig för allmänheten. Kan genomföras som en gemensam VA-rådgivning.	1	Kommuner/VA-huvudmän	2027	VA-taxa	Publicerad information	2031
Kartmaterial över VA-verksamhetsområden som är öppna och tillgängliga.	2	Kommuner	2030	Kommuner	Införda planer	2040

8.6 Särskilda övergångsbestämmelser ska gälla i områden som idag har godkända GA men som i framtiden kommer att ingå i allmänt VA-område.

Varför? - Det behövs övergångsbestämmelser så att man inte behöver byta ut godkända gemensamhetsanläggningar förrän deras tekniska livslängd är förbrukad.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Särskilda övergångsbestämmelser ska gälla i områden som idag har godkända gemensamhetsanläggningar men som i framtiden kommer att ingå i allmänt VA-område.	3	LR	2028	LR budget	Införda övergångsbestämmelser	2035

8.7 Övergångsbestämmelser ska finnas för EA i områden som planeras bli allmänna VA-verksamhetsområden.

Varför? - Det behövs övergångsbestämmelser så att man inte behöver byta ut godkända enskilda avloppsanläggningar förrän deras tekniska livslängd är förbrukad.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Införa övergångsbestämmelser	3	LR	2028	LR budget	Införda övergångsbestämmelser	2035

9 Dagvatten

Mängden dagvatten ökar i takt med att mera hårdgjorda ytor anläggs och att klimatet förändras. Dagens dagvattensystem klarar inte av att hantera stora mängder dagvatten vilket kan leda till okontrollerade flöden och översvämningar. Detta i sin tur kan orsaka stora kostnader för fastighetsägare och samhället.

Orenat dagvatten kan komma att behöva renas innan det släpps ut för att inte förorsaka miljö- och hälsoproblem. Dagvatten som leds eller läcker in i avloppsnätet kräver ökad kapacitet i reningsverk, vilket i sin tur kräver ökade investeringar. Det behöver tas fram lösningar för ökade regler och krav, finansiering, tekniska lösningar och beredskap för klimatförändringar.

9.1 Dagvatten ska ses som en estetisk, ekologisk och hydrologisk resurs. Öppna och gröna lösningar som synliggör dagvattenhanteringen ska anläggas när det är ekonomiskt, estetiskt och ekologiskt lämpligt.

Varför? - Dagvatten ska infiltreras och bidra till grundvattenbildning samt ge ett tillskott med vatten till sjöar och hav. Dagvattenlösningar kan anläggas i syfte att hantera dagvatten och samtidigt bidra till att kyla ner stadsområden, förbättra luftkvaliteten samt främja fysisk och mental hälsa. Dagvatten kan användas till bevattning av vegetationsytor som i sin tur kan bidra till biologisk mångfald och ekosystemtjänster. En öppen dagvattenlösning med vattenspegel kan öka platsens rekreativa och estetiska värden.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Inför striktare regler och förtydliga krav vad gäller hantering av dagvatten i lagstiftning.	2	LR	2026	LR	Infört i lagstiftning	2030
Utbildning kring dagvatten	1	VA-samarbetet/kommuner	2026–2027	VA-samarbetet/kommuner, Externa stöd	Genomförd utbildning	2030
Dagvattenplan ska finnas i alla kommuner.	2	Kommuner	2025–2030	Kommuner	Dagvattenplan finns	2035
Detaljplaner ska innehålla minst 20 % gröna eller blåa ytor.	3	Kommuner	2025–2030	Kommuner	Andel (%) gröna och blåa ytor	2035
Testområde för olika lösningar	3	Fastighetsägare/kommuner/LR	2025–2030	Fastighetsägare/kommuner/LR, externa stöd	Inrättat testområde	2035

9.2 Dagvattenhantering ska finansieras av mark- och fastighetsägarna.

Varför? – Dagvatten uppkommer på fastigheter. Mängden dagvatten beror på hur fastigheten är beskaffad och alltså beroende av fastighetsägarens val. Det ligger även i fastighetsägarens intresse att avleda överskottet av dagvatten från fastigheten. Fastighetsägarna brukar dagvattensystemet och ska därmed betala för tjänsten.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Förtydliga lagstiftningen och möjliggöra dagvattentaxa	1	LR	2025–2026	LR Budget	Infört i lagstiftning	2030
Införa dagvattentaxa för att finansiera dagvattensystem.	2	Kommuner	2026–2027	Kommunal budget/VA taxa	Införd dagvattentaxa	2030
Ta fram principer för finansiering av dagvattenhantering. Avgiften baseras på områdets beskaffenhet, dyrare för mer hårdgjorda ytor	2	LR	2025–2026	LR Budget	Framtagna principer	2030

9.3 Dagvattenhanteringen ska vara utformad och dimensionerad för att minska på föroreningar och översvämningsrisker. Hanteringen ska vara långsiktigt hållbar både ur flödes- och föroreningsynpunkt och hanteringen ska ske så nära källan som möjligt.

Prioriteringsföljd för hantering:

1. LOD (lokalt omhändertagande av dagvatten)
2. infiltration
3. fördröjning
4. avledning

Varför? – Ett väl utförd dagvattensystem tillvarar dagvattnets resurs och ökar även robustheten i dagvattenhantering beroende på nederbördens omfattning.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Generalplan ska följa dagvattenhanteringsprioriteringsföljd	1	Kommuner	2025–2030	Kommunal budget	Infört i generalplan	2035
Detaljplan ska	1	Kommuner	2026	Kommunal	Infört i	2031

följa dagvattenhanteringenens prioriteringsföljd				budget	detaljplaner (antal)	
Dagvattenhanteringenens prioriteringsföljd ska ingå i kommunernas byggnadsordningar.	1	Kommuner	2025–2030		Infört i byggnadsordningar (antal)	2035
Bygglovsansökning ska innehålla en redogörelse av hur dagvattenhanteringen är ordnad enligt prioriteringsföljden.	1	Kommuner	2025	Kommunal budget/kommunala avgifter	Infört i bygglov (antal)	2030

9.4 Dagvatten får ej ledas till avloppsnätet utan ska behandlas separat.

Varför? – Dagvatten som avleds till avloppsnätet ökar behovet av kapacitet i ledningsnätet och i avloppsreningsverket för att hantera volymerna. Dagvatten skiljer sig sammansättningsmässigt från avloppsvatten och behöver därmed behandlas på annat sätt. Dagvattens ojämna flöden är även svårt att hantera inom avloppsnät utan behöver en annan typ av ledningsnät.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Utbyggnad av dagvattennät.	2	Kommuner /VA bolag	2025–2030	Budget/VA-taxa	antal m utbyggt dagvattennät	2035
Hantering av dagvatten för att minska flöden	2	Fastighetsägare/kommuner/landskapet	2025–2027	Fastighetsägare/kommuner/Landskapet	Antal åtgärder	2030
Utbyggnad av olika typer av infiltrations eller fördröjningslösningar.	2	Kommuner /VA-bolag/verksamheter/fastighetsägare	2025–2035	Budget/VA-taxa/externa stöd	antal byggda fördröjningslösningar	2040

9.5 Huvudman för avloppshantering ska ha ett övergripande ansvar för uppföljning och förebyggande arbete gällande inläckage i avloppsnätet.

Varför? – Den som har huvudansvar för avloppshantering är den som har bäst förutsättningar att arbeta för att motverka inläckaget.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Ansvar för uppföljning och förebyggande	1	LR	2025–2026	LR Budget	Infört i lagstiftning	2030

gällande inläckage i avloppsnätet ska skrivas in i lagstiftning.						
Inventering av avloppsnätets inläckage av dagvatten.	1	Kommuner /VA bolag	2025–2026	budget/VA-taxa	genomförd inventering	2030
Leda bort dagvatten från avloppsnätet	1	Kommuner /VA bolag	2027–2028	budget/VA-taxa	Avlett dagvatten (m3)	2035
Mätning av avloppsvatten	2	Kommuner /VA bolag	2025–2026	budget/VA-taxa	Mätt avloppsvatten (m3)	2030

9.6 Ansvarsfördelningen för dagvattenhantering ska definieras i lagstiftning.

Varför? -För att tydliggöra vem som ska göra vad.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Ändringar i lagstiftning som tydliggör ansvarsfördelningen gällande dagvatten	1	LR	2025–2026	LR Budget	Infört i lagstiftning	2030

9.7 Skyfallsberedskap motsvarande minst 50-årsregn ska eftersträvas i dagvattensystem.

Varför? - Det vore önskvärt att dagvattensystem skulle kunna hantera all nederbörd men det skulle leda till ett dyrt dagvattensystem. 50-årsregn bedöms som en avvägd nivå av dimensioner och kostnad.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Krav på skyfallskartering i lagstiftning	2	LR	2025–2026	LR budget	Infört i lagstiftning	2030

10 Nöd- och reservvatten samt beredskap

Vatten är vårt viktigaste livsmedel och utgör en del av samhällets beredskap och ansvarsfördelningen behöver vara tydlig. Det behöver skapas bättre samverkan mellan beredskapshuvudmän, VA-huvudmän och fastighetsägare. Planer för nöd- och reservvatten behöver finnas samt uppdaterade beredskapsplaner med fokus på vattenförsörjning.

10.1 För alla områden med allmän dricksvattenförsörjning ska en nödvattenplan finnas och vara känd för alla berörda.

Varför? - Alla invånare och samhällsviktiga verksamheter ska ha tillgång till dricksvatten i en nödsituation.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Ta fram en övergripande nödvattenplan för Åland. Det ska också skrivas in som krav att finnas i lagstiftning.	1	Landskapet, vattenbolag, kommuner	2024–2026	Landskapet, vattenbolag, kommuner Uppskattat 60 000€	Framtagen nödvattenplan	2030
I lagstiftning ska vattenbolag ska ha en beredskap för sitt distributionsområde	1	Landskapet	2025	LR budget	Infört i lagstiftning	2030
Grundvattentäkter ska iordningställas för vattenförsörjning i störningssituationer (inventering krävs) i enlighet med slutsatser i nödvattenplan.	1	Kommuner/VA-huvudmän	2025–2030	Vattenavgifter, externa stöd Uppskattat 300 000€	Antal reservgrundvatten täkter	2035
Ytvattentäkter (sjöar och hav) används genom att införskaffa mobila reningsverk.	1	Kommuner	2025–2030	Vattenavgifter, externa stöd (beredskaps pengar) Uppskattat 150 000€ per anläggning	Antal reservgrundvatten täkter	2035

10.2 Reservvatten ska finnas för samtliga invånare på Åland vid störningssituationer i dricksvattenförsörjningen.

Varför? – Så att alla invånare har tillgång till det dagliga dricksvattenbehovet vid störningssituationer.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Reservvatten ska säkras för framtiden genom ett nytt vattenverk som ska ha kapacitet att producera 50–70% av vattenförbrukningen.	1	Landskapet kommuner vattenbolag	2025–2035	Vattenavgifter, externa stöd. Uppskattat 40MEUR	Nytt vattenverk byggt och i bruk	2030–2040
I lagstiftning ska krävas att varje kommun ska ha en plan för	1	Landskapet	2025–2026	LR budget	Införd lagstiftning	2030

vattenförsörjning vid driftstörning						
-------------------------------------	--	--	--	--	--	--

10.3 Skyddet av Ålands Vattens vattentäkter ska prioriteras eftersom de är utsedda för vattenförsörjning i beredskapssyfte.

Varför? - för att garantera att det finns tillgång till vatten nu och i framtiden för att försörja befolkningen i alla situationer.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Ålands Vatten ska ha ansvaret för beredskap gällande vattenförsörjning på hela Åland.	2	Landskapet	2025 – 2030	LR budget	Beslut att ÅV ansvarar	2035

10.4 Det ska finnas beredskap avseende utrustning, personal (jour) och kompetens för händelse av driftstörning i den allmänna VA-försörjningen.

Varför? - för att snabbt kunna åtgärda driftstörningar så att vattendistribution inte bryts.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Krav ställs i vattentjänstlag gällande att det ska finnas beredskap avseende utrustning och personal under driftstörning.	1	Landskapet	2025	LR budget	Infört i vattentjänstlag	2030

10.5 Allmänna VA-anläggningar ska säkerställas så att funktionen bibehålls vid extrema väderförhållanden (nederbörd, havsnivå, grundvattennivå, temperaturförändringar mm.).

Varför? - VA-försörjningen behöver vara utformad så att den kan försörja kunderna oavsett väder och att kvaliteten kan hållas.

Klimatförändringar har medfört flera onormala skyfall som påverkar VA-anläggningar. Risker finns för att anläggningar inte har kapacitet för onormala flöden som kan medföra läckage av näringsämnen och bakterier. Det finns risker vid ökade temperaturer som kan medföra påväxt i ledningssystem m.m.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Inventera nuvarande anläggningars kapacitet och funktionsduglighet vid extrema	2	Kommuner, VA bolag, andelslag, samman slutningar	2024 – 2030	Kommuner, VA bolag, andelslag, samman slutningar. Externa stöd.	Utförda utredningar och planer	2040

väderförhållanden.				Uppskattat 100 000€.		
Vid planering av nya VA anläggningar ska extrema väderförhållanden beaktas. Ska skrivas in i lagstiftning.	2	Landskapet	2025	LR budget	Infört i vattentjänstlag	2030

10.6 Vattenreningsverk och avloppsreningsverk ska ha tillgång till reservkraft.

Varför? - för att undvika driftstörning i VA-försörjningen

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Om reservkraften drivs av en förbränningsmotor så ska emissioner och utsläpp minst hålla EURO 5 klass och om möjligt använda förnyelsebara bränslen. Införas i lag eller förordning.	3	Landskapet	2030	LR budget	Införd i relevant lagstiftning	2040

10.7 Avloppspumpstationer vid känsliga recipienter ska ha tillgång till reservkraft.

Varför? - för att undvika driftstörningar som kan medföra brädning av avloppsvatten till vattentäcker, allmänna badstränder och övriga känsliga vatten.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Om reservkraften drivs av en förbränningsmotor så ska emissioner och utsläpp minst hålla EURO 5 klass och om möjligt använda förnyelsebara bränslen. Införas i lag eller förordning.	3	Landskapet	2030	LR budget	Införd i relevant lagstiftning	2040

11 Brand- och släckvatten

Brandvatten används för att släcka bränder och släckvatten är det vatten som avrinner efter släckningen. Släckvattnet kan innehålla föroreningar från en brand och påverka grund- och ytvatten. Det är viktigt att det finns planer över var brandvatten tas; från ledningsnät, sjöar eller andra vattenkällor. Idag gäller inte bara släckeffektivitet utan hänsyn måste också tas

till miljöpåverkan. Idag används olika typer av släckmedel för att bekämpa bränder som i olika grad kan påverka grund- och ytvatten.

11.1 På det allmänna dricksvattennätet får sprinklersystem endast anslutas om det uppfyller gällande regelverk.

Varför? - Återströmning av vatten från en sprinkleranläggning ut i det allmänna ledningsnätet kan medföra risker; t.ex. legionella bakterier. Höga flöden kan ge tryckfall på nätet.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
<p>Följande regler för sprinklerinstallationer ska införas i förordning:</p> <p>För att undvika stillastående vatten i vattenservisen ska förbrukningsvattnen och sprinkler alltid vara samma servis (som skyddas med återströmningsskydd, minst vätskekategori 4 enligt SS-EN 1717).</p> <p>Återströmningsskydd för sprinklerinstallation med tank ska alltid vara för vätskekategori 5 enligt SS-EN 1717.</p> <p>Inga sprinklerserviser godkänns på huvudledningar.</p> <p>Sprinklerinstallationer med tank ska förses med vattenmätare.</p>	1	Landskapet	2025–2026	Inom LR budget	Införd förordning	2035
Sprinklersystem ska ha utrustning för	1	Kommuner	2025–2026	Fastighetsägare	Antal sprinklersystem med	2035

att tryckreducera alternativt egen lagringstank.					tryckreduceringen eller tank	
Införa vattenmätning på brandposter.	2	Ledningsägare	2030	Ledningsägare	Antal brandposter med vattenmätning	2035

11.2 Där det är möjligt ska vattenverk tillhandahålla vatten för brandsläckning. Brandvattenuttag ska ske inom gränserna för vattenverkets distributionskapacitet.

Varför? - uttag för brandsläckning får inte riskera vattendistribution till vattenverkets kunder.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Utredning om var kapacitet och tillgänglighet finns idag för vattenuttag för brandsläckning.	2	RÅL	2025	RÅL budget	Genomförd utredning eller plan	2030

11.3 Brandposter och dricksvattenförsörjning ska anpassas till varandra genom samplanering med räddningsmyndigheten.

Varför? - brandposter behöver finnas för att ge tillgång till brandvatten men brandposten får inte påverka vattendistribution till vattenverkets kunder.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Räddningsområdena Åland ska ha en fungerande samplanering.	1	RÅL, Kommuner, Landskapet	2025	LR Budget	Införd rutin för samplanering	2030

11.4 Begränsa och förhindra att miljöfarliga föroreningar från farliga utsläpp, bränder och olyckor når vattenskyddsområde, vattentäkt eller dagvattensystem.

Varför? - vid en brand bildas en komplex sammansättning av sot, partiklar och en mängd ämnen beroende på vad som brinner. Många ämnen är mycket farliga och kan innebära stora problem om de sprids i miljön. Exempel på ämnen som kan förekomma i släckvatten är: tungmetaller, dioxiner, flamskyddsmedel och vätecyanid. Ämnena påverkar pH, syre, alkalinitet och övergödning. Därtill kan det tillkomma ytterligare ämnen om skum används vid brandbekämpning såsom PFAS.

Åtgärd	Prioritet	Ansvarig	Tidsplan	Finansiering	Indikator	Uppföljning
Räddningstjänsten ska få information av landskapet för	1	Landskapet	2030	Räddningstjänsten	Framtagen information och genomförda	2040

att ha relevant kunskap för att hantera olika typer av incidenter.					utbildningar	
--	--	--	--	--	--------------	--

DEL 3. VA-ÖVERSIKT

VA -översikten beskriver nuläget gällande vatten och avlopp på Åland.

För att få en översikt av VA-situationen så har uppgifter samlats in för avloppsvatten, dricksvatten, dagvatten, enskilda avlopp, enskild vattenförsörjning, ekonomi, vatten- och reningsverk. Det finns dock brister i det insamlade materialet så det kan konstateras att översikten inte är helt komplett, men ger en tillräcklig bild av hur situationen ser ut idag.

Innehåll

1	Miljö, hushållning och kretslopp	3
2	Organisation och ansvar	10
3	Information och kommunikation	15
4	Samhällsplanering	15
5	Ekonomisk hållbar utveckling	19
6	VA inom verksamhetsområde	23
7	VA utanför verksamhetsområde	30
8	Utbyggnad av allmänt VA	34
9	Dagvatten	41
10	Nöd- och reservvatten samt beredskap	46
11	Brand och släckvatten	47
12	Lagstiftning	48
13	Ordlista	51

VA-ÖVERSIKT

1 Miljö, hushållning och kretslopp

Arbetet med VA-plan tangerar Landskapsregeringens mål att nå ett hållbart samhälle år 2051.

1.1 Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda

Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda för Åland har sju strategiska mål,

1. Välmående
2. Tillit och delaktighet
3. God vattenkvalitet
4. Biologisk mångfald
5. Attraktionskraft
6. Kraftigt minskad klimatpåverkan
7. Hållbar konsumtion och produktion

Definitionen av ett hållbart samhälle utifrån de fyra hållbarhetsprinciperna:

i det hållbara samhället utsätts inte naturen för

1. systematisk koncentrationsökning av ämnen från berggrunden,
2. systematisk koncentrationsökning av ämnen från samhällets produktion,
3. systematisk undanträngning genom överuttag eller manipulation
4. och människor hindras inte systematiskt från att tillgodose sina behov.

1.2 Betydande vattenförekomster

Tillgången av råvatten på Åland räcker idag för att täcka behoven av rent dricksvatten samt vatten för produktion, men då befolkningen växer finns det ett behov av att ta i bruk en ny källa för dricksvatten så småningom. Ålands Vatten Ab utreder för närvarande möjligheterna att ta en ny dricksvattentäkt i bruk. En trend har upptäckts att vissa av vattentäkternas kvalitet försämras, eller inte förbättras i den takt som behövs (Ålands landskapsregering 2021). Det är problematiskt då råvatten av sämre kvalitet ställer högre krav på

vattenreningen hos vattenverken. För att skapa effektivare rening krävs uppgradering och utvidgning av tekniken för vattenrening, vilket både skapar höga investeringskostnader, kräver utrymme och ibland även ökade driftskostnader. Som förberedelse för ökad efterfrågan på dricksvatten vid ökande befolkning samt med hänsyn till klimatförändringar har potentiella vattentäkter pekats ut på fasta Åland (LR 2022)

Vattentäkter som används eller i framtiden kommer att användas till dricksvatten för fler än femtio personer eller med ett uttag över 10 m³/dygn ska identifieras enligt vattendirektivet.

1.2.1 Ytvattentäkter

Den allmänna dricksvattenförsörjningen för fasta Åland och Kökar kommer från ytvattentäkter. Resterande kommuner är beroende av främst grundvattenförekomster men även havsvatten.

Vattentäkter som används eller i framtiden är avsedda att användas till dricksvatten för fler än femtio personer eller med ett uttag över 10 m³/dygn ska identifieras enligt vattendirektivet. På Åland finns det idag 7 stycken ytvattentäkter (Ålands landskapsregering 2024) och 2 stycken grundvattentäkter (Eckerö, Brändö) som uppfyller ovan nämnda krav.

Enligt vattendirektivets artikel 7.3 ska det säkerställas erforderligt skydd för de identifierade vattenförekomsterna i syfte att undvika försämring av deras kvalitet för att minska den nivå av vattenrening som krävs för framställning av dricksvatten. Den praktiska innebörden av begreppet erforderligt skydd i vattendirektivet definieras inte närmare.

Ålands landskapsregering har under flera år arbetat med att ta fram föreskrifter och skyddszonskartor i syfte att inrätta fler vattenskyddsområden. Arbetet har skett i samverkan med bl.a. ÅMHM och Ålands Vatten Ab. En delorsak till att fler skyddsområden inte inrättats är ersättningsfrågan.

Tre sjöar har sedan år 1988 inrättat vattenskyddsområde, Markusbölefjärden, Långsjön och Dalkarby träsk (Västra Finlands vattendomstol 1988). Åland har inga inrättade reservvattentäkter.

Ålands landskapsregering har 2019 tagit fram allmänna skyddsföreskrifter vid fortsatt vattenskyddsarbete. Syftet med de allmänna skyddsföreskrifterna för dricksvattentäkter är att de utgör en grund för fortsatt arbete med att skydda dricksvatten och att de ska användas när ett vattenskyddsområde inrättas.

Åbo Akademi undersökte 2017 vattentäktpotentialen i fem sjöar på uppdrag av Ålands landskapsregering (Huhtala, H-P. 2017). Storträsk i Finström väster om Markusbölefjärden bedömdes ha bäst förutsättningar av dem undersökta. Därtill bedömdes att de nuvarande dricksvattentäkterna Toböle träsk och Borgsjön får negativ vattenbalans under torra år. Bedömningen kan innebära att de inte är lämpliga som framtida vattentäkter.

Ålands Vatten genomförde en utredning under 2022 om framtida potentiella vattentäkter med slutsats att Östersjön är den bästa framtida vattentäkten. (Ålands Vatten 2022)

Figur 1 Foto över vattentäkten Dalkarby Träsk

Alla vattenmiljöer inom landskapet Åland betraktas som känsliga områden (91/271/EEG). Till följd av en trend med sämre vattenkvalitet i ytvattentäkter finns ett behov av att stärka och utöka vattenskyddet på Åland.

Vattentäkt	Sjöareal (ha)	uttag (m ³ /år)	uttag Dnivå (m ³ /år)	Nyttjande uttag Dnivå (%)
Långsjön	138	700000	2200000	0,32
Markusbölefjärden	145	700000	900000	0,78
Dalkarby träsk	17	590000	600000	0,98
Lavsböle träsk	27	303400	360000	0,84
Toböle träsk	52	32000	420000	0,08
Borgsjön	17	25000	120000	0,21
Oppsjön	21	15000	350000	0,04

Tabell 1. Uppgifter tagna från Ålands Landskapsregerings rapport från år 2007 om potentiella vattentäkter. Uttag DNivå betyder teoretiskt uttag och är baserat på normal månadstillrinning.

1.2.2 Vattenskyddsarbete

Ålands Vatten Ab har från år 2018 intensifierat sitt arbete med vattenskydd inom befintliga vattenskyddsområden.

Anläggande av våtmarker, bevattningsdammar, ombyggnation av diken, informationsinsatser är några av de projekt som genomförts för att utöka vattenskyddet för vattentäkterna. Projekt och information samlas på hemsidan vattenskydd.ax.

De insatser som görs kommer bidra i arbetet med att peka ut prioriterade vattentäkter och reservvattentäkter i behov av utökat vattenskydd.

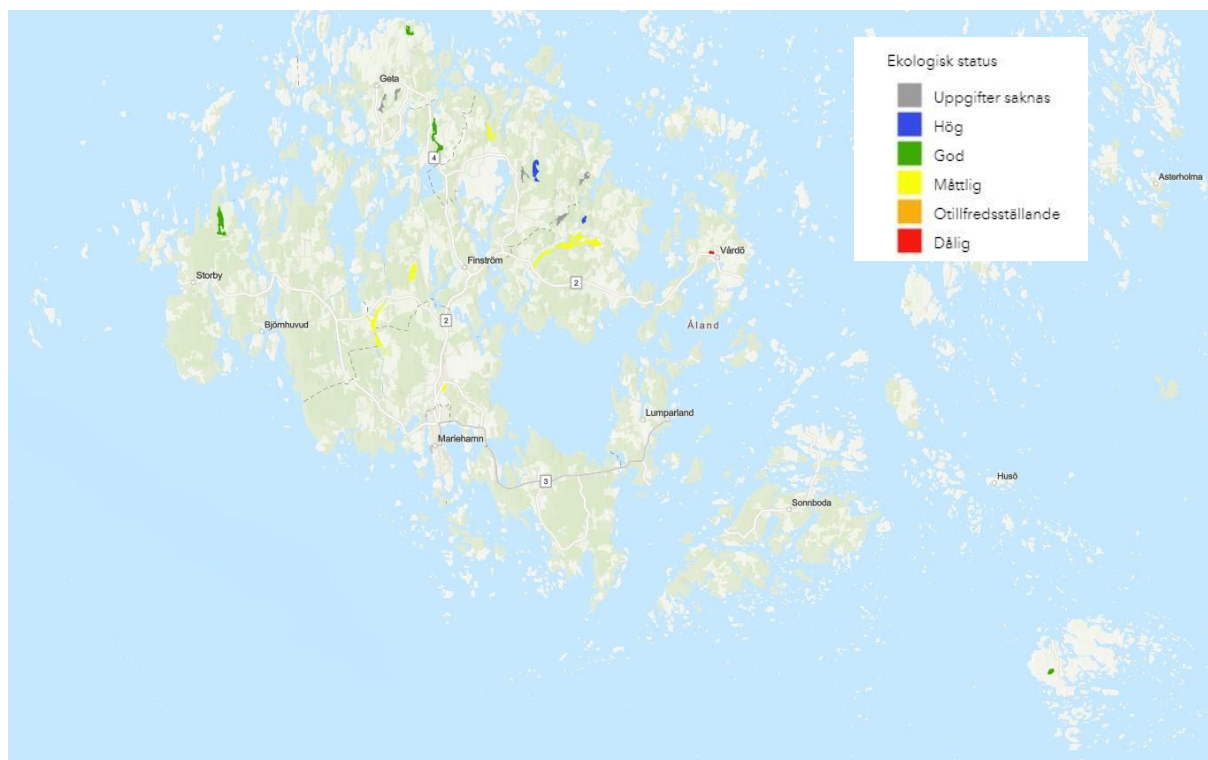
1.2.2.1 Ekologisk status

Vid klassificeringen av vattnens tillstånd enligt vattendirektivet används en femgradig skala (hög, god, måttlig, otillfredsställande och dålig), det vill säga enligt de fem statusklasserna så som de definieras i WFD (Water Framework Directive, Vattendirektivet). (Ålands Landskapsregering 2024)

Det pågår en sammanställning av provtagningar för åren 2017–2022 men ingen sammanställning har publicerats varvid nedanstående tabell baseras på åren 2012–2018.

Sjö	Ekologisk status
Långsjön	Otillfredsställande
Markusbölefjärden	Otillfredsställande
Dalkarby träsk	Måttlig
Lavsböle träsk	Otillfredsställande
Toböle träsk	Måttlig
Borgsjön	Hög
Oppsjön	God

Tabell 2. Statusklassificering av sju råvattentäkter 2012–2018 (Ålands landskapsregering 2018).

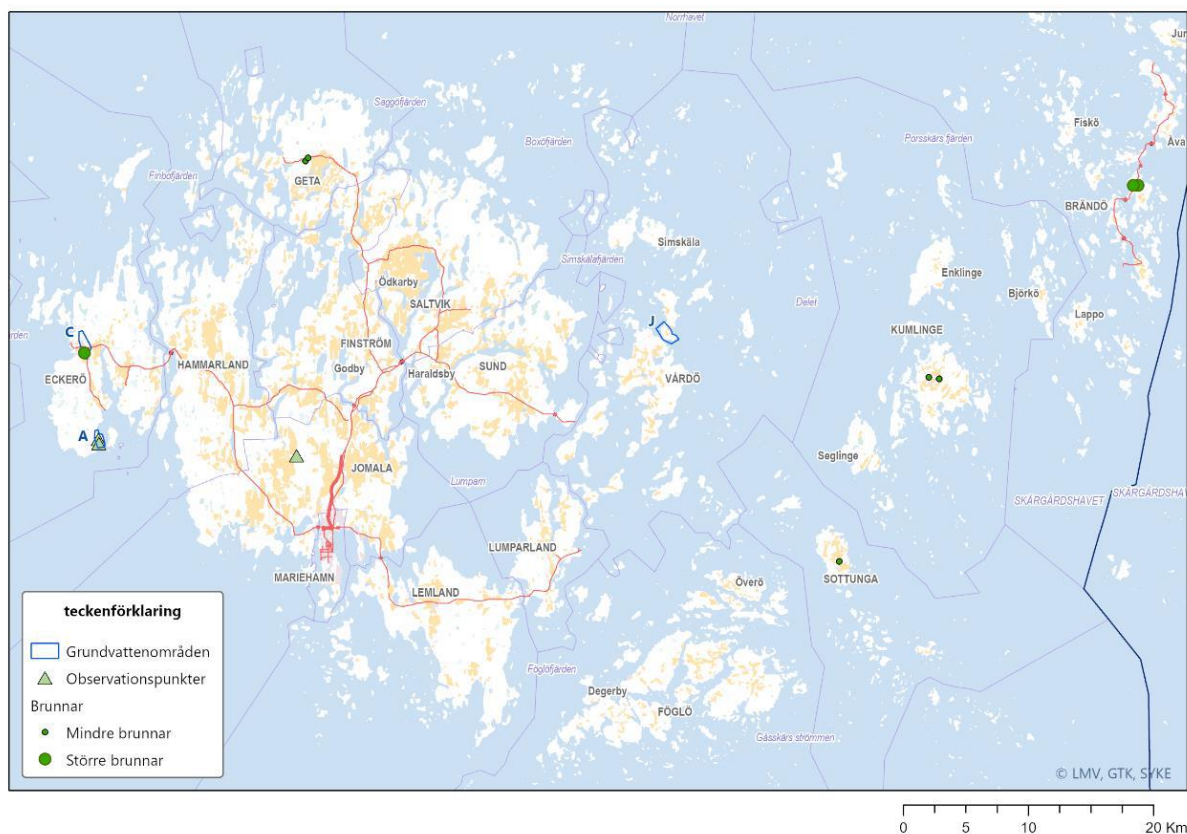
Figur 2 Ekologisk status 2018 (Ålands Landskapsregering 2024)

1.2.3 Grundvattentäkter

Enligt grundvattendirektivet (2006/118/EG) ställs vissa skydds krav på grundvattenförekomster. Direktivet är intaget i den åländska vattenlagstiftningen vilket gett grundvattenområden ett visst lagstadgat skydd. Föreskrifter och skydds zoner för grundvattenbrunnar i Vestergeta togs fram 2020.

Skärgårdskommunerna är mest beroende av sina grundvattentäkter då de är geografiskt avgränsade från andra kommuners vattenförsörjning (Brändö, Kumlinge, Sottunga).

En rapport *åländska grundvattenområden, grundvattenrör och grundvattenberoende ekosystem* togs fram 2023 av Ålands landskapsregering. Karta över områdena nedan. Landskapsregeringen beslutade i juni 2023 att de grundvattenområden som bibehålls är område A och C i Eckerö samt område J i Vårdö. Storby vatten (område C) utgör klass 1, medan område A och J får klass 2. Flera av de tidigare utpekade grundvattenområdena uppfyller inte kraven och kan tas bort helt, det gäller t.ex. Böle, Långmo, Hullberg och Storsveden. Det kan dock finnas vatten till hushållsbehov ändå. (Ålands Landskapsregering 2024)

Figur 3 Karta från rapporten "Åländska grundvattenområden, grundvattenrör och grundvattenberoende ekosystem".

1.3 Miljömål och handlingsplaner

1.3.1 Internationella

Med EU:s vattendirektiv från år 2000 finns ett gemensamt regelverk som gäller för alla vattendistrikt i Europa. Det innebär att samma regler gäller och att alla bedömningar görs på samma sätt för att säkra en god vattenkvalitet i europeiska vatten. EU:s vattendirektiv har kompletterats med ett direktiv om grundvatten, ett om miljögifter och ett om kemiska analyser. Dessutom finns ytterligare direktiv som handlar om bland annat avloppsvatten, badvatten, Natura 2000-områden, dricksvatten, översvämning, havsmiljö och havsplanering.

1.3.2 Nationella

Målet för vatten- och havsvården är att statusen för Östersjön, åar, sjöar och grundvattnet åtminstone ska vara god. Finland fortsätter med Ahti-programmet där man intensifierar åtgärderna för att försöka uppnå en god ekologisk status för Östersjön och vattendragen.

Ahti-programmet för åren 2023–2027 fokuserar på näringsbelastning, markstruktur och få skadliga ämnen undre kontroll samt tillvarata resurser och använda dem. Genom de nya fokusområdena fortsätter man arbetets som tidigare gjorts inom programmet för effektiverat vattenskydd (2019–2023), programmet för återvinning av näringsämnen (2012–2023) och Skärgårdshavsprogrammet (2021–).

I Finland finns åtta vattenförvaltningsområden, fem i riket, två internationella som delas mellan Sverige och Norge, och ett på Åland som utgör ett förvaltningsområde. Åland räknas som ett enda avrinningsdistrikt (vatten.fi 2024).

Utöver det omfattas Åland av HELCOM-konventionen som är ett avtal mellan Östersjöländer om skyddet av den marina miljön. (Ålands Landskapsregering 2018) Baltic Sea Action Plan är ett åtgärdsprogram för Östersjön. Åtgärdsprogrammet innehåller 199 åtgärder för att förbättra Östersjöns tillstånd och programmet är i kraft tills 2030. (miljöministeriet 2024)

Huvudteman inom åtgärdsprogrammet är

- motverka eutrofieringen
- skydda biodiversitet
- minska utsläpp av skadliga ämnen och skräp
- minska påverkan av mänskliga aktiviteter ute på havet, såsom sjöfart och fiske

1.3.3 Regionala

Målsättningen för vattenvården i landskapet är att:

- verka för ett hållbart nyttjande av vattenmiljön,
- minska förorening och skadlig påverkan och därigenom bevara och förbättra vattenkvaliteten i hav, sjöar och grundvatten,
- kontinuerligt övervaka vattenkvaliteten i alla åländska vattenområden.

Målet är att skapa en ekosystembaserad och långsiktigt hållbar förvaltning av landskapets vattenområden. I arbetet ingår även internationellt samarbete för att förbättra Östersjön.

Den åländska förvaltningsplan för vatten 2022–2027 ska spegla helheten i vattenförvaltningen: tillstånd och användning, påverkan samt mål och kvalitetskrav, åtgärder och övervakning av våra vatten. Planen bidrar på så sätt med överblick och förståelse och kan användas som referens och planeringsunderlag i vattenförvaltningsarbetet av såväl myndigheter och kommuner som ideella organisationer. Planen rapporteras också till EU-kommissionen som en del i det europeiska arbetet med vattenförvaltning. (Ålands Landskapsregering 2022)

1.3.4 Lokala

Tillgången på styrdokument om vattentjänster varierar stor inom landskapets kommuner och tenderar att minska med invånarantalet. Nedan följer typer av politiskt fattade beslut, antagna policyer, strategier, styrdokument och planer som är relevanta för VA-försörjningen i åländska kommuner. Styrdokumentet förekommer i varierande grad i de olika kommunerna och specificeras närmare i respektive kommuns VA-utvecklingsplan vilka bifogas.

- Kommunöversikt
- Generalplan, delgeneralplan, detaljplan
- Byggnadsordning
- Fastslagna VA-verksamhetsområden
- VA-anslutningsbestämmelser
- Avloppsplan
- Avloppsstrategi
- Förnyelse- och avvecklingsplaner
- Bolagsordning
- VA-taxor
- Kommunplan/Kommunal ekonomiplan (3 årig)
- Utredning över sockenreningsverk
- Recipientpunktsutredning
- GIS-digitaliseringsplan
- Krisberedskapsplaner
- Dagvattenstrategier
- Vattenförsörjningsutredningar

2 Organisation och ansvar

2.1 Geografi

Ålands geografi och befolkningsfördelning är av stor betydelse för att förstå förutsättningarna för gemensam VA-planering och dess frågor i kontext. Landskapet Åland är ett örike beläget i Östersjön mellan Sverige och Finland. Landskapet är uppdelat i 16 kommuner. Fasta Ålands areal utgör ca 70 % av den totala landarealen. Ålands totala area uppgår till 1 553 km² och enligt Lantmäteriet är Ålands strandlinje i hav 17 969 km. Då ingår alla öar som är 26 881 till antalet, varav 6757 är minst 0,25 ha. Därtill kommer 602 km strandlinje i insjöar. Landskapet är flackt och den högsta punkten är Orrdalsklint 129 m över

havet. Delavrinningsområdena är små och det saknas stora åar och älvar. På Åland finns det 379 stycken sjöar som är större än 0,25 hektar och 1500 stycken som är mindre än 0,25 hektar. Av dessa är 9 sjöar som är större än 50 hektar. I dagsläget används sju sjöar som råvattentäkter (Ålands landskapsregering 2024). Råvattentäkterna är Markusbölefjärden, Långsjön, Toböle träsk, Lavsböle träsk, Dalkarby träsk, Borgsjön och Oppsjön.

Hur mycket vatten ger en sjö?

... ”Många sjöar på Åland tjänar som vattentäkter och det är givetvis av intresse att veta hur mycket vatten man kan få ut av en sjö (eller bäck). Vattenresurserna består av sjöns volym och den årliga tillförseln. Avrinningen är 6–8 liter per kvadratkilometer och sekund i sydvästra Finland, men mindre i skärgården. Om man kalkylerar med värdet 5 liter per sekund (som är i underkant) får man en dygnsavrinning om drygt 400 m³ och en årlig avrinning om ca 150 000 m³ per kvadratkilometer. Ålands största avrinning sker vid Kastelholm i Sund: Västra Kyrksundet mottar ca 40 km² och ”kapaciteten” där är 6–7 miljoner m³ per år. Om Ålands behov t.ex. vore 5 miljoner m³ vatten, skulle Åland behöva utnyttja all avrinning från ett område om 30–40 km². Problemet är dock inte alls så enkelt. Naturen är nyckfull och det mesta av årets avrinning sker under några veckor på våren och några månader på hösten. Under regnfattiga år, då behovet av bevattningsvatten f.ö. är speciellt stort och avdunstningen stor, ger en kvadratkilometer kanske mindre än 50 000 m³ vatten. Då man nyttjar ytvatten måste man därför magasinera mycket vatten eller ha ett stort tillrinningsområde för att inte tära på ”kapitalet”. Om vattenytan sjunker under den normala eller hålls alltför hög, kan vattenkvaliteten och sjöns natur ta allvarlig skada. Högt vattenstånd skadar även närbelägna åkrar och täckdiken och urlakar markerna, vilket ökar övergödningen i vattnet. Högt vattenstånd gör även att undervattensväxterna slås ut och planktonalgerna blir utan konkurrens...”

Källa: Lindholm, T. (1991) ”Från Havsvik till insjö” s. 17

2.2 Befolkning

90 % av den åländska befolkningen är bosatt på fasta Åland. Omkring 60 öar är bebodda året runt. Ålands befolkning uppgick den 31.12.2022 till 30 359 personer och beräknas ha 34 417 invånare år 2040 (ÅSUB 2022). Av dessa bodde 38,7 procent i Mariehamn, 54,5 procent på landsbygden och 6,8 procent i skärgården.

Region	Befolkningsmängd	
	2022	2040
Stad	11757	13804
Landsbygd*	16557	18207
Skärgård	2045	2406
Totalt	30359	34417

Tabell 3 Befolkningsprognos basscenario (ÅSUB 2022). * innehåller också tätbebyggda områden.

2.3 VA-organisationer

VA-ansvaret på Åland ligger på kommunal nivå. Samtliga 16 kommuner utgör en enskild VA-aktör. En majoritet av landsbygdskommunerna samt Mariehamn samarbetar med att få sitt dricksvatten från Ålands vatten Ab (Dalkarby vattenverk). En majoritet har även avtal att få leda sitt avloppsvatten till Mariehamns stad (Lotsbroverkets reningsverk). Norra Ålands avloppsvatten Ab (NÅAB) ägs gemensamt av Finström, Saltvik och Sund och sköter avloppsledningsnätet för ägarkommunerna och Orklas avloppsvatten. VA-försörjningen är därmed fysiskt sammankopplad för en majoritet av befolkningen i stad och landsbygd, men inte organisatoriskt.

Ålands Vatten Ab samägs av åtta kommuner och Ålands landskapsregering. Ålands Vatten säljer dricksvatten till sina ägarkommuner samt Orkla. Förutom vattenverket äger, sköter och bygger Ålands Vatten stamledningarna till kommunerna.

Varje kommun sköter drift, underhåll, planering och administration för sitt eget VA-verksamhetsområde. Beslutskedjan för VA-frågor går i regel igenom flera kommunala instanser inom varje kommun.

Ett antal andelslag ansvarar för dricksvattenproduktion och/eller -distribution, beslutskedjan är en andelstämma och en styrelse. Vanligtvis finns representanter från kommunerna i andelslagens organ.

2.3.1 VA samarbetet

VA samarbetet började som ett samprojekt för att ta fram en VA plan för Åland 2016. Deltagande kommuner och Ålands Vatten beslutade därefter att fortsätta samarbetet även efter projektets slut.

Ålands Vatten fungerar som huvudman för samarbetet och deltagande kommuner ingår i en styrgrupp som beslutar om vilka samarbetsfrågor och projekt man ska arbeta med.

VA-samarbetet

Vatten och avlopps (VA) samarbetet består idag av Ålands Vatten Ab och tolv kommuner och har i uppgift att arbeta övergripande och långsiktigt med vatten och avloppsutvecklingsbehov på Åland. I VA samarbetat deltar också Ålands landskapsregering och Norra Ålands avloppsvatten. Inom olika projekt deltar andelslag, kommuner utanför samarbetet, organisationer, övriga myndigheter och företag beroende på typ av projekt.

VA samarbetet består av en styrgrupp med representanter från kommunerna. Ålands Vatten driver samarbetet och Ålands Vattens VD fungerar som ordförande. Samarbetet koordineras av Ålands Vattens VA utvecklare. Styrgruppen kallas 9–12 gånger per år och arbetar efter en projektplan med flertalet olika projekt. Samarbetet finansieras av kommunerna och Ålands Vatten. Projekt kan också finansieras med externa stöd.

2.3.2 Nyckeltal VA Åland

VA-Åland	2016	2022
Dricksvattenproduktion	2 400 000 m³	2 609 000m³
Omätt vatten	20 %	27 %
Dricksvattenledningar	620	1292
Anslutning till dricksvatten	85 %	90 %
Avloppsvatten	2 700 000 m³	2 400 000 m³
Inläckage i avloppsvatten	48 %	N/A
Avloppsledningar	380	443
Dagvattenledningar	N/A	90
Enskilda avlopp	8600 st	N/A
Avloppspumpstationer	N/A	395 st

Tabell 4 VA-Åland i siffror år 2016 och 2022

2.4 Digitalisering

2.4.1 Digitalisering av VA ledningsnät

Ungefär 70 % av Ålands ledningsnät finns digitaliserat (2018). Med digitalisering menas att ledningsnätet vid behov mäts in i fält och förts in i elektroniska kartor.

Ledningssträckor som väntar på att mätas in kan under tiden ritas in utifrån fysiska ledningskartor, med vetskapen om att de kan ha en viss felmarginal i den elektroniska kartan. Metadata, dvs data om ledningens egenskaper kan matas in i systemet vartefter, förutsatt att det finns dokument att utgå ifrån. Landsbygds- och skärgårdskommuners GIS-material är inte alltid kompatibelt och kan kräva större bearbetningsinsatser för att bli enhetliga. Det finns ledningssträckor som ännu inte har mätts in för införsel av metadata så en hel del arbete behöver genomföras i flera kommuner för att få ett heltäckande system.

VA samarbetet har under några år arbetat med ett projekt som innebär att uppgifter om VA ledningsnät samlas i en databas som landskapsregeringen ansvarar för. Kommunernas VA-tjänstemän kan logga in på systemet för att använda det i planering för VA-utbyggnad. Detta

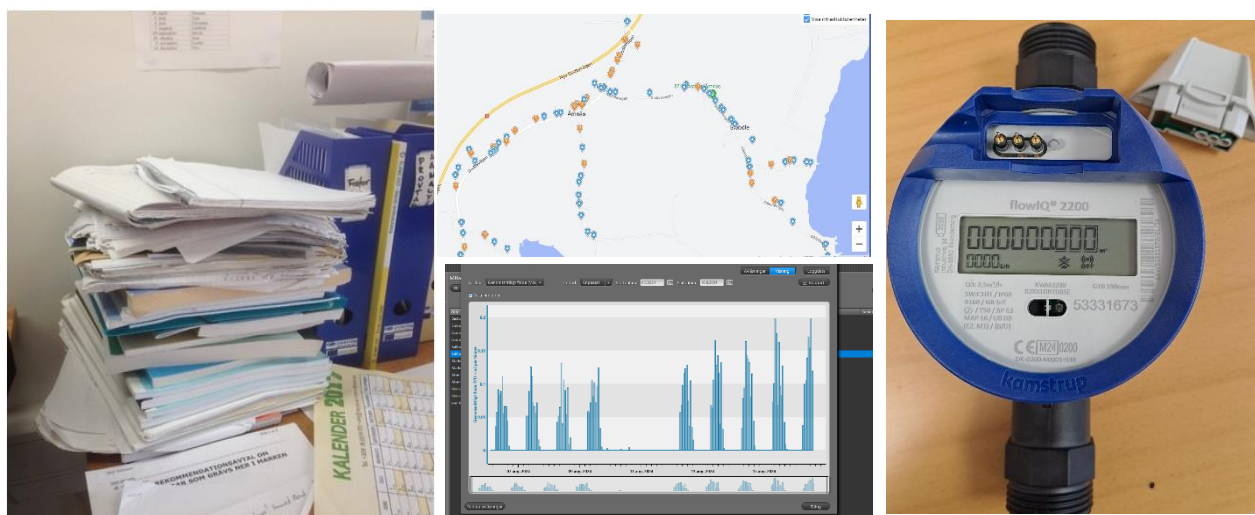
underlättar för att t.ex. samarbeta över kommungränser vid större VA-projekt, vilket också kan resultera i gemensamma planeringar och inköp som i sin tur kan spara resurser. Arbetet pågår just nu med att införa aktuella data, men också att ta fram ett gemensamt datadelningsavtal så att alla kommuner kan använda det gemensamma systemet för VA-planering.

Nästa steg i projektet är att utöka informationen i systemet med t.ex. ålder och material för VA-ledningar. Det planeras också för att föra in uppgifter om t.ex. pumpstationer, avloppstillstånd för att utöka informationen och underlätta VA-planering för framtiden.

2.4.2 Digital vattenmätning

Installation av digitala vattenmätare ska ge kommunerna bättre kontroll av flöden, enklare avläsning och nya möjligheter till att upptäcka vattenläckage. VA-samarbetet har genomfört projekt som under 2022–2023 innebar installation av områdesmätare på vissa kommunala ledningssträckor. Ett nytt projekt som pågår är installation av digitala vattenmätare i hushåll. Projektet innebär installation av drygt 900 digitala vattenmätare i 8 kommuner.

Installationerna i pilotområdena påbörjades i juni 2024 och under hösten 2024 kommer materialet analyseras för hantering av läckage och fakturering. Därefter beslutas om projektet kommer att fortsätta och om fler parter kommer att ansluta sig till projektet.

Figur 4. Digitalisering av VA-uppgifter skapar förutsättningar för en mer effektiv förvaltning.

2.4.3 Digitalisering av avloppspumpstationer

Inom VA-samarbetet finns ett projekt om att digitalisera avloppspumpstationer. I princip handlar det om att installera ett gemensamt SCADA system för övervakning men också för att reglera pumpar. Syftet är att få bättre kontroll och minska bräddningar av avloppsvatten.

3 Information och kommunikation

Information och kommunikation gällande VA är idag väldigt spridd och ej enhetlig. VA organisationer har information vanligtvis på en hemsida, Facebooksida eller via direktutskick.

Krav på information till hushåll ska uppfyllas genom förordningar från 2023¹ och organisationerna arbetar med att hitta bra lösningar för att uppfylla kraven.

Våren 2024 arrangerade VA samarbetet och Ålands Vatten en vattenskola för beslutsfattare med bred information om VA idag och framtidens utmaningar. Kommunikation med beslutsfattare och förståelse för VA är avgörande för att lyfta VA frågorna högre upp på den politiska agendan.

4 Samhällsplanering

Ålands landskapsregering färdigställde 2018 ”*Den fysiska strukturen på Åland – Naturgivna förutsättningar, bebyggelse, infrastruktur, teknisk försörjning och planeringsberedskap*”

I underlagsrapporten ges en översiktlig bild av nuläge och viktiga trender gällande markanvändningen på Åland i form av bostads- och fritidsbebyggelse, kulturhistoriska miljöer, arbetsplatser, serviceutbud och pendling, fysisk infrastruktur samt mark- och vattenresurser.

Därtill har det tagits fram en rapport för ”*Fysisk strukturutveckling på Åland 2019 – 2030*”. Utgångspunkten är en under överskådlig framtid fortsatt åländsk tillväxt, vilket medför nya markexploateringsbehov och regionala omstruktureringar.

Rapportens övergripande mål är att genom förbättrad planeringsberedskap och en genomtänkt regional strukturutvecklingspolitik bidra till en bebyggelse och regional struktur som möjliggör ett socialt och miljömässigt hållbart, och för människor och företag

¹ Landskapsförordning (LF) om informationssystemet för vattentjänster (ÅFS 2023:85). LF om ändring av landskapsförordningen om tillämpning på Åland av riksförfattningar om hälsoskydd (ÅFS 2023:86)

attraktivt, framtida åländskt samhälle.

I rapporten presenteras fyra olika scenarier för utvecklingen av den övergripande regionala strukturen under perioden 2019–2030/51:

- Framskrivning av dagens utvecklingstrend
- Decentraliserad centrumutveckling
- Koncentrerad centrumutveckling
- Decentraliserad bebyggelseutveckling

Den första punkten anses mest realistisk och kan ses som basscenario. Ur hållbarhetssynpunkt är andra punktens scenario det bästa.

Att prognoser och etablerade trender pekar mot fortsatt tillväxt av Ålands befolkning och ekonomi är ingen garanti för framtiden. Dagens tillväxtförutsättningar kan komma att undermineras av globala ekonomiska kriser, ändrade marknadsförhållanden och tekniska genombrott som inte gynnar det åländska näringslivets konkurrenskraft. Det är inte självklart att tillväxten fortsätter i samma spår hela perioden ut

De framtidsutmaningar som en fortsatt tillväxt enligt dagens trender och regionala mönster sannolikt kommer att generera handlar primärt om:

- Den regionala balansen
- Konkurrensen om lämplig mark
- Ökat tryck på mark med skyddsbehov
- Tillgängliga planinstrument och resurser

Det övergripande målet kan konkretiseras i tre centrala delmål:

- En utvecklingsbar samhällsmiljö
- Levande landsbygd och skärgård
- Effektiv markanvändning, säkrade skyddsbehov och klimathänsyn

Delmålet effektiv markanvändning, säkrade skyddsbehov och klimathänsyn kan delas upp i underliggande mål:

- Effektiv markanvändning
- Infrastrukturell synergi
- Samhällsintressen med skyddsbehov
- Minskad klimatpåverkan och klimatanpassad bebyggelse

Det är viktigt att nytillkommande bebyggelse med anslutande markanvändning inte bör begränsa de framtida utvecklingsmöjligheterna för strategiskt viktiga samhällsfunktioner. Ett delmål bör vara att säkra positiva synergieffekter och god resurseffektiviteten vid framtida bebyggelseexpansion genom ökad koordinering – regionalt, kommunalt och lokalt – av bostäder, arbetsplatser, trafikinfrastruktur och teknisk försörjning

Ett för den framtida befolkningen och näringslivet attraktivt Åland förutsätter att den expanderande bebyggelsen så långt som möjligt tar hänsyn till viktiga markskyddsbehov i syfte att säkra olika typer av gemensamma samhällsintressen. Investeringarna i bebyggelse och infrastruktur är av stor betydelse för den lokala och regionala miljöns kvaliteter och attraktivitet. I de tekniska försörjningssystemen bör omedelbara utvecklingsbehov, inom bland annat avloppssystem och avfallshantering, åtgärdas i syfte att undvika negativ påverkan på ekosystemen och den biologiska mångfalden

Mariehamn stad har med dagens markområden och infrastruktur nått den maximala exploateringsgraden. Fortsatt exploatering och byggnation kräver nya lösningar.

Landsbygds kommunerna har ofta mindre detaljplanerade områden färdiga för bostadsbyggnation samt mycket privatägd yta för det. Skärgården har låg exploateringstakt. Andelen nya eller expanderande VA-intensiva industrier är låg för hela landskapet.

Planeringsverksamhet regleras av plan- och bygglagen (2008:102) för landskapet Åland, kallad PBL. Enligt PBL är kommunerna planeringsmyndighet medan landskapet utövar allmän tillsyn. PBL anger att varje kommun ska ha en aktuell heltäckande kommunöversikt som ska fungera som vägledning för beslut i plan- och byggfrågor. När en kommunöversikt tas fram ska kommunen planera så att möjlighet finns till samordning med andra kommuners planläggning. Kommunöversikten ska ses över och vid behov uppdateras av fullmäktige minst vart femte år. Av de kommunöversikter som tagits fram är det Mariehamn och Jomala som är uppdaterade.

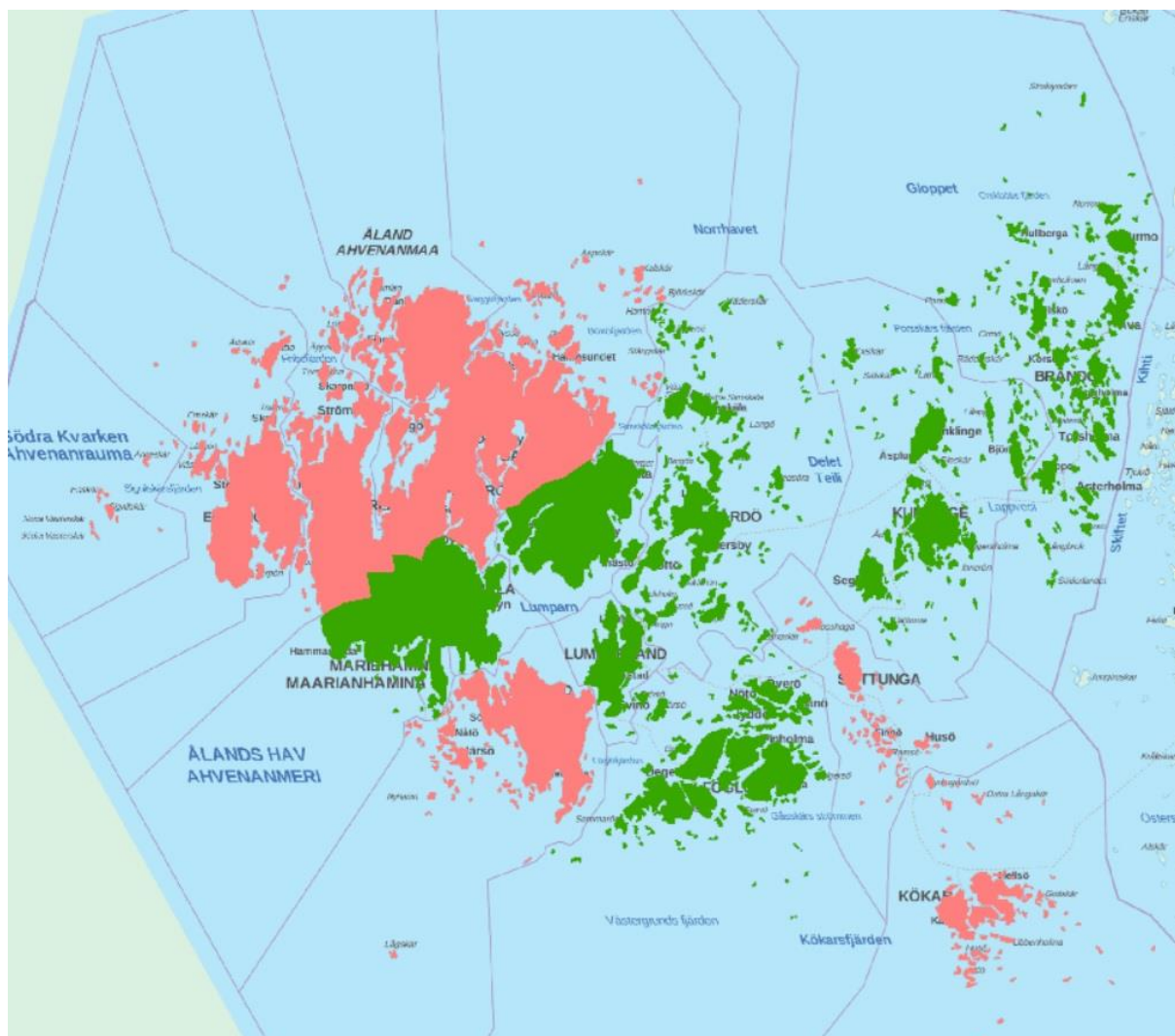
Mariehamns generalplan täcker hela stadens område och delar in staden i verksamhetsområden. I praktiken sammanfaller Mariehamns generalplansområde nästintill helt med stadens VA-verksamhetsområde. Mariehamn skiljer sig på det viset från övriga kommuner vars VA-verksamhetsområden endast till viss del täcker kommunen. De övriga kommunernas översiktsplaner är minst 10 år gamla och har i olika omfattning förlorat sitt planeringsvärde. Det saknas generellt kompatibilitet mellan kommunöversikters

kartunderlag. Kartor är framtagna på olika sätt och det skulle kräva mycket bearbetning för att de skulle kunna användas som underlag för VA-planering. Kommunöversikterna tjänar därför inte idag som underlag till planering av VA. Det planläggningskontor som finns är stadsarkitektkontoret. Jomala har egna planläggare, övriga förvaltningar köper in kompetensen externt. Ingen av nämnda planeringsresurser fanns till förfogande för arbetet med VA-plan 2018. VA-planering har generellt ingen naturlig koppling till övrig kommunal samhällsplanering på Åland.

Avsaknaden av markplanering i majoriteten kommuner har bidragit till en geografiskt spridd VA-infrastruktur som inte är utbyggd på samma premisser kommuner emellan. VA-planering med god framförhållning är utmanande när det inte finns tydliga beslut om vilken riktning landskapet ska utvecklas. Situationen försvårar även planering av förebyggande åtgärder gällande VA-infrastrukturens resiliens mot framtida klimatförändringar. Kommunernas avsaknad av generalplaner, detaljplaner och kommunöversikter fördyrar framtida VA-utbyggnad.

Ingen part äger VA-planering på Åland. Landskapslag (1979:29) om allmänna vatten- och avloppsverk kan förenklat förklaras att där behovet hos en större grupp av konsumenter eljest så kräver har varje kommun skyldigheter att försörja med kommunalt VA. Utifrån allmänna VA-verksamhetsområdets fördelning på Åland kan det inte uteslutas att det finns ett tolkningsutrymme av lagen bland kommunerna.

Kommunerna har inte samma skyldighet att ordna VA för industri, hotell och andra jämförbara inrättningar. En större industri kan påverka VA-planering i en mindre kommun betydligt. Exempelvis har Orkla i Saltvik 100 000 m³/år avloppsvatten reserverat inom NÅAB jämfört med hela kommunens eget behov som är 60 000 m³/år.

Figur 5 Gröna kommuner har vid något tillfälle tagit fram en kommunöversikt (skärmdump Geosecma Ålands Landskapsregering 2017).

5 Ekonomisk hållbar utveckling

5.1 Ekonomi

År 2023 omsatte kommunal VA-verksamhet ca 8,9 miljoner euro (ÅSUB 2024).

Kommunernas redovisningsprinciper av VA-ekonomi görs fortfarande på lite olika sätt.

Utgiftsposter är ibland svåra att urskilja från varandra varför de inte blir helt jämförbara.

Kommunal personal med VA-uppgifter hanterar också många andra icke inkomstbringande kommunala åtaganden i sin tjänst. Särredovisning mellan arbetsuppgifterna är inte självklar och kostnaderna för VA-resurserna kan skilja sig mellan teori och praktik. Ekonomiska förutsättningar kan skilja sig stort mellan VA-organisationerna beroende på kundunderlag, verksamhetsområde och storlek på anslutet VA-verk. De största vatten- och reningsverken har full täckningsgrad för sina utgifter.

De minsta har ner till 60 % täckningsgrad för sina verksamheter där resterande utgifter täcks med skattemedel. Skattefinansiering innebär att kommunerna subventionerar VA-priser till sina invånare.

VA-taxorna skiljer sig för varje kommun och i vissa fall finns även särtaxor inom kommunen. Ett exempel är anslutningsavgifter till kommunalt avlopp som utgår från vad utbyggnaden kostat fördelat på anslutna abonnenter, driftkostnader, stöd- och skattefinansiering samt avskrivningstid.

Flera faktorer spelar in när VA-taxa beräknas och ingen kommun är helt identisk med den andra varför jämförelser inte blir jämlika.

Kommunerna sköter fakturering av VA till sina invånare även i de fall VA är anslutet till VA-verk utanför kommunen. Dock fakturerar vattenandelslag vattenavgifter till dess kunder.

5.1.1 VA-taxor

Historiskt har en stor del av VA-verksamheten byggts med samhällsstöd. Exempelvis finansierades Lotsbroverkets senaste utbyggnad med 40 % och ett 30 % stöd gick till Norra Ålands avloppsvatten. Sedan dess har landskapsregeringen inte haft några vikta stöd till VA projekt. Däremot tas vissa år pengar upp i landskapsbudgeten som stöd som har gynnat VA sektorn till exempel stöd för att ta fram en VA plan, stöd för digitalisering av vattenmätning.

En stor del av den verkliga kostnaden för VA-tjänster är kapitalkostnader för genomförda investeringar i infrastruktur. Räntor och avskrivningar ska ingå i avgiftsberäkningsgrunden, men lämnas ibland utanför.

Anläggningstillgångar kan i vissa fall även skrivits av snabbare än de bytts ut. Det innebär att brukarna inte betalar en avgift som motsvarar den verkliga kostnaden, eftersom en del investeringar betalats med samhällsmedel eller av tidigare brukargenerationer. När dagens reningsverk och tillhörande ledningar successivt ersätts genom nya investeringar är de vanligtvis finansierade med lån som betalas av brukarna.

VA-verksamheten blir alltmer föremål för förändringstryck och nya krav. VA-taxorna styr vilka resurser det finns att sköta och utveckla den allmänna VA-försörjningen. Varje kommun fastställer nivå på VA-taxa och därmed finansieringsgrad för att täcka kostnader för VA-tjänster. Samtidigt kommer utmaningar med uttjänt infrastruktur, höjda miljökrav

och klimatförändringar.

Bruksavgiften för avloppsvatten respektive dricksvattenvatten skall sedan 31 december 2010 täcka kostnaderna för VA-tjänsten. Undantag från principen om kostnadstäckning får göras om de inte äventyrar syftena och möjligheten att uppnå de mål för vattenkvalitet som följer av bestämmelserna i 4 kap. 1 § och 5 kap. 1 och 2 §§ i vattenlagen (1996:61) för landskapet Åland.

Ålands landskapsregering har delvis reviderat vattenlagen sedan år 2016 utifrån EU-direktiv, men behov av större förändringar finns. Däremot saknas helt en vattentjänstlag som skulle kunna förtydliga principen om kostnadstäckning och dess eventuella undantagsvillkor.

Åländska kommuners bokslut visar att flera VA-taxor systematiskt inte uppnår självkostnadsgrad. En underfinansierad VA-sektor leder till att en underhållsskuld byggs på för varje år.

Låga VA-taxor kan vara en följd av politiska beslut där man till exempel vill att fler ansluter sig till kommunalt VA eller öka inflyttning.

I Sverige strävar kommunerna efter full avgiftsfinansiering även om man de senaste åren fått skjuta till skattemedel på grund av stora investeringar (Svenskt Vatten 2023)

Vattenfrågorna har kommit högre upp på de politiska agendorna. Krismedvetenheten kopplad till olika samhällsfunktioner har generellt ökat, där bland annat kriget i Ukraina, energikrisen och Nato-medlemskap satt sårbarheter, beredskap och kontinuitet i dricksvattenförsörjningen i fokus.

Det ekonomiska läget och hushållens pressade situation har också gjort att media och allmänheten intresserar sig för hur priset på vatten utvecklas. Från att ha varit mer eller mindre osynligt, har vattenfrågorna fått större betydelse. Medvetenheten om vattnets värde kan förhoppningsvis utgöra en god utgångspunkt för en viktig diskussion om investeringsbehov, finansiering av förnyelse och VA-taxornas utveckling. (Svenskt Vatten 2024)

Nedanstående diagram visar avgiftsnivåer i medeltal på Åland 2020–2024. Trenden är att taxorna ökar.

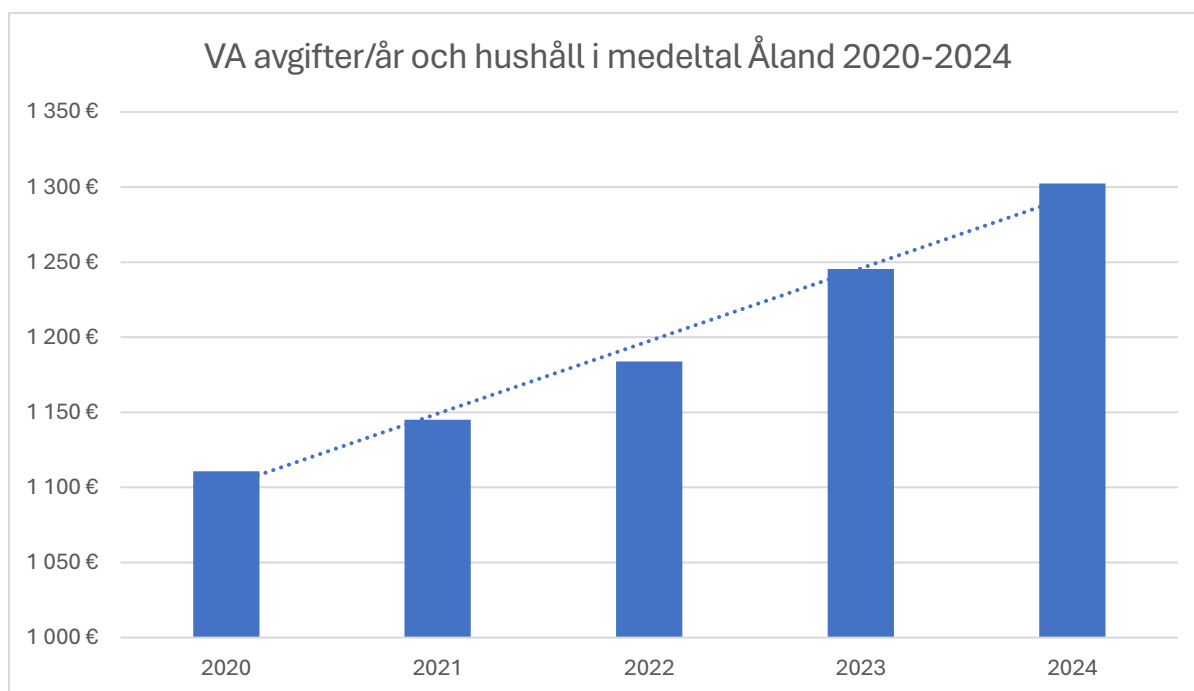

Diagram 1. Totala kostnader per hushåll för vatten och avlopp, år 2020–2024.

Totala vatten och avloppsavgifter för typhus A, det vill säga ett egnahemshus med en förbrukning om 150m³/år.

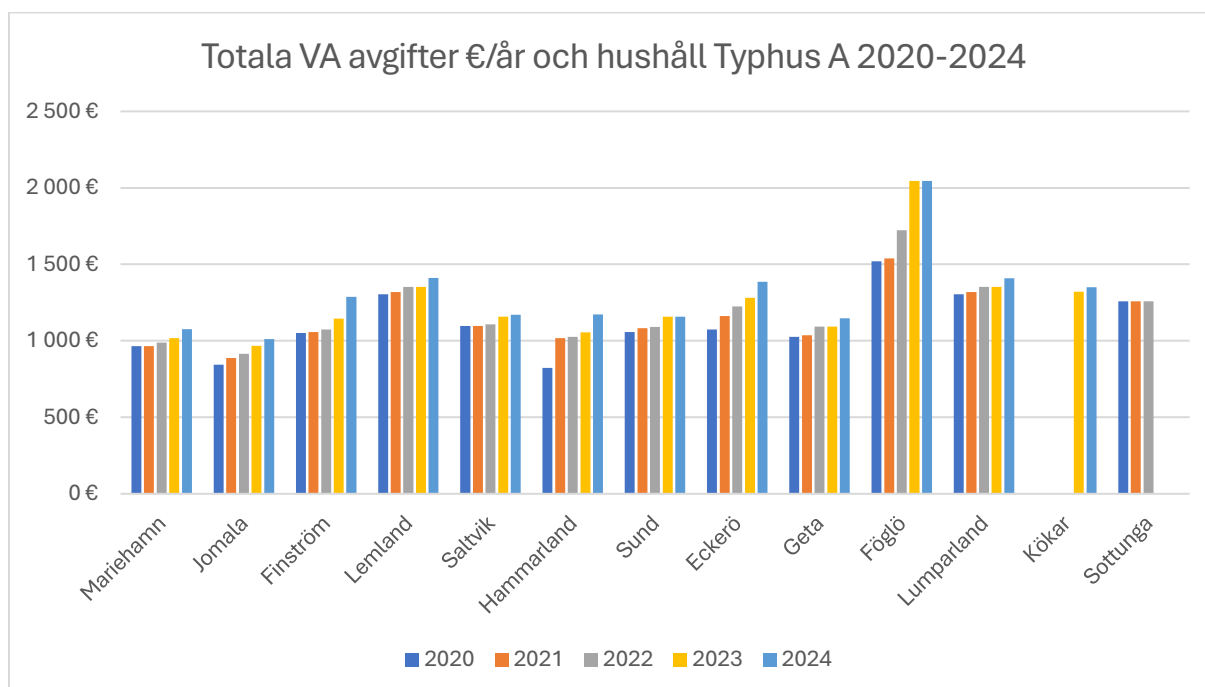

Diagram 2. Totala kostnader per hushåll för vatten och avlopp per kommun år 2020–2024. Typhus A, ett egnahemshus med en förbrukning om 150m³/år.

6 VA inom verksamhetsområde

6.1 Dricksvattenanläggningar

Vattenförsörjningen är en samhällskritisk infrastruktur och är en förutsättning för ett välfungerande samhälle. Ålands situation idag är att vi har tillgång till relativt bra råvatten men insatser för dricksvattentäkter pågår kontinuerligt. Nya ytvattentäkter är troligtvis inte möjligt på grund av sjöarnas dåliga kvalitet För att säkra fler råvattentäkter diskuteras nu rening av havsvatten.

Majoriteten av dricksvattnet produceras av Ålands Vatten Ab som förser staden och sju landsbygdskommuner, vilket motsvarar 75 procent av Ålands befolkning.

År 2023 producerades totalt 2 545 000 m³ dricksvatten på hela Åland (ÅSUB 2024).

Diagram 3. Den totala vattenförsörjningen på Åland 2003–2023.

Trendlinjen visar på att vattenförbrukningen ökar på Åland. Variationer per år kan vara ganska stora beroende på specifika händelser dessa år, t.ex. torka, pandemiåren.

På landsbygden och skärgården finns ett flertal mindre dricksvattenproducenter. Dricksvattenproducenter och distributörer på landsbygden är Bocknäs Vatten, Tjenan Vatten, Sundets Vatten, Västra Sunds Vatten, och Storby Vatten.

I skärgården förses majoriteten invånare med enskild vattenförsörjning eller gemensamhetsanläggningar från grundvatten. Undantaget för skärgården är Kökar med ytvattentäkt och Föglö med avsaltningssystem. I Skärgården är Föglö, Kökar, Kumlinge och Sottunga kommun dricksvattenproducenter. Därtill har Brändö ett vattenandelslag.

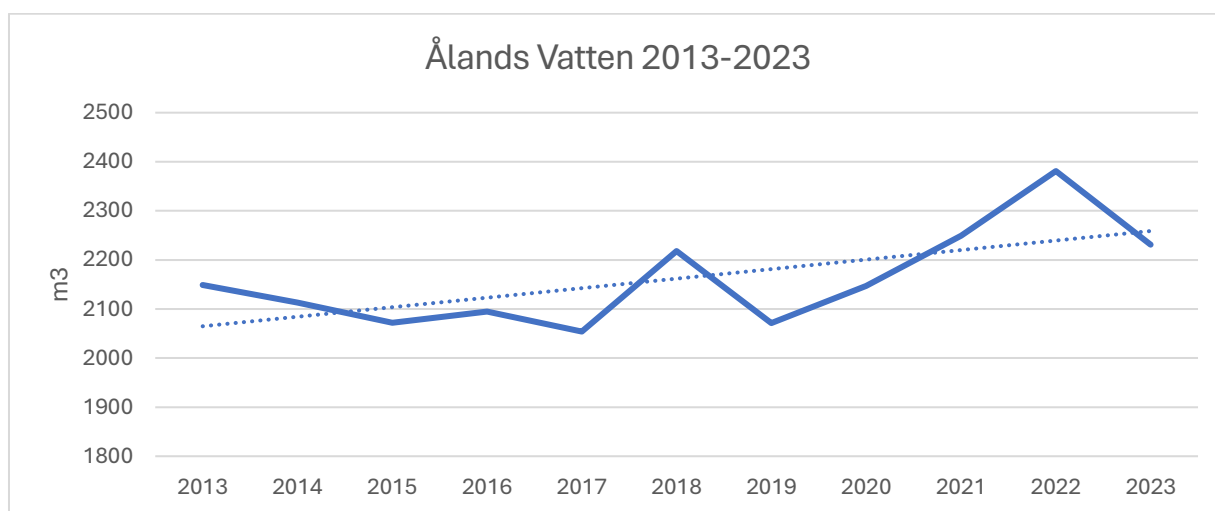

Diagram 4. Ålands Vatten Ab vattenproduktion 2013–2023.

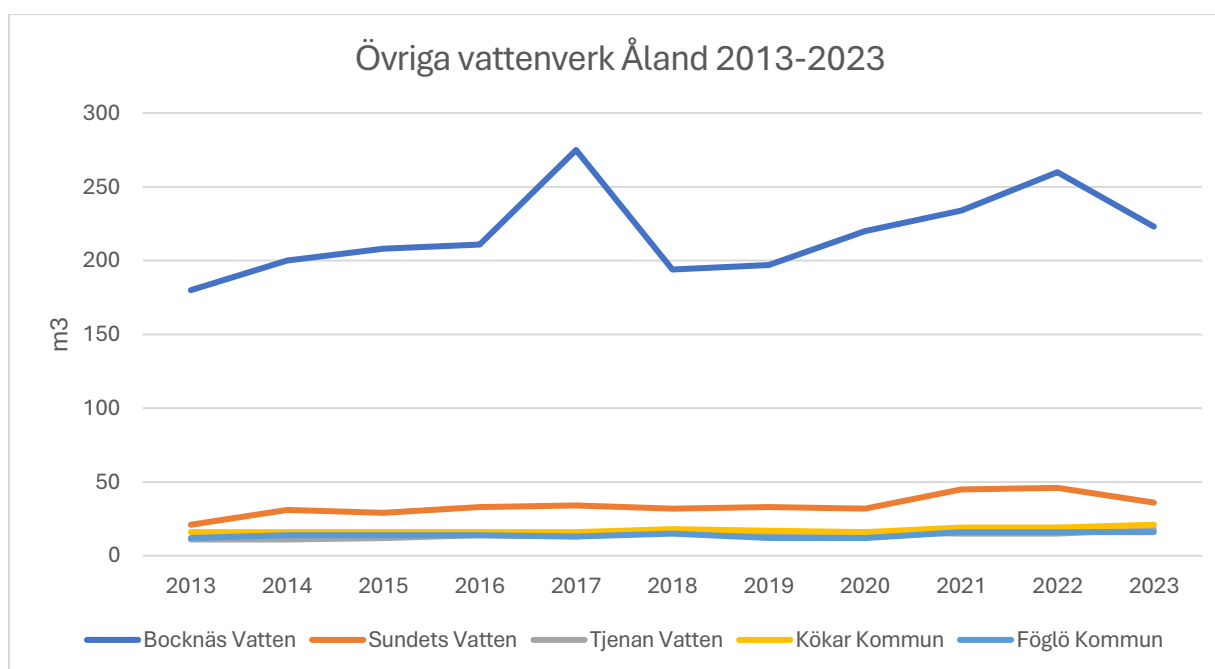

Diagram 5. Övriga större vattenproducenter på Åland 2013–2023.

Det finns många olika lösningar för vatten och avloppsförsörjningen på Åland. Nedan presenteras en översikt hur nuläget ser ut idag baserat på tillgängliga uppgifter.

Kommun	Vattentäkter	VRV	inv. allmänt vatten	inv. allmänt avlopp	ARV	Recipient
Mariehamn	Markusbölefjärden Långsjön Dalkarby träsk	Ålands Vatten	99 %	99 %	Lotsbroverket	Västra hamn
Jomala		Ålands Vatten	98 %	52 %	Lotsbroverket	Västra hamn
Finström		Ålands Vatten			Lotsbroverket	Västra hamn
Lemland		Ålands Vatten	84 %	40 %	Lotsbroverket	Västra hamn
Lumparland		Ålands Vatten			Lumparland ARV	Långnäs hamn
Saltvik	Lavsböle träsk Toböle träsk	Bocknäs VRV Tjenan VRV		55 %	Lotsbroverket	Västra hamn
Hammarland		Ålands Vatten	90 %	42 %	Lotsbroverket	Västra hamn
Sund	Lavsböle träsk Borgsjön Tranviks grundvatten	Bocknäs VRV Sundets VRV Tranviks VRV			Lotsbroverket Prästö ARV	Västra hamn Lumparn
Eckerö	Storby grundvatten	Ålands Vatten Storby vatten			Eckerö ARV	Ålands Hav
Föglö	Djupdalsfjärden	Degerby VRV	32 %	32 %	Degerby ARV	Degerby Redden
Geta		Ålands Vatten	47 %	28 %	Geta ARV	Olofsnäs träsk
Brändö	300 abonnenter	Brändö Vatten			Brändö ARV Lappo ARV	
Vårdö	Lavsböle träsk	Bocknäs Vatten	70 %	20 %	Lövö ARV	Lövösundet
Kumlinge		Kumlinge VRV (Vårholm, skolan, apoteket, annagården)			Skolan ARV Vårholm ARV Enklinge ARV	
Kökar	Oppsjön	Karlby VRV	92 %	59 %	Karlby ARV Hellsö ARV	Rågholms fjärden Väster i sundet
Sottunga	Sottunga grundvatten	Sottunga VRV	15 %	60 %	Sottunga ARV	Storörs viken

Tabell 5 Översikt av vattenverk och avloppsverk i de åländska kommunerna 2022.

6.2 Ledningsnät för dricksvatten

6.2.1 Drift

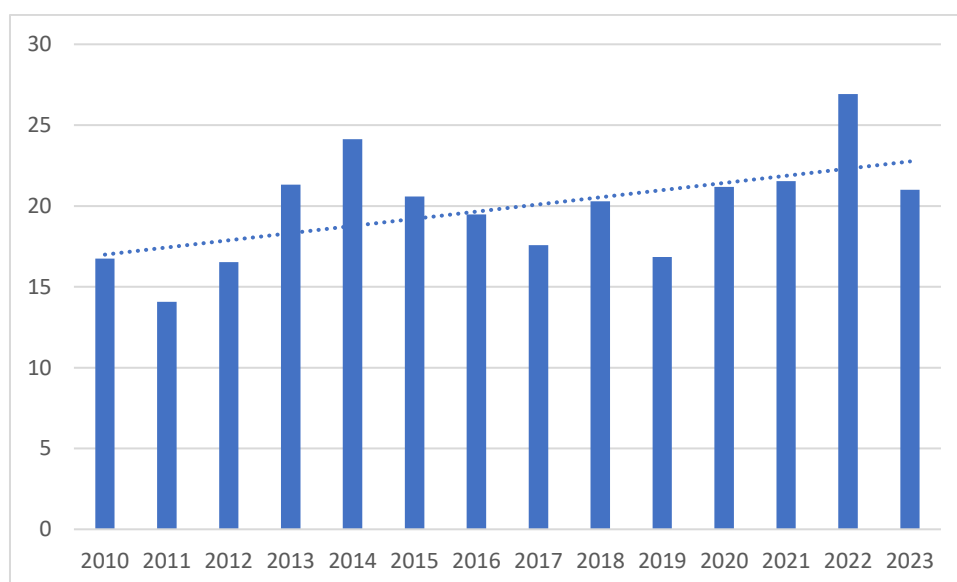
Det finns över 600 km vattenledning på Åland som når 85 % av befolkningen med kommunalt vatten. Vattenledningsnätet är utbyggt till över 90 % av invånarna på fasta Åland. Skärgårdskommunerna har jämförelsevis begränsad utbyggnad av VA-ledningsnät. Ålands Vatten Ab äger, sköter och planerar stamledningarna till sina delägarkommuner. Kommunerna äger, sköter och planerar distributions- och servisledningar. Undantaget är de

kommuner där andra aktörer än kommunen helt eller delvis sköter vattenproduktion och distribution, däribland Saltvik, Sund, Vårdö som har Bocknäs Vatten med egna arrangemang. När VA-översiktens informationsinsamling genomfördes uppgav kommunernas VA-ansvariga att de generellt har en fungerande daglig drift och underhåll av VA-anläggningar. Drifts- och underhållsplaner har inte närmare kartlagts bland VA-organisationerna.

6.2.2 Underhåll

Vattenledningars ålder, material, placering och underhållsnivå är faktorer som påverkar ”spill” från vattenledningsnätet. Spillprocenten kan därför variera mellan år, se diagram nedan. I statistiken för spill inräknas ofakturerade volymer. År 2023 låg Ålands Vattens siffra på 21 % vilket motsvarar 400 000 m³ eller 2,5 månaders snittproduktion vid Dalkarby vattenverk. Spillet ligger på en god nivå (15–25%) vid jämförelse med branschorganisationen Svenskt Vattens hållbarhetsindex som baserar sig på deras kommunala VA-statistik. En nollvison av spill är ekonomiskt oförsvärbar eftersom det finns en kritisk punkt för när kostnaderna för läcksökning och åtgärd överstiger den för vattenproduktion.

Ökat spill från vattenledningsnätet leder till ökat behov av råvatten samt produktionskostnader. Tillräckligt underhåll och läcksökning är viktigt för att hålla ner spillet. En systematisk läcksökningsstrategi för sammankopplade kommuner har tidigare diskuterats och håller på att konkretiseras genom projektet digital vattenmätning.

Figur 6. ”Spill” procent 2010–2023 Ålands Vatten. För 2023 var andelen 21%.

”Spillprocenten” är den andel vatten som räknas fram genom att ta den producerade

mängden vatten från Ålands Vatten minus inrapporterade mängder och delvis mätta mängder. Andelen representerar både läckagevatten, odebiterat vatten och vatten som används för till exempel brandbekämpning.

6.3 Avloppsanläggningar

Åland har cirka 6500 abonnenter anslutna till kommunala avloppsreningsverk. Abonnenterna motsvarar cirka 50 % av Ålands befolkning. De kommunala reningsverken behandlade 2 400 000 m³ år 2022. Staden samt de sex största landsbygdskommunerna är anslutet till Lotsbroverket som behandlar den absoluta majoriteten av Ålands avloppsvatten. Lotsbroverket lyder under Mariehamns Stads VA-verk och 75 % av behandlad volym kommer från Mariehamns stads eget VA-verksamhetsområde. Resterande mängd leds från de sex anslutna landsbygdskommuner.

Kommunala reningsverk med kapacitet över 300 personekvivalenter, förkortat PE, finns i landsbygden Eckerö, Lumparland och Geta.

Skärgårdskommunerna har relativt små reningsverk för ett begränsat verksamhetsområde. I skärgården finns kommunala reningsverk i Föglö, Vårdö, Kökar, Brändö, Kumlinge och Sottunga. Kapaciteten i kommunala reningsverk i skärgården är mellan 70–900 PE.

6.4 Ledningsnät för avloppsvatten

6.4.1 Drift av avloppsnät

Ålands har över 380 km avloppsledning. Avloppsledningarna är utbyggda till 60 % av befolkningen. Kommunala avloppsutbyggnadsplaner är genomförda och verksamhetsområden för allmänt avlopp växer idag främst utifrån gällande anslutningsvillkor eller självkostnadspris.

Skärgårdskommunerna har begränsad utbyggnad av avloppsnät, med undantag för Kökar.

Lotsbroverket i Mariehamn tar emot majoriteten avloppsvatten, men avloppsledningarna till Mariehamn ägs av respektive kommun. Bolaget Norra Ålands avloppsvatten Ab, kallat NÅAB, ägs gemensamt av Finström, Saltvik och Sund. NÅAB sköter ledningsnätet för ägarkommunerna och Orklas avloppsvatten. Jomala, Hammarland och Lemland sköter egna ledningsnät för avloppsvattnet som leds till Mariehamn.

6.4.2 Underhåll av avloppsvattenledningar

Tillskottsvatten är dagvatten och grundvatten som tränger in i otäta avloppsledningar. Tillskottsvatten i avloppsnätet är vanligt och praktiskt ofrånkomligt. Nivån av tillskottsvatten varierar mycket beroende på nederbörden från år till år. Som mått på tillskottsvatten i avloppsnätet pratar man om utspädningsgrad, förkortat USG. USG beräknas genom att ta totalvolymen avloppsvatten som kommer till reningsverket dividerat med den fakturerade volymen spillvatten [(tillskottsvatten + spillvatten) / spillvatten]. USG används som ett nyckeltal för bl.a. uppföljning av ledningsnätets prestanda. Noll tillskottsvatten ger USG 1,0 eller 100 %. Lotsbroverket hade år 2015 en USG om 1,87 vilket motsvarade tillskottsvatten till avloppsledningsnätet på 1,3 miljoner m³. Lotsbroverkets USG ligger på en genomsnittlig nivå vid jämförelse med branschorganisationen Svenskt Vattens hållbarhetsindex 2016 som baserar sig på kommunal VA-statistik.

Tillskottsvatten ökar den hydrauliska belastningen, är en risk för källaröversvämningar, bräddning av orenat avloppsvatten, högre energikostnad för pumpning och rening samt större förbrukning av kemikalier för rening. Att hitta källan för tillskottsvatten är ett detektivarbete och utmanande. En gemensam strategi för att minska mängden tillskottsvatten saknas bland anslutna kommuner till Lotsbroverket. För mer ingående data om kommunernas avloppsflöden, se tabell nedan.

Aktör	Årsflöde 2015 (m ³)	Årsflöde 2030 (m ³)	USG 2015 (%)	Självfalls - ledning (m)	Tryckavlopps -ledningar (m)	Servisledning (m)	Komb. ledning (m)	Pump-stationer	Abonenter (st)
LBV*	2699971		1,87						
Mariehamn*	2014670	1800000	2,67	67,000	5,900	43,000	8,500	16	2,520
Jomala*	254000	346000	1,47	49000	36000	600	0	45	967
Finström*	150,991	170,000	1,74	43,217	10,000			51	550
Lemland*	55,793	90,500	1,58	63361	33,706	6386		52	361
Saltvik*	49000	65000	1,55	43217			0	46	360
H:land*	32,404	49,000	1,75	42308	22203	3840	0	24	274
Sund*	24,297	35000	1,38	9433	8081		0	18	123
NÅAB		370000		25892	23768	0	0		
Eckerö	122535	100000	1,73	20664	12317	12465		13	325
Föglö	19,786	30400	0	3828	1630	0	0	8	94
Geta	6200			4510	3117	869			
Brändö	1473								
Värdö	3000			6000	5000	2000	0	5	43
Lumparland	6,593	13,000	1,13					6	52
Kumlinge	1,032	1,032		2,000	250	230	0	3	60
Kökar	5584	7700							190
Sottunga	3500	3500	1,4						52

*Tabell 6 Information om kommunalt avlopp 2015. * anslutning till Lotsbroverket*

Bräddning är inte olagligt enligt åländsk lagstiftning med undantag i vattenskyddsområden (nytt i vattenlagen 2023). Utsläpp av orenat avloppsvatten med negativ påverkan av vattenkvalitet går dock stick i stäv med hållbarhetsprinciperna samt vad som står i EU:s vattendirektiv, havsmiljödirektiv samt avloppsdirektiv.

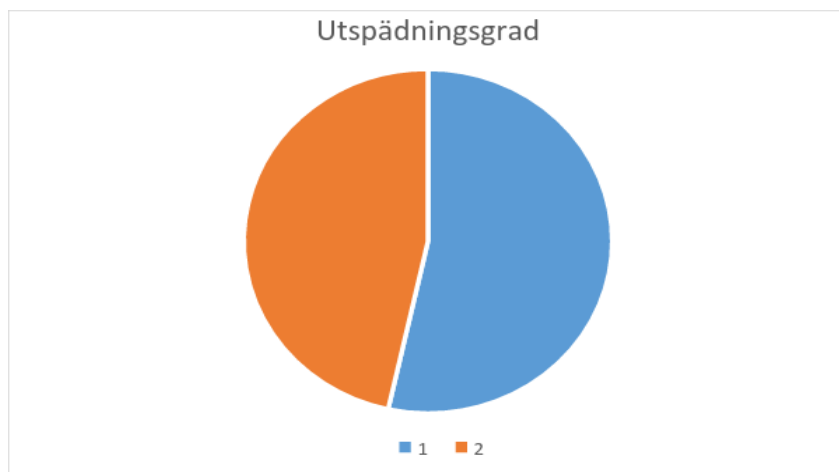
I Sverige har vattenmyndigheterna tagit fram förslag till åtgärder mot föroreningar från bräddningar efter att EU-kommissionen uppmärksammat frågan mer (Svenskt Vatten 3, 2016).

Utifrån befintliga kommunala resurser på Åland så har av bräddningar inte varit en prioriterad fråga och det saknas riskanalys och åtgärdsplan. Men 2024 finns ett uppstartat projekt inom VA-samarbetet med att inventera avloppspumpstationer och inläckage på avloppsnätet. Utredningen ska också ge förslag på åtgärder som kan hanteras i kommunerna.

Utsläpp av bräddvatten från reningsverken är inte ofta förekommande. Bräddningar från åländska pumpstationer förekommer systematiskt. Dem sker vanligast under vårflod samt nederbördsrika månader under hösten när marken är mättad på vatten. Avloppsnät och pumpstationer dimensioneras för normalflöden och inte flödestoppar. Orenat avloppsvatten från pumpstationernas bräddningar leds till dikessystem som har sjö- och havsvikar som recipient. Bräddningar sker främst på grund av högt inläckage av dagvatten eller grundvatten till avloppsnätet. Stopp i ledningsnätet och strömavbrott kan även leda till bräddningar men är mer sällan orsaken. Pumpstationer och reningsverk har gemensamt att de bräddar vid strömavbrott när buffertvolym överfylls.

Reningsverk har redovisningsskyldighet på bräddningar men inte från pumpstationer (ÅMHM 2016). Mariehamn är ensam kommun om att rapportera specifikt för sina bräddningar vid pumpstationerna i årsrapporten. De bräddade volymerna räknas in i Lotsbroverkets utsläppstillstånd. Det finns inget krav på mätning av bräddvolymen varför det generellt saknas flödesmätare för bräddvolymen vid kommunernas pumpstationer. Vid större bräddningar från pumpstationer begär tillsynsmyndigheten ÅMHM in uppskattade volymer (ÅMHM 2016). Avsaknad av tillförlitlig statistik över antal bräddningar och dess volym från pumpstationer gör bedömning av miljöpåverkan svår. Kommunernas VA-ansvariga bedömer att bräddvolymen är så utspädda av dagvatten att de troligtvis har en marginell miljöpåverkan.

Liksom övriga VA-tjänster styr VA-taxan vilka resurser kommunerna har att förhindra att bräddningar av orenat avloppsvatten når känsliga recipienter. Kommunerna prioriterar resurser på åtgärder som förebygger inläckage vilket indirekt motverkar bräddningar. Bättre rening i avloppsverken prioriteras framom bräddningsåtgärder med motiveringen att det ger större miljönytta på årsbasis.

Figur 7 Blått anger andel spillvatten och orange andel tillskottsvatten vilka tillsammans utgör totalvolymen som Lotsbroverket mottog år 2015

Utspädningsgraden för Lotsbroverket var år 2015 1,87 vilket innebär att nästan hälften av det avloppsvatten som leds till reningsverken består av tillskottsvatten. Noll tillskottsvatten ger USG 1,0 eller 100 %.

7 VA utanför verksamhetsområde

7.1 Gemensamhetsanläggningar

Gemensamhetsanläggningar, kallat GA, för vattenförsörjning eller avloppshantering lägger sig i spannet mellan enskilda lösningar och kommunala. GA är vanligtvis belägna utanför kommunalt VA-verksamhetsområde och är i regel privata. Vattenverk med en produktion över 10 m³ eller försörjning över 50 personer, samt avloppsanläggningar med en kapacitet som uppgår till mer än 25 personekvivalenter, kallat PE, kräver tillstånd och ska prövas hos Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, kallat ÅMHM. Tillsynsansvaret ligger på ÅMHM som bedriver aktiv tillsyn.

Enligt ÅMHM:s lista över tillsynsobjekt fanns år 2017 25 stycken mindre vattenverk med en produktion över 10 m³ eller försörjning över 50 personer. Dalkarby och Bocknäs vattenverk

med en medelproduktion över 100m³/dag är inte inräknade. Därtill finns vattentäkter som tagits ur bruk som istället ska fungera som nödvatten enligt kommunala beredskapsplaner. Trenden är att GA för vattenförsörjning minskar i antal då dem i längden antingen tas över eller avvecklas när kommunalt vatten byggs ut. Det är oklart om privata GA kan samordnas effektivt med framtida kommunal VA-försörjning eftersom varken ÅMHM, kommunerna eller någon annan part har stöd i lag för uppgiften.

År 2013 fanns 36 avloppsreningsverk, ARV, inom dimensioneringen 26–100 PE och totalt 15 ARV inom dimensioneringen 101–900PE (ÅMHM 1-2 2013). ...”Flera kommuner har mindre reningsverk (fler än 25 pe) i tätbebyggda områden, men ganska genomgående har de nybyggda haft problem med funktionen och de äldsta skulle i flera fall också behöva bytas ut till nya anläggningar. Några orsaker till problemen kan vara ojämn belastning och varierande kvalitet på inkommande vatten”... (Ålands landskapsregering 2016). Ingen kommun bedriver aktivt arbete att införa kommunala GA där enskilda avlopp förekommer i hög grad på begränsat område. Föglö gjorde år 2012 en utredning om sockenreningsverk men den har inte förverkligats.

7.2 Enskild vattenförsörjning

Av Ålands befolkning har ca 15 % någon typ av enskild vattenförsörjning, alternativt gemensamhetsanläggning för dricksvatten. Kännedom om vattenkvaliteten bland enskild vattenförsörjning är bristfällig. ÅMHM-laboratoriet gör vattenanalyser lokalt på Åland, men även andra laboratorier utanför Åland anlitas privat och offentligt. Det görs ingen sammanställning av privata brunnars vattenkvalitet eftersom beställaren äger rätten till resultaten. Undersökningar gjorda främst i skärgården på 1980- och 1990-talet visade att höga värden av fluorid, klorid, järn och mangan var de vanligast förekommande avvikelserna (Miljövårdsbyrån 1983).

Kommuner med störst andel enskilt vatten finns i skärgården. Det finns ett stort material sammanställt i form av ett brunnsregister baserat på miljövårdsbyråns arbete mellan 1983–1986 (Ålands landskapsregering 2007). Mellan åren 1984–2005 fanns inget krav på anmälan av nya brunnar varför register från den tidsperioden saknas (ÅMHM 2016). ÅMHM bildades år 2008 och har sedan dess registrerat nya vatten- och energiborrbrunnar som är anmälningspliktiga. Kartläggning av dricksvattenbrunnar, grundvattenförekomster och enskilda avlopp kunde hjälpa arbetet med vattenskydd samt förebygga kontaminering.

7.3 Enskilda avlopp

Enligt tidigare utredningar på miljöbyrån fanns år 2007 uppskattningsvis 13 000 hus och fritidsstugor som inte var anslutna till kommunala reningsverk (Ålands landskapsregering 2015). År 2017 låg siffran på 8600 hushåll och fritidsstugor baserade på uppgifter från kommunerna samt kvalificerade uppskattningar utifrån abonnentregister och fastighetsstatistik. Med nuvarande tillgänglig information har det inte gått att urskilja antalet hushåll och fritidshus med enskilda avlopp. Kommunernas registerhantering av abonnenter särskiljer inte alltid dem åt. På Åland uppskattas 40 % av hushållen ha någon typ av enskilt avlopp.

Kommunstorlek	kommun	antal EA	andel av total	antal EA/100 invånare
15	Kökar	434	0.05	174
16	Sottunga	136	0.02	136
13	Lumparland	506	0.06	127
12	Vårdö	550	0.06	125
11	Brändö	517	0.06	110
10	Geta	464	0.05	93
14	Kumlinge	281	0.03	89
8	Eckerö	714	0.08	76
7	Sund	670	0.08	65
4	Lemland	1188	0.14	60
9	Föglö	262	0.03	47
6	Hammarland	590	0.07	38
3	Finström	900	0.10	36
5	Saltvik	524	0.06	29
2	Jomala	900	0.10	19
1	Mariehamn	0	0.00	0
Total		8636	1.00	

Tabell 7 Uppskattat högsta antal enskilda avlopp på Åland år 2016.

7.3.1 Lagstiftning och tillsyn gällande enskilda avlopp

Utsläpp av orenat avlopp medför risk för smittspridning, övergödning och syrebrist i våra vattendrag (Avloppsguiden 2018). Avloppsanläggningar motsvarande upp till 25 personekvivalenter (pe) prövas hos kommunen och anläggning över 25 pe prövas av ÅMHH.

År 1972–1993 sköttes det av Hälsonämnden, år 1994–1996 av Ålands landskapsregering och 1.1.1997 - 1.7 2001 av Miljöprövningsnämnden. Alla kommuner hade sedan 01.07.2001 möjlighet att ansvara för tillståndsprövningen.

År 2005 skedde en ändring i miljöskyddslagstiftningen där reningskraven på enskilda avlopp

skärptes. Under en övergångsperiod skulle alla enskilda avlopp senast 01.01.2014 vara godkända och klara reningskraven som anges i Landkapsförordning (2008:130) om miljöskydd.

Prövnings- och tillsynsansvaret för enskilda avlopp överfördes helt från miljöprövningsnämnden till kommunerna 01.12.2008. I de flesta kommuner ligger ansvaret för prövning och tillsyn på byggnadsinspektören, men givna resurser för arbetsuppgift är mycket begränsad (Ålands landskapsregering 2016). I praktiken bedrivs prövning och tillsyn av inkommande ansökningar på ombyggnation, nybyggnation eller när miljöanmälan lämnas in. Uppsökande tillsyn bedrivs inte i någon kommun. Avsaknad av juridiska, finansiella verktyg och anvisningar är några av kommunernas förklaringar till varför ingen aktiv tillsyn sker. Kommunerna har bristande underlag för enskilda avlopp beviljande innan år 2001. Miljöprövningsnämnden lämnade aldrig över några sammanställda uppgifter om tidigare givna tillstånd vilket ses som en tillsynsskuld i kommunerna. Innan tillsynsansvaret fördes över till kommunerna gjorde Ålands landskapsregering inventeringar i fält av kommunernas enskilda avlopp. Resultaten finns i pärmar hos respektive kommun men informationen är ofullständig och kommunerna har inte använt materialet. Kommunerna har även varierande underlag och register över enskilda avlopp som beviljats efter år 2001. I samband med ändringen i miljöskyddslagen år 2005 så ökade inkomna tillståndsansökningar hos kommunerna inför deadline år 2014. Men långt ifrån alla enskilda avlopp är godkända och lever upp till ställda reningskrav. Åtgärdstakten är fortsatt låg och statusen för mer än hälften av Ålands enskilda avlopp är okända.

Kommunernas tillståndsvillkor för enskilda avlopp är inte konsekventa. 10 och 25 år förekommer, men vanligast tidsbegränsat tillstånd ligger på 15 år. 15 år är en generellt livslängden för ett enskilt avlopp, men varierar mellan typerna. I de kommuner som inkom med data för år 2015 var 63 % av enskilda avlopp 15 år eller är äldre. Med 2015 års förnyelsetakt på 2,3 % skulle det ta minst 43 år innan alla enskilda avlopp granskats och förnyats. Ifall förnyelsetakten ska vara i förhållande till ett tidsbegränsat tillstånd på 15 år bör granskningen omfatta minst 6,7 % av alla enskilda avlopp per år.

För att nå en förnyelsetakt på 15 år skulle det utifrån ovanstående siffror behöva avsättas tre gånger mer resurser till tillståndsprövning- och tillsyn än vad det finns idag. När projektet med VA-plan presenterades för Ålands kommundirektörer och Ålands kommunförbund i maj 2016 framfördes ett informellt önskemål att behörigheten för tillsyn av enskilda avlopp lyfts från kommunerna till ÅMHM.

Det har återigen diskuterats hur man kunde öka tillsyn över avloppstillstånd. Det handlar mycket om en resursfråga. Kommunerna kan tidsbegränsa tillstånden, genomföra inspektioner och ta ut en kommunal tillsynsavgift för detta. Då det kan handla om ganska stora pengar att investera i en ny anläggning eller anslutas till kommunalt VA för en enskild, så finns det ett inte riktigt politiskt vilja att driva igenom nya krav eller avgifter.

Nya anläggningar som får tillstånd är betydligt bättre än äldre och många väljer minireningsverk före trekammarbrunn och infiltration. Även andra typer av

7.3.2 Enskilda avlopps miljöpåverkan

Utsläpp av avloppsvatten räknas som en miljöfarlig verksamhet. Enskilda avlopp på Åland släpper ut uppskattningsvis tre ton fosfor till vattendragen per år (Ålands landskapsregering 2015). Uppgifterna som utsläppen baserar sig på är från år 2007 och bör ha minskat på grund av genomförda utbyggnadsplaner för avlopp. Det går inte att säga hur mycket fosfor som läcker ut i vattendrag och hav från ett enskilt avlopp. Utifrån andelen äldre enskilda avlopp, med stor osäkerhet på funktion, bedöms fosforläckage från EA orsaka stor negativ påverkan lokalt till sjöar och hav (HaV 2016). Enskilda avlopp är inte kartlagda kring ytvattentäkterna varför det föreligger en risk att de utgör en diffus förorening av råvattnet. I skärgårdsmiljö där inga andra större utsläppskällor förekommer kan den samlade effekten av enskilda avlopp utgöra den största miljöbelastaren på vattenmiljön. Generellt är enskilda avlopp inte lika effektiva att rena spillvatten som större reningsverk. Hushåll med enskilda avlopp i Finland utgör sex gånger större näringsbelastning på vattendrag än hushåll anslutna till reningsverk (Finlands natur och miljö 2018). Förekomsten av enskilda avlopp är dock ofrånkomliga och det vore ekonomiskt oförsvarbart att ansluta alla enskilda avlopp till det kommunala.

7.3.3 Projekt enskilda avlopp

Under 2018–2019 genomfördes ett projekt med att skapa ett enhetligt register över avloppstillstånd/enskilda avlopp för kommunerna. Tyvärr föll inte projektet ut som planerat på grund av komplexiteten i underlagen och överföring av register samt tidsåtgång för fysiska inventeringar. De underlag som togs fram finns hos respektive kommun och därtill togs det fram mallar för att få enhetlig information i kommunerna.

8 Utbyggnad av allmänt VA

8.1 Förnyelseplaner

Begreppet drift-, underhålls- och förnyelseplan (DUF) avser verksamhetsplaner för den

allmänna VA-anläggningen. I en förnyelseplan för den allmänna VA-anläggningen beskrivs både det strategiska förnyelsebehovet på längre sikt och planering av konkreta förnyelseåtgärder. Det kan avse både ledningsnät under jord och andra delar av anläggningen ovan jord. Förnyelseplan för den allmänna VA-anläggningen är ett nödvändigt planeringsverktyg för att upprätthålla en ekonomiskt hållbar VA-försörjning (HaV 2014). Ålands Vatten Ab och Mariehamns VA-verk har listat förnyelseåtgärder i sin femårsplan respektive treårsplan. Kommunala förnyelseåtgärder återfinns i VA-verkens årliga budget och verksamhetsplan samt i kommunernas treåriga ekonomiplan. Kommunerna har som längst tre års DUF för sina VA-anläggningar. Förnyelseplaner kräver vetskap om VA-anläggningens status och tekniska livslängd. I VA-utvecklingsplanerna framgår att flera VA-anläggningars förnyelsebehov på längre sikt ännu behöver utredas. Kännedom om VA-ledningsnätets status har konstaterats bristfällig i flera landsbygdskommuner.

Kommunerna utanför Mariehamn saknar i regel personella resurser avsatt för långsiktig förnyelseplanering. Orsaken till att långsiktiga förnyelseplaner saknas kan härledas till att kommunernas VA-organisationer är splittrade och för små för att de på egen hand ska kunna ha egna personalresurser och kompetens för utredning-upphandling-projektledning-byggledning.

8.2 Förnyelsetakt

Enligt branschorganisationen Svenskt Vatten är en av de viktigaste VA-tekniska frågorna hur de befintliga VA-ledningsnäten behöver förnyas och med vilken takt. Med förnyelsetakt menas den takt ledningsnätet förnyas, ex. 2 % per år motsvarar att hela ledningsnätet är förnyat efter 50 år. En sammantagen förnyelsetakt för Ålands VA-ledningar går inte att ange, förutom inom Mariehamn. Ifall en kommun saknar en förnyelseplan betyder det ofta att förnyelsetakten är låg enligt branschorganisationen Svenskt Vatten. För en liten kommun behöver det dock inte betyda att det är dåligt utan reflektera behov för stunden. I Sverige ligger förnyelsetakten av VA-ledningar på över 200 år vilket är långt över deras livslängd (Svenskt Vatten 2015). Förnyelsetakten för vattenledningar i Mariehamn låg åren 2000–2016 på 0,93 % motsvarande 108 år, och för avloppsledningar på 1,5 % motsvarande 66 år. En stor mängd avlopp i landsbygden grävdes ner på 1970–1980-talet och börjar liksom de äldsta vattenledningarna nå sin tekniska livslängd. Vissa delar av det åländska avloppsledningsnätet är relativt nybyggda som följd av de avloppsplaner som förverkligades efter Lotsbroverkets utbyggnad år 2005.

8.3 Framtida VA-behov

8.3.1 Dricksvatten

Dricksvattenförsörjningen på Åland sköts till 75 procent av Ålands Vatten Ab och dess ägarkommuner. De senaste 20 åren har förbrukningen stigit med drygt 1 procent per år medan de senaste åren sjunkit med ungefär 0,5 procent.

Ålands Vatten strävar efter att ha en buffertkapacitet om cirka 30 procent.

Utifrån kommunala VA-utvecklingsplaner kommer anslutna till Ålands Vatten vara i behov av 2,4 miljoner m³ dricksvatten år 2030. Inkluderas en buffert om 30 procent för dricksvattenproduktionen nås en volym över 3 miljoner m³ vilket överskrider gällande miljötillstånd för uttagsnivå från Ålands Vattens befintliga ytvattentäkter. Nya vattentäkter och reservvattentäkter krävs. Under 2016 och 2018 var Ålands vatten kritiskt nära tillåten uttagsnivå i ytvattentäkterna efter en nederbördsfattig period. Tillräcklig nederbörd föll därefter och krisen var över för den gången. Situationen visade dock att nuvarande tillgång på åländskt råvatten inte är en självklarhet.

Nya dricksvattentäkter behövs inte bara för att klara dricksvattenförsörjningen i normalläge utan också för torrperioder, driftproblematik och yttre störningar. Det finns behov av nya vattentäkter och nya vattenverk utifrån ett beredskapsperspektiv.

En preliminär beräkning av nytt vattenverk med minst en årlig kapacitet på 2 miljoner m³ uppskattades 2018 till att kosta 15 miljoner euro. Därefter har en ny utredning genomförts med slutsatsen att en ny anläggning måste drivas med membranteknik och uppskattningen på investeringen till 40 miljoner euro. Det krävs ytterligare utredningar på storlek och placering av ett nytt vattenverk som kan resultera i en annan kostnadskalkyl.

Kommuner utanför Ålands Vattens distributionsområde bedöms med nuvarande planer och kapacitet ha marginal för 2030 års dricksvattenbehov i normalläge.

Ålands Vatten		Behov
Kommun	2016	2030
Finström	205306	228177
Orkla	125000	125000
Jomala	373029	464306
Lemland	120000	190000
Hammarland	101918	109000
Mariehamn	1028356	1130000
Eckerö	95979	100000

Geta	24256	35000
Lumparland	24000	34000
Totalt	2097844	2415483
Nordöstra Åland		
Saltvik	-	-
Sund	-	-
Vårdö	16000	25000
Skärgårdskommuner		
Föglö	14169	18900
Brändö	-	-
Kumlinge	-	-
Kökar	16300	18500
Sottunga	1800	1800

Tabell 8. Prognos dricksvattenvolymer år 2030, baserat på uppgifter 2016.

8.3.2 Avloppsvatten

Lotsbroverket har under längre tid närmat sig maxkapacitet. När Lotsbroverket byggdes ut år 2005 reserverade anslutna kommuner kapacitet för framtida behov. Reservationen påverkade hur investeringskostnaden fördelades. År 2012, sex år efter färdigställande av utbyggnationen nådde Lotsbroverket en nyttjandegrad över 90 % av sin teoretiska maxkapacitet.

I arbetet med kommunala VA-utvecklingsplaner har preliminära siffror på VA-volymsbehov för år 2030 tagits fram. Av de anslutna kommunerna har Jomala sedan några år överskridit sin reserverade kapacitet och Norra Ålands avlopps Ab (NÅAB) är i behov av utökade reserveringar. Behovet av ökad reserverad kapacitet för år 2030 överskrider Lotsbroverkets nuvarande maxkapacitet.

Lotsbroverkets hydrauliska belastning varierar främst beroende på nederbördsmängden under året. En årsvolym i ett reningsverk kan därför skilja sig från tidigare år och vara lägre trots att abonnenternas spillvatten inte minskat. Mellan året 2012 och 2016 skiljde sig årsvolymen behandlat avloppsvatten med nästan 30 procent eller 800 000 m³, främst på grund av hög respektive låg årsnederbörd. Reningsverkens kapacitetsnivå behöver ta höjd för nederbördsvariationerna. Ett reningsverk behöver en buffertkapacitet för att klara av variationer i nederbörd samt kapacitet för framtida planerade och oplanerade anslutningar. Kommunernas angivna volymbehov för 2030 överskrider dagens maxkapacitet i Lotsbroverket ifall en buffert om 30 procent beaktas.

Flera anslutna kommuner uppger volymbehov för 2030 som är lägre än vad dem reserverat vilket ger utrymme för viss flexibilitet vad gäller maxkapaciteten i Lotsbroverket. Ifall åtgärder vidtas så att tillskottsvatten kan reduceras kan ytterligare kapacitet frigöras. Det

bör dock beaktas långsiktigt att Åland även efter år 2030 förmodas växa och det är oklart hur olika åtgärder för minskning av avloppsvolymer är politiskt möjliga att genomföra. Nuvarande klimatprognoser för Åland visar att nederbörden kommer öka upp till 30 procent fram till år 2100 vilket även bör beaktas. Prognostisering av framtida kapacitet i Lotsbroverket har därmed flera osäkerhetsfaktorer och bör uppgöras i mer detalj av professionell yrkesutövare då val av investeringar rör sig om mångmiljonbelopp.

Nulägesbilden för framtida avloppsvolymer är att dem kommer öka och att det krävs antingen ökad ny kapacitet eller frigörande av befintlig. En utbyggnad av Lotsbroverket är en process som kräver lång framförhållning upp till 5 år enligt VA-verket. En utökning med 10 000 PE har genom en utredning visat kosta mellan 9–11 miljoner euro. Behovet av kapacitetreservering år 2030 är 300 000 m³ mer än vad som finns idag. Ytterligare utredningar har genomförts och just nu ser man över dels utbyggnad in i berget med nuvarande teknik, dels byte till membranteknik som kräver mindre utrymme men mer energi.

Trenden just nu är att avloppsvattenvolymer minskar men att näringshalterna i inkommande vatten är högre., vilket resulterat i försämrade kväverening.

Kommuner utanför Lotsbroverkets uppsamlingsområde bedöms med nuvarande planer och kapacitet ha marginal för 2030 år avloppsbehov. Från och med år 2018 projekterar Föglö kommun för ett nytt avloppsreningsverk på en ny plats motsvarande 1500–2000 pe. Det är en stor investering och ännu har inget beslut tagits. Föglö kommun ser också över andra lösningar för avloppsvattnet. Även Eckerö och Lumparland kan komma att avveckla sina avloppsreningsverk. Inga beslut är dock tagna.

Kommun	reserverad kapacitet	Angivet behov	buffert 30 %	Önskad reservering	Skillnad reservering 2018-2030
	2018	2030	2030	2030	
Norra Åland					
Finström	160000	220000		220000	60000
Saltvik	80000	65000		80000	0
Sund	35000	35000		60000	25000
Orkla	100000	100000		100000	0
Jomala	225920	350000		450000	224080
Lemland	120000	90500		120000	0
Hammarland	70162	49000		70162	0
Mariehamn	2496918	1800000		2496918	0
Totalt	3288000	2709500	3522350	3597080	309080

Tabell 9. Prognos avloppsvolymer år 2030. Baserat på uppgifter 2016.

8.4 VA-Utvecklingsplan

När den första VA planen godkändes 2018 hade sju kommuner inkommit med VA-utvecklingsplaner. Utkast till utvecklingsplaner finns från alla kommuner.

Tanken är att när denna VA-plan godkänns så ska kommunerna ta fram egna VA-åtgärdsplaner baserat på den nya VA planen och som anpassats till lokala förutsättningar.

En VA-utvecklingsplan bör innehålla plan för långsiktigt underhåll, sanering och utbyggnad i och utanför kommunens VA-verksamhetsområde. VA-organisationerna saknar idag långsiktig VA-utveckling.

Saneringstakten av avloppsledningsnätet har hittills varit låg i landskapet vilket i längden föranleder dyrare avloppshantering när investeringarna skjuts på framtiden.

Saneringstakten påverkar även framtida kapacitetsbehov för reningsverken eftersom inläckaget av dagvatten är så stort idag.

Långsiktiga planer på att definiera och möta kapacitetsbehovet har hittills inte gjorts, med undantag för de kommunala avloppsavtalen med Lotsbroverket. I dagsläget överskrider Jomala kommun och Norra Ålands avloppsvatten Ab avloppsavtalen på årsbasis, vilket kan tolkas som en indirekt följd av avsaknad på långsiktig planering och tillräckligt bedömningsunderlag. Ingen landsbygds- eller skärgårdskommun har utvecklingsplan för hur fastigheter med EA utanför VA-verksamhetsområdets gemensamma ledningsnät ska hanteras. Avsaknaden utgör en stor osäkerhet i beräkning av framtida VA-kapacitetsbehov.

8.5 VA-utbyggnad

Större byggnadsprojekt inom vattenförsörjningen görs i första hand av stamledningsnätet i Ålands vattens regi, men det är planerat ett större avloppsprojekt i Jomala under 2025.

Kommunernas verksamhetsområde för dricksvatten ökar i första hand genom utbyggnad av nya bostadsområden.

I skärgårdskommuner är enskilda dricksvattenlösningar vanligast. Tillgången till bra råvatten i skärgårdskommuner är begränsad vilket kan utgöra ett hinder för skärgårdens utveckling.

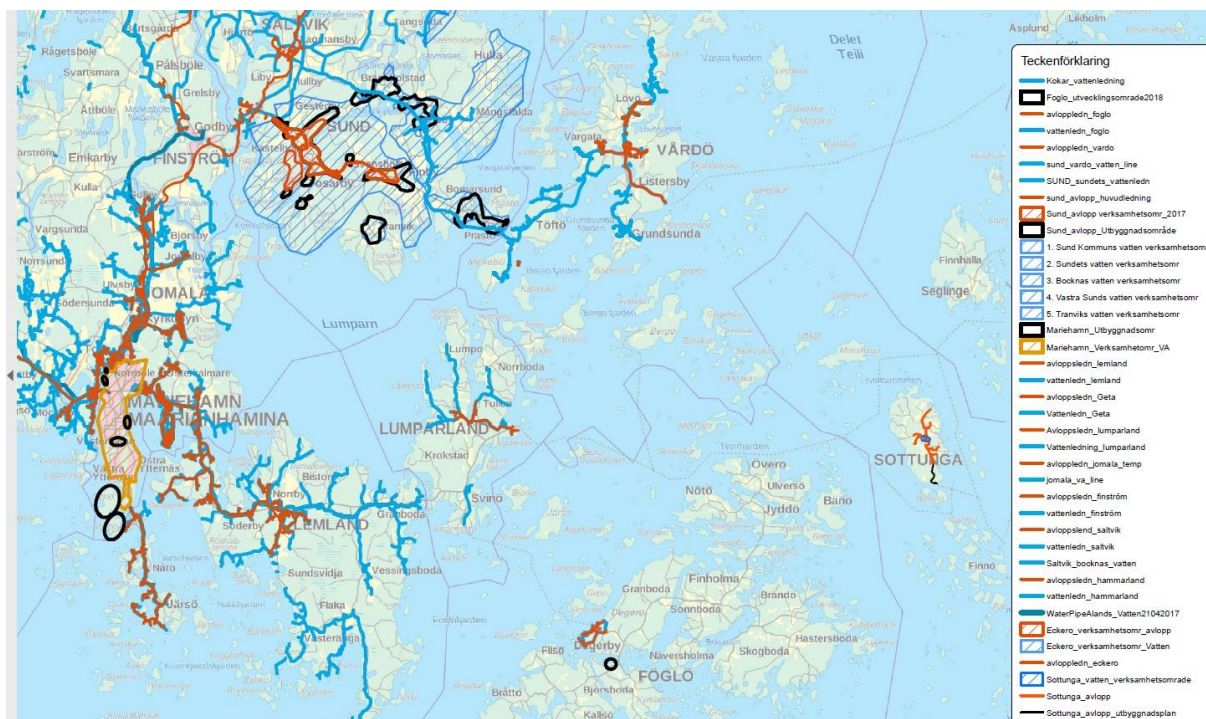
Med nuvarande belastningsnivå och prognoser är Lotsbroverket och Föglö reningsverk i

behov av ökad kapacitet. Föglö projekterar år 2018 nytt reningsverk på ny plats. Kapacitetsfrågan för Lotsbroverket behöver lösas innan fler utbyggnadsplaner kan förverkligas. Eckerö reningsverk har behov att renoveras alternativt avvecklas, prognos från kommunen är att verket avvecklas inom 10 år. Lumparlands reningsverk finns också diskussioner om att avveckla men inga beslut är tagna. I och med avveckling av reningsverk kommer kapaciteten i Lotsbroverket utöka ytterligare.

Anslutningsvillkoren till allmänt avlopp skiljer sig mellan kommuner. Anslutningsgraden styrs idag av frivillighet eller ifall området är detaljplanerat och har ett tvingande villkor att ansluta nybyggnationer. Exempelvis kan fastighetsägare fortsätta ha ett gammalt enskilt avlopp inom allmänt verksamhetsområde, eftersom det saknas tillsyn och uppföljning på enskilda avlopp.

Kommunernas låga anslutningsavgifter till vatten- och avloppsnät kan indikera på att de inte reflekterar det riktiga värdet att ha tillgång till allmänt VA. Anslutningsavgifter som inte är självkostnadstäckande och skattesubventionerade utgör ett hinder för vidare utbyggnadsplaner.

Nedan finns en kartbild över markerade områden i Mariehamn, Sund och Föglö som planerar bygga ut sina VA-anläggningar enligt inkomna kommunala VA-utvecklingsplaner 2017.

Figur 8 En översiktskarta har tagits fram med planerade VA-utbyggnadsplaner fram till år 2030

markerat svart. Baserat på underlag 2017.

9 Dagvatten

Mariehamns stad har överlägset mest dagvattenledningar på Åland med sina 46 km. Vattentjänster som dagvattenhantering är ingen stor fråga för de flesta åländska kommuner.

Dagvatteninfrastruktur finansieras vanligtvis via det initiala tomt-/fastighetspriset och anslutningsavgiften till VA-nätet. Därefter sköts drift, underhåll och förnyelse av dagvattenledningsnätet utanför tomtgräns som en kommunal infrastrukturell kostnad inbakat i den övriga VA taxan.

Mariehamns stad, Godby centrum och Jomalas affärs-, bostads- och industriområden vid norra stadsgränsen är de främsta exemplen på områden med mycket tak och hårdgjorda ytor som kräver planerad dagvattenhantering. Mariehamn och Jomala har egna dagvattenstrategier. Kombinerade ledningar finns sedan gammalt kvar ännu, men byggs bort löpande i Mariehamn och Godby.

Användning av dagvatten som resurs har stor potential, men är idag begränsad på Åland. I takt med att efterfrågan på råvatten av god kvalitet ökar, samt VA-kostnader stiger, kommer dagvatten som resurs troligtvis att öka.

Dagvattenfrågor har aktualiserats de senaste åren och leds i högre grad bort från avlopps nätet. Detta ha inneburit att större flöden av dagvatten. För att hindra utsläpp direkt till havet så har det byggts en hel del fördröjningslösningar. Dagvattenbassänger på gränsen mellan Jomala och Mariehamn, våtmark i Nabben, våt mark i Sviby samt en dagvattendamm invid Lilla Holmen i Mariehamn.

Det har även genomförts en skyfallskartering i Mariehamn 2023 för ett 100 års regn. Förändrat klimat har medfört att regnen blivit mer korta och intensiva och påverkar snabbt i samhället. Det behöver finns lösningar för att styra bort vattenmängderna så att inte övrig infrastruktur påverkas.

Vattendirektivets mål stipulerar att allt vatten ska uppnå god ekologisk status senast år 2027, utom i de fall då naturliga förhållanden omöjliggör ett uppnående. Innebörden är bland annat att dagvattnets innehåll inte får försämra recipientens status, vilket kan kräva ökade åtgärder inom dagvattenhantering. Ålands landskapsregering arbetar med att ta fram

vattenkvalitetsnormer för dagvatten som blir ett verktyg att definiera åtgärdsbehov.

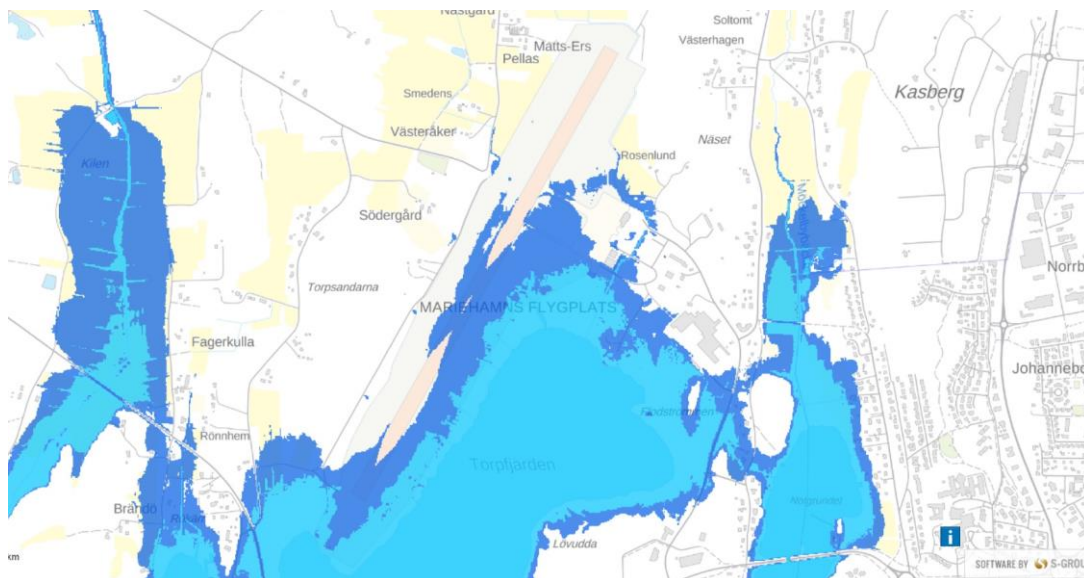
9.1 Havsnivå och översvämningsrisker

Även EU:s översvämningsdirektiv kan komma att påverka planering av vatten-, avlopps och dagvattenhantering. I dokumentet *PM om den pågående klimatförändringen och förslag till anpassningsåtgärder* (Ålands landskapsregering 2009) konstaterades följande:

... ”Det finns inte några utpekade områden där betydande översvämningsrisker riskerar att uppstå inom avrinningsdistriktet Åland.”...

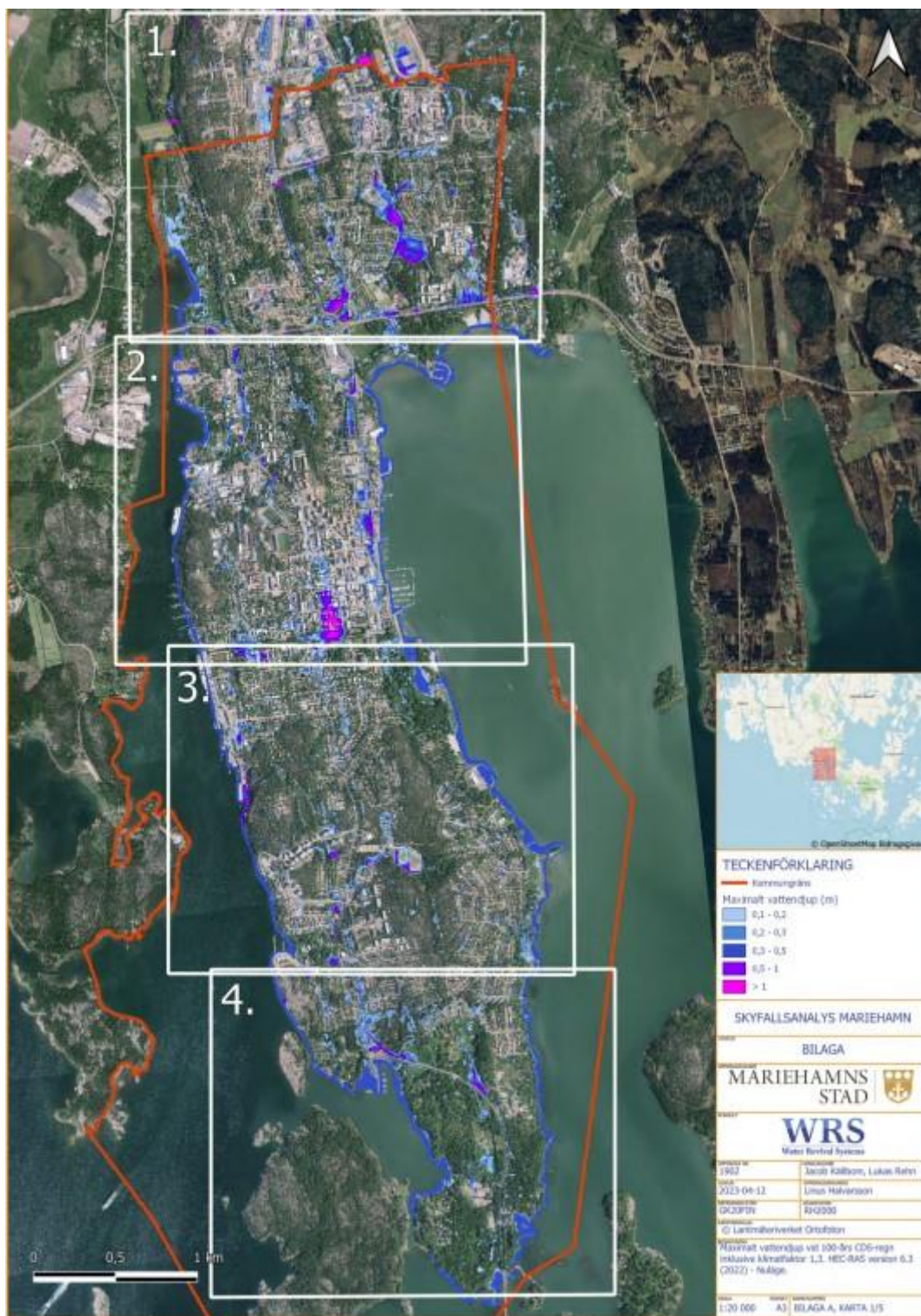
I en uppföljande rapport *Klimatförändringar på Åland* (Ålands landskapsregering 2014) konstateras att prognoserna för de globala havsnivåhöjningarna ändrats vilket ger skäl till att göra nya prognoser om översvämningsrisker i det låglänta åländska landskapet. Med tanke på att ett välskött VA-ledningsnät kan ha en teknisk livslängd på över 50 år, finns det skäl att beakta klimatförändringarnas effekter med höjd havsnivå, höjd grundvattennivå, skyfall och mer oregelbunden nederbörd. Även saltvatteninträngning i dricksvattentäkter blir en risk vid högre havsnivå. Nuvarande prognos för Ålands havsnivå är en höjning mellan + 30-90 cm till år 2100 (Klimatguiden.fi 2013). Vattenståndet på Åland, som mäts i Föglö sedan år 1923, har en rekordnotering om +102 cm vilket skedde 14.01.2007 (FMI 2018). Kaldersluckan, som avskiljer dricksvattentäkten Långsjön från Östersjön, är 1,2 m över normalt havsvattenstånd och syftar till att förhindra att saltvatten kommer in i Långsjön. Den största dygnsnederbörden uppmätt i Jomalaby väderobservationstation var 56,5 mm 23 juni 1999. Jomalaby väderobservationstationen har opererat sedan 1971. I Sverige görs översvämningskartering utifrån flödesvariationer för orter som pekats ut enligt förordningen om översvämningsrisker.

Översvämningskarteringar grundar sig på toppflöden, till exempel ett 100-årsflöde som visar vilka områden som sätts under vatten vid en översvämnning som statistiskt sett inträffar en gång på 100 år. Översvämningskarteringen kopplas sedan till dagvattenplaneringen och vilka förebyggande åtgärder som kan göras (MSB 2018). Hur långsiktigt hållbar dagvattenhantering ska tillämpas i bebyggelseplaneringen på Åland är inte klargjort idag, men det finns skäl att lyfta frågan.

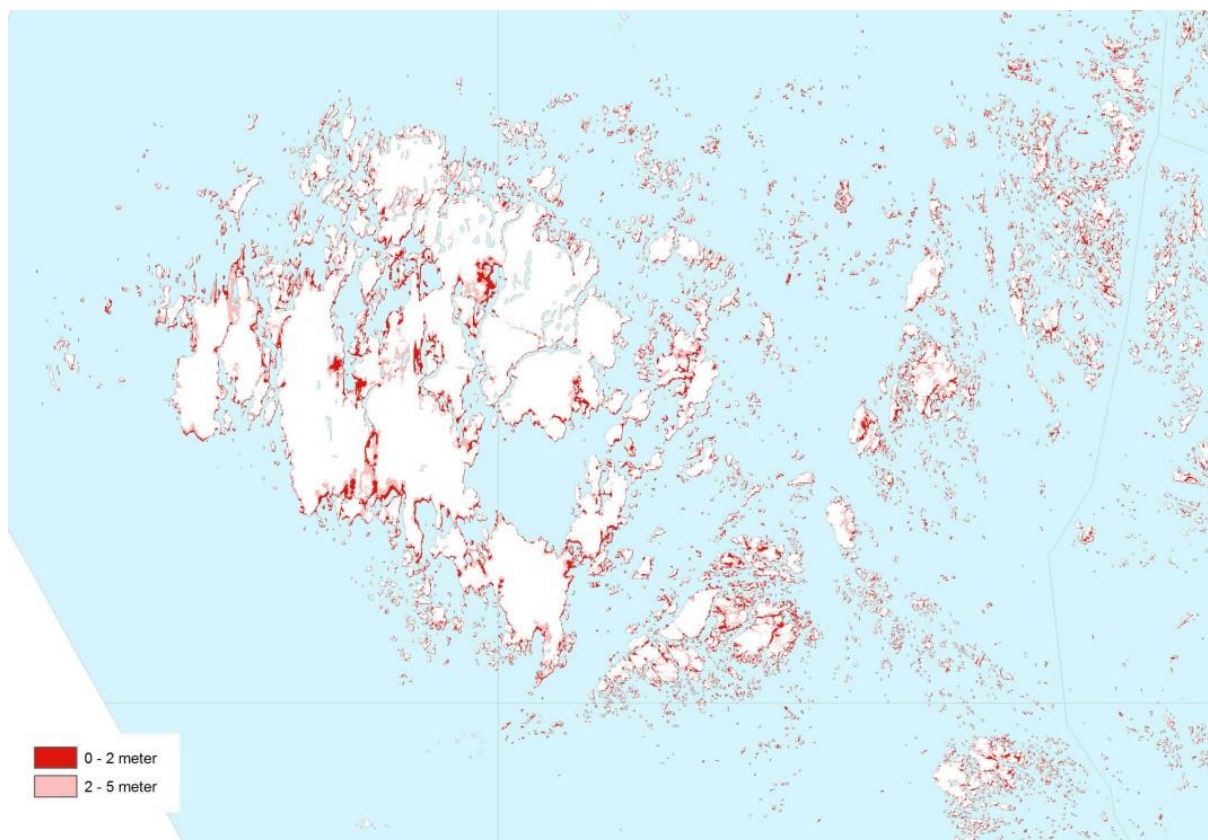
Figur 1 Mariehamns flygfält ligger låglänt. Bilden visar 1 m höjning (ljusblått) respektive 2 m höjning (mörkblått) av havsnivån. Samtidigt breder viken ut sig norr om Svibybron.

I Mariehamns skyfallskartering 2023 togs en översvämningsskarta fram som visade på utsatta områden inom staden.

Figur 9 Översvämningskarta Mariehamn stad 2023

Under sommaren 2024 genomförde Ålands landskapsregeringen en samrådsprocess kopplat till översvämningsdirektivets uppdatering. Samrådet var inriktat på översvämningskartor där man kunde ge feedback på översvämningskartor och svara på ett antal frågor.

Figur 10 Översvämningskarta 2024, Ålands landskapsregering

Syftet med översvämningsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/60/EG) är att minska ogynnsamma följder av översvämningar för människors hälsa, miljön, kulturarvet och ekonomisk verksamhet.

9.2 Klimatanpassningar

Den regionala samhällsstrukturen och den byggda miljön bidrar även på olika sätt till pågående klimatförändringar, samtidigt som det förändrade klimatet i sig påverkar förutsättningarna för det framtida byggandet. Det är viktigt att den fysiska utvecklingsplaneringen tar hänsyn till klimatförändringarna i syfte att undvika att bebyggelseinvesteringar som ger långsiktiga låsningar till miljömässigt negativa bebyggelsestrukturer i förhållande till de förväntade lokala effekterna av klimatförändringarna. För Ålands del bedöms effekterna av klimatförändringarna främst utgöras av ökad nederbörd och (långsiktig) högre havsnivå samt de effekter på bebyggelse och infrastruktur som detta medför. Det bör noteras att de lokala effekterna av klimatförändringarna kan förändras snabbt. De framtida investeringarna i ny infrastruktur och bebyggelse (men även vid ombyggnad, renovering etc) bör även göras så att de minimerar negativ klimatpåverkan. Den fysiska strukturutvecklingen ska bidra till ett

Åländskt samhälle som endast använder förnybar energi och att väsentliga förbättringar vad gäller energieffektivitet uppnås. Vid framtida nyinvesteringar i bebyggelse, kommunikation, trafik och teknisk försörjning bör därför målsättningen vara att så långt som möjligt eftersträva:

En klimatvänlig och klimatanpassad bebyggelse. Andel hårdgjorda ytor i tätbebyggda områden begränsas, och hänsyn till ökad nederbörd och stigande havsnivå tas. Minskad klimatpåverkan genom hållbara och i ökad grad lokalt producerade byggmaterial.

En miljömässigt hållbar teknisk försörjning. Kretsloppsanpassade system och restprodukter anpassade ökade framtida kapacitetsbehov. Hänsyn tas till stigande havsnivå och förändrad markstabilitet.

En energismart samhällsstruktur. Samspelet mellan bebyggelse, trafik och teknisk försörjning, bidrar till ett reducerat behov av bilburen trafik, ökar möjligheterna till transport med kollektivtrafik och GC-trafik och underlättar omställningen till förnyelsebara energikällor

10 Nöd- och reservvatten samt beredskap

Genom ett samarbetsprojekt mellan räddningsmyndigheterna och Ålands Vatten finns det idag ett nödvattensystem med flyttbara mindre dricksvattentankar som kan placeras ut vid behov. Därtill finns ett samarbete mellan ÅHS och Ålands Vatten om en större flyttbar dricksvattentank.

VA samarbetet på Åland har begärt av Ålands Vattens styrelse att ta fram en nödvattenplan för hela Åland. Ärendet är under beredning.

Broschyren ”Om krisen kommer” har sammanställts av Ålands landskapsregering tillsammans med Statens ämbetsverk på Åland, Räddningsområde Ålands landskommuner och Mariehamns stads räddningsverk. Syftet med broschyren är att förmedla att alla och envar bör ha en beredskap att klara sig själv under den första tiden i en krissituation.

Text gällande vatten i broschyren:

En människa behöver cirka 3 liter rent dricksvatten dagligen. Dessutom behövs vatten för matlagning och hygien. När det blir vattenavbrott kan wc:n spolas endast en gång. Hur länge klarar du dig utan rinnande vatten? Vid längre avbrott i vattenförsörjningen ordnar

kommunen utdelning av reservvatten. Dricksvatten som säljs i affären tar snabbt slut. Har du tillräckligt stora och rena kärl med lock hemma för att transportera och förvara vatten i för hela familjens behov? Kan du särskilja eventuella personer som är i behov av hjälp i din näromgivning? Tänk på att du behöver kunna förvara dricksvatten i tätslutande kärl.

Vid framtagandet av broschyren i maj 2019 lanserades också hemsidan kris.ax där myndigheter kan lägga upp krismeddelanden vid samhällskriser och andra allvarliga händelser.

Kommunerna på Åland har sina separata beredskapsplaner.

11 Brand och släckvatten

Ålands landskapsregering har det övergripande ansvaret för att räddningsverksamheten på Åland bedrivs effektivt och organiseras enligt räddningslagen. Kommunerna ansvarar för att upprätthålla beredskap för räddningsinsatser och bedriva operativ räddningsverksamhet i kommunerna. De ansvarar också för förebyggande räddningsverksamhet och vid samhällsplaneringen beakta olika säkerhetsaspekter för att minska risker för olyckor och situationer som kan orsaka fara. De ska ge råd och information om hur olyckor ska förebyggas och bekämpas. (Räddningslag (2006:106) för landskapet Åland)

Sedan juni 2024 finns en gemensam räddningsmyndighet för alla kommuner: Ålands räddningsmyndighet.

Uppfattningen är att det finns tillräckligt med brandposter på vattenledningsnätet för räddningsväsendet och därutöver finns möjligheter att ta sjö eller havsvatten för släckning av bränder. Kommunerna tar idag inte ut någon avgift för vatten som används till släckning av bränder.

Samplanering av brandposter och dricksvattenförsörjning görs sedan flera år framförallt i Mariehamn, men också med dricksvattendistributörer. Planeringen fungerar bra i staden men behöver utvecklas mer utanför.

Information om brandposter och vattenskyddsområden samlas via en GIS databas hos Ålands landskapsregering. Befälarna har tillgång till dessa uppgifter inför en insats digitalt via mobiltelefon (app). Det finns rutiner idag hur man ska hantera en brand i ett vattenskyddsområde, men det är inte skriftligt sammanställt. Då den nya räddningsmyndigheten är ny så saknas en hel del sammanställda rutiner, instruktioner och

planer, men det arbetas med det.

Räddningsmyndigheten informerar frivilliga brandkåren om vilka rutiner som gäller.

Räddningsmyndigheten är en del i ett byggprojekt när ett sprinklersystem ska installeras. Idag godkänner man direkt koppling på ledningsnät då kommunerna inte meddelat om något annat. Vad gäller bestämmelser om sprinklersystem så följs Ålands byggbestämmelsesamling med hänvisning till finska regler vad gäller specifik utrustning.

12 Lagstiftning

Dricksvatten- och avloppsförsörjningen är en kommunal angelägenhet på Åland. Landskapslag (1979:29) om allmänna vatten- och avloppsverk är det närmaste Åland kommer gällande en lag om vattentjänster, men har begränsat innehåll och går inte att jämföras i omfattning med motsvarande lagar som finns i riket Finland och Sverige. Lagen ger dock Ålands landskapsregering befogenhet att vid vite kräva att allmänna vatten- och avloppsverk ska uppfylla sina åtagande och lagens bestämmelser, eller genomföra detta på verkets bekostnad. I stället styrs vattentjänsterna huvudsakligen i bestämmelser kring vatten- och miljöskydd, inom vilket Åland har egen lagstiftningsbehörighet.

EU-förordningar är direkt tillämpbara på Åland men EU-direktiv är inte rakt av gällande. Den praktiska tillämpningen av EU-direktiv utgår från den landskapslag där direktivbestämmelser antagits. EU-direktiv ska införas i nationell lagstiftning inom en viss tid. Om ett medlemsland inte antagit nationell lagstiftning inom tidsgränsen så gäller direktivet under vissa förutsättningar som lagstiftning, så kallad direkt effekt. EU-direktiv infört i lagstiftning har därmed en stor påverkan på VA-tjänsterna.

Ett pågående arbete inom Ålands landskapsregering är revidering av nuvarande vattenlag (1996:61) som en följd av bland annat EU:s vattendirektiv, havsmiljödirektiv, dricksvattendirektiv med flera

12.1 Lagstiftning i EU

- “Ramdirektivet för vatten” 2000/60/EG en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område samt Weserdomen, EU-domstolens mål C-461/13
- “Avloppsdirektivet” 91/271/EEG om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse, revidering 2022 och nytt förslag (2022/0345 COD) väntar på godkännande 2024.
- “Dricksvattendirektivet” 2020/2184 om kvaliteten på dricksvatten

- “Översvämningsdirektivet” 2007/60/EG om bedömning och hantering av översvämningsrisker
- “Havsmiljödirektivet” 2008/56/EG om marin strategi
- “Miljökvalitetsnormsdirektivet” (prioämnesdirektivet) 2008/105/EG om miljökvalitetsnormer inom vattenpolitikens område
- Direktiv om miljökonsekvensbeskrivning 2011/92/EU om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt
- “Badvattendirektivet” 2006/7/EG om förvaltning av badvattenkvaliteten
- “Grundvattendirektivet” 2006/118/EG om skydd för grundvatten mot föroreningar och försämringar
- “Slamdirektivet” 86/278/EEG om skyddet för miljön, särskilt marken, när avloppsslam används i jordbruket
- “Upphandlingsdirektivet” 2004/18/EG om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggtreprenader, varor, tjänster
- Rådets direktiv 2008/1/EG om samordnande åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar
- “Nitratdirektivet” 91/676/EEG om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket
- Rådets direktiv 78/659 om kvaliteten på sådant sötvatten som behöver skyddas eller förbättras för att upprätthålla fiskbestånden
- Rådets direktiv 91/414/EEG om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden
- Rådets direktiv 76/464/EEG om förorening genom utsläpp av vissa farliga ämnen i vattenmiljön (+ dotterdirektiv)
- Rådets direktiv 75/440/EEG om kvalitetskrav för ytvatten som används för framställning av dricksvatten
- “Grävdirektivet” 2014/61/EU om åtgärder för att minska kostnaderna för utbyggnad av höghastighetsnät för elektronisk kommunikation
- ”NIS 2-direktivet” 2022/2555 om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå
- “GDPR-förordningen” 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (fr.o.m. 25-05-2018)
- ”Öppna datadirektivet” om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn 2019/1024

12.2 Lagstiftning i Finland

- Hälsoskyddslag (FFS 1994/763)
- Hälsoskyddsförordning (FFS 1994/1280)

- Social- och hälsovårdsministeriets förordning om kvaliteten på hushållsvatten och övervakning av den samt om riskhantering i fråga om byggnaders vatteninstallationer (FFS 1352/2015)
- Statsrådets förordning om riskhantering och egenkontroll inom produktionskedjan för hushållsvatten (FFS 7/2023)
- Lag om vattentjänster (FFS 2001/119)
- Vattenlag (FFS 2011/587)
- Beredskapslagen (FFS 1552/2011)

12.3 Lagstiftning på Åland

- Landskapslag om allmänna vatten- och avloppsverk (1979:29)
- Landskapslag om avloppsvattenavgift (1974:23)
- Landskapslag om understöd för vatten- och avloppsprojekt (1983:31)
- Vattenlag för landskapet Åland (1996:61)
- Vattenförordning för Åland (2010:93)
- Landskapslagen om tillämpning på Åland av hälsoskyddslagen (2016:84)
- Landskapsförordning om tillämpning av riksförfattningar om hälsoskydd (2016:88)
- Landskapsförordning om ändring av landskapsförordningen om tillämpning på Åland av riksförfattningar om hälsoskydd (86:2023)
- Landskapsförordning om riskhantering och egenkontroll av hushållsvatten (84:2023)
- Landskapsförordning om informationssystemet för vattentjänster (85:2023)
- Landskapslag om miljöskydd (2008:124)
- Landskapsförordning om miljöskydd (2008:130)
- Ålands landskapsregerings beslut om begränsning av utsläpp i vatten av nitrater från jordbruket (2016:41)
- Ålands landskapsregerings beslut om kvalitetskrav och övervakning av små allmänna badstränder (2014:48)
- Ålands landskapsregerings beslut om kvalitetskrav och kontroll av vattnet vid allmänna badplatser (2014:47)
- Kommunallag för landskapet Åland (1997:73)
- Plan- och bygglag för landskapet Åland (2008:102)
- Plan- och byggförordning för landskapet Åland (2008:107)
- Landskapsförordning om Ålands byggbestämmelsesamling (2015:5)
- Landskapsförordning om tillämpning av statsrådets förordning om förbruknings- och faktureringsuppgifter och fördelning av kostnaderna i fråga om värme, kyla och vatten (2022:34)
- Hyreslag för landskapet Åland (1999:19)

- Landskapsförordning om avfall (2022:22)
- Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av lagen om gödsselfabrikat (2007:96)
- Landskapsförordning om en infrastruktur för geografisk information (2010:86)
- Landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om en infrastruktur för geografisk information (2017:54)
- Landskapslag om vidareutnyttjande av information från landskaps- och kommunalförvaltningen (2021:165)
- Landskapslag om vidareutnyttjande av information från vissa offentliga företag (2021:166)
- Landskapslag (2017:78) om främjande av en utbyggnad av bredbandsnät (2017:78) (samnyttjande av nätinфраstruktur för bredband, energi, trafik och vatten)
- Landskapslag om tillgängliga digitala tjänster (2019:7)
- Landskapslag om tillämpning på Åland av rikslagar om offentlig upphandling (2017:80)
- Landskapslag om tillämpning på Åland av riksförfattningar om dataskydd (2019:74)
- Landskapslag om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen (2019:9)
- Räddningslag för landskapet Åland (2006:106)
- Räddningsförordning för landskapet Åland (2006:111)

- Utslag från Västra Finlands Vattendomstol. Nr 32/1988/3, "Ålands Vatten Ab:s fastslagna vattenskyddsområden"
- Ålands Förvaltningsdomstols beslut 53/2012, "Grundbesvär som gäller avloppsvattenavgifter"

13 Ordlista

100 ÅRS REGN	OM 30 MILLIMETER REGN FALLER PÅ 10 MINUTER BLIR ÅTERKOMSTTIDEN FÖR REGNET CIRKA 100 ÅR.
ALLMÄN VA-ANLÄGGNING	EN VA-ANLÄGGNING ÖVER VILKEN EN KOMMUN HAR ETT RÄTTSLIGT BESTÄMMANDEINFLYTANDE.
ARV	FÖRKORTNING FÖR AVLOPPSRENINGSVÄRK.
AVLOPPSVATTEN	ETT SAMLINGSNAMN FÖR DAGVATTEN OCH SPILLVATTEN SOM AVLEDS I RÖRLEDNING.
BENCHMARKING	METOD FÖR FÖRBÄTTRINGAR AV PROCESSER OCH RUTINER, GENOM ATT DEN EGNA VERKSAMHETEN

	JÄMFÖRS MED ANDRA.
BDS	BEFOLKNINGSDATASYSTEMET.
BRÄDDNING	TILLFÄLLIG AVGIVELSE AV ORENAT AVLOPPSVATTEN FRÅN LEDNINGSNÄT ELLER RENINGSVERK TILL FÖLJD AV ATT KAPACITETEN HOS NÄTET ELLER VERKET ÖVERSKRIDS. KAN FÖREKOMMA I SAMBAND MED KRAFTIG NEDERBÖRD, SNÖSMÄLTNING ELLER DRIFTSTÖRNING (EXEMPELVIS HINDER I LEDNINGSNÄT).
BRÄDDVATTEN	AVLOPPSVATTEN SOM AVLEDS TILL RECIPIENT, DIREKT ELLER VIA DAGVATTENLEDNING, FRÅN BRÄDDAVLOPP I KOMBINERAT SYSTEM.
CIRKULÄR EKONOMI	BEGREPP OM ATT SPARA PÅ RESURSER OCH I STÄLLET FÖR ATT ANVÄNDA JUNGFRULIG RÅVARA TA TILL VARA RESTPRODUKTER FÖR ATT ÅTERANVÄNDA OCH CIRKULERA RESURSER.
COD	BETYDER CHEMICAL OXYGEN DEMAND OCH ÄR ETT MÅTT PÅ VATTNETS HALT AV ORGANISKA ÄMNEN. VÄRDET VISAR DEN MÄNGD SYRE SOM FÖRBRUKAS VID FULLSTÄNDIG KEMISK NEDBRYTNING (TOTALOXIDATION) AV ORGANISKA ÄMNEN I VATTEN.
DAGVATTEN	TILLFÄLLIGT FÖREKOMMANDE, AVRINNANDE VATTEN PÅ YTAN AV MARK ELLER KONSTRUKTION, T EX REGNVATTEN, SMÄLTVATTEN, SPOLVATTEN OCH FRAMTRÄNGANDE GRUNDVATTEN (TEKNISKA NOMENKLATURCENTRALEN, TNC).
DRÄNERINGSVATTEN	VATTEN SOM AVLEDS GENOM DRÄNERING AV BYGGNADER, VÄGAR ETC.
DUF	DRIFT-, UNDERHÅLLS- OCH FÖRNYELSEPLAN.
ENSKILD ANLÄGGNING	EN VA-ANLÄGGNING ELLER ANNAN ANORDNING FÖR VATTENFÖRSÖRJNING ELLER AVLOPP SOM INTE ÄR ELLER INGÅR I EN ALLMÄN VA-ANLÄGGNING.
ENSKILD VATTENFÖRSÖRJNING	ENLIGT DEFINITIONEN I EU:S DRICKSVATTENDIREKTIV ÄR ENSKILD VATTENFÖRSÖRJNING VATTENUTTAG FÖR DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING SOM UNDERSTIGER 10

	KUBIKMETER PER DYGN I GENOMSnitt ELLER BETJÄNAR MINDRE ÄN 50 PERSONER.
EA	ENSKILT AVLOPP SOM RENAR AVLOPPSVATTEN FRÅN ETT ELLER ETT FÅTAL HUSHÅLL MOTSVARANDE 5–25 PERSONEKVIVALENTER.
FYSISK PLANERING	FYSISK PLANERING: FYSISK PLANERING ÄR PLANERING AV HUR MARK OCH VATTENOMRÅDEN SKA ANVÄNDAS, VAR BEBYGGELSE OCH INFRASTRUKTUR SKA PLACERAS OCH HUR DEN SKA UTFORMAS.
FÖRNYELSETAKT	LÄNGD PÅ LEDNINGAR SOM FÖRNYATS I FÖRHÅLLANDE TILL LEDNINGSNÄTETS TOTALA LÄNGD.
GEMENSAMHETSANLÄGGNING	SAMLINGSBEGREPP ÖVER TILLSTÅNDSPLIKTIGA VA-ANLÄGGNINGAR DIMENSIONERADE ÖVER 25 PE.
HUSHÅLLSVATTEN	VATTEN SOM ÄR AVSETT FÖR MÄNSKLIG KONSUMTION.
HYDRAULISK BELASTNING	RENINGSVERKETS TILLRINNING.
INFILTRATIONSKAPACITET	ETT MÅTT PÅ MARKENS GENOMSLÄPPLIGHET FÖR VATTEN. EN SANDIG OCH GROVKORNIG JORD HAR HÖG INFILTRATIONSKAPACITET, MEDAN EN LERA ELLER MJÅLA HAR LÅG INFILTRATIONSKAPACITET. INFILTRATIONSKAPACITETEN BEROR ÄVEN PÅ STORLEKEN PÅ MARKENS PORER. PORER MED STOR DIAMETER ÖKAR INFILTRATIONSKAPACITETEN.
INLÄCKAGE	NÄR REGN-, DRÄNERINGS-, DAGVATTEN RINNER IN I AVLOPPSVATTENNÄTET.
KOMBINERAD LEDNING	NÄR SPILL- OCH DAGVATTEN SAMLAS I SAMMA LEDNING OCH INTE DELAS UPP I DE OLIKA KATEGORIerna SPILLVATTEN OCH DAGVATTEN.
KRETSLOPPSANPASSADE VA-SYSTEM	ATT MÖJLIGGÖRA EN ÅTERFÖRING AV NÄRINGSÄMNER (FRAMFÖR ALLT KVÄVE OCH FOSFOR) TILL ODLAD MARK.
LOD	LOKALT OMHÄNDERTAGANDE AV DAGVATTEN.
NUDGING	NUDGING ÄR ETT VERKTYG SOM KAN ANVÄNDAS FÖR ATT FRÄMJA BETEENDEN SOM ÄR TILL NYTTA FÖR ENSKILDA INDIVIDER ELLER FÖR SAMHÄLLET SOM

	HELHET.
NÅAB	NORRA ÅLANDS AVLOPPSVATTEN AB
MBA	MIKROBIOLOGISK BARRIÄRANALYS, ÄR ETT ARBETSSÄTT FÖR ATT TA REDA PÅ OM VATTNET UPPFYLLER DE MIKROBIOLOGISKA KRAVEN FÖR DRICKSVATTEN.
MILJÖKVALITETSNORM, MKN	ETT STYRINSTRUMENT INOM VATTENFÖRVALTNINGEN SOM UTTRYCKER DEN KVALITET EN VATTENFÖREKOMST SKA HA VID EN VISS TIDPUNKT.
PE	PERSONEKVIVALENT ÄR ETT MÅTT PÅ DEN MÄNGD SYRE SOM GÅR ÅT FÖR ATT BRYTA NER DET ORGANISKA MATERIAL SOM EN MÄNNISKA PRODUCERAR PÅ ETT DYGN. TALET BESKRIVER BELASTNINGEN FRÅN ALLMÄN VERKSAMHET SÅSOM INDUSTRI, HUSHÅLL PÅ EXEMPELVIS EN RENINGSANLÄGGNING FRÅN HUSHÅLL PÅ EXEMPELVIS EN RENINGSANLÄGGNING ELLER LEDNINGSNÄT.
RÅVATTEN	RÅVATTEN ÄR KÄLLAN TILL VÅRT DRICKSVATTEN. RÅVATTEN KAN KOMMA FRÅN YTVATTEN SOM HÄMTAS UR SJÖAR OCH VATTENDRAG, ELLER SOM GRUNDVATTEN SOM TAS UR MARKEN GENOM DJUPT GRÄVDA ELLER BORRADE BRUNNAR.
RECIPIENT	DEN VATTENFÖREKOMST (SJÖ, HAV) SOM SLUTLIGEN TAR EMOT DAGVATTEN OCH AVLOPPET EFTER OLIKA GRAD AV RENING.
RESERVVATTEN	VID STÖRNINGSSITUATIONER DÅ ORDINARIE VATTENFÖRSÖRJNING INTE FUNGERAR FINNS RESERVVATTEN FRÅN ANDRA KÄLLOR T.EX. ANDRA VATTENVERK, GRUNDVATTENVERK. LEVERANS AV VATTEN FRÅN EN ALTERNATIV KÄLLA ELLER ALTERNATIV HUVUDLEDNING MED DISTRIBUTION VIA DET ORDINARIE LEDNINGSNÄTET.
REVAQ	CERTIFIERINGSSYSTEM FÖR HÅLLBAR ÅTERFÖRING AV VÄXTNÄRING, MINSKAT FLÖDE AV FARLIGA

	ÄMNEN TILL RENINGSVERK OCH HANTERING AV RISKER PÅ VÄGEN DIT. CERTIFIERINGEN INNEBÄR ATT ETT RENINGSVERK BEDRIVER ETT AKTIVT UPPSTRÖMSARBETE, ARBETAR MED STÄNDIGA FÖRBÄTTRINGAR AV RENINGSVERKET OCH ÄR ÖPPEN MED ALL INFORMATION.
RÅVATTEN	RÅVATTEN ÄR KÄLLAN TILL VÅRT DRICKSVATTEN. RÅVATTEN KAN KOMMA FRÅN YTVATTEN SOM HÄMTAS UR SJÖAR OCH VATTENDRAG, ELLER SOM GRUNDVATTEN SOM TAS UR MARKEN GENOM DJUPT GRÄVDA ELLER BORRADE BRUNNAR.
SERVIS	DEN LEDNING SOM GÅR MELLAN HUVUDLEDNINGEN I GATAN OCH FASTIGHETENS FÖRBINDELSEPUNKT VID TOMTGRÄNS.
SPILLVATTEN	AVLOPPSVATTEN OCH BDT (BAD, DUSCH, TVÄTT)-VATTEN FRÅN HUSHÅLL, INDUSTRIER, SERVICEANLÄGGNINGAR OCH DYLIKT SOM LEDS TILL AVLOPPSVATTENLEDNING OCH RENAS I RENINGSVERK.
SÄRTAXA	DET ÄR EN TAXA FÖR ETT GEOGRAFISKT DEFINIERAT VERKSAMHETSOMRÅDE INOM KOMMUNEN SOM GÖR AVSTEG FRÅN DEN SOLIDARISKA FÖRDELNINGSPRINCIPEN, NYTTOPRINCIPEN, SOM GÄLLER FÖR AVGIFTER I ÖVRIGT INOM VERKSAMHETSOMRÅDET I KOMMUNEN. ANVÄNDS OFTAST FÖR ANSLUTNINGSAVGIFTER.
TILLSKOTTSVATTEN	SAMLINGSBEGREPP FÖR VATTEN SOM UTÖVER SPILLVATTEN AVLEDS I SPILLVATTENFÖRANDE AVLOPPSLEDNING. TILLSKOTTSVATTEN KAN VARA DAGVATTEN, DRÄNVATTEN, INLÄCKANDE SJÖ- OCH HAVSVATTEN ELLER DRICKSVATTEN.
UTJÄMNINGSBASSÄNG	UTJÄMNINGSBASSÄNGER ÄR STORA VATTENBASSÄNGER SOM ANVÄNDS FÖR ATT JÄMNA UT FLÖDENA AV SPILLVATTEN VID KRAFTIGA REGN.
UT LÄCKAGE	UTLÄCKANDE VATTEN FRÅN DRICKSVATTENLEDNINGSNÄTET (BENÄMNS IBLAND

	SVINN). MÄTS SOM ICKE FAKTURERAD VATTENMÄNGD I FÖRHÅLLANDE TILL TOTAL LEVERERAD VATTENMÄNGD, UTTRYCKT I PROCENT.
USG	UTSPÄDNINGSGRAD, ÄR ETT MÅTT PÅ MÄNGDEN TILLSKOTTSVATTEN. USG ANGER DEN TOTALA VOLYMEN AVLOPPSVATTEN SOM KOMMER TILL ETT RENINGSVERK DIVIDERAT MED FAKTURERAD VOLYM SPILLVATTEN [(TILLSKOTTSVATTEN + SPILLVATTEN) / SPILLVATTEN]. NOLL TILLSKOTTSVATTEN GER USG 1,0 ELLER 100 %.
VA	EN VANLIG FÖRKORTNING FÖR VATTEN OCH AVLOPP.
VA-ANLÄGGNING	EN ANLÄGGNING SOM HAR TILL ÄNDAMÅL ATT TILLGODOSE BEHOV AV VATTENTJÄNSTER FÖR BOSTADSHUS ELLER ANNAN BEBYGGELSE. (DEN KAN INKLUDERA VATTENVERK, RESERVOARER, PUMPSTATIONER, LEDNINGAR OCH AVLOPPSVERK).
VA-HUVUDMAN	DEN SOM ÄGER EN ALLMÄN VA-ANLÄGGNING.
VATTENBALANS	UTTRYCK FÖR SKILLNADEN I ETT FLODOMRÅDE MELLAN NEDERBÖRD Å ENA SIDAN OCH AVDUNSTNING OCH AVRINNING Å ANDRA SIDAN. NÄR SKILLNADEN ÄR POSITIV MAGASINERAS VATTEN, NÄR BALANSEN ÄR NEGATIV TÖMS MAGASINEN.
VATTENFÖRSÖRJNING	TILLHANDAHÅLLANDE AV VATTEN SOM ÄR LÄMPLIGT FÖR NORMAL HUSHÅLLSANVÄNDNING.
VATTENTÄKT	EN VATTENTÄKT ÄR EN SJÖ, VATTENDRAG ELLER GRUNDVATTENKÄLLA DÄR VATTEN TAS TILL DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING.
VERKSAMHETSOMRÅDE	ETT FASTSTÄLLT GEOGRAFISKT OMRÅDE INOM VILKET EN ELLER FLERA VATTENTJÄNSTER HAR ORDNATS ELLER SKA ORDNAS GENOM EN ALLMÄN VA-ANLÄGGNING.
VRV	FÖRKORTNING FÖR VATTENRENINGSVERK.
GA	GEMENSAMHETSANLÄGGNING, TILLÄMPAT SAMLINGSBEGREPP FÖR MINDRE VATTENVERK OCH AVLOPPSVERK ÖVER 25 PE PÅ ÅLAND. GEMENSAMHETSANLÄGGNINGEN FÖRVALTAS OFTAST

	I PRIVAT REGI ELLER EN SAMFÄLLIGHETSFÖRENING, DÄR DE DELTAGANDE FASTIGHETERNAS ÄGARE ÄR MEDLEMMAR.
ÅMHM	ÅLANDS MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSMYNDIGHET.

DEL 4. VA- PROGNOSEN 2050

VA- prognos 2050 utgör en del av VA- plan 2025 och har tagits fram av aktörer inom VA på Åland.

Under de senaste åren har händelser i vår omvärld påverkat såväl de ekonomiska förutsättningarna som de tekniska leveranskedjor som vatten- och avloppsbranschen (VA) är beroende av. Samtidigt har nya krav i till exempel EU-direktiv tillkommit eller uppdaterats vilken höjer den leveransnivå som VA-försörjningen har att förhålla sig till. Det finns också utmaningar med att den infrastruktur vi har idag inte förnyas i en takt som motsvarar behoven.

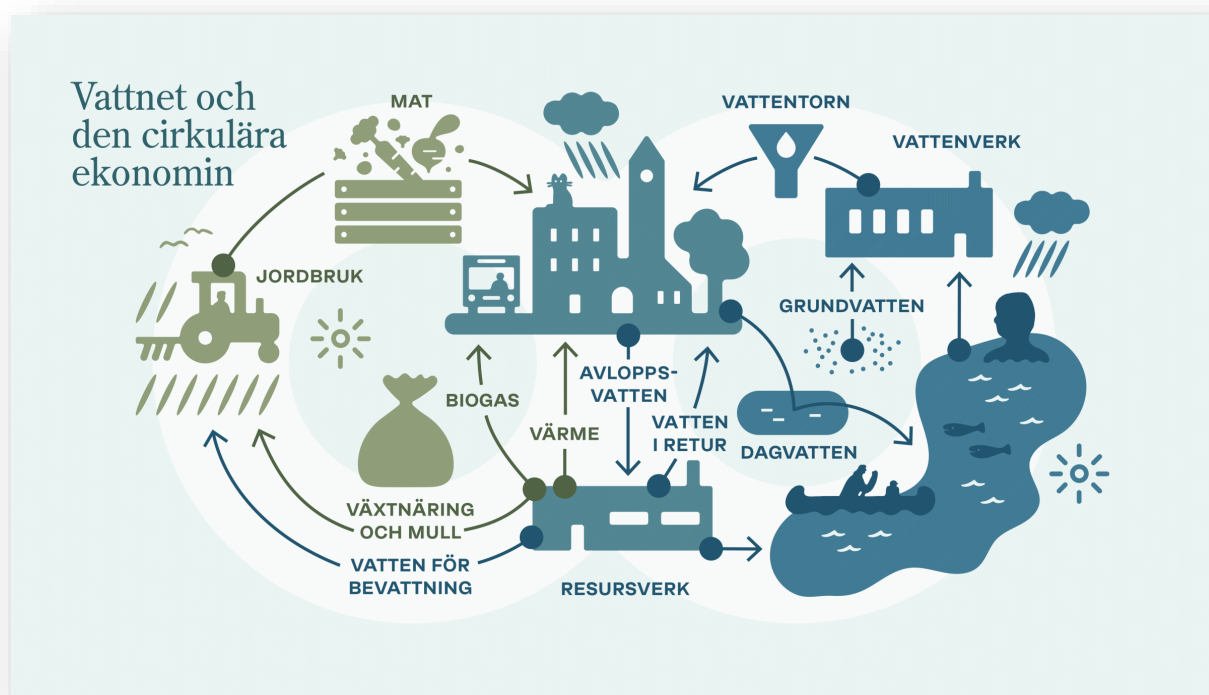
I januari 2024 så samlades VA -samarbetet för en workshop för att gemensamt ta fram en prognos för VA investeringar till 2050.

Innehåll

1	Miljö, hushållning och kretslopp	3
2	Organisation och ansvar	3
3	Information och kommunikation	5
4	Samhällsplanering	6
5	Ekonomisk hållbar utveckling	7
6	VA inom verksamhetsområde	7
7	VA utanför verksamhetsområde	7
8	Utbyggnad av allmänt VA	8
9	Dagvatten	8
10	Nöd- och reservvatten samt beredskap	8
11	Brand och släckvatten	9
12	Kostnadskalkyler	9
13	Förutsättningar att uppnå behoven	10

1 Miljö, hushållning och kretslopp

Vatten- och avlopp likt andra viktiga samhällsfunktioner behöver vara hållbart för lång tid framöver. Det är viktigt att hitta synergieffekter och ta till vara resurser.

2 Organisation och ansvar

2.1 Organisation

VA-verksamheten organiseras generellt i förvaltning, bolag, eller kommunalförbund. Det förekommer även att flera kommuner samäger bolag för vattenproduktion eller hantering av avloppsvatten. I många fall ingår VA-verksamheten i kommunalägda bolag vilka även kan ha ansvar för avfallsförsörjning, fjärrvärme, elförsörjning eller annan typ av kommunal infrastruktur. Dessa bolag kan vara vinstdrivande även om VA-försörjningen i sig inte ska gå med vinst. Den kommunala allmänna VA-försörjningen är avgränsad till att omfatta ett större sammanhang, men är bebyggelsen alltför gles ska denna försörjning ske i enskild försörjning. Inom såväl dricksvatten- som avloppsförsörjning finns även servicenivåer som ska upprätthållas och kan röra kvalitet eller mängd. Ett exempel på sådan hantering som ligger utanför den allmänna försörjningen är intensiv nederbörd, skyfall eller andra typer av alltför sällan förekommande flöden.

Vid workshopen i januari kom man fram till att VA behöver organiseras i större enheter på Åland.

2.2 Kompetensförsörjning

Brist på kompetens och arbetskraft utmanar både välfärden och näringslivets utveckling. Kompetensbrist är idag en av samhällets största utmaningar. Den offentliga sektorn står inför stora utmaningar att utföra service och den privata sektorns tillväxt hämmas av kompetensbrist inom allt fler branscher. Konkurrensen om de som redan finns på arbetsmarknaden är i många fall hård och många generella kompetenser är eftertraktade i flera branscher. VA-organisationerna, och den bredare VA-branschen, upplever som många andra branscher problem med att rekrytera tillräckligt många med önskad kompetens.

Från en rapport 2024 från Svenskt Vatten ”*VA-organisationernas kompetensbehov*” har man genom en enkät frågat VA- organisationer om deras mest akuta kompetensförsörjning. Baserat på svaren i enkäten blir några slutsatser tydliga. VA-organisationerna står inför en expansion för att klara av sitt uppdrag och har redan nu betydande rekryteringsutmaningar.

VA-organisationerna redan idag anser att bemanningen inte räcker till för att klara uppdraget. Det kan tolkas som att det finns vakanser som man antingen inte lyckats rekrytera eller eventuellt inte har tillräckligt med resurser för att anställa. Redan idag menar man att bemanningen skulle behöva vara 10 procent större. På tre års sikt skulle man behöva vara 19 procent fler än vad man är idag för att klara av uppdraget. Några yrkeskategorier anses behöva växa väldigt mycket på tre års sikt. VA-projektör, VA-strateg/utredare, inköp/upphandling och IT/säkerhet toppar denna lista. I rapporten rekommenderas att VA-organisationerna i sin kommunikation med politiker och utbildningsanordnare bör prioritera dessa.

Samverkan mellan arbetsgivare och utbildningsanordnare är viktigt för att matchningen på arbetsmarknaden ska fungera. Branschens viktiga arbete är okänt för den bredare allmänheten. Därför bör en tydlig kommunikation kring vilka kompetenser som krävs vara gynnsamt för kompetensförsörjningsarbetet.

Från enkäten kan också utläsas att bara ”utbilda fler” inte kommer att räcka, men det finns också förslag kring hur kompetensförsörjningssituationen kan förbättras.

Några av förslagen är att öka effektiviseringen genom olika typer av digitalisering, samverkan med andra och effektivare arbetsprocesser. Ytterligare förslag är att då VA-

organisationer har lite större frihet än andra delar av offentlig sektor kan hitta kompetenser bortom de traditionella VA-kompetenserna. Redan idag sker detta i viss omfattning men fler möjligheter finns såsom att få in mer kvinnor eller inkludera mer integration.

Från workshopen som genomfördes här på Åland svarade de olika grupperna gällande kompetensförsörjningen att skapa större VA- organisationer eller en gemensam. Då blir det lättare att genomföra gemensamma utbildningar och fler personer att bolla idéer och lösningar gemensamt med.

3 Information och kommunikation

VA- branschen är ganska okänd för den bredare allmänheten, men också för nytilträdde beslutsfattare. Politisk uppmärksamhet kring vatten- och avloppsfrågor är avgörande för att säkerställa tillräcklig finansiering och underlätta rekrytering. För att förbättra situationen behövs ökad marknadsföring.

Våren 2024 anordnade Ålands Vatten en ”*Vattenskola för beslutsfattare*” med relativt stort deltagande. På enkla sätt informera om VA- frågor till beslutsfattare ökar förståelsen för vatten och avloppsfrågor. Det i sin tur underlättar vid beslut om lagstiftning och investeringar. En fortsättning av information till framför allt beslutsfattare bör vara kontinuerlig och återkommande med extra informationsinsatser efter val.

Drickvattendirektivet ställer högre krav på information om vattenkvalitet och förbrukning till hushållen vilket kommer att kräva att VA- organisationerna utökar information och kommunikation.

Klimatförändringarna medför att information om torra och vattenbesparande åtgärder samt åtgärder vid skyfall behöver prioriteras högre.

Torkan sommaren 2018 var startskottet för många kommuner och VA-organisationer att börja kommunicera budskapet om att spara vatten. Klimatförändringarna tillsammans med nationella och globala krav, till exempel Agenda 2030, gör att vi måste använda vattnet på ett hållbart sätt.

4 Samhällsplanering

På senare år har stora delar av vår vattenrelaterade lagstiftning uppdaterats eller håller på att uppdateras. Dricksvattendirektivet ställer krav på ett aktivt sökande efter föroreningar och framför allt att vi renar bort mer föroreningar än tidigare. Avloppsdirektivet är för närvarande under godkännande och kommer innebära krav på en höjd och utvecklad reningsnivå vilket påverkar investeringsbehovet. Det geopolitiska läget i vår del av världen har allvarligt försämrats på senare tid vilket leder till ett ökat fokus på redundans, resiliens och en allmänt ökad säkerhetsnivå för såväl IT-säkerhet som fysisk säkerhet.

Risken för översvämningar ställer krav på ökad samverkan mellan kommuner, VA-huvudmän, fastighetsbransch och försäkringsbolag. Vid planering av ny bebyggelse ska alla kommuner ta hänsyn till klimatriskerna, och översiktsplanen bör peka på risker för skador till följd av till exempel skyfall i den befintliga bebyggelsen.

5 Ekonomisk hållbar utveckling

En samlad bedömning från VA- aktörerna på Åland idag är att det finns ett investeringsbehov om drygt 240 miljoner euro till år 2050.

Under många år har de flesta brukare haft relativt låga kostnader för sitt vatten och avlopp (VA). Detta börjar sakta förändras i och med att gamla anläggningar behöver bytas ut och de alltmer påtagliga klimatförändringarna kräver ny infrastruktur, bara för att nämna två exempel. Än så länge har VA-kollektiven till viss del skyddats mot taxehöjningar genom bland annat underinvesteringar.

VA-organisationerna står inför stora utmaningar, och dagens beslut kommer att forma framtidens förhållanden. Organisationerna behöver förnya befintliga system, förhålla sig till skarpare reningskrav och rena vatten från nya kemikalier. Samtidigt kommer branschens produkter och tjänster att vara en viktig pusselbit i en hållbar omställning. Digitalisering kommer att bli en ännu viktigare pusselbit för att lyckas med uppdraget, och branschen behöver tillföras kompetens för att kunna nyttja dess positiva effekter. Utmaningarna kommer att leda till att de kostnader vi har för dagens vattentjänster kommer att öka och allt oftare att ifrågasättas och i allt högre utsträckning behöva motiveras.

6 VA inom verksamhetsområde

Utmaningar för framtiden är bland annat att fritidshusområden görs om till permanenta boende. Detta kräver högre servicenivå och utbyggnad av samhällsinfrastruktur såsom VA. Planering inför framtiden är av vikt och man behöver se till att kommunen har möjlighet att ge den servicen innan man planerar in de nya områdena i verksamhetsområden eller om man lämnar dem utanför.

7 VA utanför verksamhetsområde

Utmaningar med VA anläggningar utanför verksamhetsområden är till exempel enskilda avlopp gällande krav på rening men framför allt uppföljning att anläggningar fungerar. Det behöver finnas tydliga lagkrav, resurser och finansiering för att få det att fungera. Det behöver främst prioriteras att avloppsanläggningar utanför VA- verksamhetsområden

men inom vattenskyddsområden fungerar korrekt.

8 Utbyggnad av allmänt VA

Marginalerna i vår infrastruktur finns inte längre på samma sätt utan allt fler kommuner behöver bygga ut kapacitet för att kunna försörja en växande befolkning. I vissa kommuner har klimatförändringar medfört att råvattentillgången inte längre är pålitlig. När råvatten inte finns att tillgå för att tillgodose vattenbehovet krävs nya vattentäkter eller andra tekniska lösningar. Klimatförändringarna har också påverkan på utformningen av våra allmänna avloppssystem, eftersom de dimensionerande nederbördsrelaterade förutsättningar vi har idag kommer se annorlunda ut i framtiden. Samtidigt har VA-infrastrukturen inte förnyats i den takt som bedömts skäligt vilket skapat ett uppdämt investeringsbehov.

9 Dagvatten

Ökande dagvattenmängder på grund av förtätning och förändrat klimat är en utmaning för många VA-huvudmän. Rening krävs ibland innan dagvattnet släpps ut och kraven kommer troligtvis skärpas i framtiden. Vid kombinerade system påverkar ett ökat dagvattenflöde både reningseffekten och kapaciteten i avloppsreningsverket, och utbyggnad kan bli aktuellt.

Ökade krav kommer att ställas på att samhällena skall bli mer översvämningståliga. Kraven kommer också att skärpas för att minska dagvattnets miljöpåverkan. Miljön påverkas av utsläpp av dagvattenföroreningar och genom kraftiga flöden till känsliga recipienter.

För att förebygga problem bör dagvattenfrågan komma in tidigt i samhällsplaneringsprocessen så att man kan fastställa säker höjdsättning för byggnader och övrig infrastruktur. Det skapa möjligheter att planera för fördröjning och infiltration av dagvatten., reservera översvämningssytor samt skapar grönare samhällen som ge ökad trivsel och bättre skydd mot värmeböljor.

10 Nöd- och reservvatten samt beredskap

Vattenfrågan en del av samhällets beredskap och ansvarsfördelningen behöver bli tydlig. Det behöver skapas bättre samverkan mellan riket, landskapet, kommuner, VA-huvudmän och fastighetsägare. Planer för nöd- och reservvatten behöver finnas samt uppdaterade beredskapsplaner med fokus på vattenförsörjning.

11 Brand och släckvatten

Tillgången till brandvatten behöver säkerställas utan negativ påverkan på dricksvattenförsörjningen. Vatten som använts för brandsläckning är ofta förorenat och behöver hanteras så att miljöpåverkan kan minimeras.

Planeringen för brand- och släckvatten behöver ske i nära samverkan mellan VA-huvudmannen, räddningstjänsten och kommunernas enheter för fysisk planering och miljötillsyn.

12 Kostnadskalkyler

En uppskattning av investeringsbehov till 2050 har resulterat i uppskattade kostnader om drygt 240 miljoner euro. Det motsvarar ungefär knappt 700 €/år per hushåll. För att möta upp investeringarna kommer det att krävas avgiftshöjningar även om vissa investeringar kan finansieras med externa stöd. Beräkningar utifrån prognos skulle det krävas höjningar om minst 30 % upp till nästan 70 %.

Typ av investering	milj. €
Vattenverk	40
Utbyggnad avloppsverk	25
Renovering VA ledningsnät	91
Nybyggnation VA ledningsnät	73
Digitalisering	6
Avloppspumpstationer	4
Beredskapsåtgärder	1
Summa	240

13 Förutsättningar att uppnå behoven

Kommuner, VA- bolag, andelslag och sammanslutningar har en lång bit kvar för att genomföra nödvändiga investeringar i vatten- och avloppsinfrastrukturen.

Investeringsstakten är idag för låg och det finns inte beslut hur VA- infrastrukturen ska finansieras.

Enligt Svensk Vattens investeringsrapport 2022–2040 så finns det en stor risk för en samhällskris om inte politiken ger VA- organisationer förutsättningar att renovera och uppgradera infrastrukturen. Att skjuta på framtiden ackumulerar bara problemen på kommande generationer.

Svenskt Vatten förslag på åtgärder:

- ✓ Tydliggör nationell samordning och målbild avseende framtidens vattenförsörjning.
- ✓ Upprätta nationell infrastrukturplan till 2050.
- ✓ Upprätta en nationell Vattenstrategi.
- ✓ Utred lämplighet och förutsättningar till externt ägarkapital.
- ✓ Se över den långsiktiga finansieringsmodellen för VA.
- ✓ Utred och belys lokala skillnader i VA-taxan och ta fram principer för kostnadsfördelning.
- ✓ Säkerställ goda fonderingsmöjligheter.

Till Ålands lagting

Landskapslag om cybersäkerhet och motståndskraft

Huvudsakligt innehåll

Landskapsregeringen föreslår att lagtinget antar en landskapslag om cybersäkerhet och motståndskraft.

Syftet med lagförslaget är att inom landskapet genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2555 om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå i hela unionen, om ändring av förordning (EU) nr 910/2014 och direktiv (EU) 2018/1972 och om upphävande av direktiv (EU) 2016/1148 (NIS 2-direktivet) samt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2557 om kritiska entiteters motståndskraft och om upphävande av rådets direktiv 2008/114/EG.

Avsikten är att den föreslagna landskapslagen ska träda i kraft den

INNEHÅLL	
Huvudsakligt innehåll	1
Allmän motivering	3
1. Inledning	3
2. Nuläge	4
2.1 Det gamla cybersäkerhetsdirektivet (NIS 1-direktivet).....	4
2.2 Cybersäkerhetsdirektivet (NIS 2-direktivet).....	5
2.3 Direktivet om kritisk infrastruktur	15
2.4 Motståndskraftsdirektivet (CER-direktivet)	16
2.5 Den allmänna dataskyddsförordningen	31
2.6 Kodexdirektivet.....	32
2.7 Komparativ utblick	34
2.8 Sammanfattande bedömning	38
3. Landskapsregeringens förslag och syften	39
4. Lagstiftningsbehörighet.....	41
4.1 Allmänt	41
4.2 De digitala sektorerna	44
4.3 Cybersäkerhetsdirektivet	48
4.4 Motståndskraftsdirektivet	49
5. Förslagets verkningar	51
5.1 Allmänt.....	51
5.2 Ekonomiska verkningar.....	52
5.3 Verkningar för myndigheterna	52
5.4 Övriga samhällsliga verkningar.....	54
6. Ärendets beredning	54
Detaljmotivering	54
Landskapslag om cybersäkerhet och motståndskraft	54
Lagtext	97
L A N D S K A P S L A G om cybersäkerhet och motståndskraft.....	97

Allmän motivering

1. Inledning

Europaparlamentet och rådet antog den 14 december 2022 två nya EU-direktiv, Europaparlamentet och rådets direktiv (EU) 2022/2555 om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå i hela unionen, om ändring av förordning (EU) 910/2014 och direktiv (EU) 2018/1972 och om upphävande av direktiv (EU) 2016/1148 (cybersäkerhetsdirektivet), även kallat NIS 2-direktivet (efter engelskans *Network and Information Systems Directive*), och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2557 om kritiska entiteters motståndskraft och om upphävande av rådets direktiv 2008/114/EG (motståndskraftsdirektivet), även kallat CER-direktivet (efter engelskans *Critical Entities Resilience Directive*).

Cybersäkerhetsdirektivet ersätter det gamla cybersäkerhetsdirektivet från 2016. Cybersäkerhetsdirektivets syfte är att genom fastställande av åtgärder för att uppnå en hög gemensam cybersäkerhetsnivå inom unionen förbättra den inre marknadens funktion. Cybersäkerhetsdirektivet utvidgar tillämpningsområdet och kravställningen på berörda verksamhetsutövare och samarbetsformer i förhållande till det gamla cybersäkerhetsdirektivet.

Mostståndskraftsdirektivet är helt nytt och dess syfte är att bidra till säkerställandet av motståndskraften hos samhällskritiska verksamhetsutövare i fråga om ömsesidigt beroende tjänster, vilka är kritiska med tanke på samhällets funktionsförmåga samt upprätthålla samhällets ekonomiska funktioner.

Båda direktiven utgör minimidirektiv, med innebörden att den åländska lagstiftningen skulle kunna innehålla mer långtgående skyldigheter, vilket dock inte föreslås i detta lagförslag.

Landskapsregeringen föreslår att direktiven genomförs på Åland på miniminivån, genom omskrivningsmetoden, och föreslår att detta ska ske genom en allmän och gemensam lag, vilken tillvaratar de synergieffekter som överlappningen mellan direktivens tillämpningsområden medger.

Direktiverna föreskriver ett nationellt genomförande vilket påför utpekade myndigheter för tillsyn och andra särskilda roller ett större antal detaljerade uppgifter och skyldigheter. Regleringen av skyldigheterna för berörda offentliga och enskilda verksamhetsutövare inom de sektorer vilka faller inom regleringens tillämpningsområde är i sammanhanget mer sparsam och allmänt utformad.

De myndigheter vilka påförs särskilda roller förväntas i huvudsak att samarbeta nationellt såväl som internationellt med andra relevanta myndigheter, påförs detaljerade underrättelse- och informationsskyldigheter, bemyndigas att vidta tillsyn- och efterlevnadskontrollåtgärder och förväntas att på olika sätt stödja berörda verksamhetsutövares uppfyllnad av genomförandets kravställning.

Berörda verksamhetsutövare påförs i huvudsak skyldigheter att på egen hand eller av utpekad myndighet antingen klassificeras eller identifieras som en berörd verksamhetsutövare, till utpekad myndighet tillhandahålla relevant information i samband med detta, genomföra riskbedömningar, upprätta en plan och strategi i enlighet med riskbedömningen, erbjuda utbildning av personal, vidta ett strukturerat riskhanteringsarbete med vidtagande av relevanta riskhanteringsåtgärder och att rapportera om främst betydande incidenter till utpekade myndigheter.

2. Nuläge

2.1 Det gamla cybersäkerhetsdirektivet (NIS 1-direktivet)

2.1.1 Bakgrund och syfte

Den 6 juli 2016 antogs Europaparlamentet och rådets direktiv (EU) 2016/1148 om åtgärder för en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverks- och informationssystem i hela unionen (nedan kallat *det gamla cybersäkerhetsdirektivet*, även kallat NIS 1-direktivet).

Syftet med det gamla cybersäkerhetsdirektivet var att förbättra den inre marknadens funktion genom att skapa tillit och förtroende och att fastställa åtgärder för att uppnå en gemensam hög nivå på säkerhet i nätverks- och informationssystem inom unionen. Flera av åtgärderna syftar till att säkerställa kontinuiteten i de samhällsviktiga och digitala tjänster som omfattas av direktivet. Målet med det gamla cybersäkerhetsdirektivet var att förbättra cybersäkerhetsberedskapen på unionens territorium och införa rapporterings- skyldighet för väsentliga verksamhetsutövare (i det gamla såväl som i det nya direktivet benämnda som entiteter) i fråga om informationssäkerhetsincidenter.

2.1.2 Genomförandet på Åland

Ålands landskapsregering bedömde vid tiden för det gamla cybersäkerhetsdirektivets genomförande att frågan föll inom ramen för rikets lagstiftningsbehörighet över televäsendet, enligt 27 § 40 punkten självstyrelselag (ÅFS 1991:71) för Åland. I dag gör Ålands landskapsregering en annan bedömning, se närmare redogörelse av lagstiftningsbehörigheten avseende cybersäkerhetsdirektivet under avsnitt 4 nedan. Oavsett genomfördes aldrig det gamla cybersäkerhetsdirektivet på Åland och de berörda verksamhetsutövarna har hittills, i varierande grad, tillämpat rikets reglering i den sektors-specifika speciallagstiftningen.

2.1.3 Genomförandet i riket

Det gamla cybersäkerhetsdirektivet genomfördes i huvudsak i riket genom lagändringar i förevarande lagstiftning, se RP 192/2017 rd, vilka trädde i kraft den 9 maj 2018. Det stiftades därmed inte någon nationell, horisontell allmän lag om informations- och nätverkssäkerheten, utan det gamla cybersäkerhetsdirektivet genomfördes genom att skyldigheterna införlivats i den sektorsspecifika speciallagstiftningen. Övervakningen av att skyldigheterna kring informationssäkerheten fullgörs splittrades därmed mellan flera sektors-specifika myndigheter.

Genomförandebestämmelserna återfinns främst i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (FFS 917/2014) (nedan kallad *lagen om elektronisk kommunikation*), luftfartslagen (FFS 864/2014), spårtrafiklagen (FFS 1302/2018), lagen om fartygstrafikservice (FFS 623/2005), lagen om sjöfartsskydd på vissa fartyg och i hamnar som betjänar dem och om tillsyn över skyddet (FFS 485/2004), lagen om transportservice (FFS 320/2017), elmarknadslagen (FFS 588/2013), naturgasmarknadslagen (FFS 587/2017) och lagen om vattentjänster (FFS 119/2001).

I den sektorsspecifika lagstiftningen återfinns bestämmelser om de viktigaste tjänsteleverantörernas skyldighet att sörja för riskhanteringen i fråga om kommunikationsnät och informationssystem och att anmäla informationssäkerhetsincidenter till tillsynsmyndigheten och allmänheten.

Tillsynen har ordnats sektorsspecifikt, det vill säga sektorsspecifika tillsynsmyndigheter övervakar verksamhetsutövare inom respektive sektor. Riket utsåg Energimyndigheten, Transport- och kommunikationsverket, Finansinspektionen, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården

(Valvira) samt Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Savolax till tillsynsmyndigheter.

2.2 Cybersäkerhetsdirektivet (NIS 2-direktivet)

2.2.1 Bakgrund och syfte

Den 14 december 2022 antog Europaparlamentet och rådet cybersäkerhetsdirektivet. Det ersätter det gamla cybersäkerhetsdirektivet och skärper kraven på säkerhet i verksamhetsutövarers nätverks- och informationssystem och innehåller nya bestämmelser om ett mer långtgående samarbete inom unionen. Enligt artikel 1.1 är cybersäkerhetsdirektivets syfte att genom fastställande av åtgärder för att uppnå en hög gemensam cybersäkerhetsnivå inom unionen förbättra den inre marknadens funktion. Enligt artikel 5 är cybersäkerhetsdirektivet ett minimidirektiv, med innebörden att den åländska lagstiftningen skulle kunna innehålla mer långtgående skyldigheter.

Enligt skäl 3 har nätverks- och informationssystem utvecklats till ett centralt inslag i vardagslivet genom den snabba digitala omställningen och sammankopplingen av samhället. Denna utveckling har lett till en utvidgad hotbild och fört med sig nya utmaningar som kräver anpassade, samordnade och innovativa svarsåtgärder i alla medlemsstater. Incidenter, som blir allt fler och mer omfattande, sofistikerade och vanliga utgör ett allvarligt hot mot nätverks- och informationssystemens funktion. Därför kan sådana incidenter hindra utövandet av ekonomisk verksamhet på den inre marknaden, generera ekonomisk förlust, undergräva användarnas förtroende och orsaka allvarlig skada för unionens ekonomi och samhälle. Beredskap och ändamålsenlighet på cybersäkerhetsområdet är därför nu viktigare än någonsin för att den inre marknaden ska fungera väl. Cybersäkerhet är dessutom en viktig förutsättning för att många kritiska sektorer ska kunna tillgodogöra sig den digitala omställningen och fullt ut utnyttja digitaliseringens ekonomiska, sociala och hållbarhetsmässiga fördelar.

Enligt skäl 4 varierar de cybersäkerhetskrav som åläggs verksamhetsutövare som tillhandahåller tjänster eller utför verksamhet som är ekonomiskt betydelsefull avsevärt mellan medlemsstaterna avseende typen av krav och tillsynsmetod. Dessa skillnader medför extra kostnader och gör det svårt för verksamhetsutövarna att erbjuda varor och tjänster över gränserna. Krav som ställs av en medlemsstat och som skiljer sig från, eller till och med står i strid med, krav som ställs av en annan medlemsstat kan väsentligt påverka sådan gränsöverskridande verksamhet. Det är dessutom sannolikt att otillräckligt utformade eller genomförda cybersäkerhetskrav i en medlemsstat kommer att påverka cybersäkerhetsnivån i andra medlemsstater.

Enligt skäl 5 medför alla dessa skillnader en fragmentering av den inre marknaden, vilket kan ha en skadlig inverkan på dess funktion och påverkar tillhandahållandet av tjänster över gränserna samt nivån av cybermotståndskraft. Dessa skillnader kan också leda till att vissa medlemsstater har större sårbarhet för cyberhot, med potentiella spridningseffekter i hela unionen. Direktivets mål är att undanröja dessa stora skillnader mellan medlemsstaterna, särskilt genom att föreskriva minimiregler för ett fungerande samordnat regelverk, genom att fastställa mekanismer för effektivt samarbete mellan de ansvariga myndigheterna i varje medlemsstat, genom att uppdatera vilka sektorer och verksamheter som omfattas av skyldigheter och genom att föreskriva effektiva rättsmedel och efterlevnadskontrollåtgärder.

Enligt skäl 6 bör upphävandet av det gamla cybersäkerhetsdirektivet samtidigt leda till att tillämpningsområdet med avseende på olika sektorer utvidgas till en större del av ekonomin, så att den ger en omfattande täckning av sektorer och tjänster som är av avgörande betydelse för viktiga samhälleliga och ekonomiska verksamheter på den inre marknaden. I synnerhet syftar direktivet till att åtgärda bristerna i fråga om differentieringen mellan

leverantörer av samhällsviktiga tjänster och leverantörer av digitala tjänster, vilken har visat sig vara inaktuell eftersom den inte speglar den betydelse som dessa sektorer och tjänster har för samhälleliga och ekonomiska verksamheter på den inre marknaden.

2.2.2 Tillämpningsområde och förteckning

Enligt artikel 2.1 är direktivet tillämpligt på offentliga och enskilda verksamhetsutövare av den typ som avses i direktivets bilaga I eller II och vilka betecknas som medelstora företag enligt artikel 2 i bilagan till kommissionens rekommendation 2003/361/EG, eller överstiger de trösklar för medelstora företag som avses i 1 punkten i den artikeln, och vilka tillhandahåller sina tjänster eller bedriver sin verksamhet i unionen. Verksamhetsutövarna finns inom 18 sektorer som delas upp i högkritiska och andra kritiska sektorer, samt delsektorer och typer av verksamhetsutövare.

Enligt bilaga I utgör följande högkritiska sektorer:

1. Energi, med delsektorerna:
 - a) elektricitet,
 - b) fjärrvärme eller fjärrkyla,
 - c) olja,
 - d) gas och
 - e) vätgas.
2. Transporter, med delsektorerna:
 - a) lufttransport
 - b) järnvägstransport,
 - c) sjöfart och
 - d) vägtransport.
3. Bankverksamhet
4. Finansmarknadsinfrastruktur
5. Hälso- och sjukvårdssektorn
6. Dricksvatten
7. Avloppsvatten
8. Digital infrastruktur
9. Förvaltning av IKT-tjänster (mellan företag, IKT är en förkortning för informations- och kommunikationsteknik)
10. Offentlig förvaltning
11. Rymden

Enligt bilaga II utgör följande andra kritiska sektorer:

1. Post- och budtjänster
2. Avfallshantering
3. Tillverkning, produktion och distribution av kemikalier
4. Produktion, bearbetning och distribution av livsmedel
5. Tillverkning, med delsektorerna:
 - a) tillverkning av medicintekniska produkter och medicintekniska produkter för in vitro-diagnostik,
 - b) tillverkning av datorer, elektronikvaror och optik,
 - c) tillverkning av elapparatur,
 - d) tillverkning av övriga maskiner,
 - e) tillverkning av motorfordon, släpfordon och påhängsvagnar, och
 - f) tillverkning av andra transportmedel.
6. Digitala leverantörer
7. Forskning

Enligt artikel 2.1 är direktivet, oavsett verksamhetsutövarnas storlek, även tillämpligt på verksamhetsutövare av en typ som avses i bilaga I eller II i följande fall:

- a) Om tjänster tillhandahålls av:

- i) tillhandahållare av allmänna elektroniska kommunikationsnät eller av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster,
 - ii) tillhandahållare av betrodda tjänster, och
 - iii) registreringsenheter för toppdomäner och leverantörer av domännamnssystemtjänster.
- b) Om verksamhetsutövaren är den enda leverantören i en medlemsstat av en tjänst som är väsentlig för att upprätthålla kritisk eller samhällelig eller ekonomisk verksamhet.
 - c) Om en störning av den tjänst som verksamhetsutövaren tillhandahåller kan ha en betydande påverkan på skyddet för människors liv och hälsa, allmän säkerhet eller folkhälsa.
 - d) Om en störning av den tjänst som verksamhetsutövaren tillhandahåller kan medföra betydande systemrisker, särskilt för de sektorer där sådana störningar kan få gränsöverskridande konsekvenser.
 - e) Verksamhetsutövaren är kritisk på grund av sin särskilda betydelse på nationell eller regional nivå för en särskild sektor eller typ av tjänst, eller för andra sektorer i medlemsstaten som är beroende av denna verksamhetsutövare.
 - f) Om verksamhetsutövaren är en offentlig förvaltningsenhet:
 - i) på statlig nivå såsom de definieras av en medlemsstat i enlighet med nationell rätt, eller
 - ii) på regional nivå såsom de definieras av en medlemsstat i enlighet med nationell rätt, som enligt en riskbaserad bedömning tillhandahåller tjänster vars störning kan ha betydande effekt på kritisk samhällelig eller ekonomisk verksamhet.

Enligt artikel 2.3–4 är direktivet, oavsett verksamhetsutövarnas storlek, också tillämpligt på verksamhetsutövare som identifierats som kritiska verksamhetsutövare enligt motståndskraftdirektivet och på verksamhetsutövare som tillhandahåller domännamnsregistreringstjänster.

Enligt artikel 2.5 får medlemsstaterna föreskriva att direktivet även ska tillämpas på offentliga verksamhetsutövare på lokal nivå och utbildningsinstitut, särskilt om de utför kritisk forskningsverksamhet.

Enligt artikel 2.6 påverkar direktivet inte medlemsstaternas ansvar för att skydda nationell säkerhet och deras befogenhet att skydda andra väsentliga statliga funktioner, inbegripet att säkerställa statens territoriella integritet och upprätthålla lag och ordning.

Enligt artikel 2.7 är direktivet inte tillämpligt på offentliga verksamhetsutövare som bedriver verksamhet på områdena nationell säkerhet, allmän säkerhet, försvar eller brottsbekämpning, inbegripet förebyggande, utredning, upptäckt och lagföring av brott.

Enligt artikel 2.8 får medlemsstaterna undanta särskilda verksamhetsutövare som bedriver verksamhet på dessa områden, eller som uteslutande tillhandahåller tjänster till en offentlig verksamhetsutövare som bedriver verksamhet på dessa områden, från skyldigheterna rörande riskhantering och rapportering med avseende på sådan verksamhet eller sådana tjänster. I sådana fall ska inte heller tillsyns- och efterlevnadskontrollåtgärder tillämpas på denna specifika verksamhet eller dessa specifika tjänster. Om verksamhetsutövarna bedriver verksamhet uteslutande på områdena nationell säkerhet, allmän säkerhet, försvar eller brottsbekämpning får medlemsstaten besluta att befria dessa verksamhetsutövare också från skyldigheterna om registrering.

Enligt artikel 4 föreskrivs att, om det i sektorsspecifika unionsrättsakter föreskrivs att verksamhetsutövare ska anta riskhanteringsåtgärder för cybersäkerhet eller underrätta om betydande incidenter, och dessa krav har minst samma verkan, ska de relevanta bestämmelserna i cybersäkerhetsdirektivet inte tillämpas på sådana verksamhetsutövare.

Enligt artikel 3 ska verksamhetsutövare som omfattas av direktivet delas upp i väsentliga och viktiga verksamhetsutövare. Enligt artikel 3.1 ska följande verksamhetsutövare vara väsentliga:

- a) Verksamhetsutövare av en typ som avses i bilaga I och som överstiger trösklarna för medelstora företag.
- b) Kvalificerade tillhandahållare av betrodda tjänster och registreringsenheter för toppdomäner samt leverantörer av DNS-tjänster, oavsett storlek.
- c) Tillhandahållare av allmänna elektroniska kommunikationsnät eller allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster som betraktas som medelstora företag.
- d) Offentliga verksamhetsutövare på statlig nivå.
- e) Alla andra verksamhetsutövare av en typ som avses i bilaga I eller II som av en medlemsstat identifierats som väsentliga i enlighet med artikel 2.2 b–e.
- f) Verksamhetsutövare som identifierats som kritiska verksamhetsutövare enligt motståndskraftdirektivet.
- g) Verksamhetsutövare som medlemsstaterna före den 16 januari 2023 har identifierat som leverantörer av samhällsviktiga tjänster enligt det gamla cybersäkerhetsdirektivet, om så föreskrivs av medlemsstaten.

Enligt artikel 3.2 ska alla verksamhetsutövare av en typ som avses i bilaga I eller II och som inte är väsentliga betraktas som viktiga verksamhetsutövare. Detta inkluderar verksamhetsutövare som en medlemsstat har identifierat som viktiga i enlighet med artikel 2.2 b–e.

Enligt artikel 3.3 ska medlemsstaterna senast den 17 april 2025 upprätta en förteckning över väsentliga och viktiga verksamhetsutövare samt verksamhetsutövare som tillhandahåller domännamnsregistreringstjänster. Medlemsstaterna ska regelbundet och minst vartannat år se över förteckningen och när det är lämpligt att uppdatera den. Medlemsstaterna får inrätta nationella mekanismer som gör det möjligt för verksamhetsutövarna att registrera sig själva.

Enligt artikel 3.5 ska medlemsstaternas behöriga myndigheter, senast den 17 april 2025 och därefter vartannat år, underrätta kommissionen och samarbetsgruppen om antalet väsentliga och viktiga verksamhetsutövare för varje sektor och delsektor och lämna relevant information om väsentliga och viktiga verksamhetsutövare som har identifierats, oavsett storlek.

2.2.3. Behörig myndighet och gemensam kontaktpunkt

Enligt artikel 8.1 ska varje medlemsstat utse en eller flera behöriga myndigheter med ansvar för cybersäkerhet och tillsyn. Enligt artikel 8.2 ska de behöriga myndigheterna övervaka genomförandet av direktivet på nationell nivå.

Enligt artikel 8.3 ska varje medlemsstat också utse en gemensam kontaktpunkt. Enligt artikel 8.4 ska den gemensamma kontaktpunkten utöva en sambandsfunktion som säkerställer ett gränsöverskridande samarbete mellan medlemsstatens myndigheter och myndigheter i andra medlemsstater och, när det är lämpligt, kommissionen och Europeiska unionens cybersäkerhetsbyrå (*Enisa*), samt säkerställa ett sektorsövergripande samarbete med andra behöriga myndigheter i medlemsstaten.

Enligt artikel 8.5 ska medlemsstaterna säkerställa att deras behöriga myndigheter och gemensamma kontaktpunkter har tillräckliga resurser för att på ett ändamålsenligt och effektivt sätt utföra de uppgifter de tilldelas och därigenom uppnå målen med direktivet.

2.2.4 *Cyberkrishanteringsmyndighet och samordnande cyberkrishanteringsmyndighet*

Enligt artikel 9.1 ska varje medlemsstat utse en eller flera behöriga myndigheter med ansvar för hanteringen av storskaliga cybersäkerhetsincidenter och kriser, det vill säga cyberkrishanteringsmyndigheter. Enligt artikel 9.2 ska en medlemsstat, om den utser mer än en cyberkrishanteringsmyndighet, tydligt ange vilken av dessa myndigheter som ska samordna hanteringen av storskaliga cybersäkerhetsincidenter och kriser. Enligt artikel 9.4 ska medlemsstaten även anta en nationell plan för hanteringen av storskaliga cybersäkerhetsincidenter och kriser där mål och villkor för hanteringen av sådana incidenter och kriser fastställs, med särskilt innehåll enligt punkterna a–f.

2.2.5 *Enhet för hantering av it-säkerhetsincidenter (CSIRT-enhet) och samordnande enhet för hantering av it-säkerhetsincidenter*

Enligt artikel 10.1 ska varje medlemsstat utse en eller flera enheter för hantering av it-säkerhetsincidenter, även förkortad som CSIRT-enhet (efter engelskans *Computer Security Incident Response Team*). Enligt artikel 12.1 ska varje medlemsstat, om den har utsett fler än en enhet för hantering av it-säkerhetsincidenter, utse en till samordnare för den samordnade delgivningen av informationen om sårbarheter och den ska fungera som betrodd mellanhand och vid behov underlätta interaktionen mellan den som rapporterar en sårbarhet och tillverkaren eller leverantören av de potentiellt sårbara produkterna eller tjänsterna. I artiklarna 10.4–5 och 11 uppställs uttryckliga krav som enheten för hantering av it-säkerhetsincidenter ska uppfylla och uppgifter som den ska utföra. Enligt artiklarna 10.2–3 och 11.2 ska medlemsstaterna säkerställa att deras enhet för hantering av it-säkerhetsincidenter har nödvändig kapacitet för att utföra dessa uppgifter och att tillräckliga resurser anslås för att säkerställa en tillräcklig personalstyrka för att göra det möjligt för enheter för hantering av it-säkerhetsincidenter att utveckla sin tekniska kapacitet.

2.2.6 *Samarbete på nationell nivå*

Enligt artikel 13.1 ska den behöriga myndigheten, den gemensamma kontaktpunkten och enheten för hantering av it-säkerhetsincidenter i en medlemsstat, om de är separata, samarbeta när det gäller fullgörandet av skyldigheterna enligt direktivet. Enligt artikel 13.2 ska medlemsstaterna säkerställa att antingen enheten för hantering av it-säkerhetsincidenter eller den behöriga myndigheten tar emot underrättelser om incidenter, cyberhot och tillbud som lämnas enligt direktivet. Enligt artikel 13.3 ska den gemensamma kontaktpunkten informeras om de underrättelser som lämnas in. Enligt artikel 13.4–5 ska medlemsstaterna också säkerställa att den behöriga myndigheten, enheten för hantering av it-säkerhetsincidenter och den gemensamma kontaktpunkten samarbetar med bland annat brottsbekämpande myndigheter, dataskyddsmyndigheter och behöriga myndigheter enligt andra sektorsspecifika unionsrättsakter.

2.2.7 *Samarbetsgrupp för strategiskt samarbete och informationsutbyte*

Genom det gamla cybersäkerhetsdirektivet inrättades en samarbetsgrupp för att stödja och underlätta strategiskt samarbete och utbyte av information mellan medlemsstaterna och skapa förtroende och tillit.

Enligt cybersäkerhetsdirektivets artikel 14 utökas samarbetsgruppen genom att fler aktörer ges möjlighet att delta i samarbetsgruppen, som dessutom tilldelas fler uppgifter, vilka återges artikel 14.4.

2.2.8 CSIRT-nätverk

Genom det gamla cybersäkerhetsdirektivet inrättades ett nätverk för nationella enheter för hantering av it-säkerhetsincidenter att bidra till utvecklingen av förtroende och tillit och för att främja ett snabbt och ändamålsenligt operativt samarbete i unionen.

Enligt artikel 15 i cybersäkerhetsdirektivet ska nätverket ska i princip fortsätta att fungera på samma sätt, men får en del nya uppgifter, till exempel att samarbeta och utbyta information med säkerhetscentrum, även förkortad som SOC (efter engelskans *Security Operations Centre*), på regional och unionsnivå.

2.2.9 Det europeiska kontaktnätverket för cyberkriser (EU-CyCLONe)

Enligt artikel 16 inrättas det europeiska kontaktnätverket för cyberkriser, även förkortat som EU-CyCLONe (efter engelskans *European Cyber Crisis Liaison Organisation Network*), för att stödja en samordnad hantering av storskaliga cybersäkerhetsincidenter och kriser och att säkerställa ett regelbundet utbyte av relevant information mellan medlemsstaterna och unionens institutioner, organ och byråer. Enligt artikel 6.7 definieras storskalig cybersäkerhetsincident i direktivet som en incident som orsakar störningar som är så omfattande att den berörda medlemsstaten inte kan hantera den eller som har en betydande påverkan på minst två medlemsstater.

Enligt artikel 16.2 ska EU-CyCLONe bestå av företrädare för medlemsstaternas cyberkrisermyndigheter och i vissa fall kommissionen. Enligt artikel 16.3 ska EU-CyCLONe bland annat öka beredskapen för hantering av storskaliga cybersäkerhetsincidenter och kriser samt samordna hanteringen och ge stöd till beslutsfattande på politisk nivå i samband med sådana incidenter och kriser.

2.2.10 Styrning

Enligt artikel 20.1 ska medlemsstaterna säkerställa att väsentliga och viktiga verksamhetsutövers ledningsorgan godkänner de riskhanteringsåtgärder för cybersäkerhet som verksamhetsutövaren vidtar för att följa artikel 21, övervakar genomförandet av dem och kan ställas till svars för överträdelser av den artikeln. Enligt artikel 20.2 ska medlemsstaterna också säkerställa att medlemmar i ledningsorganen är skyldiga att genomgå utbildning, och ska uppmuntra verksamhetsutövare att regelbundet erbjuda liknande utbildning till sina anställda för att de ska få tillräckligt med kunskap och kompetens för att kunna identifiera risker och bedöma riskhanteringspraxis för cybersäkerhet och deras inverkan på verksamhetsutövarens tjänster.

2.2.11 Riskhanteringsåtgärder för cybersäkerhet

Enligt artikel 21.1 ska medlemsstaterna säkerställa att de väsentliga och viktiga verksamhetsutövare som beskrivits i förteckningen ovan vidtar lämpliga och proportionella tekniska, driftsrelaterade och organisatoriska åtgärder för att hantera risker som hotar säkerheten i nätverks- och informationssystem som de använder för sin verksamhet eller för att tillhandahålla sina tjänster. Åtgärderna ska också vidtas för att förhindra eller minimera incidenters påverkan på mottagarna av deras tjänster och på andra tjänster. Åtgärderna ska säkerställa en nivå på säkerheten i nätverks- och informationssystem som är lämplig i förhållande till den föreliggande risken.

Enligt artikel 21.2 ska åtgärderna baseras på en allriskansats som syftar till att skydda verksamhetsutövarens nätverks- och informationssystem och dessa systems fysiska miljö från incidenter och minst inbegripa:

- a) strategier för riskanalys och informationssystemens säkerhet,
- b) incidenthantering,

- c) driftskontinuitet,
- d) säkerhet i leveranskedjan,
- e) säkerhet vid förvärv, utveckling och underhåll av nätverks- och informationssystem,
- f) strategier och förfaranden för att bedöma effektiviteten i riskhanteringsåtgärderna för cybersäkerhet,
- g) grundläggande praxis för cyberhygien och utbildning i cybersäkerhet,
- h) strategier och förfaranden för användning av kryptografi,
- i) personalsäkerhet, strategier för åtkomstkontroll och tillgångsförvaltning, och
- j) användning av, när så är lämpligt, lösningar för multifaktors-autentisering eller kontinuerlig autentisering, säkrade röst-, video- och textkommunikationer och säkrade nödkommunikationssystem.

Enligt artikel 21.3 ska medlemsstaterna säkerställa att verksamhetsutövare beaktar de sårbarheter som är specifika för varje direktleverantör och tjänsteleverantör och den övergripande kvaliteten på deras leverantörers och tjänsteleverantörers produkter och cybersäkerhetspraxis. Medlemsstaterna ska också säkerställa att verksamhetsutövare är skyldiga att beakta resultatet av de samordnade säkerhetsriskbedömningar av kritiska leveranskedjor som utförs i enlighet med direktivet.

Enligt artikel 21.5 ska kommissionen, senast den 17 oktober 2024, anta genomförandeakter för att fastställa de tekniska och metodologiska specifikationerna för åtgärderna ovan när det gäller vissa verksamhetsutövare. Kommissionen får även anta genomförandeakter för att fastställa tekniska och metodologiska krav samt, vid behov, sektorsspecifika krav med avseende på andra verksamhetsutövare.

2.2.12 Rapporteringsskyldigheter

Enligt artikel 23.1 ska varje medlemsstat säkerställa att väsentliga och viktiga verksamhetsutövare utan onödigt dröjsmål underrättar sin enhet för hantering av it-säkerhetsincidenter eller behöriga myndighet om alla incidenter som har en betydande inverkan på tillhandahållandet av deras tjänster, det vill säga en betydande incident. Enligt artikel 23.3 ska en incident anses vara betydande om den har orsakat eller kan orsaka allvarliga driftstörningar för tjänsterna, ekonomiska förluster för den berörda verksamhetsutövaren eller har påverkat eller kan påverka andra fysiska eller juridiska personer genom att vålla betydande materiell eller immateriell skada.

Enligt artikel 23.4 ska verksamhetsutövaren lämna följande till enheten för hantering av it-säkerhetsincidenter eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten, följande:

- a) Utan onödigt dröjsmål och under alla omständigheter inom 24 timmar efter att ha fått kännedom om den betydande incidenten, en tidig varning som i tillämpliga fall ska ange om den betydande incidenten misstänks ha orsakats av olagliga eller avsiktligt skadliga handlingar eller kan ha gränsöverskridande verkningar.
- b) Utan onödigt dröjsmål och under alla omständigheter inom 72 timmar efter att ha fått kännedom om den betydande incidenten, en incidentanmälan som, i tillämpliga fall, ska uppdatera den information som avses i led a och ange en inledande bedömning av den betydande incidenten, dess allvarlighetsgrad och konsekvenser samt, i förekommande fall, angreppsindikatorer.
- c) På begäran av en enhet för hantering av it-säkerhetsincidenter eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten, en delrapport om relevanta statusuppdateringar.

- d) Senast en månad efter inlämningen av den incidentanmälan som avses i led b, en slutrapport som ska innehålla följande:
 - i) En detaljerad beskrivning av incidenten, inbegripet dess allvarlighetsgrad och konsekvenser.
 - ii) Den typ av hot eller grundorsak som sannolikt har utlöst incidenten.
 - iii) Tillämpade och pågående begränsande åtgärder.
 - iv) I tillämpliga fall, incidentens gränsöverskridande verkningar.
- e) I händelse av en pågående incident vid tidpunkten för inlämnandet av den slutrapport som avses i led d ska medlemsstaterna säkerställa att de berörda verksamhetsutövarna tillhandahåller en lägesrapport vid den tidpunkten och en slutrapport inom en månad efter det att de hanterat incidenten.

Enligt artikel 23.5 ska enheten för hantering av it-säkerhetsincidenter eller den behöriga myndigheten utan onödigt dröjsmål och om möjligt inom 24 timmar från mottagandet av en tidig varning lämna ett svar till den rapporterande verksamhetsutövaren, inbegripet initial återkoppling om incidenten och, på verksamhetsutövarens begäran, vägledning eller operativa råd om genomförandet av möjliga begränsande åtgärder. Enheten för hantering av it-säkerhetsincidenter ska tillhandahålla ytterligare tekniskt stöd om den berörda verksamhetsutövaren begär det. Om incidenten misstänks vara av brottslig art ska enheten för hantering av it-säkerhetsincidenter eller den behöriga myndigheten också tillhandahålla vägledning om rapportering av incidenten till de brottsbekämpande myndigheterna.

Enligt artikel 23.6 ska enheten för hantering av it-säkerhetsincidenter, den behöriga myndigheten eller den gemensamma kontaktpunkten, när så är lämpligt, och särskilt om incidenten berör två eller flera medlemsstater, utan dröjsmål informera andra berörda medlemsstater och Enisa om incidenten. Vid en sådan underrättelse ska verksamhetsutövarens säkerhets- och affärsintressen samt informationens konfidentialitet bevaras, i enlighet med unionsrätten eller nationell rätt.

Enligt artikel 23.8 ska den gemensamma kontaktpunkten, på begäran av enheten för hantering av it-säkerhetsincidenter eller den behöriga myndigheten, vidarebefordra incidentrapporter till de gemensamma kontaktpunkterna i andra berörda medlemsstater. Enligt artikel 23.9 ska den gemensamma kontaktpunkten, var tredje månad, lämna en sammanfattande rapport till Enisa med anonymiserade och aggregerade uppgifter om betydande incidenter, incidenter, cyberhot och tillbud som rapporterats enligt direktivet.

Enligt artikel 23.10 ska enheten för hantering av it-säkerhetsincidenter eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten förse de behöriga myndigheterna enligt motståndskraftdirektivet med information om rapportering som gjorts av verksamhetsutövare som identifierats som kritiska i enlighet med det direktivet.

Enligt artikel 23.11 får kommissionen anta genomförandeakter som närmare anger typen av information i och formatet och förfarandet för underrättelser som lämnas enligt direktivet. Senast den 17 oktober 2024 ska kommissionen, med avseende på vissa verksamhetsutövare anta genomförandeakter som närmare anger i vilka fall en incident ska anses vara betydande enligt direktivet. Kommissionen får även anta sådana genomförandeakter med avseende på andra väsentliga och viktiga verksamhetsutövare.

2.2.13 Cybersäkerhetscertifiering och standardisering

Enligt artikel 24.1 får medlemsstaterna ålägga väsentliga och viktiga verksamhetsutövare att använda särskilda IKT-produkter, IKT-tjänster och IKT-processer, som har utvecklats av den väsentliga eller viktiga verksamhetsutövaren eller upphandlats från tredje parter, som är certifierade enligt

europiska ordningar för cybersäkerhetscertifiering som antagits i enlighet med cybersäkerhetsakten. Medlemsstaterna ska dessutom uppmuntra väsentliga och viktiga verksamhetsutövare att använda kvalificerade betrodda tjänster.

Enligt artikel 24.2 får kommissionen anta delegerade akter som anger vilka kategorier av väsentliga eller viktiga verksamhetsutövare som ska vara skyldiga att använda vissa certifierade IKT-produkter, IKT-tjänster och IKT-processer eller erhålla ett certifikat enligt en ordning för cybersäkerhetscertifiering som har antagits enligt cybersäkerhetsakten.

Enligt artikel 25.1 ska medlemsstaterna, utan att föreskriva eller gynna användning av viss typ av teknik, uppmuntra användningen av europeiska och internationella standarder och tekniska specifikationer av relevans för säkerheten i nätverks- och informationssystem.

2.2.14 Arrangemang för informationsutbyte om cybersäkerhet

Enligt artikel 29.1 ska medlemsstaterna säkerställa att det är möjligt för verksamhetsutövare att på frivillig basis utbyta relevant information om cybersäkerhet om sådant informationsutbyte syftar till att förebygga, upptäcka, reagera på eller återhämta sig från incidenter, begränsa deras inverkan eller höja cybersäkerhetsnivån. Enligt artikel 29.2 ska medlemsstaterna säkerställa att informationsutbytet sker inom grupper av väsentliga och viktiga verksamhetsutövare, och i relevanta fall, deras leverantörer och tjänsteleverantörer, vilket får ske med hjälp av arrangemang för informationsutbyte om cybersäkerhet. Enligt artikel 29.3 ska medlemsstaterna underlätta inrättandet av sådana arrangemang för informationsutbyte som avses i punkten 2. Enligt artikel 29.4 ska medlemsstaterna också säkerställa att väsentliga och viktiga verksamhetsutövare underrättar den behöriga myndigheten om sitt deltagande i sådana arrangemang.

2.2.15 Tillsyn och efterlevnadskontroll

Enligt artikel 31.1 ska medlemsstaterna säkerställa att deras behöriga myndighet på ett ändamålsenligt sätt övervakar och vidtar de åtgärder som krävs för att säkerställa att direktivet efterlevs. Enligt artikel 31.2 får medlemsstaterna tillåta sin behöriga myndighet att prioritera sin tillsyn utifrån en riskbaserad metod. Enligt artikel 31.3 ska den behöriga myndigheten ha ett nära samarbete med tillsynsmyndigheten för dataskyddsförordningen när de behandlar incidenter som medför personuppgiftsincidenter.

Tillsyn och efterlevnadskontroller av väsentliga verksamhetsutövare

Enligt artikel 32.1 ska medlemsstaterna säkerställa att de tillsyns- eller efterlevnadskontroller som åläggs väsentliga verksamhetsutövare är effektiva, proportionella och avskräckande, med beaktande av omständigheterna i varje enskilt fall. Enligt artikel 32.2 ska medlemsstaterna säkerställa att den behöriga myndigheten, när den utövar sina tillsynsuppgifter, har befogenhet att åtminstone underställa dessa verksamhetsutövare:

- a) inspektioner på plats och distansbaserad tillsyn,
- b) regelbundna och riktade säkerhetsrevisioner,
- c) ad hoc-revisioner,
- d) säkerhetsskanningar,
- e) begäranden om sådan information som behövs för att bedöma de riskhanteringsåtgärder för cybersäkerhet som antagits av verksamhetsutövaren,
- f) begäranden om tillgång till uppgifter, handlingar och information som behövs för att de ska kunna utföra sina tillsynsuppgifter, och
- g) begäranden om bevis på genomförandet av cybersäkerhetsstrategier.

Kostnaderna för riktade säkerhetsrevisioner som utförs av ett oberoende organ ska betalas av verksamhetsutövaren, om inte den behöriga myndigheten beslutar något annat.

Enligt artikel 32.4 ska medlemsstaterna vidare säkerställa att behöriga myndigheter, när de utövar efterlevnadskontroll, åtminstone har befogenhet att:

- a) utfärda varningar,
- b) anta bindande instruktioner,
- c) ålägga de berörda verksamhetsutövarna att upphöra med och att avstå från att upprepa beteenden som utgör en överträdelse av direktivet,
- d) ålägga de berörda verksamhetsutövarna att säkerställa riskhanteringsåtgärder och incidentrapportering överensstämmer med direktivet,
- e) ålägga de berörda verksamhetsutövarna att informera de fysiska eller juridiska personer till vilka de tillhandahåller tjänster eller utför verksamheter som potentiellt kan beröras av ett betydande cyberhot om hotets karaktär och om eventuella skyddsåtgärder eller avhjälpanande åtgärder som dessa kan vidta som svar på hotet,
- f) ålägga de berörda verksamhetsutövarna att genomföra rekommendationer som lämnats till följd av en säkerhetsrevision,
- g) utse en övervakningsansvarig för att övervaka att verksamhetsutövaren efterlever skyldigheter om riskhanteringsåtgärder och incidentrapportering,
- h) ålägga de berörda verksamhetsutövarna att offentliggöra aspekter av överträdelser av direktivet, och
- i) påföra eller begära att relevanta organ eller domstolar i enlighet med nationell rätt påför administrativa sanktionsavgifter.

Enligt artikel 32.5 ska medlemsstaterna, om efterlevnadskontrollåtgärderna är ineffektiva, säkerställa att den behöriga myndigheten har befogenhet att fastställa en tidsfrist inom vilken en väsentlig verksamhetsutövare ska vidta nödvändiga åtgärder för att avhjälpa bristerna. Om de begärda åtgärderna inte vidtas inom den fastställda tidsfristen ska medlemsstaterna säkerställa att den behöriga myndigheten har befogenhet att:

- a) tillfälligt upphäva eller begära att ett certifierings- eller auktorisationsorgan, eller en domstol, i enlighet med nationell rätt, tillfälligt upphäver en certifiering eller auktorisation för en del av eller alla relevanta tjänster som tillhandahålls eller verksamheter som utövas av verksamhetsutövaren, och
- b) begära att relevanta organ eller domstolar, i enlighet med nationell rätt, inför ett tillfälligt förbud för varje fysisk person som på nivån verkställande direktör eller juridiskt ombud har ledningsansvar i verksamhetsutövaren att utöva ledningsfunktioner.

Tillfälliga upphävanden och förbud är inte tillämpliga på offentliga verksamhetsutövare som omfattas av direktivet.

Enligt artikel 32.6 ska medlemsstaterna säkerställa att varje fysisk person som ansvarar för eller agerar som juridiskt ombud för en verksamhetsutövare har befogenhet att säkerställa att verksamhetsutövaren efterlever direktivet. Medlemsstaterna ska också säkerställa att dessa fysiska personer kan hållas ansvariga för överträdelser av sitt uppdrag att säkerställa att direktivet efterlevs. När det gäller offentliga verksamhetsutövare påverkar detta inte nationell rätt avseende det ansvar som åligger statligt anställda och valda eller utnämnda tjänstepersoner.

Enligt artikel 32.9 ska medlemsstaterna säkerställa att deras behöriga myndigheter informerar relevanta behöriga myndigheter enligt motståndskraftsdirektivet när de utövar sina befogenheter med avseende på tillsyn och

efterlevnadskontroll mot en verksamhetsutövare som identifierats som en kritisk verksamhetsutövare enligt det direktivet.

Tillsyn och efterlevnadskontroller av viktiga verksamhetsutövare

Enligt artikel 33.1 ska medlemsstaterna, när de får bevis, indikationer på eller information, om att en viktig verksamhetsutövare påstås underlåta att fullgöra direktivet, säkerställa att den behöriga myndigheten vid behov vidtar åtgärder i form av tillsynsåtgärder i efterhand. Medlemsstaterna ska säkerställa att dessa åtgärder är effektiva, proportionella och avskräckande, med beaktande av omständigheterna i varje enskilt fall.

Enligt artikel 33.2 ska medlemsstaterna säkerställa att den behöriga myndigheten, när den utövar sina tillsynsuppgifter avseende viktiga verksamhetsutövare, har i princip samma befogenheter som de har gällande väsentliga verksamhetsutövare, med skillnaden att tillsyn ska ske i efterhand.

Enligt artikel 33.4 ska medlemsstaterna också säkerställa att den behöriga myndigheten har i stora delar samma befogenheter när det gäller efterlevnadskontroll som den har gällande väsentliga verksamhetsutövare. Dock återfinns inte bestämmelsen om den för väsentliga verksamhetsutövare motsvarande möjligheten att utse en övervakningsansvarig när det gäller viktiga verksamhetsutövare, eller om att upphäva certifiering eller auktorisation eller införa förbud för personer att utöva ledningsansvar.

2.2.16 Sanktioner

Enligt artikel 34.1 ska medlemsstaterna fastställa regler om administrativa sanktionsavgifter för överträdelse av det nationella genomförandet, vilka ska vara effektiva proportionella och avskräckande, med beaktande av omständigheterna i varje enskilt fall.

Enligt artikel 34.4 ska medlemsstaterna säkerställa att väsentliga verksamhetsutövare som överträder artikel 21 eller 23 påförs administrativa sanktionsavgifter på högst 10 000 000 euro eller högst 2 procent av den totala globala årsomsättningen under det föregående räkenskapsåret för det företag som den väsentliga verksamhetsutövaren tillhör, beroende på vilken siffra som är högst.

Enligt artikel 34.5 ska medlemsstaterna säkerställa att viktiga verksamhetsutövare som överträder artikel 21 eller 23 påförs administrativa sanktionsavgifter på högst 7 000 000 euro eller högst 1,4 procent av den totala globala årsomsättningen under det föregående räkenskapsåret för det företag som den viktiga verksamhetsutövaren tillhör, beroende på vilken siffra som är högst.

Enligt artikel 34.6 får medlemsstaterna föreskriva befogenhet att förelägga viten för att tvinga en verksamhetsutövare att upphöra med en överträdelse av direktivet.

Enligt artikel 34.7 får medlemsstaterna också fastställa regler för huruvida och i vilken utsträckning administrativa sanktionsavgifter kan påföras offentliga verksamhetsutövare.

2.3 Direktivet om kritisk infrastruktur

2.3.1 Bakgrund och syfte

Den 8 december 2008 antogs Rådets direktiv (EG) 2008/114 om identifiering av, och klassificering som, europeisk kritisk infrastruktur och bedömningen av behovet att stärka skyddet av denna (nedan kallat *direktivet om kritisk infrastruktur*).

Syftet med direktivet om kritisk infrastruktur var att fastställa ett förfarande för identifiering av, och klassificering som, europeisk kritisk

infrastruktur och en gemensam metod för bedömning av behovet att stärka skyddet av sådan infrastruktur för att bidra till att skydda människor.

I direktivet föreskrivs ett förfarande för att klassificera infrastruktur i energi- och transportsektorerna som europeisk kritisk infrastruktur, vars driftstörning eller förstörelse skulle få betydande gränsöverskridande konsekvenser i minst två medlemsstater. Direktivet var uteslutande inriktat på skyddet av sådan infrastruktur och vid den utvärdering som gjordes 2019 konstaterades dock att skyddsåtgärder som enbart gäller enskilda tillgångar inte är tillräckliga för att förhindra alla störningar från att uppstå, på grund av den alltmer sammankopplade och gränsöverskridande karaktären hos den verksamhet vilken bedrivs med kritisk infrastruktur.

2.3.2 Genomförandet på Åland

Landskapsregeringen bedömde vid tiden för direktivet om kritisk infrastruktur genomförande att frågan föll inom ramen för rikets lagstiftningsbehörighet över beredskapen inför undantagsförhållanden, enligt 27 § 34 punkten självstyrelselagen, och landskapets behörighet, enligt 18 § 21 punkten gällande vägar, kanaler, vägtrafik, spårbunden trafik, båttrafik samt farleder för den lokala sjötrafiken. I dag gör Ålands landskapsregering en annan bedömning, se närmare redogörelse av lagstiftningsbehörigheten avseende motståndskraftdirektivet under avsnitt 4 nedan. Oavsett genomfördes aldrig direktivet om kritisk infrastruktur på Åland. De berörda verksamhetsutövarna har hittills, i varierande grad och till följd av rikets lagstiftningsbehörighet över verksamhetsområdet eller blankettlagstiftning, tillämpat rikets reglering i den sektorsspecifika speciallagstiftningen.

2.3.3 Genomförandet i riket

Direktiv (EG) 2008/114 genomfördes i huvudsak i riket genom lagändringar i förevarande sektorspecifik lagstiftning. Det stiftades därmed inte någon nationell, horisontell allmän lag, vari direktivets bestämmelser genomfördes, utan det genomfördes genom att skyldigheterna införlivades i den talrika sektorspecifika speciallagstiftningen. Tillsynen över av att skyldigheterna enligt genomförandet efterföljdes utfördelades därmed på flera olika sektorspecifika myndigheter.

2.4 Motståndskraftdirektivet (CER-direktivet)

2.4.1 Bakgrund och syfte

Den 14 december 2022 antog Europaparlamentet och rådet motståndskraftdirektivet. Enligt artikel 1.1 är motståndskraftdirektivets syfte att säkerställa att tjänster som är nödvändiga för att upprätthålla viktiga samhällsfunktioner eller central ekonomisk verksamhet tillhandahålls på ett obehindrat sätt på den inre marknaden, att stärka kritiska verksamhetsutövarers motståndskraft och att uppnå en hög grad av motståndskraft för kritiska verksamhetsutövare, för att säkerställa tillhandahållande av samhällsviktiga tjänster i unionen och förbättra den inre marknads funktionssätt.

Enligt artikel 3 utgör motståndskraftdirektivet ett minimidirektiv, med innebörden att den åländska lagstiftningen skulle kunna innehålla mer långtgående skyldigheter.

Enligt skäl 1 spelar kritiska verksamhetsutövare, som tillhandahållare av samhällsviktiga tjänster, en oumbärlig roll när det gäller att upprätthålla viktiga samhällsfunktioner eller central ekonomisk verksamhet på den inre marknaden, i en unionsekonomi som i allt högre grad kännetecknas av ömsesidigt beroende. Det är därför mycket viktigt att det inrättas en unionsram som syftar dels till att stärka kritiska verksamhetsutövarers motståndskraft på den inre marknaden, genom att fastställa harmoniserade minimiregler, dels

till att bistå verksamhetsutövarna genom enhetligt och särskilt stöd och tillsynsåtgärder.

Enligt skäl 2 är de skyddsåtgärder som enbart gäller enskilda tillgångar inom infrastruktur inte tillräckliga för att förhindra alla störningar från att uppstå, på grund av den alltmer sammankopplade och gränsöverskridande karaktären hos den verksamhet som bedrivs med kritisk infrastruktur. Därför är det nödvändigt att ändra ansatsen i riktning mot att säkerställa att risker redovisas bättre, att bättre definiera och skapa enhetlighet i rollen och uppgifterna för kritiska verksamhetsutövare i egenskap av tillhandahållare av tjänster som är nödvändiga för att den inre marknaden ska kunna fungera, och att unionsregler antas för att stärka kritiska verksamhetsutövares motståndskraft. Kritiska verksamhetsutövare bör kunna öka sin förmåga att förebygga, skydda mot, reagera på, stå emot, begränsa, absorbera, anpassa sig till och återhämta sig från incidenter som kan störa tillhandahållandet av samhällsviktiga tjänster.

Enligt skäl 3 bör, samtidigt som ett antal åtgärder på unionsnivå, såsom det europeiska programmet för skydd av kritisk infrastruktur, och nationell nivå syftar till att stödja skyddet av kritisk infrastruktur i unionen, mer göras för att de verksamhetsutövare som driver sådan infrastruktur ska vara bättre rustade att hantera de risker för deras verksamhet som kan leda till störningar i tillhandahållandet av samhällsviktiga tjänster. Mer bör också göras för att bättre rusta sådana verksamhetsutövare eftersom det finns en dynamisk hotbild, som inbegriper framväxande hybrid- och terroristhot, och ett ökande ömsesidigt beroende mellan infrastruktur och sektorer. Dessutom finns det en ökad fysisk risk på grund av naturkatastrofer och klimatförändringen, som leder till att extrema väderhändelser blir allt vanligare och mer omfattande och medför långsiktiga förändringar i genomsnittliga klimatförhållanden som kan minska kapaciteten, effektiviteten och livslängden för vissa typer av infrastruktur om det inte vidtas klimatanpassningsåtgärder. Den inre marknaden kännetecknas dessutom av fragmentering när det gäller identifiering av kritiska verksamhetsutövare, eftersom relevanta sektorer och kategorier av verksamhetsutövare inte erkänns på ett enhetligt sätt som kritiska i alla medlemsstater. Direktivet bör därför åstadkomma en solid harmoniseringsnivå när det gäller de sektorer och kategorier av verksamhetsutövare som omfattas av dess tillämpningsområde.

Enligt skäl 4 är vissa sektorer inom ekonomin, exempelvis energi- och transportsektorerna, redan reglerade genom sektorsspecifika unionsrättsakter, men dessa rättsakter innehåller bestämmelser som endast rör vissa aspekter av motståndskraften hos verksamhetsutövare som är verksamma inom de sektorerna. För att på ett heltäckande sätt hantera motståndskraften hos de verksamhetsutövare som är kritiska för att den inre marknaden ska fungera väl inrättas genom direktivet en övergripande ram för att hantera kritiska verksamhetsutövares motståndskraft med hänsyn till alla faror, oberoende av om det är naturliga faror eller faror orsakade av människan, olycks-händelser eller avsiktligt framkallade faror.

Enligt skäl 5 är det ökande ömsesidiga beroendet mellan infrastruktur och sektorer ett resultat av ett alltmer gränsöverskridande och ömsesidigt beroende nätverk av tillhandahållande av tjänster som använder viktig infrastruktur i hela unionen inom sektorerna för energi, transporter, bankverksamhet, dricksvatten, avloppsvatten, produktion, bearbetning och distribution av livsmedel, hälso- och sjukvård, rymden, finansmarknadsinfrastruktur och digital infrastruktur samt vissa aspekter av sektorn för offentlig förvaltning. Detta ömsesidiga beroende innebär att alla störningar av samhällsviktiga tjänster, även sådana som till en början är begränsade till en verksamhetsutövare eller en sektor, kan få dominoeffekter i vidare bemärkelse, vilket kan leda till långtgående och långvariga negativa konsekvenser för tillhandahållandet av tjänster på hela den inre marknaden. Större kriser såsom covid-19-pandemin

har visat hur sårbara våra alltmer av varandra beroende samhällen är för risker med låg sannolikhet och stora konsekvenser.

Enligt skäl 6 omfattas de verksamhetsutövare som deltar i tillhandahållandet av samhällsviktiga tjänster i allt högre grad av olika krav som införs enligt nationell rätt. Vissa medlemsstater ställer mindre hårda säkerhetskrav på dessa verksamhetsutövare, vilket inte bara leder till olika grad av motståndskraft utan också riskerar att ge negativa effekter för upprätthållandet av viktiga samhällsfunktioner eller central ekonomisk verksamhet i unionen och skapar hinder för den inre marknadens funktion. Investerare och företag kan förlita sig på och ha förtroende för kritiska verksamhetsutövare som är motståndskraftiga, och tillförlitlighet och förtroende är hörnstenar i en välfungerande inre marknad. Likartade typer av verksamhetsutövare betraktas som kritiska i vissa medlemsstater men inte i andra, och de som identifieras som kritiska omfattas av olika krav i olika medlemsstater. Detta leder till en ytterligare och onödigt administrativ börda för företag som bedriver gränsöverskridande verksamhet, särskilt för företag med verksamhet i medlemsstater som ställer hårdare krav. En unionsram skulle därför också leda till likvärdiga förutsättningar för kritiska verksamhetsutövare i hela unionen.

Enligt skäl 7 är det nödvändigt att införa harmoniserade minimiregler för att säkerställa tillhandahållandet av samhällsviktiga tjänster på den inre marknaden, stärka kritiska verksamhetsutövares motståndskraft samt förbättra det gränsöverskridande samarbetet mellan behöriga myndigheter. Det är viktigt att dessa regler är framtidssäkrade när det gäller utformning och genomförande, samtidigt som utrymme ges för den flexibilitet som krävs. Det är också mycket viktigt att förbättra kritiska verksamhetsutövares förmåga att tillhandahålla samhällsviktiga tjänster med avseende på en rad olika risker.

2.4.2 Innehåll och tillämpningsområde

Enligt artikel 1.1 innehåller direktivet skyldigheter för medlemsstaterna och identifierade kritiska verksamhetsutövare samt åtgärder som dessa ska vidta för att öka kritiska verksamhetsutövares motståndskraft. Enligt artikel 2.1 definieras kritiska verksamhetsutövare som en offentlig eller privat verksamhetsutövare som har identifieras av en medlemsstat i enlighet med artikel 6 som tillhörande en av de kategorier som anges i den tredje kolumnen i tabellen i bilagan. I artikel 2.2 definieras motståndskraft som en kritisk verksamhetsutövares förmåga att förebygga, skydda mot, reagera på, stå emot, begränsa, absorbera, anpassa sig till och återhämta sig från en incident.

Enligt bilagan kan kategorier av verksamhetsutövare inom följande sektorer och undersektorer anses kritiska:

1. Energi, med undersektorerna:
 - a) elektricitet,
 - b) fjärrvärme eller fjärrkyla,
 - c) olja,
 - d) gas, och
 - e) vätgas.
2. Transport, med undersektorerna:
 - a) luftfart,
 - b) järnväg,
 - c) vatten,
 - d) väg, och
 - e) kollektivtrafik.
3. Bankverksamhet
4. Finansmarknadsinfrastruktur
5. Hälso- och sjukvård
6. Dricksvatten

7. Avloppsvatten
8. Digital infrastruktur
9. Offentlig förvaltning
10. Rymden
11. Produktion, bearbetning och distribution av livsmedel

Enligt artikel 1.2 ska direktivet inte vara tillämpligt på frågor som omfattas av cybersäkerhetsdirektivet och, med beaktande av förhållandet mellan kritiska verksamhetsutövers fysiska säkerhet och cybersäkerhet, ska medlemsstaterna säkerställa att direktiven genomförs på ett samordnat sätt.

Enligt artikel 1.3 ska berörda bestämmelser i direktivet, om det enligt bestämmelser i sektorsspecifika unionsrättsakter krävs att kritiska verksamhetsutövare ska vidta åtgärder för att stärka sin motståndskraft och om de kraven erkänns av medlemsstaterna som åtminstone likvärdiga med de motsvarande skyldigheter som fastställs i direktivet, inte vara tillämpligt.

Enligt artikel 1.4 ska information som är konfidentiell enligt unionsregler eller nationella regler, såsom regler om affärshemligheter, utbytas med kommissionen och andra relevanta myndigheter i enlighet med direktivet endast när sådant utbyte är nödvändigt för att tillämpa detta. Den information som utbyts ska begränsas till vad som är relevant och proportionerligt för ändamålet med utbytet. Vid informationsutbytet ska informationens konfidentialitet och kritiska verksamhetsutövers säkerhetsintressen och kommersiella intressen bevaras samtidigt som medlemsstaternas säkerhet respekteras.

Enligt artikel 1.5 påverkar direktivet inte medlemsstaternas ansvar att skydda den nationella säkerheten och försvaret eller deras befogenhet att skydda andra väsentliga statliga funktioner, inbegripet att säkerställa statens territoriella integritet och upprätthålla lag och ordning.

Enligt artikel 1.6 är direktivet inte tillämpligt på offentliga verksamhetsutövare som bedriver verksamhet på områdena nationell säkerhet, allmän säkerhet, försvar eller brottsbekämpning, inbegripet utredning, upptäckt och lagföring av brott. Enligt artikel 1.7 får medlemsstaterna besluta att artikel 11 och kapitlen III, IV och VI, helt eller delvis, inte är tillämpliga på särskilda kritiska verksamhetsutövare som bedriver verksamhet på områdena nationell säkerhet, allmän säkerhet, försvar eller brottsbekämpning, inbegripet utredning, upptäckt och lagföring av brott, eller som uteslutande tillhandahåller tjänster till offentliga verksamhetsutövare. Enligt artikel 1.8 får de skyldigheter som fastställs i direktivet inte medföra tillhandahållande av information vars utlämnande skulle strida mot väsentliga intressen i fråga om medlemsstaternas nationella säkerhet, allmänna säkerhet eller försvar.

Enligt artikel 1.9 påverkar direktivet inte tillämpningen av andra unionsrättsakter om skydd av personuppgifter.

Samhällsviktiga tjänster och förteckning

I artikel 2.5 definieras samhällsviktig tjänst som en tjänst som är avgörande för att upprätthålla viktiga samhällsfunktioner, ekonomisk verksamhet, folkhälsa och allmän säkerhet, eller miljön. I enlighet med artikel 5 antog kommissionen den 25 juli 2023 en delegerad förordning, (EU) 2023/2450 om komplettering av motståndskraftsdirektivet genom upprättande av en förteckning över samhällsviktiga tjänster, vilken utgör en icke uttömmande förteckning över samhällsviktiga tjänster som kategorierna av verksamhetsutövare inom respektive undersektor i bilagan kan tillhandahålla. Enligt förordningen utgör följande tjänster samhällsviktiga tjänster:

1. Energisektorn:
 - a. Undersektorn elektricitet:
 - i. Leverans av el (*elföretag*).

- ii. Drift, underhåll och utveckling av ett eldistributionssystem (*systemansvariga för distributionssystemet*).
 - iii. Drift, underhåll och utveckling av ett elöverföringssystem (*systemansvariga för överföringssystemet*).
 - iv. Elproduktion (*producenter*).
 - v. Nominerade elmarknadsoperatörers tjänster (*nominerade elmarknadsoperatörer*).
 - vi. Efterfrågeflexibilitet (*elmarknadsaktörer*).
 - vii. Aggregering av el (*elmarknadsaktörer*).
 - viii. Energilagring (*elmarknadsaktörer*).
- b. Undersektorn fjärrvärme och fjärrkyla: Tillhandahållande av fjärrvärme eller fjärrkyla (*operatörer av fjärrvärme eller fjärrkyla*).
- c. Undersektorn olja:
- i. Överföring av olja (*operatörer av oljeledningar*).
 - ii. Oljeproduktion (*operatörer av anläggningar för oljeproduktion*).
 - iii. Raffinering och bearbetning av olja (*operatörer av raffinaderier och bearbetningsanläggningar för olja*).
 - iv. Lagring av olja (*operatörer av anläggningar för lagring av olja*).
 - v. Förvaltning av oljelager, inklusive beredskapslager och särskilda oljelager (*centrala lagringsenheter*).
- d. Undersektorn gas:
- i. Gasleverans eller gashandel (*gashandelsföretag eller gashandlare*).
 - ii. Distribution av gas (*systemansvariga för distributionssystemet*).
 - iii. Överföring av gas (*systemansvariga för överföringssystemet*).
 - iv. Lagring av gas (*systemansvariga för lagringssystemet*).
 - v. Drift av ett system för flytande naturgas (LNG) (*systemansvariga för en LNG-anläggning*).
 - vi. Produktion av naturgas (*naturgasföretag*).
 - vii. Inköp av naturgas (*naturgasföretag*).
 - viii. Raffinering och bearbetning av naturgas (*operatörer av raffinaderier och bearbetningsanläggningar för naturgas*).
- e. Undersektorn vätgas:
- i. Produktion av vätgas (*operatörer av produktion av vätgas*).
 - ii. Lagring av vätgas (*operatörer av lagring av vätgas*).
 - iii. Överföring av vätgas (*operatörer av överföring av vätgas*).
2. Transportsektorn:
- a. Undersektorn luftfart:
- i. Lufttransporttjänster som används för kommersiella syften (passagerare och frakt) (*lufttrafikföretag*).
 - ii. Drift, förvaltning och underhåll av flygplatser och av flygplatsnätets infrastruktur (*flygplatsernas ledningsenheter*).
 - iii. Flygkontrolltjänster (*operatörer inom trafikstyrning och trafikledning*).

- b. Undersektorn järnväg:
 - i. Järnvägstransporttjänster (passagerare och frakt) (*järnvägsföretag*).
 - ii. Drift, förvaltning och underhåll av järnvägsinfrastruktur, inbegripet stationer för passagerare, gods-terminaler, bangårdar och trafikledningscentraler (*infrastrukturförvaltare*).
 - iii. Drift, förvaltning och underhåll av anläggningar för järnvägstjänster (*tjänsteleverantörer*).
 - iv. Drift, förvaltning och underhåll av trafikledning, trafikstyrning och signalering samt installationer och system för telekommunikation som används för trafikstyrning och signalering (*infrastrukturförvaltare*).
- c. Undersektorn vatten:
 - i. Transporttjänster på inre vattenvägar, till havs och längs kuster (passagerar- och godstrafik) (*passagerar- och godstransportföretag på inre vattenvägar, till havs och längs kuster*).
 - ii. Drift, ledning och underhåll av hamnar och hamnanläggningar samt drift av anläggningar och utrustning i hamnar, inbegripet bunkring, lasthantering, förtöjning, passagerartjänster, insamling av fartygs-genererat avfall och lastrester, lotsning och bogsering (*ledningsenheter för hamnar och verksamhetsutövare som sköter anläggningar och utrustning i hamnar*).
 - iii. Sjötrafikinformationstjänst (*operatörer av sjötrafikinformationstjänst*).
- d. Undersektorn vägtransport:
 - i. Trafikstyrning, inbegripet aspekter som rör planering, kontroll och förvaltning av vägnät, med undantag för trafikstyrning eller drift av intelligenta transportsystem när dessa inte utgör en väsentlig del av den allmänna verksamheten för offentliga verksamhetsutövare (*vägmyndigheter*).
 - ii. Intelligenta transportsystem (*operatörer av intelligenta transportsystem*).
- e. Undersektorn kollektivtrafik: Kollektivtrafik på järnväg samt med andra spårbaserade transportsätt och på väg (*kollektivtrafikföretag*).
- 3. Banksektorn:
 - a. Mottagande av insättningar (*kreditinstitut*).
 - b. Utlåning (*kreditinstitut*).
- 4. Sektorn finansmarknadsinfrastruktur:
 - a. Drift av en handelsplats (*operatörer av handelsplatser*).
 - b. Drift av clearingsystem (*centrala motparter*).
- 5. Hälso- och sjukvårdssektorn:
 - a. Tillhandahållande av hälso- och sjukvårdstjänster (*vårdgivare*).
 - b. Analys som utförs av ett av Europeiska unionens referenslaboratorier (*EU:s referenslaboratorier*).
 - c. Forskning om och utveckling avseende läkemedel (*verksamhetsutövare som bedriver forskning om och utveckling avseende läkemedel*).

- d. Tillverkning av farmaceutiska basprodukter och basläkemedel (*verksamhetsutövare som tillverkar farmaceutiska basprodukter och läkemedel*).
 - e. Tillverkning av medicintekniska produkter som betraktas som kritiska vid ett hot mot folkhälsan (*verksamhetsutövare som tillverkar medicintekniska produkter*).
 - f. Distribution av läkemedel (*verksamhetsutövare med tillstånd att bedriva partihandel*).
6. Dricksvattensektorn: Dricksvattenförsörjning och distribution av dricksvatten, med undantag för distribution av dricksvatten när denna tjänst utgör en icke väsentlig del av den allmänna verksamheten för distributörer som distribuerar andra förnödenheter och varor (*leverantörer och distributörer av dricksvatten*).
 7. Avloppsvattensektorn: Insamling, rening och utsläpp av avloppsvatten, med undantag för insamling, utsläpp eller rening av avloppsvatten från tätbebyggelse, hushållspillvatten eller industrispillvatten när detta inte utgör en väsentlig del av företagets allmänna verksamhet (*verksamheter som samlar ihop, släpper ut och renar avloppsvatten från tätbebyggelse, hushållspillvatten eller industrispillvatten*).
 8. Sektorn digital infrastruktur:
 - a. Tillhandahållande och drift av internetknutpunkter (*leverantörer av internetknutpunkter*).
 - b. Tillhandahållande av domännamnssystem (DNS) med undantag för tjänster som rör rotnamnservrar (*leverantörer av DNS-tjänster*).
 - c. Drift och administration av registreringsenheter för toppdomäner (*registreringsenheter för toppdomäner*).
 - d. Tillhandahållande av molntjänster (*leverantörer av molntjänster*).
 - e. Tillhandahållande av datacentralstjänster (*tillhandahållare av datacentralstjänster*).
 - f. Tillhandahållande av nätverk för innehållsleverans (*tillhandahållare av nätverk för innehållsleverans*).
 - g. Tillhandahållande av betrodda tjänster (*tillhandahållare av betrodda tjänster*).
 - h. Tillhandahållande av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster (*tillhandahållare av elektroniska kommunikationstjänster*).
 - i. Tillhandahållande av allmänna elektroniska kommunikationsnät (*tillhandahållare av allmänna elektroniska kommunikationsnät*).
 9. Sektorn offentlig förvaltning: Tjänster som tillhandahålls av offentliga verksamhetsutövare i den mening som avses i artikel 2.10 i direktiv (EU) 2022/2557 hos nationella regeringar enligt medlemsstaternas definition i enlighet med nationell rätt (*offentliga verksamhetsutövare hos nationella regeringar*).
 10. Rymdsektorn: Drift av markbaserad infrastruktur som ägs, förvaltas och drivs av medlemsstater eller privata parter och som stöder tillhandahållandet av rymdbaserade tjänster, undantaget tillhandahållare av allmänna elektroniska kommunikationsnät (*operatörer av markbaserad infrastruktur*).
 11. Produktion, bearbetning och distribution av livsmedel (*livsmedelsföretag som uteslutande bedriver logistikverksamhet och grossisthandel samt storskalig industriell produktion och bearbetning*):
 - a. Storskalig industriell produktion och bearbetning av livsmedel.

- b. Tjänster inom livsmedelskedjan, inbegripet lagring och logistik.
- c. Grossisthandel med livsmedel.

2.4.3 Behörig myndighet och gemensam kontaktpunkt

Enligt artikel 9.1 ska varje medlemsstat utse eller inrätta en eller flera behöriga myndigheter som ansvariga för den korrekta tillämpningen och, vid behov, efterlevnadskontrollen avseende reglerna i direktivet på nationell nivå. När det gäller kritiska verksamhetsutövare enligt punkterna 3 och 4 i bilagans tabell ska behöriga myndigheter i princip vara de som avses i artikel 46 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2554 om digital operativ motståndskraft för finanssektorn (nedan kallad *motståndskraftsförordningen för finanssektorn*, även kallad DORA-förordningen efter engelskans *Digital Operative Resilience Act*). När det gäller kritiska verksamhetsutövare enligt punkten 8 i bilagans tabell ska de behöriga myndigheterna i princip vara de behöriga myndigheterna enligt cybersäkerhetsdirektivet. Medlemsstaterna får utse en annan behörig myndighet för de sektorer som anges i punkterna 3, 4 och 8 i bilagans tabell för motståndskraftsdirektivet i enlighet med befintliga nationella ramar. Om medlemsstaterna utser eller inrättar mer än en behörig myndighet ska de tydligt fastställa uppgifterna för var och en av de berörda myndigheterna och säkerställa att de samarbetar effektivt för att fullgöra sina uppgifter enligt direktivet.

Enligt artikel 9.2 ska varje medlemsstat utse eller inrätta en gemensam kontaktpunkt, vilken ska ha en sambandsfunktion för att säkerställa gränsöverskridande samarbete med de gemensamma kontaktpunkterna i andra medlemsstater och den grupp för kritiska verksamheters motståndskraft som avses i artikel 19. I förekommande fall ska en medlemsstat utse sin gemensamma kontaktpunkt inom en behörig myndighet och får därutöver föreskriva att dess gemensamma kontaktpunkt även ska ha en sambandsfunktion med kommissionen och säkerställa samarbete med tredjeländer.

2.4.4 Nationellt samarbete

Enligt artikel 9.6 ska varje medlemsstat säkerställa att den behöriga myndigheten samarbetar och utbyter information med de behöriga myndigheterna enligt cybersäkerhetsdirektivet om cybersäkerhetsrisker, cyberhot och cyberincidenter och icke-cyberrelaterade risker, hot och incidenter som påverkar kritiska verksamhetsutövare, inbegripet avseende relevanta åtgärder som har vidtagits av behöriga myndigheter.

Enligt artikel 10.2 ska varje medlemsstat säkerställa att den behöriga myndigheten samarbetar och utbyter information och god praxis med kritiska verksamhetsutövare i de sektorer som anges i bilagan.

Enligt artikel 10.3 ska medlemsstaterna underlätta frivillig informationsdelning mellan kritiska verksamhetsutövare i frågor som omfattas av direktivet, i enlighet med unionsrätten och nationell rätt, särskilt i fråga om sekretessbelagd och känslig information, konkurrens och skydd av personuppgifter.

Enligt artikel 21.5 ska medlemsstaterna säkerställa att när en behörig myndighet enligt motståndskraftsdirektivet bedömer efterlevnaden hos en kritisk verksamhetsutövare enligt artikel 21 ska den behöriga myndigheten informera de behöriga myndigheterna i de berörda medlemsstaterna enligt cybersäkerhetsdirektivet. I detta syfte ska medlemsstaterna säkerställa att de behöriga myndigheterna enligt det här direktivet kan begära att de behöriga myndigheterna enligt direktiv cybersäkerhetsdirektivet ska utöva sina tillsyns- och efterlevnadskontrollbefogenheter med avseende på en verksamhetsutövare enligt det direktivet som har identifierats som en kritisk verksamhetsutövare enligt motståndskraftsdirektivet. För det ändamålet ska

medlemsstaterna säkerställa att de behöriga myndigheterna enligt det här direktivet samarbetar och utbyter information med de behöriga myndigheterna enligt direktiv cybersäkerhetsdirektivet.

2.4.5 Samarbete mellan medlemsstater

Enligt artikel 11 ska medlemsstaterna, när så är lämpligt, samråda med varandra om kritiska verksamhetsutövare i syfte att säkerställa att direktivet tillämpas på ett konsekvent sätt. Sådana samråd ska äga rum i synnerhet med avseende på kritiska verksamhetsutövare som:

- a) använder kritisk infrastruktur som är fysiskt sammankopplad mellan två eller flera medlemsstater,
- b) ingår i företagsstrukturer som är sammankopplade eller sammanlänkade med kritiska verksamhetsutövare i andra medlemsstater,
- c) har identifierats som kritiska verksamhetsutövare i en medlemsstat och tillhandahåller samhällsviktiga tjänster för eller i andra medlemsstater.

Enligt artikel 11.2 ska samråden syfta till att stärka kritiska verksamhetsutövare motståndskraft och, om möjligt, minska deras administrativa börda.

2.4.6 Gruppen för kritiska entiteters motståndskraft

Enligt artikel 19.1 inrättas en grupp för kritiska entiteters motståndskraft, vilken ska ge kommissionen stöd och underlätta samarbete mellan medlemsstaterna och informationsutbyte om frågor som rör direktivet. Enligt artikel 19.2 ska gruppen bestå av företrädare för medlemsstaterna och kommissionen, vid behov med säkerhetsgodkännande. Gruppen för kritiska entiteters motståndskraft får bjuda in andra berörda parter att delta i sitt arbete när detta är relevant för fullgörandet av gruppens uppgifter. Om Europaparlamentet så begär får kommissionen bjuda in experter från Europaparlamentet att närvara vid möten i gruppen för kritiska entiteters motståndskraft.

Enligt artikel 19.3 tilldelas gruppen särskilda uppgifter enligt artikel 19.3 och ska enligt artikel 19.4 utarbeta ett arbetsprogram senast den 17 januari 2025, samt därefter vartannat år, och enligt artikel 19.5 sammanträda minst årligen med samarbetsgruppen enligt cybersäkerhetsdirektivet.

2.4.7 Medlemsstaternas riskbedömning

Enligt artikel 5.1 ges kommissionen befogenhet att anta en delegerad akt i enlighet med artikel 23 senast den 17 november 2023 för att komplettera direktivet genom att upprätta en icke uttömmande förteckning över samhällsviktiga tjänster inom de sektorer och undersektorer som anges i bilagan.

De behöriga myndigheterna ska använda kommissionens förteckning över samhällsviktiga tjänster för att göra en riskbedömning, den så kallade medlemsstaternas riskbedömning, senast den 17 januari 2026 och därefter när så är nödvändigt och minst vart fjärde år. De behöriga myndigheterna ska använda medlemsstaternas riskbedömningar i syfte att identifiera kritiska verksamhetsutövare i enlighet med och bistå de kritiska verksamhetsutövarna med att vidta åtgärder.

Medlemsstaternas riskbedömningar ska innehålla en redogörelse för relevanta risker för naturolyckor och risker orsakade av människan, inbegripet risker av sektorsövergripande eller gränsöverskridande slag, olyckor, naturkatastrofer, hot mot folkhälsan och hybridhot eller andra antagonistiska hot, inklusive terroristbrott enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/541 om bekämpande av terrorism, om ersättande av rådets rambeslut 2002/475/RIF och om ändring av rådets beslut 2005/671/RIF.

Enligt artikel 5.2 ska medlemsstaternas riskbedömningar åtminstone ta hänsyn till följande:

- a) Den allmänna riskbedömning som har utförts enligt artikel 6.1 i beslut nr 1313/2013/EU.
- b) Andra relevanta riskbedömningar som har utförts i enlighet med kraven i relevanta sektorsspecifika unionsrättsakter, inbegripet Europaparlamentets och rådets förordningar (EU) 2017/1938 och (EU) 2019/941 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/60/EG och 2012/18/EU.
- c) De relevanta risker som uppstår till följd av den grad till vilken de sektorer som anges i bilagan är beroende av varandra, inbegripet den grad till vilken de är beroende av verksamhetsutövare som är belägna i andra medlemsstater och tredjeländer, samt de konsekvenser en betydande störning i en sektor kan få för andra sektorer, inklusive eventuella betydande risker för medborgare och den inre marknaden.
- d) Information om incidenter som har anmälts i enlighet med artikel 15.

Vid tillämpning av artikel 5.2 punkten c ska medlemsstaterna samarbeta med de behöriga myndigheterna i andra medlemsstater och de behöriga myndigheterna i tredjeländer, när så är lämpligt.

Enligt artikel 5.3 ska medlemsstaterna, i förekommande fall genom sina gemensamma kontaktpunkter, göra de relevanta delarna i deras riskbedömningar tillgängliga för de kritiska verksamhetsutövare som de har identifierat och säkerställa att den information som tillhandahålls hjälper dem att utföra sina egna riskbedömningar och vidtagande av åtgärder för att säkerställa sin motståndskraft.

2.4.8 Medlemsstaternas identifiering av kritiska verksamhetsutövare

Enligt artikel 6.1 ska medlemsstaterna, senast den 17 juli 2026 identifiera de kritiska verksamhetsutövarna för de sektorer och undersektorer som anges i bilagan.

Enligt artikel 6.2 ska en medlemsstat, när den identifierar kritiska verksamhetsutövare ta hänsyn till resultatet av sin riskbedömning samt sin strategi och tillämpa samtliga följande kriterier:

- a) Verksamhetsutövaren tillhandahåller en eller flera samhällsviktiga tjänster.
- b) Verksamhetsutövaren bedriver verksamhet, och dess kritiska infrastruktur är belägen, på denna medlemsstats territorium.
- c) En incident skulle få betydande störande effekter, enligt vad som fastställs i enlighet med artikel 7.1, för verksamhetsutövarens tillhandahållande av en eller flera samhällsviktiga tjänster eller för tillhandahållandet av andra samhällsviktiga tjänster i de sektorer som anges i bilagan och som är beroende av den eller de samhällsviktiga tjänsterna.

Enligt artikel 6.3 ska varje medlemsstat upprätta en förteckning över de kritiska verksamhetsutövare som har identifierats enligt artikel 6.2 och säkerställa att dessa kritiska verksamhetsutövare underrättas om att de har identifierats som kritiska verksamhetsutövare inom en månad från identifieringen. Medlemsstaterna ska informera dessa kritiska verksamhetsutövare om deras skyldigheter enligt kapitlen III och IV och om det datum från och med vilket dessa skyldigheter är tillämpliga på dem, utan att detta påverkar tillämpningen av artikel 8. Medlemsstaterna ska informera kritiska verksamhetsutövare i de sektorer som anges i punkterna 3, 4 och 8 i bilagans tabell om att de inte har några skyldigheter enligt kapitlen III och IV såvida inte nationella åtgärder föreskriver något annat. För de berörda kritiska verksamhetsutövarna ska kapitel III vara tillämpligt från och med tio månader efter dagen för underrättelsen.

Enligt artikel 6.4 ska medlemsstaterna säkerställa att deras behöriga myndigheter underrättar de behöriga myndigheterna enligt

cybersäkerhetsdirektivet om identitet på de kritiska verksamhetsutövare som de har identifierat inom en månad från den identifieringen. Denna underrättelse ska, i tillämpliga fall, innehålla information om att de berörda kritiska verksamhetsutövarna är verksamhetsutövare i de sektorer som anges i punkterna 3, 4 och 8 i bilagans tabell och inte har några skyldigheter enligt kapitlet III och IV i direktivet.

Enligt artikel 6.5 ska medlemsstaterna, när så är nödvändigt och minst vart fjärde år, se över och när så är lämpligt uppdatera förteckningen över identifierade kritiska verksamhetsutövare som avses i artikel 6.3. Om dessa uppdateringar leder till att ytterligare kritiska verksamhetsutövare identifieras ska artikel 6.3–4 tillämpas på dessa. Dessutom ska medlemsstaterna säkerställa att verksamhetsutövare som inte längre identifieras som kritiska verksamhetsutövare till följd av en sådan uppdatering i god tid underrättas om detta och om att de inte längre omfattas av skyldigheterna enligt kapitel III från och med dagen för mottagandet av denna underrättelse.

Medlemsstaternas identifiering av kritiska verksamhetsutövare av särskild europeisk betydelse

Enligt artikel 17.1 ska en verksamhetsutövare betraktas som en kritisk verksamhetsutövare av särskild europeisk betydelse om:

- a) den har identifierats som en kritisk verksamhetsutövare enligt artikel 6.1,
- b) den tillhandahåller samma eller liknande samhällsviktiga tjänster till eller i minst sex medlemsstater, och
- c) den har mottagit en underrättelse av kommissionen enligt artikel 17.3.

Enligt artikel 17.2 ska medlemsstaterna säkerställa att en kritisk verksamhetsutövare, efter den underrättelse som avses i artikel 6.3, informerar sin behöriga myndighet om den tillhandahåller samhällsviktiga tjänster till eller i minst sex medlemsstater. I ett sådant fall ska medlemsstaterna säkerställa att den kritiska verksamhetsutövaren underrättar sin behöriga myndighet om de samhällsviktiga tjänster som den tillhandahåller till eller i dessa medlemsstater och till eller i vilka medlemsstater den tillhandahåller sådana samhällsviktiga tjänster. Medlemsstaterna ska utan onödigt dröjsmål underrätta kommissionen om identiteten på dessa kritiska verksamhetsutövare och den information som de tillhandahåller enligt denna punkt.

Enligt artikel 17.4 ska bestämmelserna om kritiska verksamhetsutövare av särskild europeisk betydelse tillämpas på relevanta verksamhetsutövare från och med dagen för mottagandet av den underrättelse som avses i artikel 17.3.

2.4.9 Betydande störande effekt

Enligt artikel 7.1 ska medlemsstaterna, när de fastställer om en störande effekt som avses i artikel 6.2 punkten c är betydande, beakta följande kriterier:

- a) Antalet användare som är beroende av den samhällsviktiga tjänst som den berörda verksamhetsutövaren tillhandahåller.
- b) Den grad till vilken andra sektorer och undersektorer som anges i bilagan är beroende av den samhällsviktiga tjänsten i fråga.
- c) Vilken effekt incidenter skulle kunna ha på ekonomisk och samhällsrelig verksamhet, miljön, den allmänna säkerheten och tryggheten eller befolkningens hälsa, uttryckt i grad och varaktighet.
- d) Verksamhetsutövarens marknadsandel på marknaden för den eller de berörda samhällsviktiga tjänsterna.
- e) Det geografiska område som skulle kunna påverkas av en incident, inbegripet eventuella gränsöverskridande konsekvenser, med

beaktande av den sårbarhet som är förknippad med graden av isole-
ring för vissa typer av geografiska områden, såsom öregioner, av-
lägsna områden eller bergsområden.

- f) Verksamhetsutövarens betydelse för upprätthållandet av en tillräck-
lig nivå på den samhällsviktiga tjänsten, med beaktande av till-
gången till alternativa sätt för att tillhandahålla den samhällsviktiga
tjänsten.

2.4.10 Stöd till kritiska verksamhetsutövare

Enligt artikel 10.1 ska medlemsstaterna stödja kritiska verksamhetsutövare
för att stärka deras motståndskraft. Stödet får innefatta utveckling av vägled-
ningsmaterial och metoder, stöd till anordnande av övningar för att testa de-
ras motståndskraft och tillhandahållande av rådgivning och utbildning för
kritiska verksamhetsutövares personal. Utan att det påverkar tillämpningen
av gällande regler för statligt stöd får medlemsstaterna tillhandahålla ekono-
miska resurser till kritiska verksamhetsutövare, om det är nödvändigt och
motiverat av mål av allmänt intresse.

2.4.11 Bakgrundskontroller

Enligt artikel 14.1 ska medlemsstaterna ange de villkor enligt vilka en kritisk
verksamhetsutövare, i vederbörligen motiverade fall och med beaktande av
medlemsstatens riskbedömning, får ansöka om bakgrundskontroller av per-
soner som

- a) innehar känsliga roller i eller till förmån för den kritiska verksamhets-
utövaren, särskilt när det gäller den kritiska verksamhetsutövarens
motståndskraft,
- b) är bemyndigade att direkt eller på distans få tillgång till den kritiska
verksamhetsutövarens lokaler eller dess informations- eller kontroll-
system, inbegripet när det gäller den kritiska verksamhetsutövarens
säkerhet,
- c) övervägs för rekrytering till tjänster som omfattas av de kriterier som
anges i led a eller b.

Enligt artikel 14.2 ska de ansökningar som avses i artikel 14.1 bedömas
inom en rimlig tidsram och hanteras i enlighet med nationell rätt och nation-
ella förfaranden samt relevant och tillämplig unionsrätt, inbegripet förord-
ning (EU) 2016/679 och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU)
2016/680. Bakgrundskontroller ska vara proportionella och strikt begränsade
till vad som är nödvändigt. De ska utföras enbart i syfte att utvärdera en po-
tentiell säkerhetsrisk för den berörda kritiska verksamhetsutövaren.

Enligt artikel 14.3 ska en bakgrundskontroll enligt artikel 14.1 åt-
minstone:

- a) bekräfta identiteten på den person som är föremål för bakgrundskon-
trollen,
- b) kontrollera uppgifter ur kriminalregistret för den personen avseende
brott som är relevanta för en viss tjänst.

När de utför bakgrundskontroller ska medlemsstaterna använda det europe-
iska informationssystemet för utbyte av uppgifter ur kriminalregister i enlig-
het med de förfaranden som fastställs i rambeslut 2009/315/RIF och, i före-
kommande och tillämpliga fall, förordning (EU) 2019/816 för att inhämta
uppgifter ur kriminalregister som innehas av andra medlemsstater. De
centralmyndigheter som avses i artikel 3.1 i rambeslut 2009/315/RIF och i
artikel 3.5 i förordning (EU) 2019/816 ska besvara begäranden om sådana
uppgifter inom tio arbetsdagar från och med den dag då begäran togs emot i
enlighet med artikel 8.1 i rambeslut 2009/315/RIF.

2.4.12 Kritiska verksamhetsutövers riskbedömning

Enligt artikel 12.1 ska medlemsstaterna, utan hinder av den tidsfrist som anges i artikel 6.3 andra stycket, säkerställa att kritiska verksamhetsutövare gör en riskbedömning inom nio månader från mottagandet av den underrättelse som avses i artikel 6.3 och därefter när det är nödvändigt och minst vart fjärde år, på grundval av medlemsstaternas riskbedömningar och andra relevanta informationskällor, för att bedöma alla relevanta risker som kan störa tillhandahållandet av deras samhällsviktiga tjänster, den så kallade riskbedömningen av kritiska verksamhetsutövare.

Enligt artikel 12.2 ska riskbedömningar av kritiska verksamhetsutövare innehålla en redogörelse för alla relevanta risker för naturolyckor och risker orsakade av människan som skulle kunna leda till en incident, inbegripet risker av sektorsövergripande eller gränsöverskridande slag, olyckor, naturkatastrofer, hot mot folkhälsan och hybridhot samt andra antagonistiska hot, inklusive terroristbrott enligt direktiv (EU) 2017/541. En riskbedömning av kritiska verksamhetsutövare ska beakta den grad till vilken andra sektorer som anges i bilagan är beroende av den samhällsviktiga tjänst som tillhandahålls av den kritiska verksamhetsutövaren och den grad till vilken den kritiska verksamhetsutövaren är beroende av samhällsviktiga tjänster som tillhandahålls av andra verksamhetsutövare i sådana andra sektorer, inbegripet i angränsande medlemsstater och tredjeländer i förekommande fall.

Om en kritisk verksamhetsutövare, i enlighet med skyldigheter som föreskrivs i andra rättsakter, har gjort andra riskbedömningar eller utarbetat dokument som är relevanta för dess riskbedömning av kritiska verksamhetsutövare får den använda dessa bedömningar och dokument för att uppfylla kraven i denna artikel. När den behöriga myndigheten utövar sina tillsynsfunktioner får den slå fast att en befintlig riskbedömning som gjorts av en kritisk verksamhetsutövare och som omfattar de risker och den beroendegrad som avses i första stycket i denna punkt helt eller delvis uppfyller skyldigheterna enligt denna artikel.

2.4.13 Kritiska verksamhetsutövers åtgärder för motståndskraft

Enligt artikel 13.1 ska medlemsstaterna säkerställa att kritiska verksamhetsutövare vidtar lämpliga och proportionella tekniska, säkerhetsmässiga och organisatoriska åtgärder för att säkerställa sin motståndskraft, på grundval av den relevanta information som tillhandahålls av medlemsstaterna om medlemsstaternas riskbedömning samt resultatet av riskbedömningen av kritiska verksamhetsutövare, inbegripet åtgärder som är nödvändiga för att:

- a) förhindra incidenter från att uppstå, med vederbörlig hänsyn till åtgärder för katastrofriskreducering och klimatanpassning,
- b) säkerställa ett tillfredsställande fysiskt skydd av deras lokaler och kritiska infrastruktur, med vederbörlig hänsyn till exempelvis stängsel, barriärer, verktyg och rutiner för övervakning av områdesgränser, detektionsutrustning och åtkomstkontroller,
- c) reagera på, stå emot och begränsa konsekvenserna av incidenter, med vederbörlig hänsyn till genomförandet av risk- och krishanteringsförfaranden och protokoll samt varningsrutiner,
- d) återhämta sig från incidenter, med vederbörlig hänsyn till åtgärder för driftskontinuitet och identifiering av alternativa försörjningskedjor, för att återuppta tillhandahållandet av den samhällsviktiga tjänsten,
- e) säkerställa en ändamålsenlig hantering av personalsäkerhet, med vederbörlig hänsyn till åtgärder såsom fastställande av kategorier av personal som utför kritiska funktioner, fastställande av åtkomsträttigheter till lokaler, kritisk infrastruktur och känslig information, inrättande av förfaranden för bakgrundskontroller i enlighet med artikel 14 och fastställande av de kategorier av personer som måste genomgå

sådana bakgrundskontroller samt fastställande av lämpliga utbildningskrav och kvalifikationer,

- f) öka medvetenheten om de åtgärder som anges i leden a–e hos berörd personal, med vederbörlig hänsyn till utbildningskurser, informationsmaterial och övningar.

Vid tillämpning av första stycket punkten e ska medlemsstaterna säkerställa att kritiska verksamhetsutövare beaktar externa tjänsteleverantörers personal vid fastställandet av kategorier av personal som utför kritiska funktioner.

Enligt artikel 13.2 ska medlemsstaterna säkerställa att kritiska verksamhetsutövare har och tillämpar en plan för motståndskraft eller ett eller flera likvärdiga dokument med en beskrivning av de åtgärder som vidtagits enligt artikel 13.1. Om kritiska verksamhetsutövare har utarbetat dokument eller vidtagit åtgärder i enlighet med skyldigheter som anges i andra rättsakter som är relevanta för de åtgärder som avses i artikel 13.1 får de använda dessa dokument och åtgärder för att uppfylla kraven i artikel 13.2. När den behöriga myndigheten utövar sina tillsynsfunktioner får den slå fast att befintliga motståndskraftsstärkande åtgärder som vidtagits av en kritisk verksamhetsutövare och som på ett lämpligt och proportionerligt sätt adresserar de tekniska, säkerhetsmässiga och organisatoriska åtgärder som avses i artikel 13.1 helt eller delvis uppfyller skyldigheterna enligt artikel 13.2.

Enligt artikel 13.3 ska medlemsstaterna säkerställa att varje kritisk verksamhetsutövare utser en sambandsansvarig eller motsvarande som kontaktpunkt med de berörda myndigheterna.

2.4.14 Rapporteringsskyldigheter

Enligt artikel 15.1 ska medlemsstaterna säkerställa att kritiska verksamhetsutövare utan onödigt dröjsmål lämnar in en anmälan till den behöriga myndigheten om incidenter som medför en betydande störning eller kan medföra en betydande störning i tillhandahållandet av samhällsviktiga tjänster. Medlemsstaterna ska säkerställa att de kritiska verksamhetsutövarna, om det inte är operativt omöjligt för dem, lämnar in en första anmälan inom 24 timmar efter det att de har fått kännedom om en incident, åtföljd, i förekommande fall, av en detaljerad rapport senast en månad därefter. För att fastställa huruvida störningen är betydande ska i synnerhet följande parametrar tas i beaktande:

- a) Antal och andel användare som berörs av störningen.
- b) Störningens varaktighet.
- c) Det geografiska område som påverkas av störningen, med beaktande av huruvida området är geografiskt isolerat.

Om en incident har eller kan ha en betydande påverkan på kontinuiteten i tillhandahållandet av samhällsviktiga tjänster i minst sex medlemsstater ska de behöriga myndigheterna i de medlemsstater som berörs av incidenten anmäla den incidenten till kommissionen.

Enligt artikel 15.2 ska de anmälningar som avses i artikel 15.1 första stycket omfatta all tillgänglig information som är nödvändig för att den behöriga myndigheten ska kunna förstå incidentens art, orsak och möjliga konsekvenser, inbegripet eventuell information som krävs för att kunna fastställa incidentens eventuella gränsöverskridande verkningar. Sådana anmälningar ska inte medföra ett ökat ansvar för de kritiska verksamhetsutövarna.

Enligt artikel 15.3 ska den behöriga myndigheten, på grundval av den information som en kritisk verksamhetsutövare lämnar i den anmälan som avses i artikel 15.1, via den gemensamma kontaktpunkten informera den gemensamma kontaktpunkten i andra medlemsstater som påverkas om incidenten har eller kan ha en betydande påverkan på kritiska verksamhetsutövare och kontinuiteten i tillhandahållandet av samhällsviktiga tjänster i en eller flera andra medlemsstater. Gemensamma kontaktpunkter som skickar eller

tar emot information enligt första stycket ska i enlighet med unionsrätten eller nationell rätt behandla den informationen på ett sätt som respekterar dess konfidentialitet och skyddar den berörda kritiska verksamhetsutövarens säkerhet och kommersiella intressen.

Enligt artikel 15.4 ska den behöriga myndigheten, så snart som möjligt efter en anmälan enligt artikel 15.1, ge den berörda kritiska verksamhetsutövaren relevant uppföljningsinformation, inklusive information som skulle kunna hjälpa den kritiska verksamhetsutövaren att reagera ändamålsenligt på incidenten i fråga. Medlemsstaterna ska informera allmänheten om de anser att det skulle ligga i allmänhetens intresse.

2.4.15 Standardisering

Enligt artikel 16 ska medlemsstaterna, för att främja ett enhetligt genomförande av direktivet, när det är användbart och utan att föreskriva eller gynna användning av en viss typ av teknik, uppmuntra användningen av europeiska och internationellt erkända standarder och tekniska specifikationer som är relevanta för åtgärder för säkerhet och motståndskraft som är tillämpliga på kritiska verksamhetsutövare.

2.4.16 Tillsyn och efterlevnadskontroll

Enligt artikel 21.1 ska medlemsstaterna, för att bedöma om de verksamhetsutövare som medlemsstaterna har identifierat som kritiska verksamhetsutövare enligt artikel 6.1 fullgör de skyldigheter som fastställs i direktivet, säkerställa att de behöriga myndigheterna har befogenheter och medel för att:

- a) genomföra inspektioner på plats av den kritiska infrastruktur och de lokaler som den kritiska verksamhetsutövaren använder för att tillhandahålla sina samhällsviktiga tjänster och tillsyn på distans av de åtgärder som vidtagits av kritiska verksamhetsutövare i enlighet med artikel 13,
- b) utföra eller beställa revisioner av kritiska verksamhetsutövare.

Enligt artikel 21.2 ska medlemsstaterna säkerställa att de behöriga myndigheterna har befogenheter och medel för att, när så är nödvändigt för att fullgöra deras uppgifter enligt direktivet, kräva att verksamhetsutövare enligt cybersäkerhetsdirektivet som medlemsstaterna har identifierat som kritiska verksamhetsutövare enligt motståndskraftsdirektivet, inom en rimlig tidsfrist, som fastställs av dessa myndigheter, lämnar:

- a) den information som är nödvändig för att bedöma om de åtgärder som verksamhetsutövarna har vidtagit för att säkerställa sin motståndskraft uppfyller kraven i artikel 13,
- b) bevis på att de åtgärderna faktiskt har genomförts, inklusive resultatet av en revision som har utförts av en oberoende och kvalificerad revisor som har valts av verksamhetsutövaren och som har utförts på verksamhetsutövarens bekostnad.

När de behöriga myndigheterna begär denna information ska de ange syftet med kravet och specificera vilken information som krävs.

Enligt artikel 21.3 får den behöriga myndigheten, utan att det påverkar möjligheten att ålägga sanktioner i enlighet med artikel 22, efter de tillsynsåtgärder som avses i artikel 21.1 eller den bedömning av information som avses i artikel 21.2, beordra de berörda kritiska verksamhetsutövarna att vidta de åtgärder som är nödvändiga och proportionella för att avhjälpa konstaterade överträdelser av direktivet, inom en rimlig tidsfrist som fastställs av de myndigheterna, och att lämna information om de åtgärder som har vidtagits till de myndigheterna. Sådana förelägganden ska framför allt ta hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är.

Enligt artikel 21.4 ska medlemsstaterna säkerställa att de befogenheter som anges i artikel 21.1–3 endast kan utövas om de omfattas av lämpliga

skyddsåtgärder. Sådana skyddsåtgärder ska särskilt garantera att befogenheterna utövas på ett objektivt, öppet och proportionerligt sätt och att de berörda kritiska verksamhetsutövarnas rättigheter och legitima intressen, såsom skyddet av handels- och affärshemligheter, skyddas på vederbörligt sätt, däribland rätten att höras, rätten till försvar och rätten till rättslig prövning inför en oberoende domstol.

Sanktioner

Enligt artikel 22 ska medlemsstaterna fastställa regler om sanktioner för överträdelse av de nationella åtgärder som antagits enligt direktivet och vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de tillämpas. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande. Medlemsstaterna ska till kommissionen anmäla dessa regler och åtgärder senast den 17 oktober 2024 samt utan dröjsmål eventuella ändringar som berör dem.

2.5 Den allmänna dataskyddsförordningen

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) antogs den 27 april 2016 och reglerar utöver dataskydd även cybersäkerhet i förhållande till behandlingen av personuppgifter.

Enligt den allmänna dataskyddsförordningens skäl 39 bör personuppgifter behandlas på ett sätt som säkerställer lämplig säkerhet och konfidentialitet för personuppgifterna samt förhindrar obehörigt tillträde till och obehörig användning av personuppgifter och den utrustning som används för behandlingen.

Enligt förordningens skäl 49 utgör behandling av personuppgifter ett berättigat intresse för berörd personuppgiftsansvarig i den mån den är absolut nödvändig och proportionell för att säkerställa nät- och informationssäkerhet. Det vill säga förmågan hos ett nät eller ett informationssystem att vid en viss tillförlitlighetsnivå tåla olyckshändelser, olagliga handlingar eller illvilligt uppträdande vilket äventyrar tillgängligheten, autenticiteten, integriteten och konfidentialiteten hos lagrade eller överförda personuppgifter och säkerheten hos beslätade tjänster som tillhandahålls av, eller är tillgängliga via, dessa nät och system, av myndigheter, incidenthanteringsorganisationer, enheter för hantering av datasäkerhetsincidenter, tillhandahållare av elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster och tillhandahållare av säkerhetsteknik och säkerhetstjänster. Detta skulle exempelvis kunna innefatta att förhindra obehörigt tillträde till elektroniska kommunikationsnät och felaktig kodfördelning och att sätta stopp för överbelastningsattacker och skador på datasystem och elektroniska kommunikationssystem.

Enligt förordningens skäl 83 bör personuppgiftsansvariga eller personuppgiftsbiträden, för att upprätthålla säkerheten och förhindra behandling som bryter mot förordningen, utvärdera riskerna med behandlingen och vidta åtgärder, såsom kryptering, för att minska dem. Åtgärderna bör säkerställa en lämplig säkerhetsnivå, inbegripet konfidentialitet, med beaktande av den senaste utvecklingen och genomförandekostnader i förhållande till riskerna och vilken typ av personuppgifter som ska skyddas. Vid bedömningen av datasäkerhetsrisken bör även de risker vilka personuppgiftsbehandling medför beaktas, såsom förstörelse, förlust eller ändringar genom olyckshändelse eller otillåtna handlingar eller obehörigt röjande av eller obehörig åtkomst till de personuppgifter som överförs, lagrats eller på annat sätt behandlats, framför allt när denna kan medföra fysisk, materiell eller immateriell skada.

Enligt förordningens artikel 5.1 f ska personuppgifter behandlas på ett sätt som säkerställer lämplig säkerhet för personuppgifterna, inbegripet

skydd mot obehörig eller otillåten behandling och mot förlust, förstöring eller skada genom olyckshändelse, med användning av lämpliga tekniska eller organisatoriska åtgärder (*integritet och konfidentialitet*).

Enligt förordningens artikel 25.1 ska den personuppgiftsansvarige, med beaktande av den senaste utvecklingen, genomförandekostnader och behandlingens art, omfattning, sammanhang och ändamål samt riskerna, av varierande sannolikhetsgrad och allvar, för fysiska personers rättigheter och friheter, både vid fastställandet av vilka medel behandlingen utförs med och vid själva behandlingen, genomföra lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder, såsom pseudonymisering, vilka är utformade för ett effektivt genomförande av dataskyddsprinciper, såsom uppgiftsminimering, och för integrering av de nödvändiga skyddsåtgärderna i behandlingen, så att kraven i förordningen uppfylls och den registrerades rättigheter skyddas.

Enligt förordningens artikel 32.1 ska den personuppgiftsansvarige och personuppgiftsbiträdet, med beaktande av den senaste utvecklingen, genomförandekostnaderna och behandlingens art, omfattning, sammanhang och ändamål samt riskerna, av varierande sannolikhetsgrad och allvar, för fysiska personers rättigheter och friheter vidta lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att säkerställa en säkerhetsnivå som är lämplig i förhållande till risken, inbegripet, när det är lämpligt:

- a) pseudonymisering och kryptering av personuppgifter,
- b) förmågan att fortlöpande säkerställa konfidentialitet, integritet, tillgänglighet och motståndskraft hos behandlingssystemen och -tjänsterna,
- c) förmågan att återställa tillgängligheten och tillgången till personuppgifter i rimlig tid vid en fysisk eller teknisk incident,
- d) ett förfarande för att regelbundet testa, undersöka och utvärdera effektiviteten hos de tekniska och organisatoriska åtgärder som ska säkerställa behandlingens säkerhet.

Enligt den allmänna dataskyddsförordningens artikel 32.2 ska vidare särskild hänsyn tas till de risker som behandling medför vid bedömningen av lämplig säkerhetsnivå, i synnerhet från oavsiktlig eller olaglig förstöring, förlust eller ändring eller till obehörigt röjande av eller obehörig åtkomst till de personuppgifter som överförts, lagrats eller på annat sätt behandlats.

Enligt cybersäkerhetsdirektivets artikel 2.12 jämte motståndskraftsdirektivets artikel 1.9 påverkar inte direktiven den allmänna dataskyddsförordningens tillämpning.

2.6 Kodexdirektivet

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/1972 av den 11 december 2018 om inrättande av en europeisk kodex för elektronisk kommunikation (nedan kallat *kodexdirektivet*) antogs den 11 december 2018, har genomförts i riket, främst genom lagen om elektronisk kommunikation, och föreskriver närmare reglering av bland annat elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster.

Enligt kodexdirektivets artikel 40.1 ska tillhandahållare av allmänna elektroniska kommunikationsnät eller allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster vidta ändamålsenliga och proportionella tekniska och organisatoriska åtgärder för att på ett lämpligt sätt hantera risker som hotar näts och tjänsters säkerhet. Med beaktande av den senaste tekniska utvecklingen ska dessa åtgärder säkerställa en nivå på säkerheten som är lämplig i förhållande till den föreliggande risken. I synnerhet ska åtgärder, inbegripet kryptering när så är lämpligt, vidtas för att förhindra och minimera säkerhetsincidenters inverkan på användare och på andra nät och tjänster.

Enligt direktivets artikel 40.2 ska tillhandahållare av allmänna elektroniska kommunikationsnät eller allmänt tillgängliga elektroniska

kommunikationstjänster utan onödigt dröjsmål meddela den behöriga myndigheten om säkerhetsincidenter som har haft en betydande påverkan på driften av nät och tjänster. För att fastställa hur betydande påverkan en säkerhetsincident har ska särskilt följande parametrar, när sådana finns tillgängliga, beaktas:

- a) a) Det antal användare som påverkas av säkerhetsincidenten.
- b) Hur länge säkerhetsincidenten varar.
- c) Hur stort det geografiska område som påverkas av säkerhetsincidenten är.
- d) Den utsträckning i vilken nätverkets eller tjänstens funktion påverkas.
- e) Den utsträckning i vilken ekonomisk och samhällelig verksamhet påverkas.

Enligt direktivets artikel 40.3 ska tillhandahållare av allmänna elektroniska kommunikationsnät eller allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster, om det föreligger ett särskilt och betydande hot om en säkerhetsincident i sådana nät eller tjänster, informerar de av sina användare som kan komma att påverkas av ett sådant hot om eventuella skydds- eller motåtgärder som användarna kan vidta. Om så är lämpligt ska tillhandahållarna även informera sina användare om själva hotet.

Enligt artikel 41.1 ska de behöriga myndigheterna i syfte att genomföra artikel 40 ha befogenheter att utfärda bindande instruktioner, däribland sådana som rör de åtgärder som krävs för att avhjälpa en säkerhetsincident eller förhindra att en sådan uppstår när ett betydande hot har identifierats och tidsfrister för genomförande, till tillhandahållare av allmänna elektroniska kommunikationsnät eller allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster.

Enligt direktivets artikel 41.2 ska de behöriga myndigheterna ha befogenheter att kräva av tillhandahållare av allmänna elektroniska kommunikationsnät eller allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster att de:

- a) tillhandahåller den information som behövs för att kunna bedöma säkerheten i deras nät och tjänster, inbegripet dokumenterade säkerhetspolicier, och
- b) underkastar sig en säkerhetsgranskning som utförs av ett kvalificerat oberoende organ eller en behörig myndighet och gör resultatet av granskningen tillgängligt för den behöriga myndigheten; kostnaderna för säkerhetsgranskningen ska betalas av tillhandahållaren.

Den berörda behöriga myndigheten ska vid behov informera de behöriga myndigheterna i övriga medlemsstater och Enisa. Den berörda behöriga myndigheten kan informera allmänheten eller kräva att tillhandahållarna gör det, om den slår fast att ett avslöjande av säkerhetsincidenten ligger i allmänhetens intresse. En gång om året ska den berörda behöriga myndigheten lämna in en sammanfattande rapport till kommissionen och Enisa om de anmälningar vilka har kommit in och de åtgärder som vidtagits i enlighet med artikeln.

Enligt direktivets artikel 41.3 ska behöriga myndigheterna ha alla nödvändiga befogenheter för att undersöka fall av bristande efterlevnad och hur detta påverkar nätens och tjänsternas säkerhet.

Cybersäkerhetsdirektivet medförde ändringar av artikel 40 och 41 i kodedirektivet, i syfte att harmonisera de båda regelverken.

2.7 Komparativ utblick

2.7.1 Sverige

2.7.1.1 Allmänt

Sveriges regering beslöt den 23 februari 2023 i ett kommittédirektiv, Dir. 2023:30, att utse en särskild utredare som skulle föreslå de anpassningar av svensk rätt som är nödvändiga för att cybersäkerhetsdirektivet och motståndskraftsdirektivet skulle kunna genomföras i den svenska rättsordningen, för redovisning senast den 23 februari 2024.

I kommittédirektivet ingick vidare ett antal särskilda direktiv till utredaren kopplade till cybersäkerhetsdirektivet, som att den skulle utreda vilka aktörer som ska omfattas av regleringen, rollfördelningen mellan svenska myndigheter, krav på aktörerna, tillsynsmyndigheternas befogenheter och föreslå författningsförslag. I förhållande till motståndskraftsdirektivet uppställdes även där särskilda direktiv till utredaren, som att den skulle utreda rollfördelningen mellan svenska myndigheter, sättet för identifiering av kritiska verksamhetsutövare, kravställningen på de kritiska verksamhetsutövarna, utformningen av systemet för bakgrundskontroller, tillsynsmyndigheternas befogenheter och föreslås författningsförslag. Gemensamt för de båda direktiven var även att utredaren fick särskilda direktiv om att se över förhållandet till säkerhetsskyddsregleringen, förhållandet till annan unionsrättslig och nationell reglering, förhållandet till offentlighets- och sekretessregleringen och konsekvensbeskrivningar, samt vid behov lämna förslag till författningsändringar.

Genom tilläggsdirektiv, Dir. 2024:3, av den 11 januari 2024, förlängdes utredningstiden för den del av uppdraget som avser anpassningar med anledning av motståndskraftsdirektivet.

2.7.1.2 Cybersäkerhetsdirektivet

Utredningen överlämnade i mars 2024 sitt delbetänkande, *Nya regler om cybersäkerhet*, SOU 2024:18, om hur cybersäkerhetsdirektivet ska genomföras i svensk rätt. Utredningens övergripande slutsats är att direktivet inte ska införlivas direktivnära utan att förslagen ska utformas utifrån den systematik och terminologi som används i svensk rätt, varvid ett normalt språkbruk ska eftersträvas. I linje med denna slutsats valde Sverige, bland annat, att ersätta begreppet entitet med det mer begripliga och i svensk rättsordning nyttjade uttrycket verksamhetsutövare. Utredningen drar även slutsatsen att direktivet bör införlivas genom att en särskild cybersäkerhetslag stiftas för genomförandet, i enlighet med förfarandet för det gamla cybersäkerhetsdirektivet. Cybersäkerhetslagen föreslås vidare att kompletteras med en föreslagen förordning om cybersäkerhet, vilken främst föreslås innehålla kompletterande detaljreglering rörande verksamhetsutövaras utpekade myndigheter samt deras uppgifter. Utredningen föreslår även, med vissa undantag, inte några skyldigheter utöver vad som följer av direktivet.

Utredningen föreslår vidare att cybersäkerhetslagen ska gälla för de flesta statliga myndigheter i Sverige, med regeringen, Regeringskansliet, myndigheter som lyder under Riksdagen och domstolarna är undantagna. Detsamma gäller för sammanlagt 16 myndigheter som till övervägande del bedriver säkerhetskänslig verksamhet eller brottsbekämpning. Utredningen föreslår dock att samtliga regioner och kommuner ska omfattas av lagens krav, region- och kommunfullmäktige undantagna, samt inkluderande lärosäten med examenstillstånd. Cybersäkerhetslagen föreslås vidare gälla för offentliga verksamhetsutövare som bedriver säkerhetskänslig verksamhet, men där den delen inte utgör en väsentlig andel, samt enskilda verksamhetsutövare, vilka bedriver annan verksamhet tillsammans med säkerhetskänslig verksamhet eller brottsbekämpning. För den säkerhetskänsliga delen av verksamheten

eller den delen av verksamheten som avser brottsbekämpning kommer det endast att gälla en anmälnings- och uppgiftsskyldighet. Detsamma gäller för verksamhetsutövare som redan omfattas av skyldigheter med motsvarande verkan som kraven i cybersäkerhetslagen, exempelvis för finansiella verksamhetsutövare som omfattas av motståndskraftsförordningen för finanssektorn.

Utredningen föreslår även att det fortsatt ska finnas en tillsynsmyndighet för varje sektor, vilka dock utökas i förhållande till de nya sektorerna och därmed blir elva totalt, till skillnad från de tidigare sex. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (nedan kallad *MSB*) föreslås även att fortsatt leda ett samarbetsforum där tillsynsmyndigheterna ingår, i syfte att underlätta samordning och åstadkomma en effektiv och likvärdig tillsyn. Utredningen föreslår att *MSB* fortsatt ska utgöra gemensam kontaktpunkt, mot bakgrund av dess nuvarande uppgifter och uppgiften att stödja och samordna arbetet med samhällets informationssäkerhet. Utredningen föreslår att *MSB*, mot bakgrund av att myndigheten i dag har uppdrag och kompetens som gör att den fortsatt ska utgöra enhet för hantering av it-säkerhetsincidenter samt cyberkrishanteringsmyndighet i Sverige. I utredningens förslag ingår vidare att tillsynsmyndigheterna utses av regeringen genom förordning.

Utredningen räknar vidare med inledande ökade kostnader för tillsynsmyndigheterna avseende identifiering av de verksamhetsutövare som omfattas av den nya lagen, utfärda nya föreskrifter och nya vägledningar utan att samtidigt behöva minska ambitionsnivån för tillsynsverksamheten.

Utredningen föreslår att författningsförslagen ska träda i kraft den 1 januari 2025.

2.7.1.3 Motståndskraftsdirektivet

Utredningen överlämnade i september 2024 sitt slutbetänkande, Motståndskraft i samhällsviktiga tjänster, SOU 2024:64, om hur motståndskraftsdirektivet ska genomföras i svensk rätt. Utredningen föreslår att motståndskraftsdirektivet ska genomföras genom en ny lag, lagen om motståndskraft hos kritiska verksamhetsutövare och föreslår inte att några ytterligare skyldigheter utöver vad som följer av direktivet ska införas.

Utredningen föreslår att regelverket ska tillämpas på enskilda och offentliga verksamhetsutövare som tillhandahåller en samhällsviktig tjänst som omfattas av bilagan till direktivet. Vidare krävs att verksamhetsutövaren har identifierats som kritisk av tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheterna ska genom beslut identifiera kritiska verksamhetsutövare inom sina tillsynsområden. I förslaget görs vissa undantag från lagens tillämpningsområde. Lagen gäller inte för sådant som regleras i förslaget till lag om cybersäkerhet och inte heller om det i annan författning finns bestämmelser om krav på riskbedömning, åtgärder för motståndskraft, bakgrundskontroll och incidentrapportering om kraven har minst motsvarande verkan. Lagen gäller inte heller för regeringen, Regeringskansliet, utlandsmyndigheter, kommittéväsendet, Riksrevisionen, Riksdagens ombudsmän, Sveriges Riksbank, Riksdagsförvaltningen eller Sveriges domstolar. Lagen gäller inte för statliga myndigheter som till övervägande del bedriver brottsbekämpning eller säkerhets känslig verksamhet.

Utredningen föreslår att den tillsynsmyndighet som är tillsynsmyndighet enligt den föreslagna lagen om cybersäkerhet även blir tillsynsmyndighet enligt lagen om motståndskraft hos kritiska verksamhetsutövare. Ett fåtal tillsynsmyndigheter har fått en ny undersektor eller kategori av verksamhetsutövare. Vidare ingår i sektorn offentlig förvaltning endast statliga myndigheter. *MSB* ska leda ett samarbetsforum där tillsynsmyndigheterna ingår för att underlätta samordning och åstadkomma en effektiv och likvärdig tillsyn. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska vara gemensam

kontaktpunkt. Den gemensamma kontaktpunkten ska ha en sambandsfunktion för att säkerställa det gränsöverskridande samarbetet med gemensamma kontaktpunkter i andra medlemsstater och med kommissionen. Nivåerna på sanktionsavgiften föreslås vara desamma som för väsentliga verksamhetsutövare i lagen om cybersäkerhet. Det innebär att sanktionsavgiften för enskilda kritiska verksamhetsutövare ska bestämmas till lägst 5 000 kronor och högst till det högsta av två procent av den kritiska verksamhetsutövarens totala globala årsomsättning närmast föregående räkenskapsår, eller 10 000 000 euro. För offentliga kritiska verksamhetsutövare ska avgiften bestämmas till lägst 5 000 kronor och högst till 10 000 000 kronor.

Utredningen föreslår att sekretesskyddet ska stärkas och föreslår att en ny bestämmelse om sekretess införs i 18 kap. OSL för uppgift i incidentrapporter enligt lagen om cybersäkerhet och lagen om motståndskraft hos kritiska verksamhetsutövare samt för uppgift om åtgärd som följer av en sådan incident. Bestämmelsen föreslås få ett omvänt skaderekvisit och rätten att meddela och offentliggöra uppgifterna begränsas. Vidare föreslås att diarium över incidenter hos rapporterade myndigheter, tillsynsmyndigheter och MSB ska kunna omfattas av sekretess. För att MSB och tillsynsmyndigheterna ska kunna lämna ut uppgifter som härrör från andra medlemsstater och EU:s institutioner och som omfattas av sekretess till varandra, föreslår utredningen en ny sekretessbrytande bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen. När det gäller bakgrundskontroller föreslås en bestämmelse om tystnadsplikt för uppgifter som förekommer i angelägenheter som avser bakgrundskontroll i den nya lagen. Sekretesskyddet för uppgifter som tillsynsmyndigheten kommer att hantera behöver kompletteras när det gäller uppgifter som rör enskilda affärs- eller driftsförhållanden.

Utredningen föreslår att lagen om motståndskraft hos kritiska verksamhetsutövare och tillhörande förordning ska träda i kraft den 1 augusti 2025. Förslagen i offentlighets- och sekretesslagen och offentlighets- och sekretessförordningen som gäller lagen om cybersäkerhet föreslås träda i kraft den 1 januari 2025. Övriga förslag föreslås träda i kraft den 1 augusti 2025.

2.7.2 Finland

2.7.2.1 Allmänt

Statsrådets kommunikationsministerium inrättade i januari 2023 en arbetsgrupp till stöd för det nationella genomförandet av cybersäkerhetsdirektivet i januari 2023, även kallad huvudarbetsgruppen. Huvudarbetsgruppen hade till uppgift att bedöma vilka lagstiftningsändringar som behövs för genomförandet av direktivet och att gemensamt utarbeta en regeringsproposition om de behövliga lagstiftningsändringarna. Kommunikationsministeriet inrättade också en underarbetsgrupp till huvudarbetsgruppen och den inriktade sig på offentlig förvaltning, även kallad underarbetsgruppen. Underarbetsgruppen hade till uppgift att bedöma och bereda genomförandet av skyldigheterna i cybersäkerhetsdirektivet med avseende på sektorn offentlig förvaltning, vilken omfattas av direktivets tillämpningsområde.

Statsrådets inrikesministerium tillsatte den 7 december 2022 ett lagstiftningsprojekt (VN/18947/2022) för identifiering av kritiska aktörer och förbättring av den kritiska infrastrukturens motståndskraft, vilket skulle avslutas den 31 december 2024. I samband med stärkandet och skyddet av den nationellt viktiga infrastrukturens funktion skulle projektet utarbeta ett förslag i form av en regeringsproposition till en allmän lag eller ramlag om identifiering av kritisk infrastruktur och förbättrande av motståndskraften samt förslag till behövliga ändringar av den sektorsspecifika speciallagstiftningen, vilka samtidigt genomför motståndskraftsdirektivet. I enlighet med beslutet om tillsättande skulle varje ministerium inom sitt förvaltningsområde ansvara för att kartlägga nuläget och bereda eventuell ny sektorsspecifik

lagstiftning. I projektet ansvarade inrikesministeriet för beredningen av ramlagen eller den allmänna lagen och lagstiftningen om tillsynsarrangemang för åtgärder för motståndskraft mot kriser.

Projektets arbetsgrupp skulle särskilt utreda nuläget i lagstiftningen och eventuella befintliga förfaranden för att identifiera och övervaka kritiska aktörer och stödja deras åtgärder för motståndskraft mot kriser, utarbeta förslag till hur myndighetsfunktioner och myndighetstillsyn enligt motståndskraftdirektivet ska organiseras centralt under statsrådet, utarbeta förslag till stöd för aktörer i enlighet med direktivet, granska de frågor som ska tas upp på nationell nivå, exempelvis nationell säkerhet, sektorer som är kritiska för försvaret och skydd av geografisk information, utvärdera synergier mellan de nya resiliensuppdrag som Nato förutsätter och organisationen av motståndskraftverksamheten och utarbeta ett förslag till ny ramlag och ändringar i den sektorspecifik lagstiftningen i form av en regeringsproposition.

2.7.2.2 Cybersäkerhetsdirektivet

Statsrådet lämnade den 23 maj 2024 sin proposition, RP 57/2024, till riksdagen med förslag till lagstiftning om genomförande av cybersäkerhetsdirektivet.

I propositionen föreslås att det stiftas en ny allmän lag om hantering av cybersäkerhetsrisker. I fråga om den offentliga sektorn föreslås att det ska föreskrivas särskilt om skyldigheterna även i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen. Samtidigt upphävs i flera sektorspecifika speciallagar genomförandebestämmelserna för det tidigare direktivet om nät- och informationssäkerhet. Enligt förslaget ska cybersäkerhetsdirektivet genomföras enligt miniminivån, direktivnära och genom omskrivning, samt genom ett fullt utnyttjande av det nationella handlingsutrymmet.

Propositionens föreslår att kommuner och aktörer inom utbildningssektorn undantas från förslagens tillämpningsområden. Helsingfors stad omfattas dock till den del den sköter uppgifter som hör till organiseringsansvaret för välfärdsområden. Kommunerna undantas dock inte i sin helhet, utan de delar av organisationen vilka bedriver verksamhet vilken omfattas av tillämpningsområdet ska omfattas av förslaget till allmän lag. Bedömningen av verksamhetens storlek ska dock enbart ske med beaktande av storleken på den del av organisationen vilken bedriver aktuell verksamhet och tillämpningsområdet ska följaktligen inte heller utsträckas till att omfatta hela kommunen. På grund av skäl som gäller nationell säkerhet, allmän säkerhet, försvaret eller myndigheter inom sektorn brottsbekämpning samt tjänsteproducenter av säkerhetsnät och användning av tjänsterna gäller föreslås det inte att dessa aktörer ska omfattas av tillämpningsområdet för regleringen. Vidare undantar förslaget till allmän lag aktörer vilka enbart bedriver av tillämpningsområdet omfattad verksamhet i ringa eller sporadisk omfattning.

Enligt propositionens föreslås den sedan tidigare sektorsvis uppdelade modellen med sektorspecifika tillsynsmyndigheter att fortsättningsvis gälla, varav bland annat Transport- och kommunikationsverkets utses till tillsynsmyndighet för den offentliga förvaltningen samt dess cybersäkerhetscenter utses till gemensam kontaktpunkt. Samtliga utpekade tillsynsmyndigheter utses vidare till cyberkrishanteringsmyndigheter, varav Transport- och kommunikationsverkets cybersäkerhetscenter utses till samordnande cyberkrishanteringsmyndighet. I propositionen föreslås även att Transport- och kommunikationsverkets cybersäkerhetscenter ska utgöra enhet, därmed tillika samordnande enhet, för hantering av it-säkerhetsincidenter.

Propositionen föreslår att författningarna ska träda i kraft den 18 oktober 2024.

2.7.2.3 Motståndskraftsdirektivet

Inrikesministeriet skickade den 26 februari 2024 ut ett utkast till proposition med förslag om skydd av samhällets kritiska infrastruktur och om stärkande av samhällets motståndskraft samt till vissa andra lagar på remiss.

I utkastet till proposition föreslås att det stiftas en ny allmän lag om skydd av samhällets kritiska infrastruktur och om stärkande av samhällets motståndskraft. Enligt utkastet till proposition ska direktivet genomföras utan nationella utvidgningar. I enlighet med direktivet innehåller författningsförslaget en process för identifiering av kritiska aktörer och gemensamma kriterier för identifieringen samt skyldigheter för kritiska aktörer att stärka sin motståndskraft och sin kapacitet att tillhandahålla samhällsviktiga tjänster åtminstone i enlighet med minimikraven i direktivet. De aktörer som omfattas av tillämpningsområdet för den allmänna lagen definieras i enlighet med tillämpningsområdet för motståndskraftsdirektivet. Vid genomförandet av direktivet föreslås därmed inga nationella utvidgningar av tillämpningsområdet.

I utkastet föreslås att på statsrådsnivå ska inrikesministeriet sköta samordningen samt den allmänna styrningen av verksamheten och utses därmed till behörig myndighet enligt direktivet. Uppdelningen på sektorsspecifika tillsynsmyndigheter bibehålls i övrigt. Tillsynsmyndigheter är således de myndigheter som bestäms enligt den sektorsspecifika speciallagstiftningen, bland annat Transport- och kommunikationsverket. Den under arbets- och näringsministeriet lydande Försörjningsberedskapscentralen tilldelas rollen som gemensam kontaktpunkt, samt underställs inrikesministeriet när det gäller den operativa styrningen i fråga om uppgifterna som föreskrivs i författningsförslaget. För statsrådets lägescentral föreslås en uppgift att förmedla anmälningar om incidenter med betydande verkan till kommissionen i enlighet med inrikesministeriets rapport.

I utkastet till proposition föreslås det sammanhängande ändringar i bland annat säkerhetsutredningslagen, mot bakgrund av bakgrundskontrollerna och genomförandet av direktivet och om utlämnande av sådana uppgifter mellan Finland och övriga medlemsstater.

Enligt utkastet till proposition har statsrådet tillsatt en arbetsgrupp för att bereda en totalreform av beredskapslagen, och vid genomförandet av motståndsdirektivet har arbetsgruppens begäran om utlåtande om en promemoria om skyldigheten enligt beredskapslagen att vidta förberedelser beaktats. I arbetsgruppens promemoria betonar den förutom beredskapen för undantagsförhållanden också behovet av beredskap för störningar som är lindrigare än undantagsförhållanden. I promemorian konstateras vidare att trots att det föreskrivs om beredskap för störningar under normala förhållanden i flera sektorsspecifika lagar ingår i den finländska lagstiftningen ingen allmän bestämmelse som uttryckligen förpliktar den offentliga förvaltningen att förbereda sig för störningar som inte överskrider tröskeln för undantagsförhållanden. Arbetsgruppen för beredskapslagen anser i promemorian att detta är en brist i lagstiftningen och att den allmänna beredskapsskyldigheten enligt beredskapslagen bör gälla beredskap såväl för undantagsförhållanden som för lindrigare störningar. Det är inte ändamålsenligt att på nationell nivå utvidga motståndskraftsregleringen till att omfatta nya aktörer inom den offentliga sektorn utöver dem som anges i motståndskraftsdirektivet.

Någon proposition har i skrivande stund inte överlämnats till riksdagen ifrån Statsrådet.

2.8 Sammanfattande bedömning

Landskapsregeringen bedömer att Åland måste genomföra direktiven om cybersäkerhet och motståndskraft, till den del som dessa reglerar rättsområden

som faller in under Ålands lagstiftningsbehörighet, se närmare redogörelse av lagstiftningsbehörigheten under avsnitt 4 nedan.

Landskapsregeringen bedömer att ett antagande av en landskapslag, vilken tillämpliggör rikets genomförande på Åland, det vill säga en så kallad blankettreglering, inte är en för Åland och berörda verksamhetsutövare lämplig väg att välja. Rikets genomförande av de aktuella direktivens föregångare är utfördelat på ett större antal speciallagar. Rikets genomförande av aktuella direktiv justerar och kompletterar denna genom ett införande av två nya allmänna lagar, en för respektive direktiv. Rikets genomförande innebär därmed en delvis fortsättning på den sektorsspecifika uppdelningen, vilken även reflekteras i valet av tillsynsmodell, där sektorsspecifika myndigheter tilldelas tillsynsansvaret inom sitt respektive sakområde. De allmänna lagarna i genomförandet inbegriper vidare ett antal hänvisningar till rikets speciallagstiftning och definitioner i densamma, vilken inte alltid har en motsvarighet inom landskapet inom ramen för dess lagstiftningsbehörighet. Vidare har genomförandet av cybersäkerhetsdirektivets uppdelats i en offentlig och enskild del, där delar av regleringen av offentliga verksamhetsutövare sker inom ramen för lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (FFS 906/2014). Rikets genomförande förefaller vidare innehålla en del tveksamma juridiska överväganden avseende direktivets korrekta genomförande. En blankettreglering vilken gör rikets genomförande tillämpligt inom landskapet kan därmed förväntas försvåra de berörda åländska verksamhetsutövarnas överblick över genomförandet och därmed deras förmåga att ta till sig och tillämpa densamma. Ett blankettgenomförande inom landskapet kan vidare förväntas leda till ett mer omfattande lagberedningsarbete än om en helt ny och sammanhållen lag bereds.

Landskapsregeringen konstaterar vidare att direktiven har överlappande tillämpningsområden och nyttjar likartade regleringsinstrument, med därmed sammanhängande potential till synergieffekter. Landskapsregeringen bedömer därmed att åländska enskilda och offentliga verksamhetsutövare, vilka omfattas av direktivens tillämpningsområde, till följd av tillämpningsområdenas överlappning, skulle tjänas av att en sammanhållen allmän lag stiftas för genomförandet av de båda direktiven. Verksamhetsutövarna skulle vidare tjänas av att genomförandet, likt de svenska författningsförslagen och till skillnad från de direktivnära genomförandena i riket, sker genom omskrivning, samt att det utformas utifrån den systematik och terminologi som normalt brukas i åländsk rätt, varvid ett normalt språkbruk eftersträvas. Verksamhetsutövarna skulle vidare tjänas av att det åländska genomförandet, till skillnad från det svenska, i huvudsak regleras i lag och inte i förordning, samtidigt som detta tillgodoser grundlagens och självstyrelselagens krav på lagreglering av grunderna för individens rättigheter och skyldigheter frågor som hör till området för lag.

Landskapsregeringen bedömer vidare att Åland, till följd av sina särskilda förhållanden, skulle tjänas bäst av att såväl tillämpningsområdet som kravställningen på olika typer av verksamhetsutövare inte överstiger den i direktiven föreskrivna miniminivån och att det nationella handlingsutrymmet nyttjas fullt ut i detta avseende.

Landskapsregeringen förordar vidare en tillsynsmodell, annan än den som har inrättats i såväl riket som i Sverige, enligt vilken myndighetsansvaren i direktiven koncentreras till en och samma centrala myndighet på Åland, i detta fall landskapsregeringen, varav åtminstone cybersäkerhetsansvaret i praktiken bör falla på dess digitaliseringsenhet.

3. Landskapsregeringens förslag och syften

Landskapsregeringen föreslår att det stiftas en ny allmän landskapslag om cybersäkerhet och motståndskraft. Genom den föreslagna lagen genomförs

cybersäkerhets- och motståndskraftsdirektiven på Åland. Syftet med det gemensamma genomförandet är att ge berörda verksamhetsutövare och tillsynsmyndigheten ett samlat, tydligt och enhetligt regelverk att förhålla sig till, vilket förväntas främja regleringens genomslag, en enhetlig tillämpning och en effektiv tillsyn och efterlevnadskontroll.

Den föreslagna lagens tillämpningsområde är offentliga verksamhetsutövare, vilka i lagen definieras som landskapets myndigheter, och privata verksamhetsutövare vilka antingen klassificeras eller identifieras av tillsynsmyndigheten som kritiska, väsentliga eller viktiga verksamhetsutövare, utifrån de i direktiven angivna kriterierna för detta.

I enlighet med den föreslagna lagens kapitelindelning föreskrivs i lagen om allmänna bestämmelser, lagens tillämpningsområde, klassificering, identifiering och informering av verksamhetsutövare, kritiska verksamhetsutövares skyldigheter, väsentliga och viktiga verksamhetsutövares skyldigheter, cyberkrishanteringsmyndighet och enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter, landskapsregeringens informationsansvar, tillsyn och efterlevnadskontroll samt särskilda bestämmelser.

Den föreslagna lagens 1 kap. föreskriver dess allmänna bestämmelser. I kapitlet anges lagens syften och införs definitioner, vilka såväl syftar till att genomföra direktivens definitioner som att underlätta lagens tillämpning och hänvisningar till rikslagstiftningen inom ramen för rikets lagstiftningsbehörighet.

I den föreslagna lagens 2 kap. föreskrivs om lagens tillämpningsområde. I kapitlet definieras omfattade verksamhetsutövare, avgränsningar av tillämpningsområdet, förhållandet till annan lagstiftning samt regleras tillämpligheten i förhållande till jurisdiktion, territorialitet och gränsöverskridande verksamhetsutövare.

I den föreslagna lagens 3 kap. föreskrivs om klassificering, identifiering och informering av verksamhetsutövare. I kapitlet regleras hur verksamhetsutövare klassificeras på objektiva grunder respektive identifieras genom beslut av landskapsregeringen utifrån subjektiva såväl som objektiva kriterier samt vilken information som verksamhetsutövare respektive landskapsregeringen ska tillhandahålla i samband med detta förfarande.

I den föreslagna lagens 4 kap. föreskrivs om kritiska verksamhetsutövares skyldigheter. I kapitlet regleras kritiska verksamhetsutövares skyldighet att genomföra en riskbedömning, vidta åtgärder och ta fram en plan för motståndskraft, påförs incidentrapporteringskyldigheter samt ges möjlighet att ansöka om säkerhetsutredning, uppmuntras nyttja standarder och påförs vissa skyldigheter kopplade till rådgivande uppdrag.

I den föreslagna lagens 5 kap. föreskrivs om väsentliga och viktiga verksamhetsutövares skyldigheter. I kapitlet regleras väsentliga och viktiga verksamhetsutövares skyldighet för dess ledning, krav på utbildning av ledning och personal, skyldighet vidta åtgärder och ta fram strategier för cybersäkerhet, påförs incidentrapporteringskyldigheter samt ges möjlighet att frivilligt rapportera om cybersäkerhetsincidenter, cyberhot och tillbud samt uppmuntras nyttja standarder europeiska ordningar för cybersäkerhetscertifiering.

I den föreslagna lagens 6 kap. föreskrivs om cyberkrishanteringsmyndighet och enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter. I kapitlet utpekas landskapsregeringen som cyberkrishanteringsmyndighet och enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter samt påförs vissa krav och uppgifter i samband med detta.

I den föreslagna lagens 7 kap. föreskrivs om landskapsregeringens informationsansvar. I kapitlet föreskrivs om landskapsregeringens skyldigheter i förhållande till inrättandet av arrangemang för frivilligt informationsutbyte, samt informationsansvar vid incidenter och cybersäkerhetsincidenter.

I den föreslagna lagens 8 kap. föreskrivs om tillsyn och efterlevnadskontroll. I kapitlet utpekas landskapsregeringen som tillsynsmyndighet enligt

lagen samt föreskrivs närmare om nationellt som internationellt samråd och myndighetssamarbete, stöd till verksamhetsutövare, skyldigheter kopplade till rådgivande uppdrag och sakkunnigbedömningar, befogenheter och skyldigheter kopplade till tillsyn och efterlevnadskontroll, sekretessbrytande bestämmelser, internationell handräckning, befogenhet att utfärda viten samt hot om tvångsutförande och avbrytande, befogenhet att utfärda administrativa påföljdsavgifter samt möjlighet för berörda att besvara sig emot landskapsregeringens beslut.

I den föreslagna lagens 9 kap. föreskrivs om särskilda bestämmelser. I kapitlet återfinns en ikraftträdandebestämmelse.

4. Lagstiftningsbehörighet

4.1 Allmänt

Enligt 1 § självstyrelselagen har landskapet Åland självstyrelse enligt vad som särskilt stadgas i självstyrelselagen. Enligt 59b § 1 mom. självstyrelselagen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden, när åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut vilka har fattats inom Europeiska unionen, fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som följer av självstyrelselagen. Enligt 59b § 2 mom. självstyrelselagen ska riksmyndigheter, i samråd med landskapsmyndigheter, vidta åtgärder i ett förvaltningsärende där unionsrätten endast tillåter att en nationell åtgärd kan vidtas när behörigheten är delad mellan landskapet och riket. Enligt 59b § 3 mom. självstyrelselagen ska riket utse en förvaltningsmyndighet om unionsrätten föreskriver att endast en nationell sådan ska utses.

Enligt 18 § 1, 4, 6, 10, 12–16, 20–22 och 25–27 punkterna självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, allmän ordning och säkerhet, med de undantag som nämns i 27 § 27, 45 och 35 punkterna, brand- och räddningsväsendet, natur- och miljövård, vattenrätt, hälso- och sjukvården, med de undantag som stadgas i 27 § 24, 29 och 30 punkterna, socialvården, undervisning, arkiv- och biblioteksväsendet, med det undantag som stadgas i 27 § 39 punkten, jord- och skogsbruk, styrning av lantbruksproduktionen, jakt och fiske, styrning av fiskerinäringen, postväsendet samt rätt att utöva rundradio- och televisionsverksamhet inom landskapet, med de begränsningar som följer av 27 § 4 punkten, vägar och kanaler, vägtrafik, spårbunden trafik, båttrafik, farleder för den lokala sjötrafiken, näringsverksamhet, med beaktande av vad som stadgas i 11 §, 27 § 2, 4, 9, 12–15, 17–19, 26, 27, 29–34, 37 och 40 punkten samt 29 § 1 mom. 3–5 punkterna, beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet, utsättande och utdömande av vite samt användning av andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet samt övriga angelägenheter som enligt grundsatserna i självstyrelselagen ska hänföras till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Enligt 27 § 8, 10, 12–14, 18–19, 22, 23, 28, 30, 34, 40, och 42 punkterna självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar, bokföring, konsumentskydd, utrikeshandeln, handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten, luftfart, kärnkraft, dock så att byggande, innehav och användning av anläggningar för utvinning av kärnkraft eller hantering eller förvaring av material i anslutning härtill får ske i landskapet endast med landskapsregeringens samtycke, standardisering, straffrätt, rättsskipning samt verkställighet av domar och straff, befolkningsskyddet, behörighet att vara verksam inom hälso- och sjukvården, apoteksväsendet, mediciner och produkter av läkemedelstyp, narkotiska ämnen samt framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål, försvarsväsendet och gränsbevakningen, med beaktande av vad

som stadgas i 12 §, ordningsmaktens verksamhet för trygghet av statens säkerhet, försvarstillstånd, beredskap inför undantagsförhållanden, televäsendet, dock så att tillstånd att utöva allmän televerksamhet i landskapet får beviljas av en riksmyndighet endast med landskapsregeringens samtycke, och övriga angelägenheter som enligt grundsatserna i självstyrelselagen ska hänföras till rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt 29 § 5 punkten självstyrelselagen har riket även lagstiftningsbehörighet i fråga om bank- och kreditväsendet.

Enligt förarbetena till självstyrelselagen, s. 74 i RP 73/1990 rd, omfattar rikets lagstiftningsbehörighet enligt punkten 8 endast associationsrätten samt lagstiftningen om bokföringen och inte offentlighetsrättsliga sammanslutningar. Enligt förarbetena omfattar vidare rikets behörighet om konsumentskyddet däremot inte lagstiftningsbehörighet i fråga om produktsäkerhet, vilken tillfaller landskapet. Enligt förarbetena, s. 75, motsvarar begreppet luftfarten i sak uttrycket lufttrafiken i den tidigare självstyrelselagen. Enligt förarbetena, s. 76, omfattar rikets lagstiftningsbehörighet enligt punkten 28 inte de behörighetsområden som hänför sig till befolkningsskyddet, så som brand- och räddningsväsendet, hälso- och sjukvården med mera, vilka tillfaller landskapet. Vidare framgår det av förarbetena, s. 77, att rikets lagstiftningsbehörighet enligt punkten 30 inte omfattar rätt att lagstifta om försäljning och förvaring av gifter. Det framgår även att stadgandet om rikets lagstiftningsbehörighet om beredskap inför undantagsförhållanden endast avser att gälla egentlig undantagslagstiftning, som på grund av exceptionella förhållanden kräver ingrepp i medborgarnas allmänna rättigheter eller en genomgripande reglering av näringslivet. Beredskapen för undantagsförhållanden omfattar dock uttryckligen inte reglering av näringslivet vid produktionsstörningar under normala förhållanden. Enligt förarbetena, s. 78, framgår slutligen att rikets lagstiftningsbehörighet enligt 40 punkten med televäsendet ursprungligen avsåg telegraf- och telefonväsendena.

Enligt Högsta domstolens utlåtande, se dess utlåtande av den 9 januari 2004 med diarienummer OH 2003/115, avseende landskapslagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som ska arbeta med barn, faller reglering av straffregister och utdrag ur dessa inom rikets lagstiftningsbehörighet över straffrätten.

Högsta domstolen har i ett utlåtande, se dess utlåtande av den 23 november 2016 med diarienummer OH2017/8, specifikt avseende en antagen blankettlag om tillämpning på Åland av rikslagen om anmälda organ för vissa produktgrupper, jämte vissa därmed intagna undantag, tagit ställning i ett fall där Ålands lagstiftningsbehörighet över den allmänna näringsrätten enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen ställdes gentemot rikets lagstiftningsbehörighet över televäsendet enligt 27 § 40 § självstyrelselagen. Som ledning för uttolkningen av omfattningen av rikets lagstiftningsbehörighet över televäsendet lades dåvarande informationssamhällsbalkens reglering av allmän televerksamhet och överförings- och sändningstjänster i masskommunikationsnät. I uttalandet bedömdes anmälda organ inom televäsendet falla inom ramen för rikets lagstiftningsbehörighet över televäsendet.

Högsta domstolen har vidare i ett annat utlåtande, se dess utlåtande av den 21 november 2018 med diarienummer OH2019/11, avseende landskapslagen om dataskydd, jämte därmed sammanhängande ändringar, bedömt att lagstiftningsbehörigheten avseende de tvärsäktoriella rättsområdena dataskydd eller behandling av personuppgifter, vilka över lag inte omnämns vid uppdelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan Åland och riket i självstyrelselagen, bör bedömas utgående från de rättsområden landskapslagstiftningen kan beröra.

Högsta domstolen har även i ett annat utlåtande, se dess utlåtande av den 31 maj 2017 med diarienummer OH2017/133, avseende en landskapslag om finansiering om främjande av en utbyggnad av bredbandsnät, bedömt att

bredbandsnätet, som är ett av de moderna kommunikationsnäten, i ett annat sammanhang kunde hänföras till rikets lagstiftningsbehörighet över televäsendet. Enligt Högsta domstolen aktualiserade lagstiftningen förhållandet mellan den aktuella lagstiftningen och televerksamheten, eftersom lagstiftningsbehörigheten i fråga om televäsendet tillkommer riket enligt 27 § 40 punkten självstyrelselagen. Högsta domstolen synes därmed inskränka rikets lagstiftningsbehörighet över televäsendet till att endast omfatta televerksamhet. Den ifrågavarande landskapslagstiftningen berörde dock främst byggandet av den fysiska infrastrukturen och som sådan föll den inom ramen för Ålands lagstiftningsbehörighet, vilken konstaterades omfatta lagstiftning om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, byggnads- och planväsendet, vägar och kanaler, farleder för den lokala sjötrafiken samt näringsverksamhet enligt 18 § 1, 7, 21 och 22 punkterna självstyrelselagen. Högsta domstolen ansåg vidare att Ålands lagstiftningsbehörighet över utbyggnaden av infrastrukturen för bredbandsnätet inte äventyrade de syften som hade skyddats i och med att lagstiftningsbehörigheten i fråga om televäsendet i självstyrelselagen tillföll riket. Enligt samma utlåtande uttalades även att den allmänna eller nationella säkerheten kan kräva viss lagstiftning beträffande nättaktörer och att denna reglering skulle falla under riket lagstiftningsbehörighet för försvarsväsendet, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd och beredskap inför undantagsförhållanden, enligt 27 § 34 punkten självstyrelselagen.

Högsta domstolen fann vidare i ytterligare ett utlåtande, se dess utlåtande av den 31 maj 2023 med diarienummer KKO-HD/520/2023, avseende landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillgängliga webbplatser och mobila applikationer inom landskapsförvaltningen, att behörigheten att lagstifta om tillgängligheten till den offentliga förvaltningens digitala tjänster faller inom ramen för Ålands lagstiftningsbehörighet. Högsta domstolen konstaterade vidare att fastän regleringen på lagnivå enligt kompetensfördelningen hörde till landskapet, ansågs den detaljerade tekniska nivån falla under rikets lagstiftningsbehörighet i frågan om standardisering, enligt 27 § 19 punkten självstyrelselagen. Högsta domstolen konstaterade dock att lagen endast innehöll en genom ett EU-direktiv delegerad normgivningsmakt för landskapsregeringen avseende standardisering och att landskapslagen därmed inte innehöll regler som möjliggjorde standardisering i sig, varför regleringen ansågs falla inom ramen för Ålands lagstiftningsbehörighet.

Bedömningen av huruvida Åland har lagstiftningsbehörighet över reglering av de tvärssektoriella frågorna om cybersäkerhet och samhällskritiska verksamhetsutövers motståndskraft ska därmed bedömas utgående från de rättsområden som lagstiftningen kan beröra. Vidare ska lagstiftningsbehörigheten över övriga angelägenheter, det vill säga andra än de som särskilt har uppräknats i självstyrelselagens behörighetsfördelningsbestämmelser, hänföras till antingen riket eller Åland, baserat på självstyrelselagens grunder.

Åland har i sammanhanget lagstiftningsbehörighet över landskapets offentliga förvaltning såväl som den allmänna näringsrätten inom de i självstyrelselagen särskilt utpekade samt övriga sektorer, vilka inte uttryckligen har tillfallit rikets lagstiftningsbehörighet. Åland har vidare i regel bedömts ha lagstiftningsbehörigheten över byggandet av infrastruktur inom de rättsområden där lagstiftningsbehörigheten för trafiken eller näringsrätten helt eller delvis har tillfallit riket, exempelvis inom televäsendet.

Såväl cybersäkerhetsdirektivet som motståndskraftsdirektivet reglerar skyldigheter i förhållande till cybersäkerhets och driftsäkerhetsaspekter för dels offentlig förvaltning, dels olika typer av verksamhetsutövare inom utpekade kritiska sektorer och dels verksamhetsutövare som tillhandahåller utpekade samhällsviktiga tjänster inom de utpekade kritiska sektorerna. Direktiven ska uttryckligen inte påverka medlemsstaternas ansvar för nationell

säkerhet och undantar offentliga verksamhetsutövare inom områdena nationell säkerhet, allmän säkerhet, försvar eller brottsbekämpning, vilket tydliggör att regleringen inte direkt är hänförlig till rättsområdena för nationell säkerhet och försvar.

Landskapsregeringen kan konstatera att direktiven främst syftar att åstadkomma en högre allmän beredskap genom införandet av informationssäkerhetsskyldigheter för offentlig förvaltning och verksamhetsutövare inför produktionsstörningar under normala förhållanden, vilket således enligt landskapsregeringen bör falla inom ramen för Ålands lagstiftningsbehörighet. Landskapsregeringen bedömer vidare att Åland bör anses ha lagstiftningsbehörighet över direktivens reglering av landskapets offentliga förvaltning och samtliga utpekade verksamhetsutövare, vilka verkar inom rättsområden som faller under landskapets lagstiftningsbehörighet, se närmare redogörelse av behörighetsfördelningen för respektive direktiv under avsnitten 4.3 och 4.4 nedan. Lagstiftningsbehörigheten över verksamhetsutövarna inom de så kallade digitala sektorerna tarvar dock särskilda överväganden och ställningstaganden, mot bakgrund av rikets lagstiftningsbehörighet över televäsendet, även benämnd televerksamhet, se den närmare bedömningen under avsnittet 4.2 nedan.

4.2 De digitala sektorerna

Till grund för bedömningen bör inledningsvis en definition av televerksamhet i allmänhet och självstyrelselagens mening i synnerhet konstateras, följt av en genomgång av de i direktiven utpekade digitala kritiska sektorernas verksamhetsutövare och deras tjänster, varvid deras verksamhet definieras utifrån om dessa är teleföretag eller inte. Därpå följer en sammanfattande bedömning av lagstiftningsbehörigheten för respektive kategori av verksamhetsutövare.

4.2.1 Definitionen av televerksamhet

I riket regleras televerksamhet i huvudsak i lagen om elektronisk kommunikation, tidigare benämnd informationssamhällsbalken. I lagens 3 § 27 punkt definieras teleföretag som en aktör som tillhandahåller nättjänster eller kommunikationstjänster för en grupp av användare som inte har avgränsats på förhand, det vill säga bedriver allmän televerksamhet.

I lagens 3 § 34 punkt definieras nättjänst som en tjänst som tillhandahålls av ett teleföretag (*nätföretag*) för att ett kommunikationsnät som det äger eller på någon annan grund förfogar över ska kunna användas för överföring och distribution av meddelanden. I lagens 3 § 37 punkt definieras kommunikationstjänst som en tjänst som helt eller huvudsakligen utgörs av överföring av meddelanden i kommunikationsnät samt överförings- och sändningstjänster i masskommunikationsnät och interpersonella kommunikationstjänster. I lagens 3 § 39 punkt definieras kommunikationsnät som ett system som består av sammankopplade ledningar och av anordningar och som är avsett för överföring eller distribution av meddelanden via ledning, med radiovågor, optiskt eller på något annat elektromagnetiskt sätt. Enligt lagens förarbeten, s. 90 i RP 213/2013 rd, ska det vid bedömningen av om det är fråga om en icke-avgränsad användarkrets exempelvis nätets och tjänsternas karaktär, nätets och användarkretsens omfattning samt villkoren för att bli användare beaktas.

I samband med rikets genomförande av kodexdirektivet infördes bland annat ett antal nya definitioner, till följd av direktivets utvidgade tillämpningsområde. I 3 § 11b punkten i lagen om elektronisk kommunikation tillkom definitionen av nummeroberoende interpersonell kommunikationstjänst, vilken definieras som en interpersonell kommunikationstjänst som inte använder ett eller flera nummer i nationella eller internationella

nummerplaner. Enligt förarbetena till den ändrade lagen, s. 177 f. i RP 98/2020 rd, avviker denna typ av kommunikationstjänst från traditionell televerksamhet och aktörerna underställdes därmed inte samma krav som andra teleföretag, exempelvis krav på televerksamhetsanmälan. Enligt s. 178 i förarbetena ansågs vidare inte heller innehållstjänster och allmänna IKT-tjänster tillhöra kategorierna nät- eller kommunikationstjänster, med hänvisning till skäl 17 i kodexdirektivet. Som exempel på innehållstjänster nämns särskilt tjänster som tillhandahålls via telefonnummer eller textmeddelandenummer mot tilläggsavgift, också i sådana fall då de debiteras via telefonräkningen, internetsidors eller diskussionsforums innehåll eller publikationer i sociala medier och likaså videor som tillhandahålls på internet, programutbud på linjär tv, radioprogramutbud, beställ-tv-tjänster eller annat betal-tv-innehåll.

Informations- och kommunikationstekniska tjänster, så kallade IKT-tjänster, inbegriper bland annat innehållstjänster. I artikel 2.13 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/881 om Enisa (Europeiska unionens cybersäkerhetsbyrå) och om cybersäkerhetscertifiering av informations- och kommunikationsteknik (cybersäkerhetsakten) definieras IKT-tjänst som en tjänst som helt eller huvudsakligen består i överföring, lagring, hämtning eller behandling av information via nätverks- och informationssystem. Det handlar därmed inte om nättjänster och kommunikationstjänster i den bemärkelse som televerksamheten traditionellt anses omfatta. Mot bakgrund av detta har därför reglering av IKT-tjänster inte intagits i lagen om elektronisk kommunikation.

Landskapsregeringen bedömer sammantaget att rättsområdet televäsendet i självstyrelselagens mening, enligt dess 27 § 40 punkt, i huvudsak bör likställas med definitionen av allmän televerksamhet enligt lagen om elektronisk kommunikation. Självstyrelselagens grundsatser ger vidare inte vid handen att lagstiftningsbehörigheten för televäsendet är avsedd att åsyfta annan televerksamhet än allmän sådan. Lagstiftningsbehörigheten över televerksamhet, som inte är allmän, samt verksamhetsutövare som tillhandahåller allmänna IKT-tjänster, inbegripet innehållstjänster, bör därmed enligt landskapsregeringen anses tillfalla Åland.

4.2.2 Digital infrastruktur

I cybersäkerhetsdirektivets bilaga I och motståndskraftsdirektivets bilaga upptas den digitala högkritiska sektorn digital infrastruktur, vilken innefattar följande kategorier av verksamhetsutövare:

- Leverantörer av internetknutpunkter, enligt definitionen i artikel 6.18 i cybersäkerhetsdirektivet. En nätfacilitet som möjliggör sammankoppling av mer än två oberoende nät (autonoma system), främst i syfte att underlätta utbytet av internettrafik, som tillhandahåller sammankoppling enbart för autonoma system och som varken kräver att den internettrafik som passerar mellan två deltagande autonoma system ska passera genom ett tredje autonomt system eller ändrar trafiken eller påverkar den på något annat sätt.

- Leverantörer av DNS-tjänster, med undantag för operatörer av rotnamsservrar, enligt definitionen i artikel 6.20 i cybersäkerhetsdirektivet. En entitet som tillhandahåller:

- a) allmänna rekursiva tjänster för att lösa domännamnsfrågor till internet-slutanvändare, eller

- b) auktoritativa tjänster för att lösa domännamnsfrågor för användning av tredje part, med undantag för rotnamsservrar.

- Registreringsenheter för toppdomäner, eller TLD-registreringsenhet, enligt definitionen i artikel 6.21 i cybersäkerhetsdirektivet. En enhet som har delegerats en specifik toppdomän och som ansvarar för administrationen av toppdomänen, inbegripet registreringen av domännamn under toppdomänen

och den tekniska driften av toppdomänen, inbegripet drift av dess namnservrar, underhåll av dess databaser och distribution av zonfiler för toppdomänen mellan namnservrar, oberoende av huruvida någon aspekt av denna drift utförs av enheten själv eller har utkontrakterats, dock inte situationer där toppdomäner används av en registreringsenhet endast för dess eget bruk.

- Leverantörer av molntjänster, enligt definitionen i artikel 6.30 i cybersäkerhetsdirektivet. En digital tjänst som möjliggör administration på begäran och bred fjärråtkomst till en skalbar och elastisk pool av gemensamma beräkningstjänster, inbegripet när sådana resurser är distribuerade på flera platser.

- Tillhandahållare av datacentralstjänster, enligt definitionen i artikel 6.31 i cybersäkerhetsdirektivet. En tjänst som omfattar strukturer, eller grupper av strukturer, avsedda för centraliserad inkvartering, sammankoppling och drift av it- och nätutrustning som tillhandahåller datalagrings-, databehandlings- och dataöverföringstjänster samt alla anläggningar och infrastrukturer för kraftdistribution och miljökontroll.

- Tillhandahållare av nätverk för innehållsleverans, enligt definitionen i artikel 6.32 i cybersäkerhetsdirektivet. Ett nätverk av geografiskt spridda servrar vars syfte är att säkerställa hög tillgänglighet för, tillgång till eller snabb leverans av digitalt innehåll och digitala tjänster till internetanvändare för innehålls- och tjänsteleverantörers räkning.

- Tillhandahållare av betrodda tjänster, enligt definitionen i artikel 3.19 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 910/2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden. En fysisk eller juridisk person som tillhandahåller en eller flera betrodda tjänster, antingen i egenskap av kvalificerade eller icke kvalificerade tillhandahållare av betrodda tjänster. Enligt definitionen i artikel 3.16 i samma förordning är en betrodd tjänst en elektronisk tjänst som vanligen tillhandahålls mot ekonomisk ersättning och som består av:

a) skapande, kontroll och validering av elektroniska underskrifter, elektroniska stämplatser eller elektroniska tidsstämplingar, elektroniska tjänster för rekommenderade leveranser och certifikat med anknytning till dessa tjänster, eller

b) skapande, kontroll och validering av certifikat för autentisering av webbplatser, eller

c) bevarande av elektroniska underskrifter, stämplatser eller certifikat med anknytning till dessa tjänster.

Enligt definitionen i artikel 3.20 i samma förordning utgör en kvalificerad tillhandahållare av betrodda tjänster en tillhandahållare av betrodda tjänster som tillhandahåller en eller flera kvalificerade betrodda tjänster och som beviljats status som kvalificerad av tillsynsorgan enligt förordningen. Enligt definitionen i artikel 3.17 i samma förordning utgör en kvalificerad betrodd tjänst en betrodd tjänst som uppfyller tillämpliga krav i förordningen.

- Tillhandahållare av allmänna elektroniska kommunikationsnät, enligt definitionen i artikel 2.8 i kodexdirektivet. Ett elektroniskt kommunikationsnät som helt eller huvudsakligen används för att tillhandahålla allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster och som stöder informationsöverföring mellan nätanslutningspunkter.

- Tillhandahållare av elektroniska kommunikationstjänster, i den mån deras tjänster är allmänt tillgängliga, i den mening som avses i artikel 2.4 i kodexdirektivet. En tjänst som vanligen tillhandahålls mot ersättning via elektroniska kommunikationsnät och som omfattar, med undantag av tjänster i form av tillhandahållande av innehåll som överförs med hjälp av elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster eller utövande av redaktionellt ansvar över sådant innehåll, följande typer av tjänster:

a)) internetanslutningstjänst enligt definitionen i artikel 2.2 i förordning (EU) 2015/2120 om åtgärder rörande en öppen internetanslutning, vilket

utgör en allmänt tillgänglig elektronisk kommunikationstjänst som erbjuder anslutning till internet, och därigenom möjlighet till anslutning mellan praktiskt taget alla ändpunkter på internet, oberoende av vilken nätteknik och terminalutrustning som används,

b) interpersonell kommunikationstjänst, och

c) tjänster som helt eller huvudsakligen utgörs av överföring av signaler, såsom överföringstjänster som används för tillhandahållande av maskin till maskin-tjänster och för utsändningstjänster.

Leverantörer av internetknutpunkter, leverantörer av DNS-tjänster, med undantag för operatörer av rotnamnsservrar, registreringsenheter för toppdomäner, tillhandahållare av allmänna elektroniska kommunikationsnät och tillhandahållare av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster, i den mån de är nummerberoende, utgör nätföretag, vilka därmed är teleföretag, i och med att de bedriver allmän televerksamhet. Lagstiftningsbehörigheten över dessa bedöms därmed tillfalla rikets lagstiftningsbehörighet.

Leverantörer av molntjänster, leverantörer av datacentraltjänster, leverantörer av nätverk för leverans av innehåll, tillhandahållare av betrodda tjänster och tillhandahållare av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster, i den mån de är nummerberoende, utgör IKT-företag som levererar allmänna IKT-tjänster eller innehållstjänster, vilka därmed inte utgör teleföretag, i och med att de inte bedriver allmän televerksamhet. Lagstiftningsbehörigheten över dessa bedöms därmed tillfalla Ålands lagstiftningsbehörighet.

4.2.3 Förvaltning av IKT-tjänster (mellan företag)

I cybersäkerhetsdirektivets bilaga I upptas den digitala högkritiska sektorn Förvaltning av IKT-tjänster (mellan företag), vilken innefattar följande kategorier av verksamhetsutövare:

- Leverantörer av utlokaliserade driftstjänster, enligt definitionen i artikel 6.39 i cybersäkerhetsdirektivet. En verksamhetsutövare som tillhandahåller tjänster som rör installation, förvaltning, drift eller underhåll av IKT-produkter, IKT-nät, IKT-infrastruktur, IKT-tillämpningar eller andra nätverks- och informationssystem, via bistånd eller aktiv administration antingen i kundernas lokaler eller på distans.

- Leverantörer av utlokaliserade säkerhetstjänster, enligt definitionen i artikel 6.40 i cybersäkerhetsdirektivet. En leverantör av utlokaliserade driftstjänster som utför eller tillhandahåller stöd för verksamhet som rör hantering av cybersäkerhetsrisker.

Leverantörer av utlokaliserade driftstjänster och säkerhetstjänster utgör IKT-företag som levererar IKT-tjänster, det vill säga installations-, förvaltnings-, drifts- eller underhållstjänster, vilka därmed inte utgör teleföretag, i och med att de inte bedriver allmän televerksamhet. Lagstiftningsbehörigheten över dessa bedöms därmed tillfalla Ålands lagstiftningsbehörighet.

4.2.4 Digitala leverantörer

I cybersäkerhetsdirektivets bilaga II uppräknas den digitala andra kritiska sektorn Digitala leverantörer, vilken innefattar följande kategorier av verksamhetsutövare:

- Leverantörer av marknadsplatser online, enligt definitionen i artikel 6.28 i cybersäkerhetsdirektivet, vilket utgör en marknadsplats online enligt definitionen i artikel 2 n i Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/29/EG om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenterna på den inre marknaden. En tjänst som använder programvara, inbegripet en webbplats, en del av en webbplats eller en applikation, som administreras av en näringsidkare eller för dennas räkning, som ger

konsumenterna möjlighet att ingå distansavtal med andra näringsidkare eller konsumenter.

- Leverantörer av sökmotorer, enligt definitionen i artikel 6.29 i cybersäkerhetsdirektivet, vilket utgör en sökmotor enligt definitionen i artikel 2.5 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1150. En digital tjänst som gör det möjligt för användare att mata in sökfraser för att göra sökningar på i princip alla webbplatser eller alla webbplatser på ett visst språk på grundval av en fråga om vilket ämne som helst i form av ett nyckelord, en röstbegäran, en fras eller någon annan inmatning och som returnerar resultat i vilket format som helst som innehåller information om det begärda innehållet.

- Leverantörer av plattformar för sociala nätverkstjänster, enligt definitionen i artikel 6.33 i cybersäkerhetsdirektivet. En plattform som gör det möjligt för slutanvändare att interagera, dela och upptäcka innehåll, finna andra användare och kommunicera med andra via flera enheter, särskilt genom chattar, inlägg, videor och rekommendationer.

Leverantörer av marknadsplatser online, sökmotorer och plattformar för sociala nätverkstjänster utgör IKT-företag som levererar allmänna IKT-tjänster eller innehållstjänster, vilka därmed inte utgör teleföretag, i och med att de inte bedriver allmän televerksamhet. Lagstiftningsbehörigheten över dessa bedöms därmed tillfalla Ålands lagstiftningsbehörighet.

4.3 Cybersäkerhetsdirektivet

Cybersäkerhetsdirektivets tillämpningsområde omfattar 18 olika sektorer, med delsektorer och typer av verksamhetsutövare, varav offentlig förvaltning utgör en. Cybersäkerhetsdirektivets reglering tar i huvudsak sikte på beredskap under normala förhållanden, vilket tydliggörs av undantagen för nationell säkerhet. Åland har därmed inom landskapet, mot bakgrund av genomgången ovan, lagstiftningsbehörighet inom merparten av de sektorer och rättsområden som direktivets reglering omfattar, med följande undantag, vilka tillhör rikets lagstiftningsbehörighet:

Högkритiska sektorer:

- Bankverksamhet, enligt 29 § 5 punkten självstyrelselagen.

- Finansmarknadsinfrastruktur, enligt 29 § 5 punkten självstyrelselagen.

Högkритiska verksamhetsutövartyper:

- Elföretag enligt definitionen i artikel 2.57 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 som bedriver leverans enligt definitionen i artikel 2.12 i det direktivet, till delen de begagnar sig av kärnkraft, enligt 27 § 18 § självstyrelselagen.

- Producenter enligt definitionen i artikel 2.38 i direktiv (EU) 2019/944, till delen de begagnar sig av kärnkraft, enligt 27 § 18 § självstyrelselagen.

- Lufttrafikföretag enligt definitionen i artikel 3.4 i förordning (EG) nr 300/2008 och som används för kommersiella syften, enligt 27 § 14 punkten självstyrelselagen.

- Operatörer inom trafikstyrning och trafikledning som tillhandahåller flygkontrolltjänst enligt definitionen i artikel 2.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 549/2004, enligt 27 § 14 punkten självstyrelselagen.

- Transportföretag som bedriver persontrafik och godstrafik på inre vattenvägar, till havs och längs kuster, enligt definitionerna för sjötransport i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 725/2004, exklusive de enskilda fartyg som drivs av dessa företag, till delen de bedriver handelssjöfart samt verksamheten berör farleder för handelssjöfarten, enligt 27 § 13 punkten självstyrelselagen, med begränsningarna enligt 18 § 21 punkten.

- Operatörer av sjötrafikinformationstjänst (VTS) enligt definitionen i artikel 3 o i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/59/EG, till delen de

bedriver handelssjöfart samt verksamheten berör farleder för handelssjöfarten, enligt 27 § 13 punkten självstyrelselagen, med begräsningarna enligt 18 § 21 punkten.

- Verksamhetsutövare som bedriver forskning och utveckling avseende läkemedel enligt definitionen i artikel 1.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/83/EG, enligt 27 § 30 punkten självstyrelselagen.

- Verksamhetsutövare som tillverkar farmaceutiska basprodukter och läkemedel som avses i avsnitt C huvudgrupp 21 i Nace Rev. 2, enligt 27 § 30 punkten självstyrelselagen.

- Verksamhetsutövare som tillverkar medicintekniska produkter som anses vara kritiska vid ett hot mot folkhälsan (förteckning över kritiska medicintekniska produkter vid ett hot mot folkhälsan) i den mening som avses i artikel 22 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/123, enligt 27 § 30 punkten självstyrelselagen.

- Leverantörer av internetknutpunkter, enligt 27 § 40 punkten självstyrelselagen.

- Leverantörer av DNS-tjänster, med undantag för operatörer av rot-namnservrar, enligt 27 § 40 punkten självstyrelselagen.

- Registreringsenheter för toppdomäner, enligt 27 § 40 punkten självstyrelselagen.

- Tillhandahållare av allmänna elektroniska kommunikationsnät, enligt 27 § 40 punkten självstyrelselagen.

- Tillhandahållare av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster, i den mån de är nummerberoende, enligt 27 § 40 punkten självstyrelselagen.

Andra kritiska sektorer:

- Tillverkning, produktion och distribution av kemikalier, till delen tillverkning och produktion, enligt 27 § 30 punkten självstyrelselagen.

- Forskning, till den del som denna inte är hänförlig till rättsområden inom landskapets lagstiftningsbehörighet, enligt 27 § självstyrelselagen.

Till den del som cybersäkerhetsdirektivet reglerar verksamhetsutövare inom enskilda sektorer särskilt faller dessa stadganden därmed även inom ramen för rikets respektive landskapets lagstiftningsbehörighet över respektive sektor.

Till de delar som cybersäkerhetsdirektivet förutsätter kommunikation mellan den behöriga myndigheten, cyberkrishanteringsmyndigheten och enheten för hantering av cybersäkerhetsincidenter och kommissionen eller andra organ, myndigheter och samarbetsgrupper inom den Europeiska unionen samt andra medlemsstaters behöriga myndigheter eller enheter måste denna ske genom rikets gemensamma kontaktpunkt, till följd av rikets lagstiftningsbehörighet över förhållandet till utländska makter enligt 27 § 4 punkten självstyrelselagen.

Till detta kommer vidare att riket har lagstiftningsbehörigheten över de delar av cybersäkerhetsdirektivet vilka föreskriver införandet av en nationell strategi, en gemensam kontaktpunkt, en samordnande cyberkrishanteringsmyndighet, en samordnande enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter och en förteckning över identifierade verksamhetsutövare enligt 59b § 2 och 3 mom. självstyrelselagen.

Cybersäkerhetsdirektivets övriga stadganden torde dock falla inom ramen för landskapets lagstiftningsbehörighet.

4.4 Motståndskraftsdirektivet

Motståndskraftsdirektivets tillämpningsområde omfattar 11 olika sektorer, med undersektorer och kategorier av verksamhetsutövare, varav offentlig förvaltning utgör en. Motståndskraftsdirektivets reglering tar i huvudsak sikte på beredskap under normala förhållanden, vilket tydliggörs av

undantagen för nationell säkerhet. Åland har därmed inom landskapet, mot bakgrund av genomgången ovan, lagstiftningsbehörighet inom merparten av de sektorer och rättsområden som direktivets reglering omfattar, med följande undantag, vilka tillhör rikets lagstiftningsbehörighet:

Kritiska sektorer:

- Bankverksamhet, enligt 29 § 5 punkten självstyrelselagen.
- Finansmarknadsinfrastruktur, enligt 29 § 5 punkten självstyrelselagen.

Kritiska verksamhetsutövarkategorier:

- Elföretag enligt definitionen i artikel 2.57 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 som bedriver leverans enligt definitionen i artikel 2.12 i det direktivet, till delen de begagnar sig av kärnkraft, enligt 27 § 18 § självstyrelselagen.

- Producenter enligt definitionen i artikel 2.38 i direktiv (EU) 2019/944, till delen de begagnar sig av kärnkraft, enligt 27 § 18 § självstyrelselagen.

- Lufttrafikföretag enligt definitionen i artikel 3.4 i förordning (EG) nr 300/2008 och som används för kommersiella syften, enligt 27 § 14 punkten självstyrelselagen.

- Operatörer inom trafikstyrning och trafikledning som tillhandahåller flygkontrolltjänst enligt definitionen i artikel 2.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 549/2004, enligt 27 § 14 punkten självstyrelselagen.

- Transportföretag som bedriver persontrafik och godstrafik på inre vattenvägar, till havs och längs kuster, enligt definitionerna för sjötransport i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 725/2004, exklusive de enskilda fartyg som drivs av dessa företag, till delen de bedriver handelssjöfart samt verksamheten berör farleder för handelssjöfarten, enligt 27 § 13 punkten självstyrelselagen, med begränsningarna enligt 18 § 21 punkten.

- Operatörer av sjötrafikinformationstjänst (VTS) enligt definitionen i artikel 3 o i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/59/EG, till delen de bedriver handelssjöfart samt verksamheten berör farleder för handelssjöfarten, enligt 27 § 13 punkten självstyrelselagen, med begränsningarna enligt 18 § 21 punkten.

- Leverantörer av internetknutpunkter, enligt 27 § 40 punkten självstyrelselagen.

- Leverantörer av DNS-tjänster, med undantag för operatörer av rot-namnsservrar, enligt 27 § 40 punkten självstyrelselagen.

- Registreringsenheter för toppdomäner, enligt 27 § 40 punkten självstyrelselagen.

- Tillhandahållare av allmänna elektroniska kommunikationsnät, enligt 27 § 40 punkten självstyrelselagen.

- Tillhandahållare av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster, i den mån de är nummerberoende, enligt 27 § 40 punkten självstyrelselagen.

Till den del som motståndskraftsdirektivet reglerar verksamhetsutövare inom enskilda sektorer särskilt faller dessa stadganden därmed även inom ramen för rikets respektive landskapets lagstiftningsbehörighet över respektive sektor.

Till de delar som motståndskraftsdirektivet förutsätter kommunikation mellan den behöriga myndigheten och kommissionen eller andra organ, myndigheter och samarbetsgrupper inom den Europeiska unionen samt andra medlemsstaters behöriga myndigheter eller enheter måste denna ske genom rikets gemensamma kontaktpunkt, till följd av rikets lagstiftningsbehörighet över förhållandet till utländska makter enligt 27 § 4 punkten självstyrelselagen.

Därutöver faller även enskilda stadganden, i helhet eller till delar, inom ramen för rikets lagstiftningsbehörighet. Det handlar bland annat om

straffregisterkontroll enligt artikel 14.3 i motståndskraftsdirektivet, vilken bör anses falla inom rättsområdet straffrätten, vilken omfattas av rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 22 punkten i självstyrelselagen. I aktuellt fall innehåller landskapets genomförande därför enbart en informativ hänvisning till rikslagstiftningen på detta område.

Till detta kommer vidare att riket har lagstiftningsbehörigheten över de delar av motståndskraftsdirektivet vilka föreskriver införandet av en nationell strategi, en nationell riskbedömning, en gemensam kontaktpunkt och en förteckning över identifierade verksamhetsutövare enligt 59b § 2 och 3 mom. självstyrelselagen.

Motståndskraftsdirektivets övriga stadganden torde dock falla inom ramen för landskapets lagstiftningsbehörighet.

5. Förslagets verkningar

5.1 Allmänt

Lagförslaget kan förväntas leda till en ökad nivå av cybersäkerhet och motståndskraft hos berörda offentliga och enskilda verksamhetsutövare samt därigenom i landskapet i stort. Lagförslaget kan vidare, tillsammans med övriga nationella genomföranden, förväntas leda till att relevanta myndigheter i högre grad samordnar och samarbetar inom cybersäkerhet och motståndskraft på såväl åländsk som nationell och internationell nivå, jämte därmed sammanhängande ökat kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Lagförslaget förväntas även leda till en höjd säkerhet avseende hanteringen av personuppgifter och minska risken för personuppgiftsincidenter hos berörda verksamhetsutövare, med hänvisning till att en förhöjd teknisk cybersäkerhetsnivå kan förväntas leda till en snabbare upptäckt av personuppgiftsincidenter, ett starkare inbyggt dataskydd och dataskydd som standard.

Lagförslaget innebär vidare att nya uppgifter och skyldigheter påförs såväl myndigheter som offentliga och enskilda verksamhetsutövare, vilket förväntas leda till ökad administration och mer eller mindre omfattande strukturella förändringsarbeten hos enskilda verksamhetsutövare, vilka i sin tur förutsätter ytterligare resurstilldelning och kompetenstillskott.

Lagförslaget förväntas samtidigt leda till att de samlade samhällskostnaderna för negativa konsekvenser av cybersäkerhets- eller andra incidenter hos verksamhetsutövare minskar.

Tillämpningsområdet för lagen kommer åtminstone att omfatta landskapsregeringens underlydande myndigheter, i egenskap av att de definieras som offentliga verksamhetsutövare. Inom landskapet återfinns därutöver ungefär 40 medelstora och stora företag enligt kommissionens definition vilka därtill är verksamma inom ramen för uppräknade sektorer i cybersäkerhetsdirektivets bilagor. Dessa enskilda verksamhetsutövare kommer därmed att klassificeras som antingen väsentliga eller viktiga verksamhetsutövare och därmed omfattas av antingen rikets eller landskapets cybersäkerhetsdirektivs genomförande, beroende på lagstiftningsbehörigheten. Den absolut största delen av dessa bedöms dock falla under landskapets lagstiftningsbehörighet. Till detta kan även andra landskaps- eller kommunala myndigheter samt offentliga som enskilda verksamhetsutövare tillkomma, oavsett storlek, genom att de av landskapsregeringen identifieras som kritiska, väsentliga eller viktiga verksamhetsutövare. Detta främst till följd av deras bedömt europeiska, nationella, regionala eller sektoriella betydelse och därmed potentiella negativa betydande störande effekt eller påverkan på upprätthållandet av kritisk samhällelig eller ekonomisk verksamhet, andra samhällsviktiga tjänster, andra verksamhetsutövare, andra medlemsstater eller viktiga samhällsintressen.

5.2 Ekonomiska verkningar

Lagförslaget kan förväntas leda till ökade ekonomiska kostnader för berörda verksamhetsutövare, till följd av lagens krav på utbildning, riskhanteringsåtgärder och rapporteringsskyldigheter.

Det är på förhand nära nog omöjligt att uppskatta hur många verksamhetsutövare på Åland som kommer att omfattas av regleringen och i vilken mån dessa behöver vidta ytterligare riskhanteringsåtgärder för ökad cybersäkerhet och motståndskraft i förhållande till dagsläget.

Lagförslagets införande av rapporteringsskyldighet vid incidenter och krav på informationsutbyten kan dock förväntas leda till en ökad administration, i den mån som en verksamhetsutövare är föremål för cybersäkerhets- eller andra incidenter. Vidare kan landskapsregeringens tillsyn förväntas leda till ökade kostnader för landskapsregeringen, jämte ett visst kostnadsdrivande merarbete för tillsynade verksamhetsutövare.

Klart står därmed att lagförslaget innebär ökade kostnader för berörda verksamhetsutövare, emedan storleken på dessa kan komma att variera kraftigt beroende på sektor och till vilken grad visst arbete sker redan idag sker vid en viss verksamhetsutövare.

En viktig verksamhetsutövare kan inom ramen för sitt ålagda cybersäkerhetsarbete förväntas åtminstone ha ett grundläggande skydd på plats, bestående av brandväggar, antiviruskydd, skydd för enheter samt processer för incidenthantering, driftskontinuitet och krishantering. För väsentliga verksamhetsutövare kan vidare säkerhetsövervakning samt egna återkommande säkerhetsrevisioner och penetrationstester förväntas tillkomma. Beroende på riskanalysen, storleken och huruvida verksamhetsutövaren är viktig eller väsentlig kan årliga kostnader för åtgärder för cybersäkerhet för en genomsnittlig berörd verksamhetsutövare förväntas ligga på ungefär 30 000–100 000 euro per år.

Samtidigt förväntas lagförslaget leda till minskade negativa ekonomiska konsekvenser till följd av cybersäkerhets- eller andra incidenter hos verksamhetsutövare, såväl för samhället i stort som för verksamhetsutövarna själva och andra verksamhetsutövare, myndigheter eller enskilda vilka nyttjar deras produkter eller tjänster.

Landskapsregeringen förväntas i samband med genomförandets ikraftträdande och dess identifiering av kritiska, väsentliga och viktiga verksamhetsutövare genomföra en mer utförlig och konkret analys av vilka verksamhetsutövare som omfattas och den aktuella lägesbilden avseende deras cybersäkerhets- och motståndskraftsarbete.

5.3 Verkningar för myndigheterna

Landskapsregeringen kommer, i egenskap av tillsynsmyndighet, cyberkrishanteringsmyndighet och enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter, att behöva tillföras ytterligare kompetens och resurstillskott. De uppgifter som landskapsregeringen påförs kräver en bred specialistkompetens inom områdena cybersäkerhet, motståndskraft och allmän säkerhet. Därutöver tillkommer behovet av ändamålsenliga arbetsmetoder, arbetsverktyg och utrustning samt tekniska hjälpmedel för såväl den löpande skötseln av myndighetens uppgifter som dess tillsynsuppdrag.

I dagsläget återfinns landskapsregeringens kompetens inom cybersäkerhet vid landskapsregeringens digitaliseringsenhet, men särskilt utpekade personalresurser och nödvändiga programvaror för de i lagförslaget tillkommande myndighetsuppgifterna saknas till stora delar till följd av att enheten idag saknar myndighetsuppgifter. Landskapsregeringens kompetens inom motståndskraft och allmän säkerhet är vidare bristfällig och på intet sätt heltäckande samt återfinns främst hos enskilda tjänstemän vid Regeringskansliet och Infrastrukturavdelningen. Lagförslagets praktiska

genomförande förutsätter därmed att landskapsregeringen tillförs resurser i form av nya årsverken och ekonomiska medel för främst upphandling av nya arbetsverktyg, licenser till dessa och utbildning.

Landskapsregeringens digitaliseringsenhet förväntas genom lagstiftningen påföras uppgifter motsvarande åtminstone två nya årsverken över tid, ett för lösandet av landskapsregeringens uppgifter i egenskap av enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter och cyberkrishanteringsmyndighet och ett för lösandet av landskapsregeringens övriga tillsynsuppgifter och administration. Den årliga kostnaden för de två årsverkerna per beräknas utifrån 2024 års löneklasser till ett maximalt totalbelopp om ungefär 170 000 euro per år. Därtill förväntas digitaliseringsenheten få ökade utgifter om ungefär 60 000 euro för upphandling av nya arbetsverktyg och licenser till dessa till följd av landskapsregeringens ålagda myndighetsuppdrag samt ungefär 60 000 euro för framtagandet av nya arbetsrutiner och arbetsprocesser samt dokumentation av dessa för landskapsregeringens eget cybersäkerhetsarbete. Dessa totala uppskattade kostnadsökningar om ungefär 290 000 euro under det första året, följda av en årlig kostnad om ungefär 170 000 euro, bedöms kunna hanteras inom ramen för Digitaliseringsenhetens nuvarande budget, förutsatt att några sänkningar av denna inte sker under kommande år.

Landskapsregeringen förväntas vidare påföras kostnadsökningar motsvarande åtminstone ett årsverke över tid, förslagsvis vid landskapsregeringens regeringskansli, för lösandet av landskapsregeringens tillsynsuppgifter till följd av genomförandet av motståndskraftdirektivet med motståndskraft och allmän säkerhet som huvuduppgift, uppgående till en årlig kostnad om ungefär 80 000 euro per år. Den nya tjänsten skulle även kunna fungera som samordnare av landskapsregeringens redan förekommande och i dagsläget uppdelade säkerhets- och beredskapsarbete. Regeringskansliet kan till följd av detta förväntas drabbas av kostnadsökningar om ungefär 30 000 euro per år för nödvändig upphandling av utbildning samt nya arbetsverktyg och teknisk utrustning, vilket medför totala kostnadsökningar för Regeringskansliet om ungefär 110 000 euro per år.

Landskapsregeringen har för närvarande ingen tjänsteman i beredskap eller annan typ av jour eller beredskap för att hantera oförutsedda händelser, incidenter eller allvarliga störningar vilka inträffar efter ordinarie arbetstid. Dessutom saknas en samordningspunkt för landskapsregeringens krisledning, varvid en tjänsteman fungerar som central kontaktyta för andra aktörer vid oförutsedda händelser, incidenter eller allvarliga störningar inom landskapsregeringens verksamhetsområden. Beredskap och behov kan samordnas inom ramen för landskapsregeringen, men det krävs att varje förvaltning och verksamhetsområde har förmåga att verkställa sina beredskapsåtgärder inom ramen för ett systematiskt arbetssätt. För att upprätthålla en sådan beredskap över tid bedöms ungefär fem årsverken behövas, vilket i dagsläget inte finns på plats eller har planerats för. För det fall att något sådant inte införs kan landskapet nödgas ingå en överenskommelseförordning med riket om skötandet av exempelvis uppgifterna rörande stöd vid incidenthanteringen och incidentrapporteringen vilka åläggs enheten för hantering av cybersäkerhetsincidenter på tider och dagar utanför ordinarie arbetstider och dagar som inte är helgdagar. En överenskommelseförordning innebär dock att landskapet åläggs en avgift motsvarande kostnaden för den tjänst vilken en av rikets myndigheter tillhandahåller till landskapet.

Landskapsregeringens underlydande myndigheter, samt i förekommande fall enskilda kommuner och kommunala myndigheter, kan vidare, i egenskap av att de uppfyller kraven för att klassificeras eller identifieras som kritiska, väsentliga eller viktiga verksamhetsutövare, förväntas drabbas av samma verkningar som övriga enskilda verksamhetsutövare till följd av lagens kravställning.

5.4 Övriga samhälleliga verkningar

Lagförslaget kan förväntas leda till att samhällskostnaderna vilka orsakas av negativa effekter av incidenter och cybersäkerhetsincidenter minskar, till följd av att det åländska samhället i stort får en förhöjd cybersäkerhets- och motståndskraftsnivå.

En ökad motståndskraft och säkerhet för kritiska verksamhetsutövare kan vidare förväntas minska risken för miljöskador och utsläpp vid dessa.

Lagförslaget förväntas inte innebära några särskilda konsekvenser för jämställdheten mellan könen.

6. Ärendets beredning

Landskapsregeringen beslutade den 30 januari 2024 att överföra en lagstiftningspromemoria om genomförande av cybersäkerhetsdirektivet på Åland till lagberedningen för lagstiftningsåtgärder.

Landskapsregeringen beslutade den 28 mars 2024 att överföra en lagstiftningspromemoria om genomförande av motståndskraftsdirektivet på Åland till lagberedningen för lagstiftningsåtgärder.

Lagförslaget har beretts som tjänstemannaberedning vid lagberedningen, i samråd med relevanta sakkunniga inom landskapsregeringen och andra intressenter.

Lagförslaget har utsänts på remiss till 35 remissinstanser: Regeringskansliet, Finansavdelningen, Social- och miljöavdelningen, Utbildnings- och kulturavdelningen, Näringsavdelningen, Infrastrukturavdelningen, Ålands landskapsarkiv, Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet, Ålands hälso- och sjukvård, Ålands ombudsmannamyndighet, Datainspektionen, Ålands statistik- och utredningsbyrå, Landskapets fastighetsverk, Fordonsmyndigheten, Ålands kulturdelegation, Ålands energimyndighet, Ålands gymnasium, Högskolan på Åland, Ålands folkhögskola, Ålands musikinstitut, Landskapet Ålands pensionsfond, Ålands sjösäkerhetscentrum, Ålands kommunförbund, Oasen boende- och vårdcenter, Kommunernas socialtjänst kommunalförbund, Kommunalförbundet för Ålands Miljöservice, Mariehamns stad, Jomala kommun, Ålands näringsliv, Företagarna på Åland, Inrikesministeriet, Transport- och kommunikationsverket, Dataombudsmannens byrå och Försörjningsberedskapscentralen.

Lagförslaget har även i samband med remissutskicket utsänts för kännedom till landskapets övriga 14 kommuner.

+ av remissinstanserna avgav + utlåtanden, vilka har beaktats i det fortsatta lagberedningsarbetet. Remissinstanserna har över lag + eller ställt sig + till lagförslaget.

Detaljmotivering

Landskapslag om cybersäkerhet och motståndskraft

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. *Lagens syfte.* I denna paragraf föreskrivs om lagens syfte.

Enligt paragrafens 1 punkt är ett av lagens syften att uppnå en hög cybersäkerhetsnivå. Bestämmelsen genomför art. 1.1 i cybersäkerhetsdirektivet.

Enligt paragrafens 2 punkt anges lagens syfte att uppnå en hög grad av motståndskraft och säkerställa tillhandahållandet av samhällsviktiga tjänster. Bestämmelsen genomför art. 1.1 led e i motståndskraftsdirektivet.

2 §. *Definitioner.* I denna paragraf definieras de viktigaste begreppen som används i lagen, vilka enbart genomförs till den del som de är av betydelse

för reglering av verksamhetsutövare som faller inom ramen för Ålands lagstiftningsbehörighet.

I paragrafens *1 punkt* definieras cybersäkerhetsdirektivet som Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2555 om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå i hela unionen, om ändring av förordning (EU) 910/2014 och direktiv (EU) 2018/1972 och om upphävande av direktiv (EU) 2016/1148 (NIS 2-direktivet).

I paragrafens *2 punkt* definieras motståndskraftsdirektivet som Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2557 om kritiska entiteters motståndskraft och om upphävande av rådets direktiv 2008/114/EG.

I paragrafens *3 punkt* definieras den allmänna dataskyddsförordningen som Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

I paragrafens *4 punkt* definieras nätverks- och informationssystem som ett elektroniskt kommunikationsnät, en enhet eller en grupp enheter som är sammankopplade eller hör samman med varandra, av vilka en eller flera genom ett program utför automatisk behandling av digitala uppgifter, eller digitala uppgifter som lagras, behandlas, hämtas eller överförs med sådana hjälpmedel som omfattas av punkterna a och b för att de ska kunna drivas, användas, skyddas och underhållas. Bestämmelsen genomför definitionen av nätverks- och informationssystem i art. 6.1 i cybersäkerhetsdirektivet, vari definitionen av elektroniskt kommunikationsnät kopplas till definitionen i art. 2.1 i kodexdirektivet. Elektroniska kommunikationsnät ska i sammanhanget inte sammankopplas med de så kallade allmänna elektroniska kommunikationsnäten, utan avser i sammanhanget de nätverks- och informationssystem som verksamhetsutövare som verkar inom ramen för åländsk lagstiftningsbehörighet tillhandahåller eller begagnar sig av när de tillhandahåller tjänster.

I paragrafens *5 punkt* definieras säkerhet i nätverks- och informationssystem som nätverks- och informationssystemets förmåga att med en viss tillförlitlighetsnivå motså händelser som kan undergräva tillgängligheten, autenticiteten, riktigheten eller konfidentialiteten hos lagrade, överförda eller behandlade uppgifter eller hos de tjänster som erbjuds genom eller är tillgängliga via dessa nätverks- och informationssystem. Bestämmelsen genomför definitionen av säkerhet i nätverks- och informationssystem i art. 6.2 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *6 punkt* definieras cybersäkerhet enligt definitionen i art. 2.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/881 om Enisa (Europeiska unionens cybersäkerhetsbyrå) och om cybersäkerhetscertifiering av informations- och kommunikationsteknik och om upphävande av förordning (EU) 526/2013 (cybersäkerhetsakten). Bestämmelsen genomför definitionen av cybersäkerhet i art. 6.3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *7 punkt* definieras tillbud som en händelse vilken kunde ha undergrävt tillgängligheten, autenticiteten, riktigheten eller konfidentialiteten hos lagrade, överförda eller behandlade uppgifter eller hos de tjänster som erbjuds genom eller är tillgängliga via nätverks- och informationssystem, men som framgångsrikt hindrades från att utvecklas eller som inte uppstod. Bestämmelsen genomför definitionen av tillbud i art. 6.5 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *8 punkt* definieras cybersäkerhetsincident som en händelse vilken undergräver tillgängligheten, autenticiteten, riktigheten eller konfidentialiteten hos lagrade, överförda eller behandlade uppgifter eller hos de tjänster som erbjuds genom eller är tillgängliga via nätverks- och informationssystem. Bestämmelsen genomför definitionen av cybersäkerhetsincident i art. 6.6 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *9 punkt* definieras storskalig cybersäkerhetsincident som en cybersäkerhetsincident vilken orsakar störningar som är så omfattande att Finland inte kan hantera dem eller som har en betydande påverkan på minst två medlemsstater i Europeiska unionen. Bestämmelsen genomför definitionen av storskalig cybersäkerhetsincident i art. 6.7 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *10 punkt* definieras incident som varje händelse vilken kan medföra en betydande störning, eller som medför en störning, av tillhandahållandet av en samhällsviktig tjänst, inbegripet när den påverkar de nationella system som skyddar rättsstatens principer. Bestämmelsen genomför definitionen av incident i art. 2.3 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens *11 punkt* definieras incidenthantering som alla åtgärder och förfaranden vilka syftar till att förebygga, upptäcka, analysera, begränsa eller reagera på och återhämta sig från en incident. Bestämmelsen genomför definitionen av incidenthantering i art. 6.8 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *12 punkt* definieras risk som risk för förlust eller störning orsakad av en incident, vilken ska uttryckas som en kombination av omfattningen av förlusten eller störningen och sannolikheten för att en sådan incident inträffar. Bestämmelsen genomför definitionen av risk i art. 6.9 i cybersäkerhetsdirektivet jämte art. 2.6 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens *13 punkt* definieras riskbedömning som den övergripande processen för att fastställa arten och omfattningen av en risk genom att identifiera och analysera potentiella relevanta hot, sårbarheter och faror som skulle kunna leda till en incident och genom att utvärdera den potentiella förlusten eller störningen i samband med tillhandahållandet av en samhällsviktig tjänst till följd av den incidenten. Bestämmelsen genomför definitionen av riskbedömning i art. 2.7 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens *14 punkt* definieras cyberhot som ett cyberhot enligt definitionen i art. 2.8 i cybersäkerhetsakten, vilken avser en potentiell omständighet, händelse eller handling som kan skada, störa eller på annat negativt sätt påverka nätverks- och informationssystem, användare dessa system och andra personer. Bestämmelsen genomför definitionen av cyberhot i art. 6.10 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *15 punkt* definieras betydande cyberhot som ett cyberhot som, på grund av dess tekniska egenskaper, kan antas ha potential att ha en allvarlig påverkan på en verksamhetsutövers nätverks- och informationssystem eller användarna av verksamhetsutövers tjänster genom att vålla betydande materiell eller immateriell skada. Bestämmelsen genomför definitionen av betydande cyberhot i art. 6.11 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *16 punkt* definieras IKT-produkt som en IKT-produkt enligt definitionen i art. 2.12 i cybersäkerhetsakten, vilken avser en del, eller en grupp av delar, i nätverks- och informationssystem. IKT utgör en förkortning för de vedertagna tekniska begreppen informations- och kommunikationsteknik eller informations- och kommunikationsteknisk. Bestämmelsen genomför definitionen av IKT-produkt i art. 6.12 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *17 punkt* definieras IKT-tjänst som en IKT-tjänst enligt definitionen i art. 2.13 i cybersäkerhetsakten, vilken avser en tjänst som helt eller huvudsakligen består i överföring, lagring, hämtning eller behandling av information via nätverks- och informationssystem. Bestämmelsen genomför definitionen av IKT-tjänst i art. 6.13 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *18 punkt* definieras IKT-process som en IKT-process enligt definitionen i art. 2.14 i cybersäkerhetsakten, vilken avser verksamhet som utförs för att utforma, utveckla, tillhandahålla eller underhålla en IKT-produkt eller IKT-tjänst. Bestämmelsen genomför definitionen av IKT-process i art. 6.14 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *19 punkt* definieras sårbarhet som en svaghet, känslighet eller brist hos IKT-produkter eller IKT-tjänster som kan utnyttjas genom ett

cyberhot. Bestämmelsen genomför definitionen av sårbarhet i art. 6.15 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 20 punkt definieras standard som en standard enligt definitionen i art. 2.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 1025/2012 om europeisk standardisering och om ändring av rådets direktiv 89/686/EEG och 93/15/EEG samt av Europaparlamentets och rådets direktiv 94/9/EG, 94/25/EG, 95/16/EG, 97/23/EG, 98/34/EG, 2004/22/EG, 2007/23/EG, 2009/23/EG och 2009/105/EG samt om upphävande av rådets beslut 87/95/EEG och Europaparlamentets och rådets beslut 1673/2006/EG (nedan kallad *standardiseringsförordningen*). Enligt standardiseringsförordningen avser en standard en teknisk specifikation som antagits av ett erkänt standardiseringsorgan för upprepad eller fortlöpande tillämpning, som inte är tvingande och som tillhör någon av följande typer:

a) internationell standard: en standard som antagits av ett internationellt standardiseringsorgan,

b) europeisk standard: en standard som antagits av en europeisk standardiseringsorganisation,

c) harmoniserad standard: en europeisk standard som antagits på grundval av kommissionens begäran för tillämpningen av unionens harmoniseringslagstiftning, eller

d) nationell standard: en standard som antagits av ett nationellt standardiseringsorgan.

Bestämmelsen genomför definitionen av standard i art. 6.16 i cybersäkerhetsdirektivet jämte art. 2.8 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 21 punkt definieras teknisk specifikation som en teknisk specifikation enligt definitionen i art. 2.4 i standardiseringsförordningen, vilken avser ett dokument som föreskriver de tekniska krav som en produkt, process, tjänst eller ett system ska uppfylla och som fastställer ett eller flera av följande:

a) De egenskaper som krävs av en produkt, exempelvis i fråga om kvalitetsnivåer, prestanda, interoperabilitet, miljöskydd, hälsa, säkerhet eller dimensioner, och inbegripet sådana krav som avser varubeteckning, terminologi, symboler, provning och provningsmetoder, förpackning, märkning eller etikettering samt förfaranden för bedömning av överensstämmelse.

b) Produktionsmetoder och processer för de jordbruksprodukter som definieras i artikel 38.1 i EUF-fördraget, för produkter avsedda att konsumeras av människor eller djur samt läkemedel, liksom produktionsmetoder och processer för andra produkter om de påverkar dessa produkters egenskaper.

c) De krav som ställs på en tjänst, inklusive kvalitetsnivåer, prestanda, interoperabilitet, miljöskydd, hälsa eller säkerhet, och inbegripet krav på leverantören om att ställa uppgifter till tjänstemottagarnas förfogande i enlighet med artikel 22.1–22.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG om tjänster på den inre marknaden.

d) Metoder och kriterier för bedömning av byggprodukters prestanda enligt artikel 2.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter, i förhållande till deras väsentliga egenskaper.

Bestämmelsen genomför definitionen av teknisk specifikation i art. 6.17 i cybersäkerhetsdirektivet jämte art. 2.9 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 22 punkt definieras digital tjänst som alla informationssamhällets tjänster, det vill säga tjänster som vanligtvis utförs mot ersättning på distans, på elektronisk väg och på individuell begäran av en tjänstemottagare. Definitionen är kopplad till definitionen en tjänst enligt definitionen i art. 1.1 led b i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (nedan kallad *anmälningsdirektivet*). Med på distans avses definitionen av detta i art. 1.1 led b mom. 2 led i

i anmälningsdirektivet, vilket definieras som en tjänst som tillhandahålls utan att parterna är närvarande samtidigt. Med på elektronisk väg avses definitionen av på distans i art. 1.1 led b mom. 2 led ii i anmälningsdirektivet, vilket definieras som en tjänst som sänds vid utgångspunkten och tas emot vid slutpunkten med hjälp av utrustning för elektronisk behandling, inbegripet digital signalkomprimering, och lagring av uppgifter, och som i sin helhet sänds, befordras och tas emot genom tråd, radio, optiska medel eller andra elektromagnetiska medel. Med på individuell begäran av en tjänstemottagare avses definitionen av detta i art. 1.1 led b mom. 2 led iii i anmälningsdirektivet, vilket definieras som en tjänst som tillhandahålls genom överföring av uppgifter på individuell begäran. I bilaga I till anmälningsdirektivet återfinns en vägledande förteckning över tjänster som inte omfattas av definitionerna i art. 1.1 led b mom. 2. Bestämmelsen genomför definitionen av digital tjänst i art. 6.23 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 23 *punkt* definieras betrodd tjänst som en betrodd tjänst enligt definitionen i art. 3.16 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 910/2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG (nedan kallad *förordningen om elektronisk identifiering*). Enligt förordningen om elektronisk identifiering avses med betrodd tjänst en elektronisk tjänst som vanligen tillhandahålls mot ekonomisk ersättning och som består av:

a) skapande, kontroll och validering av elektroniska underskrifter, elektroniska stämplatser eller elektroniska tidsstämplingar, elektroniska tjänster för rekommenderade leveranser och certifikat med anknytning till dessa tjänster, eller

b) skapande, kontroll och validering av certifikat för autentisering av webbplatser, eller

c) bevarande av elektroniska underskrifter, stämplatser eller certifikat med anknytning till dessa tjänster.

Bestämmelsen genomför definitionen av betrodd tjänst i art. 6.24 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 24 *punkt* definieras tillhandahållare av betrodda tjänster som en tillhandahållare av betrodda tjänster enligt definitionen i art. 3.19 i förordningen om elektronisk identifiering, vilken avser en fysisk eller juridisk person som tillhandahåller en eller flera betrodda tjänster, antingen i egenskap av kvalificerade eller icke kvalificerade tillhandahållare av betrodda tjänster. Bestämmelsen genomför definitionen av tillhandahållare av betrodda tjänster i art. 6.25 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 25 *punkt* definieras kvalificerad betrodd tjänst: en kvalificerad betrodd tjänst enligt definitionen i art. 3.17 i förordningen om elektronisk identifiering, en betrodd tjänst som uppfyller tillämpliga krav i förordningen. Bestämmelsen genomför definitionen av kvalificerat betrodd tjänst i art. 6.26 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 26 *punkt* definieras kvalificerad tillhandahållare av betrodda tjänster som en kvalificerad tillhandahållare av betrodda tjänster enligt definitionen i art. 3.20 i förordningen om elektronisk identifiering, vilken avser en tillhandahållare av betrodda tjänster som tillhandahåller en eller flera kvalificerade betrodda tjänster och som beviljats status som kvalificerad av tillsynsorganet. Bestämmelsen genomför definitionen av kvalificerad tillhandahållare av betrodda tjänster i art. 6.27 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 27 *punkt* definieras internetbaserad marknadsplats: en i 6 kap. 8 § 4 punkten i konsumentskyddslagen (FFS 38/1978) avsedd internetbaserad marknadsplats, vilken avser en tjänst som erbjuder konsumenten möjlighet att ingå distansavtal med andra näringsidkare än den som tillhandahåller marknadsplatsen eller med privatpersoner och som utnyttjar den webbplats, applikation eller annat program eller en del av det som används

av den som tillhandahåller marknadsplatsen eller på dennes vägnar. Rikets bestämmelse är i sin tur ett genomförande av definitionen av en marknadsplats online enligt definitionen i art. 2 led n i Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/29/EG om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter på den inre marknaden och om ändring av rådets direktiv 84/450/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG, 98/27/EG och 2002/65/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 (direktiv om otillbörliga affärsmetoder). Bestämmelsen genomför definitionen av marknadsplats online i art. 6.28 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 28 *punkt* definieras sökmotor: som en sökmotor enligt definitionen i art. 2.5 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1150 om främjande av rättvisa villkor och transparens för företagsanvändare av onlinebaserade förmedlingstjänster (nedan kallad *plattformsförordningen*). Enligt plattformsförordningen avser en sökmotor en digital tjänst som gör det möjligt för användare att mata in sökfraser för att göra sökningar på i princip alla webbplatser eller alla webbplatser på ett visst språk på grundval av en fråga om vilket ämne som helst i form av ett nyckelord, en röstbegäran, en fras eller någon annan inmatning och som returnerar resultat i vilket format som helst som innehåller information om det begärda innehållet. Bestämmelsen genomför definitionen av sökmotor i art. 6.29 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 29 *punkt* definieras molntjänst: som en digital tjänst som möjliggör administration på begäran och bred fjärråtkomst till en skalbar och elastisk pool av gemensamma beräkningstjänster, inbegripet när sådana resurser är distribuerade på flera platser. Bestämmelsen genomför definitionen av molntjänst i art. 6.30 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 30 *punkt* definieras datacentraltjänst som en tjänst som omfattar strukturer, eller grupper av strukturer, avsedda för centraliserad inkvartering, sammankoppling och drift av it- och nätutrustning som tillhandahåller datalagrings-, databehandlings- och dataöverföringstjänster samt alla anläggningar och infrastrukturer för kraftdistribution och miljökontroll. Bestämmelsen genomför definitionen av datacentraltjänst i art. 6.31 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 31 *punkt* definieras nätverk för leverans av innehåll som ett nätverk av geografiskt spridda servrar vars syfte är att säkerställa hög tillgänglighet för, tillgång till eller snabb leverans av digitalt innehåll och digitala tjänster till internetanvändare för innehålls- och tjänsteleverantörers räkning. Bestämmelsen genomför definitionen av nätverk för leverans av innehåll i art. 6.32 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 32 *punkt* definieras plattform för sociala nätverkstjänster som en plattform som gör det möjligt för slutanvändare att interagera, dela och upptäcka innehåll, finna andra användare och kommunicera med andra via flera enheter, särskilt genom chattar, inlägg, videor och rekommendationer. Bestämmelsen genomför definitionen av plattform för sociala nätverkstjänster i art. 6.33 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 33 *punkt* definieras *företrädare* som en i unionen etablerad fysisk eller juridisk person som uttryckligen har utsetts att agera för en leverantör av molntjänster, datacentraltjänster, nätverk för leverans av innehåll, utlokaliserade driftstjänster, utlokaliserade säkerhetstjänster, internetbaserade marknadsplatser, sökmotorer eller en plattform för sociala nätverkstjänster som inte är etablerad i unionen, till vilka tillsynsmyndigheten eller enheten för hantering av it-säkerhetsincidenter, vilka på Åland utgörs av landskapsregeringen, kan vända sig i stället för verksamhetsutövaren, i frågor som gäller de skyldigheter som verksamhetsutövaren har enligt denna lag. Bestämmelsen genomför definitionen av företrädare i art. 6.34 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *34 punkt* definieras allmänt tillgänglig elektronisk kommunikationstjänst som en tjänst som vanligen tillhandahålls mot ersättning via elektroniska kommunikationsnät och omfattar, med undantag av tjänster i form av tillhandahållande av innehåll som överförs med hjälp av elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster eller utövande av redaktionellt ansvar över sådant innehåll, nummeroberoende interpersonella kommunikationstjänster, vilka tillhandahålls till en grupp användare vilken inte har definierats på förhand. Med interpersonell kommunikationstjänst avses definitionen av interpersonell kommunikationstjänst i art. 2.5 i kodexdirektivet, vilket definieras som en tjänst som vanligen tillhandahålls mot ersättning och som möjliggör direkt interpersonellt och interaktivt informationsutbyte via elektroniska kommunikationsnät mellan ett begränsat antal personer, varigenom de personer som inleder eller deltar i kommunikationen bestämmer vem eller vilka som ska vara mottagare av denna; den inbegriper inte tjänster som möjliggör interpersonell och interaktiv kommunikation enbart som en extrafunktion av mindre betydelse som är direkt kopplad till en annan tjänst. Med nummeroberoende interpersonell kommunikationstjänst avses definitionen av nummeroberoende interpersonell kommunikationstjänst i art. 2.7 i kodexdirektivet, vilket definieras som en interpersonell kommunikationstjänst som inte använder allmänt tilldelade nummerresurser, närmare bestämt ett eller flera nummer i nationella eller internationella nummerplaner, eller som inte möjliggör kommunikation med ett eller flera nummer i nationella eller internationella nummerplaner. Lagens definition av elektronisk kommunikationstjänst är snävare än den i cybersäkerhetsdirektivet, till följd av rikets lagstiftningsbehörighet över televäsendet, vilken inbegriper televerksamhet som internetanslutningstjänster, nummerberoende interpersonella kommunikationstjänster och tjänster som helt eller huvudsakligen utgörs av överföring av signaler, såsom överföringstjänster som används för tillhandahållande av maskin till maskin-tjänster och för utsändningstjänster. Bestämmelsen genomför de delar av definitionen av elektroniska kommunikationstjänster, vilka faller under Åland lagstiftningsbehörighet, i art. 6.37 i cybersäkerhetsdirektivet, vari definitionen av elektronisk kommunikationstjänst kopplas till definitionen i art. 2.4 i kodexdirektivet.

I paragrafens *35 punkt* definieras leverantör av utlokaliserade driftstjänster som en verksamhetsutövare som tillhandahåller tjänster som rör installation, förvaltning, drift eller underhåll av IKT-produkter, IKT-nät, IKT-infrastruktur, IKT-tillämpningar eller andra nätverks- och informationssystem, via bistånd eller aktiv administration antingen i kundernas lokaler eller på distans. Bestämmelsen genomför definitionen av leverantör av utlokaliserade driftstjänster i art. 6.39 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *36 punkt* definieras leverantör av utlokaliserade säkerhetstjänster som en leverantör av utlokaliserade driftstjänster som utför eller tillhandahåller stöd för verksamhet som rör hantering av cybersäkerhetsrisker. Bestämmelsen genomför definitionen av leverantör av utlokaliserade säkerhetstjänster i art. 6.40 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *37 punkt* definieras forskningsorganisation som en verksamhetsutövare vars främsta mål är att bedriva tillämpad forskning eller experimentell utveckling i syfte att utnyttja resultaten av denna forskning i kommersiellt syfte, men som inte inbegriper utbildningsinstitutioner. Bestämmelsen genomför definitionen av forskning i art. 6.41 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *38 punkt* definieras motståndskraft som en kritisk verksamhetsutövares förmåga att förebygga, skydda mot, reagera på, stå emot, begränsa, absorbera, anpassa sig till och återhämta sig från en incident. Bestämmelsen genomför definitionen av motståndskraft i art. 2.2 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 39 *punkt* definieras kritisk infrastruktur som en tillgång, en anläggning, utrustning, ett nätverk eller ett system, eller en del av en tillgång, en anläggning, utrustning, ett nätverk eller ett system, som krävs för tillhandahållandet av en samhällsviktig tjänst. Bestämmelsen genomför definitionen av kritisk infrastruktur i art. 2.4 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 40 *punkt* definieras samhällsviktig tjänst som en tjänst som är avgörande för att upprätthålla viktiga samhällsfunktioner, ekonomisk verksamhet, folkhälsa och allmän säkerhet, eller miljön. Bestämmelsen genomför definitionen av samhällsviktig tjänst i art. 2.5 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 41 *punkt* definieras verksamhetsutövare som en juridisk eller fysisk person, enskild eller offentlig, som bedriver verksamhet. Bestämmelsen genomför definitionen av entitet i art. 6.38 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 42 *punkt* definieras offentlig verksamhetsutövare som landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter, med undantag för Ålands polismyndighet. Vidare undantas även andra offentliga verksamhetsutövare och delar av deras verksamheter eller tjänster enligt 4 § 1 och 2 mom., till följd av att de är verksamma inom områdena nationell säkerhet, allmän säkerhet, försvar och brottsbekämpning. Bestämmelsen genomför definitionen av offentlig förvaltningsentitet i art. 6.35 i cybersäkerhetsdirektivet jämte art. 2.10 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 43 *punkt* definieras nationell strategi för cybersäkerhet som Finlands nationella strategi för cybersäkerhet enligt 42 § cybersäkerhetslagen (FFS --:-- , nedan kallad *rikets cybersäkerhetslag*). Rikets bestämmelse om nationell strategi för cybersäkerhet utgör det nationella genomförandet av art. 7 i cybersäkerhetsdirektivet, enligt vilken varje medlemsstat ska anta en nationell strategi för cybersäkerhet som tillhandahåller strategiska mål, de resurser som krävs för att uppnå dessa mål och relevanta politiska och reglerande åtgärder, i syfte att uppnå och upprätthålla en hög cybersäkerhetsnivå. Definitionen motiveras av att en hänvisning till det nationella genomförandet i denna del behövs i lagtexten till följd av att föreskrifter om skyldigheter är kopplade till den nationella strategin, vilken alltså inte kan genomföras av landskapet själv till följd av rikets exklusiva behörighet enligt 59b § 2 mom. självstyrelselagen.

I paragrafens 44 *punkt* definieras nationell strategi för motståndskraft som Finlands nationella strategi för kritiska aktörers motståndskraft enligt 5 § lagen om skydd av samhällets kritiska infrastruktur och om stärkande av samhällets motståndskraft (FFS --:-- , nedan kallad *rikets motståndskraftslag*). Rikets bestämmelse om nationell strategi för kritiska aktörers motståndskraft utgör det nationella genomförandet av art. 4 i motståndskraftsdirektivet, enligt vilken varje medlemsstat efter samråd, om möjligt öppet för berörda parter, ska anta en strategi för att stärka kritiska entiteters motståndskraft. Strategin ska innehålla strategiska mål och policyåtgärder, som bygger på relevanta befintliga nationella och sektorsspecifika strategier, planer eller liknande dokument, för att uppnå och upprätthålla en hög grad av motståndskraft hos kritiska verksamhetsutövare. Definitionen motiveras av att en hänvisning till det nationella genomförandet i denna del behövs i lagtexten till följd av att föreskrifter om skyldigheter är kopplade till den nationella strategin, vilken alltså inte kan genomföras av landskapet själv till följd av rikets exklusiva behörighet enligt 59b § 2 mom. självstyrelselagen.

I paragrafens 45 *punkt* definieras nationell riskbedömning som Finlands nationella riskbedömning av kritisk infrastruktur och kritiska aktörers motståndskraft enligt 6 § rikets motståndskraftslag. Rikets bestämmelse om nationell riskbedömning utgör det nationella genomförandet av art. 5 i motståndskraftsdirektivet, enligt vilken behöriga myndigheter ska använda kommissionens förteckning över samhällsviktiga tjänster för att genomföra en riskbedömning. Medlemsstatens riskbedömning ska innehålla en

redogörelse för relevanta risker för naturolyckor och risker orsakade av människan, inbegripet risker av sektorsövergripande eller gränsöverskridande slag, olyckor, naturkatastrofer, hot mot folkhälsan och hybridhot eller andra antagonistiska hot, inklusive terroristbrott. Definitionen motiveras av att en hänvisning till det nationella genomförandet i denna del behövs i lagtexten till följd av att föreskrifter om skyldigheter är kopplade till den nationella riskbedömningen, vilken alltså inte kan genomföras av landskapet själv till följd av rikets exklusiva behörighet enligt 59b § 2 mom. självstyrelselagen.

I paragrafens *46 punkt* definieras NIS-samarbetsgruppen som samarbetsgruppen vilken har inrättats genom art. 14 i cybersäkerhetsdirektivet, enligt vilken NIS-samarbetsgruppen inrättas för att stödja och underlätta strategiskt samarbete och informationsutbyte mellan medlemsstaterna samt stärka förtroende och tillit.

I paragrafens *47 punkt* definieras CSIRT-nätverket som nätverket för enheter för hantering av cybersäkerhetsincidenter som har inrättats genom art. 15 i cybersäkerhetsdirektivet, enligt vilken CSIRT-nätverket inrättas för att bidra till utvecklingen av förtroende och tillit och för att främja ett snabbt och ändamålsenligt operativt samarbete mellan medlemsstaterna.

I paragrafens *48 punkt* definieras EU-CyCLONe som det europeiska kontaktnätverket för cyberkriser vilket har inrättats genom art. 16 i cybersäkerhetsdirektivet, enligt vilken EU-CyCLONe inrättas för att stödja en samordnad hantering av storskaliga cybersäkerhetsincidenter och kriser på operativ nivå och säkerställa ett regelbundet utbyte av relevant information mellan medlemsstaterna och unionens institutioner, organ och byråer.

I paragrafens *49 punkt* definieras gruppen för kritiska entiteters motståndskraft som samarbetsgruppen vilken har inrättats genom art. 19 i motståndskraftdirektivet, enligt vilken gruppen för kritiska entiteters motståndskraft inrättas för att ge kommissionen stöd och underlätta samarbete mellan medlemsstaterna och informationsutbyte om frågor som rör motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens *50 punkt* definieras sakkunnigbedömning som en sakkunnigbedömning enligt art. 19 i cybersäkerhetsdirektivet, enligt vilken sakkunnigbedömningar kan ordnas i syfte att dra lärdom av delade erfarenheter, stärka det ömsesidiga förtroendet, uppnå en hög gemensam cybersäkerhetsnivå samt stärka medlemsstaternas nödvändiga cybersäkerhetskapacitet och cybersäkerhetsriktlinjer för att genomföra cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *51 punkt* definieras rådgivande uppdrag som ett rådgivande uppdrag enligt art. 18 i motståndskraftsdirektivet, enligt vilken ett rådgivande uppdrag anordnas för att bedöma de åtgärder som den kritiska entiteten har infört för att uppfylla sina skyldigheter enligt motståndskraftsdirektivet.

2 kap. Lagens tillämpningsområde och begränsningar i det.

3 §. *Verksamhetsutövare.* I denna paragraf föreskrivs om lagens tillämpningsområde med avseende på enskilda och offentliga verksamhetsutövare.

I punktlistan i paragrafens *1 mom.* definieras de kriterier som var för sig kan göra lagens bestämmelser om cybersäkerhet tillämpliga vid en verksamhetsutövare vilka själva eller deras verksamhet, vilken inte är ringa eller sporadisk, omfattas av förteckningen i bilagorna I eller II till cybersäkerhetsdirektivet. Huruvida verksamheten är sporadisk och ringa ska bedömas i förhållande till verksamhetens varaktighet, huvudsakliga syfte och omfattning samt till antalet användare eller kunder vilka är beroende av verksamheten. Som sporadisk och ringa verksamhet bör exempelvis anses produktion av el vilken huvudsakligen sker för eget bruk med hjälp av en solpanel eller vindgenerator, där en kvantitativt liten överproduktion tidvis matas in i elnätet. Undantaget behövs för att lagens tillämpningsområde inte i strid med lagens

syfte ska utvidgas till att på grund av ringa eller tillfällig verksamhet, vilken avses i bilaga I eller II till cybersäkerhetsdirektivet, i sin helhet ska omfatta en juridisk eller fysisk person vars verksamhet annars uppfyller eller överstiger definitionen av en medelstor aktör, men som i övrigt inte skulle omfattas av lagens tillämpningsområde.

Av 1 mom. 1 *punkten* följer att lagen är tillämplig på verksamhetsutövare vilka uppfyller eller överstiger definitionen av ett medelstort företag enligt artikel 2 i bilagan till Kommissionens rekommendation 2003/361/EG om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag. Bestämmelsen genomför art. 2.1 i cybersäkerhetsdirektivet.

Av 1 mom. 2 *punkten* följer att lagen är tillämplig på verksamhetsutövare vilka tillhandahåller en allmänt tillgänglig elektronisk kommunikationstjänst, enligt definitionen av allmänt tillgänglig elektronisk kommunikationstjänst enligt 2 § 34 punkten, eller en betrodd tjänst, enligt definitionen av betrodd tjänst enligt 2 § 23 punkten. Bestämmelsen genomför art. 2.2 led a.i och a.ii i cybersäkerhetsdirektivet.

Av 1 mom. 3 *punkten* följer att lagen är tillämplig på verksamhetsutövare vilka är den enda leverantören i Finland av en tjänst som är väsentlig för att upprätthålla kritisk samhällelig eller ekonomisk verksamhet. Bestämmelsen genomför art. 2.2 led b i cybersäkerhetsdirektivet.

Av 1 mom. 4 *punkten* följer att lagen är tillämplig på verksamhetsutövare för vilka en störning av den tjänst som verksamhetsutövaren tillhandahåller kan ha en betydande påverkan på skyddet för människors liv och hälsa, allmän säkerhet eller folkhälsa. Bestämmelsen genomför art. 2.2 led c i cybersäkerhetsdirektivet.

Av 1 mom. 5 *punkten* följer att lagen är tillämplig på verksamhetsutövare för vilka en störning av den tjänst som verksamhetsutövaren tillhandahåller kan medföra betydande systemrisker, särskilt för de sektorer där sådana störningar kan få gränsöverskridande konsekvenser. Bestämmelsen genomför art. 2.2 led d i cybersäkerhetsdirektivet.

Av 1 mom. 6 *punkten* följer att lagen är tillämplig på verksamhetsutövare vilka är kritiska på grund av sin särskilda betydelse på nationell eller regional nivå för en särskild sektor eller typ av tjänst, eller för andra sektorer i Finland som är beroende av denna verksamhetsutövare. Bestämmelsen genomför art. 2.2 led e i cybersäkerhetsdirektivet.

Av 1 mom. 7 *punkten* följer att lagen är tillämplig på verksamhetsutövare vilka är offentliga verksamhetsutövare, enligt definitionen av offentlig verksamhetsutövare enligt 2 § 42 punkten. Bestämmelsen genomför art. 2.2 led f.i i cybersäkerhetsdirektivet.

Av 1 mom. 8 *punkten* följer att lagen är tillämplig på verksamhetsutövare vilka har identifierats som en kritisk verksamhetsutövare av landskapsregeringen. I 10 § 1 mom. återfinns bestämmelser om landskapsregeringens identifiering av kritiska verksamhetsutövare. Bestämmelsen genomför art. 2.3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att lagen även ska tillämpas på verksamhetsutövare om de eller deras verksamheter omfattas av förteckningen i bilagan till motståndskraftsdirektivet och har identifierats som kritiska verksamhetsutövare av landskapsregeringen. I 10 § 1 mom. återfinns bestämmelser om landskapsregeringens identifiering av kritiska verksamhetsutövare. I och med att de uppräknade sektorerna och verksamhetsutövarna i bilaga I och II till cybersäkerhetsdirektivet och bilagan till motståndskraftsdirektivet inte är helt överlappande måste denna grund för lagens tillämpning vid angivna verksamhetsutövare regleras särskilt. Bestämmelsen genomför art. 1.1 i motståndskraftsdirektivet.

4 §. *Avgränsning av tillämpningsområdet*. I denna paragraf föreskrivs om avgränsning av lagens tillämpningsområde. Genom paragrafens 1–3 mom.

utnyttjas det nationella handlingsutrymmet för tillämpningsrådet som art. 2.7–2.9 i cybersäkerhetsdirektivet och 1.7 i motståndskraftsdirektivet tillåter.

I paragrafens 1 *mom.* föreskrivs ett undantag från tillämpningen av vissa skyldigheter för verksamhetsutövare att vidta åtgärder och rapporteringsskyldigheter för cybersäkerhet och motståndskraft, inbegripet sammanhängande tillsyns- och efterlevnadskontroll, i fråga om verksamhet eller tjänster som tillhandahålls för tryggnad av försvaret, den nationella säkerheten, allmän ordning och säkerhet eller förebyggande av brott, brottsutredning och lagföring. Andra skyldigheter, som den för verksamhetsutövare att lämna uppgifter till landskapsregeringen för förteckning enligt 11 § gäller dock alltjämt. Bestämmelsen genomför art. 2.7 i cybersäkerhetsdirektivet och art. 1.6 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 2 *mom.* föreskrivs att lagen inte tillämpas på verksamhetsutövare vilka enbart bedriver sådan verksamhet eller tillhandahåller sådana tjänster som avses i 1 *mom.* Bestämmelsen genomför art. 2.8 i cybersäkerhetsdirektivet och art. 1.7 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 3 *mom.* föreskrivs en avvikelse från 1 och 2 *mom.*, vilken anger att lagen likväl ska tillämpas fullt ut om verksamhetsutövaren är en tillhandahållare av betrodda tjänster, enligt 2 § 24 punkten. Bestämmelsen genomför art. 2.9 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 4 *mom.* föreskrivs ett generellt undantag från skyldigheten att vidta åtgärder för att stärka motståndskraften enligt 4 kap., jämte landskapsregeringens europeiska samråd om dessa verksamhetsutövare enligt 33 § 2 *mom.*, samt därmed sammanhängande tillsyns- och efterlevnadskontroll enligt 8 kap., inte ska tillämpas vid kritiska verksamhetsutövare vilka är verksamma inom sektorn digital infrastruktur i bilagan till motståndskraftsdirektivet. Bestämmelsen genomför art. 8 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 5 *mom.* föreskrivs det om avgränsning av lagens tillämpning på så sätt att den inte förpliktar verksamhetsutövare eller myndigheter att lämna ut information vars utlämnande skulle äventyra försvaret eller den nationella säkerheten eller strida mot ett viktigt intresse i samband därmed. Momentet innehåller ingen begränsning för när det ska tillämpas, utan innefattar därmed såväl informationsutlämning mellan verksamhetsutövare och myndigheter samt internationellt informationsutbyte. Bestämmelsen genomför art. 2.11 i cybersäkerhetsdirektivet och art. 1.8 i motståndskraftsdirektivet.

5 §. *Förhållandet till annan lagstiftning.* I denna paragraf föreskrivs om lagens förhållande till rikets cybersäkerhetslag, rikets motståndskraftslag samt annan lagstiftning om riskhanterings- och rapporteringsskyldigheter samt sekretess- och dataskydd. Lagens tillämpningsområde är enligt förslaget omfattande och sektorsöverskridande, och skyldigheterna ska tillämpas horisontellt. Därför är det nödvändigt att förtydliga lagens förhållande till såväl rikets genomförande inom ramen för rikets behörighet samt annan lagstiftning om skyldighet att hantera cybersäkerhetsrisker och rapportera om dem. Syftet med paragrafen är att förtydliga lagens betydelse som allmän lag i förhållande till särskilda branschspecifika bestämmelser genom vilka en högre cybersäkerhetsnivå säkerställs. Om det finns särskilda branschspecifika bestämmelser i någon annan lag, ska de tillämpas i stället för motsvarande bestämmelser i den föreslagna lagen. I lagen föreskrivs det om de riskhanterings- och rapporteringsskyldigheter för varje bransch som miniminivån enligt cybersäkerhetsdirektivet förutsätter. Sektorsvis är det dock möjligt att det nationell eller unionsrättslig lagstiftning för en viss bransch eller typ av verksamhetsutövare uppställs mer detaljerade eller exakta skyldigheter som syftar till att säkerställa en högre nivå på cybersäkerheten än de allmänna skyldigheterna enligt cybersäkerhetsdirektivet. Sådana skyldigheter kan

exempelvis jämfört med denna lag innehålla mer detaljerade bestämmelser om de delområden som ska beaktas i riskhanteringen, förutsätta att en viss standard eller certifiering tillämpas, precisera eller justera en branschspecifik tröskel för incidenter som ska rapporteras till myndigheterna eller kräva en tätare eller snabbare rapportering till tillsynsmyndigheten. Sektorsspecifik reglering ska därmed tillämpas i stället för den föreslagna lagen till den del syftet med den sektorsspecifika regleringen är att säkerställa en högre cybersäkerhetsnivå.

I paragrafens *1 mom.* föreskrivs att lagens enbart ska tillämpas på verksamhetsutövare som omfattas av lagens tillämpningsområde till den del som dessa bedriva verksamhet eller tillhandahåller tjänster inom ramen för Ålands lagstiftningsbehörighet. I och med den delade behörigheten för genomförandet av cybersäkerhets- och motståndskraftsdirektiven på Åland är det viktigt att det förtydligas att lagen enbart ska tillämpas till den del som verksamhetsutövare verkar inom ramen för Ålands lagstiftningsbehörighet. I vissa fall kan detta i praktiken leda till att särskilt större eller verksamhetsutövare med en bred verksamhetsportfölj, vilka bedriver verksamheter på eller riktat till Åland inom såväl rikets som Ålands behörighetsområden, omfattas av såväl aktuell lag som av rikets genomförandelagstiftning till olika delar. I praktiken bör dock inte dylika fall leda till några större praktiska svårigheter vid verksamhetsutövarnas tillämpning av de olika materiella skyldigheterna, mot bakgrund av att såväl Åland som riket har gått in för direktivnära minimigenomföranden av aktuella direktiv. Det kan dock vid skarpa incidenter finnas särskilda behov av tydlighet för dessa verksamheter rörande vilka myndigheter de ska vända sig till för stöd och rapportering.

I paragrafens *2 mom.* föreskrivs det om lagens förhållande till de bestämmelser i nationell, åländsk eller unionsrättslig speciallagstiftning avseende krav på verksamhetsutövare om vidtagande av åtgärder för att stärka sin motståndskraft eller hantera cybersäkerhetsrisker eller rapportering av betydande cybersäkerhetsincidenter. Bestämmelsen uttrycker lagens förhållande både till nuvarande och kommande specialbestämmelser, att den som huvudregel ska avses vara en allmän lag i förhållande till branschspecifika eller aktörsspecifika specialbestämmelser någon annanstans i lag. I enlighet med art. 5 i cybersäkerhetsdirektivet och art. 3 i motståndskraftsdirektivet hindras inte en medlemsstat från att anta eller behålla bestämmelser som säkerställer en högre cybersäkerhetsskydds- eller motståndskraftsnivå, förutsatt att sådana bestämmelser står i överensstämmelse med medlemsstaternas förpliktelser enligt unionsrätten. Om det i en unionsrättslig, nationell eller åländsk lag eller i bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av en sådan finns branschspecifika krav, och kraven har minst samma verkan som motsvarande skyldigheter som fastställs i den föreslagna lagen, ska de tillämpas i stället för motsvarande bestämmelser i den föreslagna lagen. Avseende cybersäkerhet ska samma verkan som skyldigheterna i denna lag fastställas utifrån om åtgärderna är likvärda de som föreskrivs i 5 kap. och lagen i fråga föreskriver omedelbar, och när det är lämpligt automatisk och direkt, tillgång till incidentrapporter från enheter för hantering av cybersäkerhetsrisker och tillsynsmyndigheter samt den gemensamma kontaktpunkten enligt cybersäkerhetsdirektivet, det vill säga landskapsregeringen och Cybersäkerhetscentret vid Trafik- och kommunikationsverket, och om kraven på rapportering av betydande cybersäkerhetsincidenter har minst samma verkan som de som har fastställs i 5 kap. Kommissionen har enligt art. 4.3 i cybersäkerhetsdirektivet fått i uppgift att tillhandahålla riktlinjer som klargör tillämpningen av art. 4.1 och 4.2 och ska regelbundet se över dessa, med beaktande av eventuella synpunkter från NIS-samarbetsgruppen och Enisa. Bestämmelsen genomför art. 4 och 5 i cybersäkerhetsdirektivet och art. 1.3 och 3 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 3 *mom.* regleras att den information som är sekretessbelagd enligt unionsrättsliga eller andra bestämmelser enbart ska utbytas med kommissionen och andra berörda myndigheter när ett sådant utbyte är nödvändigt och då begränsas till vad som är relevant och proportionellt för ändamålet med utbytet, med bevarande av informationens konfidentialitet och skyddande av berörda verksamhetsutövers säkerhets- och affärsintressen. Bestämmelsen avgränsar därmed ytterligare informationsutlämningskyldigheterna enligt denna lag, i och med att den underkastas en bedömning från fall till fall utifrån behov, relevans, proportionerlighet för ändamålet med utbytet. Vidare ska skyddet av informationens konfidentialitet och berörda verksamhetsutövers säkerhets- och affärsintressen säkerställas. Bestämmelsen genomför art. 2.13 i cybersäkerhetsdirektivet och art. 1.4 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 4 *mom.* återfinns en informativ hänvisning till den allmänna dataskyddsförordningen och dataskyddslagarna, vari det föreskrivs närmare om datasäkerhet vid behandling av personuppgifter. Bestämmelsen genomför art. 2.12 och 2.14 i cybersäkerhetsdirektivet och art. 1.9 i motståndskraftsdirektivet.

6 §. *Jurisdiktion, territorialitet och gränsöverskridande verksamhetsutövare.* I denna paragraf föreskrivs det om den åländska jurisdiktionen, särskilt i förhållande till gränsöverskridande verksamhetsutövers samt deras verksamheters territorialitet.

I paragrafens 1 *mom.* föreskrivs huvudregeln att denna lag ska tillämpas på verksamhetsutövare som är etablerade och bedriver verksamhet eller tillhandahåller tjänster på Åland. Tillämpningsområdet för denna lag omfattar en verksamhetsutövare som är etablerad på Åland i sin helhet, det vill säga även de av verksamhetsutövers funktioner som finns till exempel i en annan medlemsstat eller i tredjeländer. Om en verksamhet som omfattas av tillämpningsområdet för denna lag bedrivs eller tjänster tillhandahålls på Åland av en verksamhetsutövare som är etablerad i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, omfattas verksamhetsutövers därmed i regel och på motsvarande sätt av lagstiftningen och laglighetsövervakningen i etableringsstaten. Enligt art. 26.1 led c i cybersäkerhetsdirektivet omfattas en offentlig förvaltningsentitet alltid av jurisdiktionen i den medlemsstat som inrättade den. Bestämmelsen genomför art. 26.1 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 *mom.* föreskrivs ett undantag från huvudregeln i 1 *mom.*, vilket anger att lagen alltså ska tillämpas vid gränsöverskridande digitala verksamhetsutövare som tillhandahåller en allmänt tillgänglig elektronisk kommunikationstjänst på Åland, oavsett etableringsstat. Bestämmelsen genomför art. 26.1 led a i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 *mom.* föreskrivs ytterligare ett undantag från huvudregeln i 1 *mom.*, vilket anger att lagen ska tillämpas vid gränsöverskridande verksamhetsutövare som är leverantörer av molntjänster, datacentraltjänster, nätverk för leverans av innehåll, betrodda tjänster, allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster, utlokaliserade drifttjänster, utlokaliserade säkerhetstjänster, internetbaserade marknadsplatser, sökmotorer eller plattformar för sociala nätverkstjänster, i den mån de har sitt huvudsakliga etableringsställe på Åland. För en gränsöverskridande verksamhetsutövare räcker det därmed inte att de är etablerade på Åland för att lagen ska tillämpas, utan att de dessutom har sitt huvudsakliga etableringsställe i Europeiska unionen på Åland, i enlighet med kriterierna i 4 *mom.* Bestämmelsen genomför art. 26.1 led b i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 4 *mom.* föreskrivs att en gränsöverskridande verksamhetsutövare ska anses ha sitt huvudsakliga etableringsställe på Åland om det är inom landskapet beslutet om åtgärder för cybersäkerhet i huvudsak fattas. Om det inte kan fastställas att beslutet om cybersäkerhetsåtgärder fattas

inom landskapet eller sådana beslut inte fattas i Europeiska unionen ska det huvudsakliga etableringsstället anses vara beläget på Åland om det är inom landskapet cybersäkerhetsoperationer utförs. Det huvudsakliga etableringsstället ska annars anses vara beläget på Åland om den berörda verksamhetsutövaren på Åland har det etableringsställe som har flest anställda inom den Europeiska unionen. Bestämmelsen genomför art. 26.2 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 5 *mom.* regleras de fall där en gränsöverskridande verksamhetsutövare inte är etablerad i någon medlemsstat i Europeiska unionen. Om verksamhetsutövaren har sitt huvudsakliga verksamhetsställe utanför Europeiska unionen men tillhandahåller tjänster inom Europeiska unionen, förutsätts verksamhetsutövaren i enlighet med art. 26.3 i cybersäkerhetsdirektivet utse en företrädare i Europeiska unionen. Den namngivna företrädaren ska agera på verksamhetsutövarens vägnar, och det ska vara möjligt för de landskapsregeringen att vända sig till företrädaren. Företrädaren ska utses uttryckligen genom en skriftlig fullmakt från verksamhetsutövaren att agera på dess vägnar med avseende på dess skyldigheter enligt denna lag, inklusive incidentrapportering. Att utse en företrädare ska dock inte påverka medlemsstaternas möjligheter att vidta rättsliga åtgärder mot verksamhetsutövaren själv. Enligt bestämmelsen ska lagen tillämpas på verksamhetsutövaren om dess utsedda företrädare i Europeiska unionen är etablerad på Åland. För gränsöverskridande verksamhetsutövare som tillhandahåller tjänster på Åland, men inte har utsett en företrädare i Europeiska unionen, tillämpas alltjämt bestämmelserna i denna lag. En verksamhetsutövare som är etablerad utanför Europeiska unionen anses tillhandahålla tjänster inom Europeiska unionen om den avser att tillhandahålla tjänster till personer i en eller flera medlemsstater. Till exempel användning av ett språk eller en myntenhet som allmänt används i en eller flera medlemsstater och möjligheten att beställa tjänster på detta språk eller omnämnande av kunder eller användare i unionen kan visa att verksamhetsutövaren har för avsikt att tillhandahålla tjänster till personer i en medlemsstat i unionen. Det är dock i allmänhet inte tillräckligt att enbart ha tillgång till webbplatser, e-postadresser eller andra kontaktuppgifter i unionen för att visa att en verksamhetsutövare avser att tillhandahålla sina tjänster i unionen. Bestämmelsen genomför art. 26.3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 6 *mom.* föreskrivs det om landskapsregeringens möjlighet att rikta tillsyns- och efterlevnadskontrollåtgärder mot en aktör som är etablerad i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, men som tillhandahåller tjänster på Åland eller som har ett nätverks- eller informationssystem på Åland. Landskapsregeringen kan på det sätt som föreskrivs i lag utföra tillsyns- och efterlevnadskontrollåtgärder som avser verksamhetsutövare etablerade i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, om tillsynsmyndigheten i etableringsstaten begär det. En ytterligare förutsättning är att verksamhetsutövaren tillhandahåller tjänster på Åland eller har ett nätverks- eller informationssystem på åländskt territorium och att landskapsregeringen har rätt att vidta den begärda åtgärden med stöd av denna lag. Bestämmelsen genomför art. 26.5 i cybersäkerhetsdirektivet.

3 kap. Klassificering, identifiering och informering av verksamhetsutövare.

7 §. *Kritiska verksamhetsutövare.* I denna paragraf föreskrivs om kriterierna för att en verksamhetsutövare av landskapsregeringen ska kunna identifieras som en kritisk verksamhetsutövare eller klassificeras som en kritisk verksamhetsutövare av särskild europeisk betydelse.

I paragrafens 1 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen, med iakttagande av rikets nationella riskbedömning, enligt definitionen i 2 § 45 punkten och

nationella strategi för motståndskraft, enligt definitionen i 2 § 44 punkten, kan identifiera en verksamhetsutövare som omfattas av förteckningen i bilagan till motståndskraftsdirektivet, utifrån kriterierna i punkterna 1–3. Samtliga kriterier ska tillämpas vid landskapsregeringens bedömning. Bestämmelsen genomför art. 2.1 och 6.2 i motståndskraftsdirektivet.

Enligt 1 mom. *1–3 punkterna* kan en verksamhetsutövare identifieras som kritisk om den tillhandahåller en eller flera samhällsviktiga tjänster, verksamhetsutövaren bedriver verksamhet och dess kritiska infrastruktur är belägen på Åland, och en incident skulle få betydande störande effekter för verksamhetsutövarens tillhandahållande av en eller flera samhällsviktiga tjänster eller för tillhandahållandet av andra verksamhetsutövares samhällsviktiga tjänster, vilka är beroende av den eller de samhällsviktiga tjänsterna. Kommissionen har med stöd av artikel 5.1 i motståndskraftsdirektivet upprättat en icke uttömmande förteckning över samhällsviktiga tjänster i Kommissionens delegerade förordning (EU) 2023/2450 om komplettering av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2557 genom upprättande av en förteckning över samhällsviktiga tjänster.

I paragrafens *2 mom.* föreskrivs de omständigheter utifrån vilka landskapsregeringens bedömning av huruvida en incident skulle få betydande störande effekter enligt 1 mom. 3 punkten. Samtliga kriterier ska tillämpas vid landskapsregeringens bedömning.

Enligt 2 mom. *1–6 punkterna* ska landskapsregeringen beakta antalet användare som är beroende av den samhällsviktiga tjänst som den berörda verksamhetsutövaren tillhandahåller, den grad till vilken andra verksamhetsutövare är beroende av den samhällsviktiga tjänsten i fråga, vilken effekt incidenter skulle kunna ha på ekonomisk och samhällelig verksamhet, miljön, den allmänna säkerheten och tryggheten eller befolkningens hälsa, uttryckt i grad och varaktighet, verksamhetsutövarens marknadsandel på marknaden för den eller de berörda samhällsviktiga tjänsterna, det geografiska område som skulle kunna påverkas av en incident, inbegripet eventuella gränsöverskridande konsekvenser, med beaktande av den sårbarhet som är förknippad med graden av isolering för vissa typer av geografiska områden, såsom öregioner, avlägsna områden eller bergsområden, och verksamhetsutövarens betydelse för upprätthållandet av en tillräcklig nivå på den samhällsviktiga tjänsten, med beaktande av tillgången till alternativa sätt för att tillhandahålla den samhällsviktiga tjänsten. Bestämmelsen genomför art. 7.1 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens *3 mom.* föreskrivs att en verksamhetsutövare ska klassificeras som en kritisk verksamhetsutövare av särskild europeisk betydelse om den av landskapsregeringen har identifierats som en kritisk verksamhetsutövare, och den tillhandahåller samma eller liknande samhällsviktiga tjänster till eller i minst sex medlemsstater i Europeiska unionen och kommissionen, på grundval av samråd med landskapsregeringen, har fastställt detta samt beslutat att identifiera den som en kritisk verksamhetsutövare av särskild europeisk betydelse. Bestämmelsen genomför art. 17.1 och 17.3 i motståndskraftsdirektivet.

8 §. Väsentliga verksamhetsutövare. I denna paragraf föreskrivs om kriterierna för att en verksamhetsutövare ska klassificeras som en väsentlig verksamhetsutövare, varav endast ett behöver uppfyllas för att klassificeringen ska inträda.

Paragrafens *1 punkt* omfattar verksamhetsutövare vilka omfattas av förteckningen i bilaga I till cybersäkerhetsdirektivet och överskrider definitionen av ett medelstort företag enligt artikel 2.1 och 3.1–3.3 i bilagan till Kommissionens rekommendation om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag. Bestämmelsen genomför art. 3.1 led a i cybersäkerhetsdirektivet.

Paragrafens 2 punkt omfattar verksamhetsutövare vilka är en tillhandahållare av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikations-tjänster och definieras som ett medelstort företag enligt artikel 2 i bilagan till Kommissionens rekommendation om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag. Bestämmelsen genomför art. 3.1 led c i cybersäkerhetsdirektivet.

Paragrafens 3 punkt omfattar verksamhetsutövare vilka är en kvalificerad tillhandahållare av betrodda tjänster. Bestämmelsen genomför art. 3.1 led b i cybersäkerhetsdirektivet.

Paragrafens 4 punkt omfattar verksamhetsutövare vilka är en offentlig verksamhetsutövare enligt definitionen i 2 § 42 punkten. Bestämmelsen genomför art. 3.1 led d i cybersäkerhetsdirektivet.

Paragrafens 5 punkt omfattar verksamhetsutövare vilka av landskapsregeringen har identifierats som en kritisk verksamhetsutövare enligt 7 och 10 §§. Bestämmelsen genomför art. 3.1 led f i cybersäkerhetsdirektivet.

Paragrafens 6 punkt omfattar verksamhetsutövare vilka av landskapsregeringen enligt 10 §, utifrån kriterierna i 3 § 3–6 punkterna har identifierats som en väsentlig verksamhetsutövare. Bestämmelsen föreskriver vidare genom hänvisning kriterierna för landskapsregeringens identifiering av en verksamhetsutövare som väsentlig. Bestämmelsen genomför art. 3.1 led e i cybersäkerhetsdirektivet.

9 §. *Viktiga verksamhetsutövare.* I denna paragraf föreskrivs att verksamhetsutövare vilka omfattas av förteckningen i bilagorna I eller II till cybersäkerhetsdirektivet samt omfattas av lagens tillämpningsområde och inte har klassificerats som en väsentlig verksamhetsutövare enligt 8 § ska klassificeras som en viktig verksamhetsutövare, inbegripet verksamhetsutövare vilka av landskapsregeringen enligt 10 §, utifrån kriterierna i 3 § 3–6 punkterna, har identifierats som viktiga verksamhetsutövare. Bestämmelsen träffar därmed verksamhetsutövare vilka omfattas av lagens tillämpningsområde enligt 3 § 1 mom. men inte klassificerats som väsentliga verksamhetsutövare eller av landskapsregeringen har identifierats som sådana. Framst handlar det om verksamhetsutövare vilka uppfyller storlekskraven för medelstora företag och omfattas av endera bilaga I eller II till cybersäkerhetsdirektivet, samt i andra hand de vilka av landskapsregering identifieras som viktiga verksamhetsutövare. Bestämmelsen föreskriver vidare genom hänvisning kriterierna för landskapsregeringens identifiering av en verksamhetsutövare som viktig. Bestämmelsen genomför art. 3.2 i cybersäkerhetsdirektivet.

10 §. *Landskapsregeringens identifiering av verksamhetsutövare och underrättelse om detta.* I denna paragraf föreskrivs om landskapsregeringens skyldighet att innan de tidsfrister som föreskrivs i direktiven identifiera verksamhetsutövare som omfattas av förteckningarna i bilagorna I och II till cybersäkerhetsdirektivet och bilagan till motståndskraftsdirektivet som kritiska, väsentliga och viktiga verksamhetsutövare, samt underrättelser om landskapsregeringens identifiering till dessa.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs att landskapsregeringen senast den 17 juli 2026, samt därefter när så är nödvändigt, utifrån kriterierna i 7 § ska identifiera verksamhetsutövare vilka omfattas av förteckningen i bilagan till motståndskraftsdirektivet som kritiska verksamhetsutövare. Bestämmelsen genomför art. 6.1 och 6.3 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att landskapsregeringen senast den 17 april 2025, samt därefter när så är nödvändigt, identifiera andra än redan klassificerade verksamhetsutövare vilka omfattas av förteckningen i bilagorna I och II till cybersäkerhetsdirektivet som en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare. Bestämmelsen genomför art. 3.1 led e och 3.3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen är skyldig att underrätta de verksamhetsutövare som den har identifierat om detta och om deras skyldigheter enligt kapitlen 4 och 5, om det datum från och med vilket dessa skyldigheter är tillämpliga på dem, samt att underrätta kritiska verksamhetsutövare som omfattas av sektorn digital infrastruktur i bilagan till motståndskraftsdirektivet om att de inte har några skyldigheter att vidta åtgärder för att stärka motståndskraften enligt kap. 5. Underrättelse ska ske inom en månad från landskapsregeringens identifiering, med undantag för identifierade kritiska verksamhetsutövare av särskild europeisk betydelse, vilka ska underrättas utan dröjsmål. Bestämmelsen genomför art. 6.3, 6.4, 17.3 och 17.4 i motståndskraftsdirektivet. Motsvarande bestämmelser om tidsfrist för underrättelser till identifierade verksamhetsutövare saknas i cybersäkerhetsdirektivet. Behov av underrättelse om identifiering till berörda verksamhetsutövare föreligger dock även i förhållande till väsentliga och viktiga verksamhetsutövare, utifrån deras behov av att få klarhet om vilka skyldigheter som åligger dem enligt denna lag, varför regleringen görs enhetlig.

11 §. *Uppgifter om verksamhetsutövare för förteckning.* I denna paragraf föreskrivs om klassificerade eller identifierade verksamhetsutövares skyldigheter att lämna uppgifter till landskapsregeringen om sig själva och deras berörda verksamheter.

I paragrafens 1 *mom.* föreskrivs att en verksamhetsutövare som har klassificerats eller identifierats som en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare åtminstone ska lämna relevanta uppgifter till landskapsregeringen, inbegripet namn, adress och aktuella kontaktuppgifter, inklusive e-postadresser, IP-adresser och telefonnummer, den eller de sektorer och undersektorer enligt förteckningen i bilagorna I eller II i cybersäkerhetsdirektivet som verksamhetsutövaren tillhör, och, i tillämpliga fall, en förteckning över de medlemsstater i Europeiska unionen där de tillhandahåller tjänster som omfattas av cybersäkerhetsdirektivet. Bestämmelsen genomför art. 3.4 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 *mom.* föreskrivs att verksamhetsutövare enligt 1 *mom.* vilka är leverantörer av molntjänster, datacentraltjänster, nätverk för leverans av innehåll, utlokaliserade driftstjänster, utlokaliserade säkerhetstjänster, internetbaserade marknadsplatser, sökmotorer och plattformar för sociala nätverkstjänster även, och senast den 17 januari 2025, ska lämna uppgift till landskapsregeringen om den typ av verksamhetsutövare enligt förteckningen i bilagorna I eller II i cybersäkerhetsdirektivet vilken verksamhetsutövaren utgör, adressen till verksamhetsutövarens huvudsakliga etableringsställe och andra rättsligt giltiga etableringsställen i Europeiska unionen eller, om verksamhetsutövaren inte är etablerad i Europeiska unionen, till dess företrädare, och verksamhetsutövarens IP-adressintervall. Bestämmelsen genomför art. 27.2 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 *mom.* föreskrivs att berörda verksamhetsutövare utan dröjsmål ska underrätta landskapsregeringen om ändringar av de uppgifter som avses i 1 och 2 *mom.* i paragrafen. Landskapsregeringen ska underrättas om ändringar av de uppgifter som avses i 1 *mom.* inom två veckor och av de uppgifter som avses i 2 *mom.* inom tre månader från datumet för ändringen. Bestämmelsen genomför art. 3.4 och 27.3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 4 *mom.* föreskrivs att en verksamhetsutövare vilken har identifierats som en kritisk verksamhetsutövare ska utan dröjsmål underrätta landskapsregeringen om den tillhandahåller samhällsviktiga tjänster till eller i minst sex medlemsstater i Europeiska unionen, samt om de samhällsviktiga tjänster som den tillhandahåller till eller i dessa medlemsstater och till eller i vilka medlemsstater den tillhandahåller sådana samhällsviktiga tjänster. Bestämmelsen genomför art. 17.2 1 *mom.* i motståndskraftsdirektivet.

12 §. *Landskapsregeringens informationsutlämning för förteckning och till kommissionen.* I denna paragraf föreskrivs om landskapsregeringens skyldigheter att lämna uppgifter om klassificerade eller identifierade verksamhetsutövare till de gemensamma kontaktpunkterna vid Försörjningsberedskapscentralen och Cybersäkerhetscentret vid Transport- och kommunikationsverket för upprättande av den nationella förteckningen över verksamhetsutövare och för fullgörandet av deras övriga uppgifter enligt cybersäkerhets- och motståndskraftsdirektiven, samt landskapsregeringens utlämnande av motsvarande information till kommissionen.

I paragrafens 1 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen senast den 17 juli 2026 till Finlands gemensamma kontaktpunkt Försörjningsberedskapscentralen ska överlämna samtliga de uppgifter vilka den behöver för att upprätta den nationella förteckningen över kritiska verksamhetsutövare och fullgöra sina övriga uppgifter som gemensam kontaktpunkt enligt motståndskraftsdirektivet. Bestämmelsen motiveras av rikets exklusiva behörighet att upprätta förteckningen enligt 59b § 2 *mom.* självstyrelselagen. Bestämmelsen genomför art. 6.3 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 2 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen senast den 17 april 2025 till Finlands gemensamma kontaktpunkt vid Cybersäkerhetscentret vid Transport- och kommunikationsverket ska överlämna samtliga de uppgifter vilka den behöver för att upprätta en förteckning över väsentliga och viktiga verksamhetsutövare och fullgöra sina övriga uppgifter som gemensam kontaktpunkt enligt cybersäkerhetsdirektivet. Bestämmelsen motiveras av rikets exklusiva behörighet att upprätta förteckningen enligt 59b § 2 *mom.* självstyrelselagen. Bestämmelsen genomför art. 3.3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen senast den 17 april 2025 och därefter vartannat år genom ansvarig riksmyndighet ska underrätta kommissionen och NIS-samarbetsgruppen om antalet väsentliga och viktiga entiteter som har förtecknats enligt 2 *mom.* för varje sektor och undersektor som avses i förteckningen i bilagorna I eller II till cybersäkerhetsdirektivet, och lämna relevant information till kommissionen om antalet väsentliga och viktiga verksamhetsutövare som har identifierats av landskapsregeringen, den sektor och undersektor i förteckningen i bilagorna I eller II till cybersäkerhetsdirektivet som de omfattas av, den typ av tjänst som de tillhandahåller och de grunder enligt artikel 2.2 b–e i cybersäkerhetsdirektivet i enlighet med vilka de identifierades. Att kommunikationen ska ske genom ansvarig riksmyndighet motiveras av rikets exklusiva behörighet över förhållandet till utländska makter enligt 27 § 4 punkten självstyrelselagen. Bestämmelsen genomför art. 3.5 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 4 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen fram till den 17 april 2025 och på begäran av kommissionen genom ansvarig riksmyndighet får meddela namnen på de väsentliga och viktiga verksamhetsutövare som avses i 3 *mom.* 2 punkten. Bestämmelsen genomför art. 3.6 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 5 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen utan onödigt dröjsmål ska underrätta kommissionen ansvarig riksmyndighet om identiteten på kritiska verksamhetsutövare som kan utgöra kritiska verksamhetsutövare av europeisk betydelse samt om den information som verksamhetsutövaren har tillhandahållit om dess tillhandahållande av samhällsviktiga tjänster som är av betydelse för denna bedömning. Vid efterföljande samråd med kommissionen ska landskapsregeringen informera kommissionen om den bedömer att de tjänster som en kritisk verksamhetsutövare tillhandahåller på Åland är samhällsviktiga tjänster. Bestämmelsen genomför art. 17.2 i motståndskraftsdirektivet.

4 kap. Kritiska verksamhetsutövares skyldigheter

13 §. *Riskbedömning.* I denna paragraf föreskrivs om en kritisk verksamhetsutövares skyldighet att göra en riskbedömning för att bedöma alla relevanta risker som kan störa tillhandahållandet av dess samhällsviktiga tjänster.

I paragrafens 1 mom. ska en kritisk verksamhetsutövare inom nio månader från det att den har mottagit en underrättelse om identifiering som kritisk verksamhetsutövare, samt därefter när det är nödvändigt och minst vart fjärde år, på grundval av den nationella riskbedömningen och andra relevanta informationskällor göra en riskbedömning, för att bedöma alla relevanta risker som kan störa tillhandahållandet av dess samhällsviktiga tjänster. Dessa andra informationskällor kan vara information och bedömningar av hot eller andra aspekter av motståndskraft från landskapsregeringen eller en annan myndighet samt information om och erfarenheter av inträffade incidenter. Utgångspunkten är således att en kritisk verksamhetsutövare ska göra en samlad bedömning av de relevanta risker som den är utsatt för, för vilken den ska göra riskbedömningar när det är nödvändigt med hänsyn till dess specifika omständigheter och riskernas utveckling, och under alla omständigheter vart fjärde år. Bestämmelsen genomför art. 12.1 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att en riskbedömning enligt 1 mom. ska innehålla en redogörelse för alla relevanta risker för naturolyckor och risker orsakade av människan som skulle kunna leda till en incident, inbegripet risker av sektorsövergripande eller gränsöverskridande slag, olyckor, naturkatastrofer, hot mot folkhälsan och hybridhot samt andra antagonistiska hot, inbegripet terroristbrott. Bestämmelsen genomför art. 12.2 mom. 1 men. 1 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs att en riskbedömning enligt 1 mom. ska även beakta den grad till vilken andra sektorer i förteckningen i bilagan till motståndskraftsdirektivet är beroende av den samhällsviktiga tjänst som tillhandahålls av den kritiska verksamhetsutövaren och den grad till vilken den är beroende av samhällsviktiga tjänster som tillhandahålls av andra verksamhetsutövare i sådana andra sektorer, inbegripet i angränsande medlemsstater i Europeiska unionen och, i förekommande fall, tredjeländer. Bestämmelsen genomför art. 12.2 mom. 1 men. 2 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs att en kritisk verksamhetsutövare får, om en annan riskbedömning eller ett annat dokument utarbetats för motsvarande ändamål, använda den bedömningen eller det dokumentet i stället. Bestämmelsen genomför art. 12.2 mom. 2 men. 1 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 5 mom. föreskrivs att landskapsregeringen inom ramen för utövandet av sin tillsynsfunktion kan slå fast att en annan riskbedömning utarbetad av en kritisk verksamhetsutövare helt eller delvis uppfyller skyldigheten enligt denna paragraf. Bestämmelsen genomför art. 12.2 mom. 2 men. 2 i motståndskraftsdirektivet.

14 §. *Åtgärder och plan för motståndskraft.* I denna paragraf föreskrivs skyldigheter för en kritisk verksamhetsutövare att vidta åtgärder för säkerställande av sin motståndskraft samt att utarbeta en plan för motståndskraft.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs att en kritisk verksamhetsutövare ska vidta lämpliga och proportionerliga tekniska, säkerhetsmässiga och organisatoriska åtgärder för att säkerställa sin motståndskraft, på grundval av den nationella riskbedömningen och resultatet av dess egna riskbedömning, vilka är nödvändiga för att uppnå de mål som anges i punktlistan. Bestämmelsen genomför art. 13.1 i motståndskraftsdirektivet.

Enligt 1 mom. 1 punkten ska den kritiska verksamhetsutövaren vidta åtgärder vilka är nödvändiga för att förhindra incidenter från att uppstå, med vederbörlig hänsyn till åtgärder för katastrofriskreducering och klimatanpassning.

Enligt 1 mom. *2 punkten* ska en kritisk verksamhetsutövare vidta åtgärder vilka är nödvändiga för att säkerställa ett tillfredsställande fysiskt skydd av dess lokaler och kritiska infrastruktur, med vederbörlig hänsyn till exempelvis stängsel, barriärer, verktyg och rutiner för övervakning av områdesgränser, detektionsutrustning och åtkomstkontroller.

Enligt 1 mom. *3 punkten* ska en kritisk verksamhetsutövare vidta åtgärder vilka är nödvändiga för att reagera på, stå emot och begränsa konsekvenserna av incidenter, med vederbörlig hänsyn till genomförandet av risk- och krishanteringsförfaranden och protokoll samt varningsrutiner,

Enligt 1 mom. *4 punkten* ska en kritisk verksamhetsutövare vidta åtgärder vilka är nödvändiga för att återhämta sig från incidenter, med vederbörlig hänsyn till åtgärder för driftskontinuitet och identifiering av alternativa försörjningskedjor, för att återuppta tillhandahållandet av den samhällsviktiga tjänsten.

Enligt 1 mom. *5 punkten* ska en kritisk verksamhetsutövare vidta åtgärder vilka är nödvändiga för att säkerställa en ändamålsenlig hantering av personalsäkerhet, med vederbörlig hänsyn till åtgärder såsom fastställande av kategorier av personal som utför kritiska funktioner, med beaktande av externa tjänsteleverantörers personal, fastställande av åtkomsträttigheter till lokaler, kritisk infrastruktur och känslig information, inrättande av förfaranden för bakgrundskontroller och fastställande av de kategorier av personer som måste genomgå sådana bakgrundskontroller samt fastställande av lämpliga utbildningskrav och kvalifikationer.

Enligt 1 mom. *6 punkten* ska en kritisk verksamhetsutövare vidta åtgärder vilka är nödvändiga för att öka medvetenheten om åtgärderna hos berörd personal, med vederbörlig hänsyn till utbildningskurser, informationsmaterial och övningar.

I paragrafens *2 mom.* föreskrivs att en kritisk verksamhetsutövare i samma syfte ska utarbeta en plan för motståndskraft, innehållande en beskrivning av de åtgärder som har vidtagits enligt 1 mom. Bestämmelsen genomför art. 13.2 men. 1 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens *3 mom.* föreskrivs att en kritisk verksamhetsutövare får, om en annan plan eller ett annat dokument har utarbetats för motsvarande ändamål, sammanställa motsvarande innehåll i den andra planen eller det andra dokumentet, förutsatt att detta nämns i planen eller dokumentet

I paragrafens *4 mom.* föreskrivs att landskapsregeringen inom ramen för utövandet av sin tillsynsfunktion kan slå fast att en annan plan eller ett annat dokument utarbetat av en kritisk verksamhetsutövare helt eller delvis uppfyller skyldigheten enligt denna paragraf. Bestämmelsen genomför art. 13.2 men. 3 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens *5 mom.* föreskrivs att en kritisk verksamhetsutövare ska utse en kontaktpunkt, genom vilken sambandet med landskapsregeringen ordnas. Bestämmelsen genomför art. 13.3 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens *6 mom.* återfinns ett förordningsbemyndigande för landskapsregeringen om utfärdande av närmare bestämmelser om åtgärder och plan för motståndskraft enligt 1 och 2 mom.

15 §. *Säkerhetsutredning.* Denna paragraf innehåller en information hänvisning om att en kritisk verksamhetsutövare har möjlighet att ansöka om säkerhetsutredning av en person enligt säkerhetsutredningslagen (FFS 726/2014) hos däri angiven riksmyndighet, vilken är Skyddspolisen. Ansökan om säkerhetsutredning av en person görs av sökanden, det vill säga verksamhetsutövaren, i enlighet med förutsättningarna i 18 § och 19 § 4 punkten och ska vidare uppfylla formkraven enligt 17 § säkerhetsutredningslagen. Bestämmelsen genomför tillsammans med rikets bestämmelser art. 14.1–14.3 i motståndskraftsdirektivet.

16 §. *Incidentrapportering.* I denna paragraf föreskrivs om kritiska verksamhetsutövares incidentrapporteringsskyldighet.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs att en kritisk verksamhetsutövare utan onödigt dröjsmål ska rapportera till landskapsregeringen om incidenter som medför en betydande störning eller kan medföra en betydande störning i tillhandahållandet av samhällsviktiga tjänster. En kritisk verksamhetsutövare ska, om det inte är operativt omöjligt, lämna in en första rapport inom 24 timmar efter det att den har fått kännedom om en incident, åtföljd, i förekommande fall, av en detaljerad rapport senast en månad därefter. För att fastställa huruvida störningen är betydande ska i synnerhet omständigheter som antal och andel användare som berörs av störningen, störningens varaktighet, och det geografiska område som påverkas av störningen, med beaktande av huruvida området är geografiskt isolerat, beaktas. Bestämmelsen genomför art. 15.1 mom. 1 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att en incidentrapport enligt 1 mom. ska omfatta all tillgänglig information som är nödvändig för att landskapsregeringen ska kunna förstå incidentens art, orsak och möjliga konsekvenser, inbegripet eventuell information som krävs för att kunna fastställa incidentens eventuella gränsöverskridande verkningar. En incidentrapport medför inte ett ökat ansvar för en kritisk verksamhetsutövare. Bestämmelsen genomför art. 15.2 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 3 mom. återfinns ett förordningsbemyndigande för landskapsregeringen om utfärdande av närmare bestämmelser om formen för och innehållet i incidentrapportering enligt 1 och 2 mom.

17 §. *Standarder.* I denna paragraf föreskrivs att en kritisk verksamhetsutövare ska sträva efter att i förekommande fall använda tillämpliga europeiska och internationellt erkända standarder och tekniska specifikationer som är relevanta för åtgärder för säkerhet och motståndskraft. Bestämmelsen genomför art. 16 i motståndskraftsdirektivet.

18 §. *Rådgivande uppdrag.* I denna paragraf föreskrivs om kritiska verksamhetsutövares skyldigheter i förhållande till rådgivande uppdrag.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs att en berörd kritisk verksamhetsutövare av särskild europeisk betydelse till ett rådgivande uppdrag ska ge åtkomst till uppgifter, system och anläggningar som rör tillhandahållandet av deras samhällsviktiga tjänster som är nödvändiga för utförandet av ett rådgivande uppdrag. Bestämmelsen genomför art. 18.7 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att en berörd kritisk verksamhetsutövare av särskild europeisk betydelse ska ta vederbörlig hänsyn till kommissionens yttrande över ett rådgivande uppdrags slutsatser och lämna information till kommissionen och berörda myndigheter i de medlemsstater i Europeiska unionen till eller i vilka den samhällsviktiga tjänsten tillhandahålls om de åtgärder som den har vidtagit i enlighet med yttrandet. Bestämmelsen genomför art. 18.4 mom. 4 i motståndskraftsdirektivet.

5 kap. Väsentliga och viktiga verksamhetsutövares skyldigheter

19 §. *Ledningens styrning och ansvar.* I denna paragraf föreskrivs om väsentliga och viktiga verksamhetsutövares ledningars styrning och ansvar.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs att väsentlig eller viktig verksamhetsutövares ledning svarar för verksamhetsutövarens vidtagande av åtgärder för cybersäkerhet enligt 20 §, att lämpliga resurser avsätts för dem och övervakar deras genomförande och genomslag. Bestämmelsen genomför delar av art. 20.1, 32.6 och delar av 33.5 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. definieras ledning enligt 1 mom. som verksamhetsutövarens styrelse, förvaltningsråd och verkställande direktör samt någon

annan i därmed jämförbar ställning som i praktiken leder dess verksamhet. En sådan ställning kan till exempel innehas av en bolagsman i ett öppet bolag, en ansvarig bolagsman i ett kommanditbolag, en personmedlem i en europeisk ekonomisk intressegruppering eller en enskild näringsidkare. Bestämmelsen genomför delar av art. 20.1, 32.6 och delar av 33.5 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 *mom.* föreskrivs att en väsentlig eller viktig verksamhetsutövares ledning och dess befattningshavare kan ställas till svars för verksamhetsutövares överträdelse av dess skyldigheter enligt lagen. Ledningens försummelse av ansvaret kan leda till att aktören påförs en administrativ påföljd enligt denna lag. Hos en väsentlig aktör kan en allvarlig och upprepad försummelse av ledningens ansvar också leda till ett sådant beslut av tillsynsmyndigheten som avses i 8 kap. och som förbjuder en person att för viss tid sköta uppgifter som avses i denna paragraf. För tydlighetens skull konstateras det att det föreskrivs särskilt om skadeståndsansvar för bolagets ledning och dess befattningshavare. Bestämmelsen genomför delar av art. 20.1, 32.6 och delar av 33.5 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 4 *mom.* föreskrivs att en befattningshavare i en ledning är skyldig att genomgå relevant utbildning, och ska uppmuntra verksamhetsutövaren att regelbundet erbjuda liknande utbildning till sina anställda, vilken ska ge dem kunskap och kompetens för att kunna identifiera risker och bedöma riskhanteringspraxis för cybersäkerhet och deras inverkan på de tjänster som tillhandahålls av verksamhetsutövaren. Bestämmelsen genomför art. 20.2 i cybersäkerhetsdirektivet.

20 §. *Åtgärder för cybersäkerhet.* I denna paragraf föreskrivs om väsentliga och viktiga verksamhetsutövares skyldigheter att vidta riskhanteringsåtgärder för cybersäkerhet.

I paragrafens 1 *mom.* föreskrivs att en väsentlig eller viktiga verksamhetsutövare ska vidta lämpliga och proportionerliga tekniska, driftsrelaterade och organisatoriska åtgärder för att hantera risker som hotar säkerheten i nätverks- och informationssystem som de använder för sin verksamhet eller för att tillhandahålla sina tjänster och för att förhindra eller minimera cybersäkerhetsincidenters påverkan på användarna av deras tjänster och på andra tjänster. Bestämmelsen genomför art. 21.1 *mom.* 1 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 *mom.* föreskrivs att åtgärder enligt 1 *mom.* ska säkerställa en nivå på säkerheten i nätverks- och informationssystem som är lämplig i förhållande till den föreliggande risken, med beaktande av de senaste, och i tillämpliga fall, relevanta europeiska och internationella standarder samt genomförandekostnaderna. Vid bedömningen av åtgärdernas proportionalitet ska vederbörlig hänsyn tas till verksamhetsutövarens grad av riskexponering, och storlek samt sannolikheten för att cybersäkerhetsincidenter inträffar och deras allvarlighetsgrad, inbegripet deras samhällsliga och ekonomiska konsekvenser. Bestämmelsen genomför art. 21.1 *mom.* 2 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 *mom.* föreskrivs att åtgärderna enligt 1 *mom.* ska baseras på en allriskansats som syftar till att skydda en verksamhetsutövares nätverks- och informationssystem samt dessa systems fysiska miljö från cybersäkerhetsincidenter, och ska åtminstone inbegripa de åtgärder som framgår av punktlistan. Bestämmelsen genomför art. 21.2 i cybersäkerhetsdirektivet. Kommissionen ska enligt art. 21.5 i cybersäkerhetsdirektivet senast den 17 oktober 2024 anta genomförandeakter för att fastställa de tekniska och metodologiska specifikationerna för de åtgärder som avses i punktlistan i art. 21.2 för verksamhetsutövare inom sektorerna digital infrastruktur, förvaltning av IKT-tjänster (mellan företag) och digitala leverantörer, samt har möjlighet att utfärda andra sektorskrav även för andra typer av

verksamhetsutövare, i enlighet med granskningsförfarandet enligt art. 39.2 i cybersäkerhetsdirektivet.

Enligt 3 mom. 1 punkten ska verksamhetsutövare anta strategier för riskanalys och informationssystemens säkerhet.

Enligt 3 mom. 2 punkten ska verksamhetsutövare bedriva incidenthantering.

Enligt 3 mom. 3 punkten ska verksamhetsutövare tillförsäkra driftskontinuitet, exempelvis genom hantering av säkerhetskopiering och katastrofhantering, och krishantering.

Enligt 3 mom. 4 punkten ska verksamhetsutövare tillförsäkra säkerhet i leveranskedjan, inbegripet säkerhetsaspekter som rör förbindelserna mellan varje verksamhetsutövare och dess direkta leverantörer eller tjänsteleverantörer,

Enligt 3 mom. 5 punkten ska verksamhetsutövare tillförsäkra säkerhet vid förvärv, utveckling och underhåll av nätverks- och informationssystem, inbegripande hantering av sårbarheter och sårbarhetsinformation,

Enligt 3 mom. 6 punkten ska verksamhetsutövare anta strategier och förfaranden för att bedöma effektiviteten i åtgärderna för cybersäkerhet,

Enligt 3 mom. 7 punkten ska verksamhetsutövare följa grundläggande praxis för cyberhygien och utbildning i cybersäkerhet,

Enligt 3 mom. 8 punkten ska verksamhetsutövare anta strategier och förfaranden för användning av kryptografi och, när så är lämpligt, kryptering,

Enligt 3 mom. 9 punkten ska verksamhetsutövare säkerställa personalsäkerhet, anta strategier för åtkomstkontroll och tillgångsförvaltning, och

Enligt 3 mom. 10 punkten ska verksamhetsutövare använda, när så är lämpligt, lösningar för multifaktorautentisering eller kontinuerlig autentisering, säkrade röst-, video- och textkommunikationer och säkrade nödkommunikationssystem.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs att övervägande av lämpliga åtgärder enligt 3 mom. 4 punkten ska ske med beaktande av de sårbarheter som är specifika för varje direktleverantör och tjänsteleverantör, den övergripande kvaliteten på leverantörers och tjänsteleverantörers produkter och cybersäkerhetspraxis, inbegripet deras förfaranden för säker utveckling och resultatet av de samordnade säkerhetsriskbedömningar av kritiska leveranskedjor som utförs av NIS-samarbetsgruppen i samarbete med kommissionen och Enisa. Bestämmelsen genomför art. 21.3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 5 mom. föreskrivs att en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare som finner att den inte följer de åtgärder som föreskrivs i 3 mom. ska utan onödigt dröjsmål vidta alla nödvändiga, lämpliga och proportionella korrigerande åtgärder. Bestämmelsen genomför art. 21.4 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 6 mom. återfinns ett förordningsbemyndigande för landskapsregeringen om utfärdande av närmare bestämmelser om åtgärder för cybersäkerhet enligt 1–4 mom.

21 §. *Cybersäkerhetsincidentrapportering.* I denna paragraf föreskrivs om väsentliga och viktiga verksamhetsutövares cybersäkerhetsincidentrapportering.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs att en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare utan onödigt dröjsmål ska rapportera till landskapsregeringen om alla cybersäkerhetsincidenter vilka har en betydande inverkan på tillhandahållandet av deras tjänster enligt 3 mom. (betydande cybersäkerhetsincidenter). När så är lämpligt ska en berörd verksamhetsutövare utan onödigt dröjsmål underrätta användarna av deras tjänster om betydande cybersäkerhetsincidenter vilka sannolikt inverkar negativt på tjänsternas tillhandahållande. En berörd verksamhetsutövare ska bland annat rapportera information vilken gör det möjligt för landskapsregeringen att fastställa

cybersäkerhetsincidentens eventuella gränsöverskridande verkningar. Rapporteringen ska inte medföra ökat ansvar för den underrättande verksamhetsutövaren. Bestämmelsen genomför art. 23.1 mom. 1 i cybersäkerhetsdirektivet. Kommissionen får enligt art. 23.11 mom. 1 i cybersäkerhetsdirektivet anta genomförandeakter som närmare anger typen av information i och formatet och förfarandet för underrättelser som lämnas i enlighet med art. 23.1 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att verksamhetsutövaren även, i tillämpliga fall, utan onödigt dröjsmål ska underrätta de användare av deras tjänster som kan påverkas av ett betydande cyberhot om eventuella åtgärder eller avhjälpande arrangemang som dessa användare kan vidta som svar på hotet. När så är lämpligt ska verksamhetsutövaren även informera användare om det betydande cyberhotet. Bestämmelsen genomför art. 23.2 i cybersäkerhetsdirektivet. Kommissionen får enligt art. 23.11 mom. 1 i cybersäkerhetsdirektivet anta genomförandeakter som närmare anger typen av information i och formatet och förfarandet för underrättelser som lämnas i enlighet med art. 23.2 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs att en cybersäkerhetsincident ska anses vara betydande om den antingen har orsakat eller kan orsaka allvarliga driftstörningar för tjänsterna eller ekonomiska förluster för verksamhetsutövaren, eller den har påverkat eller kan påverka andra fysiska eller juridiska personer genom att vålla betydande materiell eller immateriell skada. Bestämmelsen genomför art. 23.3 i cybersäkerhetsdirektivet. Kommissionen ska enligt art. 23.11 mom. 1 i cybersäkerhetsdirektivet senast den 17 oktober 2024 anta genomförandeakter som närmare anger i vilka fall cybersäkerhetsincidenter som berör verksamhetsutövarna inom sektorerna digital infrastruktur, förvaltning av IKT-tjänster (mellan företag) och digitala leverantörer ska anses vara betydande. Kommissionen får även anta sådana genomförandeakter med avseende på andra väsentliga och viktiga verksamhetsutövare.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs att verksamhetsutövaren vid rapportering enligt 1 mom. ska lämna den information till landskapsregeringen som framgår av punktlistan. Bestämmelsen genomför art. 23.4 mom. 1 i cybersäkerhetsdirektivet.

Enligt 4 mom. 1 punkten ska verksamhetsutövaren till landskapsregeringen, utan onödigt dröjsmål och under alla omständigheter inom 24 timmar efter att ha fått kännedom om den betydande cybersäkerhetsincidenten, lämna en tidig varning som i tillämpliga fall ska ange om den betydande cybersäkerhetsincidenten misstänks ha orsakats av olagliga eller avsiktligt skadliga handlingar eller kan ha gränsöverskridande verkningar.

Enligt 4 mom. 2 punkten ska verksamhetsutövaren till landskapsregeringen, utan onödigt dröjsmål och under alla omständigheter inom 72 timmar efter att ha fått kännedom om den betydande cybersäkerhetsincidenten, lämna en incidentrapport som, i tillämpliga fall, ska uppdatera den information som avses i 1 punkten och ange en inledande bedömning av den betydande cybersäkerhetsincidenten, dess allvarlighetsgrad och konsekvenser samt, i förekommande fall, angreppsindikatorer.

Enligt 4 mom. 3 punkten ska verksamhetsutövaren på begäran av landskapsregeringen avge en delrapport om relevanta statusuppdateringar.

Enligt 4 mom. 4 punkten ska verksamhetsutövaren senast en månad efter inlämningen av den incidentrapport som avses i 2 punkten, avge en slutrapport som ska innehålla en detaljerad beskrivning av cybersäkerhetsincidenten, inbegripet dess allvarlighetsgrad och konsekvenser, den typ av hot eller grundorsak som sannolikt har utlöst cybersäkerhetsincidenten, tillämpade och pågående begränsande åtgärder, och, i tillämpliga fall, cybersäkerhetsincidentens gränsöverskridande verkningar.

Enligt 4 mom. 5 punkten ska verksamhetsutövaren till landskapsregeringen, i händelse av en pågående cybersäkerhetsincident vid tidpunkten för

inlämnandet av den slutrapport som avses i 4 punkten, tillhandahålla en lägesrapport vid den tidpunkten och en slutrapport inom en månad efter det att den har hanterat cybersäkerhetsincidenten.

I paragrafens 5 mom. föreskrivs att en verksamhetsutövare vilken är tillhandahållare av betrodda tjänster ska, genom undantag från 4 mom. 2 punkten, när det gäller betydande cybersäkerhetsincidenter som påverkar tillhandahållandet av de betrodda tjänsterna, utan onödigt dröjsmål och under alla omständigheter inom 24 timmar efter att ha fått kännedom om en betydande cybersäkerhetsincident, avge en incidentrapport till landskapsregeringen. Bestämmelsen genomför art. 23.4 mom. 2 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 6 mom. återfinns ett förordningsbemyndigande för landskapsregeringen om utfärdande av närmare bestämmelser om formen för och innehållet i cybersäkerhetsincidentrapportering enligt 1–5 mom.

22 §. *Frivillig rapportering.* I denna paragraf föreskrivs om verksamhetsutövares frivilliga rapportering till landskapsregeringens, utöver den rapporteringsskyldighet som framgår av 21 §, av de verksamhetsutövare som uppräknas i punktlistan. Bestämmelsen genomför art. 30.1 i cybersäkerhetsdirektivet. Kommissionen får enligt art. 23.11 mom. 1 i cybersäkerhetsdirektivet anta genomförandeakter som närmare anger typen av information i och formatet och förfarandet för underrättelser som lämnas i enlighet med art. 30 i cybersäkerhetsdirektivet.

Enligt 1 punkten kan frivillig rapportering avges till landskapsregeringen av väsentliga och viktiga verksamhetsutövare, avseende på cybersäkerhetsincidenter, cyberhot och tillbud.

Enligt 2 punkten kan frivillig rapportering avges till landskapsregeringen av andra verksamhetsutövare än de som avses i 1 punkten, oberoende av om de omfattas av denna lag, avseende betydande cybersäkerhetsincidenter, cyberhot och tillbud.

23 §. *Europeiska ordningar för cybersäkerhetscertifiering.* I denna paragraf föreskrivs om väsentliga och viktiga verksamhetsutövares användning av europeiska ordningar för cybersäkerhetscertifiering. Bestämmelsen utgör nationellt handlingsutrymme, vilket utnyttjas i aktuellt fall.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs att en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare ska sträva efter att använda särskilda IKT-produkter, IKT-tjänster och IKT-processer, som har utvecklats av verksamhetsutövaren eller har upphandlats från tredje parter, vilka är certifierade enligt europeiska ordningar för cybersäkerhetscertifiering som har antagits i enlighet med art. 49 i cybersäkerhetsakten. Bestämmelsen genomför art. 24.1 men. 1 i cybersäkerhetsdirektivet. Kommissionen kan enligt art. 24.2 cybersäkerhetsdirektivet anta delegerade genomförandeakter i enlighet med art. 38 för att komplettera direktivet genom att ange vilka kategorier av väsentliga eller viktiga verksamhetsutövare som ska vara skyldiga att använda vissa certifierade IKT-produkter, IKT-tjänster och IKT-processer eller erhålla ett certifikat enligt en europeisk ordning för cybersäkerhetscertifiering som har antagits enligt art. 49 i cybersäkerhetsakten. Dessa delegerade genomförandeakter ska antas om det har fastställts att cybersäkerhetsnivån är otillräcklig och ska omfatta en genomförandeperiod. Innan kommissionen antar sådana delegerade akter ska den göra en konsekvensbedömning och genomföra samråd i enlighet med art. 56 i cybersäkerhetsakten. Enligt art. 24.3 i cybersäkerhetsdirektivet kan kommissionen, i fall där det inte finns en lämplig europeisk ordning för cybersäkerhetscertifiering med avseende på tillämpningen av art. 24.2, efter samråd med NIS-samarbetsgruppen och den europeiska gruppen för cybersäkerhetscertifiering, begära att Enisa utarbetar ett förslag till certifieringsordning enligt art. 48.2 i cybersäkerhetsakten.

I paragrafens 2 *mom.* föreskrivs att en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare ska sträva efter att använda kvalificerade betrodda tjänster. Bestämmelsen genomför art. 24.1 men. 2 i cybersäkerhetsdirektivet.

24 §. *Standarder.* I denna paragraf föreskrivs att en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare, i förekommande fall, ska sträva efter att använda tillämpliga europeiska och internationella standarder och tekniska specifikationer av relevans för säkerheten i dess nätverks- och informationssystem. Bestämmelsen genomför art. 25.1 i cybersäkerhetsdirektivet. Enisa ska enligt art. 25.2 i cybersäkerhetsdirektivet i samarbete med medlemsstaterna och, när så är lämpligt, efter samråd med relevanta intressenter, utarbeta råd och riktlinjer för de tekniska områden som ska beaktas när det gäller art. 25.1 samt för redan befintliga standarder, inklusive nationella standarder, som skulle göra det möjligt att täcka dessa områden.

6 kap. Cyberkrishanteringsmyndighet och enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter

25 §. *Cyberkrishanteringsmyndighet.* I denna paragraf föreskrivs att landskapsregeringen är cyberkrishanteringsmyndighet och dess ansvar i egenkap av detta.

I paragrafens 1 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen är cyberkrishanteringsmyndighet enligt lagen och ansvarar därmed för hanteringen av storskaliga cybersäkerhetsincidenter och kriser. Bestämmelsen genomför art. 9.1 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen ska identifiera vilka kapaciteter, tillgångar och förfaranden på Åland som kan nyttjas i händelse av en cybersäkerhetskris. Bestämmelsen genomför art. 9.3 i cybersäkerhetsdirektivet.

26 §. *Enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter.* I denna paragraf föreskrivs att landskapsregeringen utgör enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter och dess ansvar och samverkan.

I paragrafens 1 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen är enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter enligt lagen och ansvarar därmed för hanteringen av cybersäkerhetsincidenter på Åland. Bestämmelsen genomför art. 10.1 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen ska ha tillgång till en lämplig, säker och motståndskraftig kommunikations- och informationsinfrastruktur för utbyte av information med väsentliga och viktiga verksamhetsutövare och andra relevanta intressenter. För detta ändamål ska landskapsregeringen bidra till införandet av säkra verktyg för informationsutbyte. Bestämmelsen genomför art. 10.3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen ska samarbeta och, när det är lämpligt, utbyta relevant information om cybersäkerhet med sektoriella eller sektorsövergripande grupper av väsentliga och viktiga verksamhetsutövare. Bestämmelsen genomför art. 10.4 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 4 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen ska delta i sakkunnigbedömningar. Bestämmelsen genomför art. 10.5 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 5 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen kan upprätta samarbetsförbindelser med tredjeländers nationella enheter för hantering av cybersäkerhetsincidenter och utbyta relevant information med dem. Som en del av sådana samarbetsförbindelser ska ett ändamålsenligt, effektivt och säkert informationsutbyte med nationella enheter för hantering av it-säkerhetsincidenter i tredjeländer underlättas, med hjälp av relevanta protokoll för

informationsutbyte, inbegripet Trafikljusprotokollet (förkortas som *TLP* efter engelskans *Traffic Light Protocol*, vilket är ett system för att klassificera känslig information). Landskapsregeringen får utbyta relevant information med tredjeländers nationella enheter för hantering av cybersäkerhetsincidenter, inbegripet personuppgifter, i enlighet med dataskyddslagstiftningen. Bestämmelsen genomför art. 10.7 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 6 mom. föreskrivs att landskapsregeringen kan samarbeta med tredjeländers nationella enheter för hantering av cybersäkerhetsincidenter eller motsvarande organ, särskilt i syfte att ge dem cybersäkerhetsstöd. Bestämmelsen genomför art. 10.8 i cybersäkerhetsdirektivet.

27 §. *Krav på enheten för hantering av cybersäkerhetsincidenter och dess uppgifter.* I denna paragraf föreskrivs närmare om de krav och uppgifter som landskapsregeringen underställs i relation till sitt uppdrag att ansvara för hanteringen av cybersäkerhetsincidenter på Åland, i egenskap av enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs att landskapsregeringen, i egenskap av enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter, ska uppfylla kraven i punktlistan. Bestämmelsen genomför art. 11.1 i cybersäkerhetsdirektivet.

Enligt 1 mom. 1 punkten ska landskapsregeringen säkerställa en hög nivå av tillgänglighet till sina kommunikationskanaler genom att undvika felkritiska systemdelar och ska kunna kontaktas och kontakta andra när som helst och på flera olika sätt och den ska tydligt ange kommunikationskanalerna och underrätta användargrupper och samarbetspartner om dessa.

Enligt 1 mom. 2 punkten ska landskapsregeringens lokaler och de informationssystem som den använder sig av vara belägna på säkra platser.

Enligt 1 mom. 3 punkten ska landskapsregeringen ha ett ändamålsenligt system för handläggning och dirigering av förfrågningar, särskilt för att underlätta ändamålsenliga och effektiva överlämnanden.

Enligt 1 mom. 4 punkten ska landskapsregeringen säkerställa verksamhetens konfidentialitet och trovärdighet.

Enligt 1 mom. 5 punkten ska landskapsregeringen ha tillräckligt med personal för att säkerställa att dess tjänster är ständigt tillgängliga och ska säkerställa att personalen har fått lämplig utbildning.

Enligt 1 mom. 6 punkten ska landskapsregeringen utrustas med redundanta system och reservlokaler för att säkerställa kontinuiteten i dess tjänster.

Enligt 1 mom. 7 punkten ska landskapsregeringen delta i relevanta internationella samarbetsgrupper och nätverk.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att landskapsregeringen, i egenskap av enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter, ha de uppgifter som uppräknas i punktlistan. Bestämmelsen genomför art. 11.3 mom. 1 i cybersäkerhetsdirektivet, med undantag för art. 11.3 mom. 1 led g, vilket genomförs i riket.

Enligt 1 mom. 1 punkten ska landskapsregeringen bedriva övervakning och analys av cyberhot, sårbarheter och cybersäkerhetsincidenter på landskapsnivå och, på begäran, tillhandahållande av stöd till berörda väsentliga och viktiga verksamhetsutövare avseende realtidsövervakning eller nära realtidsövervakning av deras nätverks- och informationssystem.

Enligt 1 mom. 2 punkten ska landskapsregeringen tillhandahålla tidiga varningar, larm, meddelanden och spridning av information till väsentliga och viktiga verksamhetsutövare samt till andra relevanta intressenter om cyberhot, sårbarheter och cybersäkerhetsincidenter, om möjligt i nära realtid,

Enligt 1 mom. 3 punkten ska landskapsregeringen vidtaga åtgärder till följd av cybersäkerhetsincidenter och, i tillämpliga fall, tillhandahållande av stöd till berörda väsentliga och viktiga verksamhetsutövare.

Enligt 1 mom. *4 punkten* ska landskapsregeringen insamla och analysera forensiska uppgifter och tillhandahålla dynamisk risk- och incidentanalys och situationsmedvetenhet när det gäller cybersäkerhet.

Enligt 1 mom. *5 punkten* ska landskapsregeringen, på begäran av en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare, tillhandahålla en proaktiv skanning av verksamhetsutövarens nätverks- och informationssystem i syfte att upptäcka sårbarheter med en potentiellt betydande påverkan.

Enligt 1 mom. *6 punkten* ska landskapsregeringen delta i CSIRT-nätverket och ge ömsesidigt bistånd i enlighet med dess kapacitet och befogenheter till andra medlemmar i CSIRT-nätverket på deras begäran.

Enligt 1 mom. *7 punkten* ska landskapsregeringen bidra till införandet av säkra verktyg för informationsutbyte enligt 25 § 2 mom.

I paragrafens *3 mom.* föreskrivs att landskapsregeringen kan utföra en proaktiv, icke-inkräktande skanning av väsentliga och viktiga verksamhetsutövares allmänt tillgängliga nätverks- och informationssystem, i syfte att upptäcka sårbara eller osäkert konfigurerade nätverks- och informationssystem och informera berörda verksamhetsutövare. Skanningen får dock inte ha någon negativ inverkan på hur en verksamhetsutövares tjänster fungerar. Bestämmelsen genomför art. 11.3 mom. 2 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *4 mom.* föreskrivs att landskapsregeringen kan, när den utför de uppgifter som avses 2 mom., prioritera särskilda uppgifter på grundval av en riskbaserad metod. Bestämmelsen genomför art. 11.3 mom. 3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *5 mom.* föreskrivs att landskapsregeringen ska upprätta samarbetsförbindelser med relevanta intressenter inom den privata sektorn i syfte att uppnå lagens syfte. Bestämmelsen genomför art. 11.4 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *6 mom.* föreskrivs att landskapsregeringen, för att underlätta det samarbete som avses i 5 mom., ska främja antagande och användning av gemensamma eller standardiserade metoder, klassificeringssystem och taxonomier när det gäller förfaranden för incidenthantering, och krishantering. Bestämmelsen genomför art. 11.5 i cybersäkerhetsdirektivet, med undantag för art. 11.5 led c, vilket genomförs i riket.

7 kap. Landskapsregeringens informationsansvar

28 §. *Arrangemang för informationsutbyte.* I denna paragraf föreskrivs om landskapsregeringens skyldighet att säkerställa informationsutbyte och underlätta arrangemang för detta om cybersäkerhet om motståndskraft mellan verksamhetsutövare och myndigheter.

I paragrafens *1 mom.* föreskrivs att landskapsregeringen ska underlätta frivilligt informationsutbyte om motståndskraft mellan kritiska verksamhetsutövare, särskilt i fråga om sekretessbelagda och känsliga uppgifter, konkurrens och skydd av personuppgifter. Bestämmelsen genomför art. 10.3 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens *2 mom.* föreskrivs att landskapsregeringen ska förenkla rapportering enligt 21 och 22 §§ genom tekniska medel. Bestämmelsen genomför art. 13.6 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *3 mom.* föreskrivs att landskapsregeringen ska säkerställa att väsentliga eller viktiga verksamhetsutövare och, i relevanta fall, andra relevanta verksamhetsutövare som inte omfattas av denna lags tillämpningsområde, på frivillig basis har möjlighet att utbyta relevant information om cybersäkerhet sinsemellan, inbegripet information om cyberhot, tillbud, sårbarheter, tekniker och förfaranden, angreppsindikatorer, fientlig taktik, specifik information om fientliga aktörer, cybersäkerhetsvarningar och rekommendationer avseende konfigurationsverktyg för cybersäkerhet för att upptäcka cyberattacker, om sådant informationsutbyte syftar till att förebygga,

upptäcka, reagera på eller återhämta sig från cybersäkerhetsincidenter eller begränsa deras inverkan, och höjer cybersäkerhetsnivån, särskilt genom att öka medvetenheten om cyberhot, begränsa eller hindra sådana hots förmåga att sprida sig, stödja en rad defensiva förmågor, avhjälpan av sårbarheter och delgivning av information om sårbarheter, metoder för att upptäcka och förebygga hot, strategier för begränsning av hot eller reaktions- och återhämtningsfaser, eller genom att främja forskningssamverkan om cyberhot bland offentliga och enskilda verksamhetsutövare. Bestämmelsen genomför art. 29.1 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs att landskapsregeringen ska säkerställa att informationsutbyte sker inom grupper av väsentliga och viktiga verksamhetsutövare, och i relevanta fall, deras leverantörer eller tjänsteleverantörer, vilket med hänsyn till den potentiellt känsliga karaktären hos den information som utbyts ska genomföras med hjälp av arrangemang för informationsutbyte om cybersäkerhet. Bestämmelsen genomför art. 29.2 i cybersäkerhetsdirektivet. Enligt art. 29.5 i cybersäkerhetsdirektivet ska Enisa tillhandahålla stöd för inrättandet av de arrangemang för informationsutbyte som avses i art. 29.2 genom att utbyta bästa praxis och erbjuda vägledning.

I paragrafens 5 mom. föreskrivs att landskapsregeringen ska underlätta inrättandet av de arrangemang för informationsutbyte om cybersäkerhet som avses i 4 mom. Sådana arrangemang kan ange operativa aspekter, inbegripet användning av särskilda IKT-plattformar och automatiseringsverktyg, innehållet i och villkoren för de arrangemangen för informationsutbyte. Landskapsregeringen kan, i samband med fastställandet av närmare bestämmelser om myndigheters deltagande i sådana arrangemang, införa villkor för den information som tillgängliggörs av landskapsregeringen. Landskapsregeringen ska erbjuda stöd för tillämpningen av sådana arrangemang i enlighet med de riktlinjer för att stödja ett frivilligt informationsutbyte om cybersäkerhet som ingår i den nationella strategin för cybersäkerhet. Bestämmelsen genomför art. 29.3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 6 mom. föreskrivs att verksamhetsutövare ska underrätta landskapsregeringen om sitt deltagande i de arrangemang för informationsutbyte om cybersäkerhet som avses i 3 mom. när de ingår i sådana arrangemang eller, om de utträder ur sådana arrangemang, när utträdet får verkan. Bestämmelsen genomför art. 29.4 i cybersäkerhetsdirektivet.

29 §. *Informationsansvar vid incidenter.* I denna paragraf föreskrivs om landskapsregeringens informationsansvar vid incidenter, det vill säga hur rapportering om incidenter ska hanteras samt eventuellt vidareförmedlas.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs att landskapsregeringen, om en incident hos en kritisk verksamhetsutövare har eller kan ha en betydande påverkan på kontinuiteten i tillhandahållandet av samhällsviktiga tjänster i minst sex medlemsstater i Europeiska unionen, genom ansvarig riksmyndighet ska anmäla incidenten till kommissionen. Bestämmelsen genomför art. 15.1 mom. 2 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att landskapsregeringen, på grundval av den information som en kritisk verksamhetsutövare lämnar i sin incidentrapport, genom Finlands gemensamma kontaktpunkt ska informera gemensamma kontaktpunkter i andra medlemsstater i Europeiska unionen som påverkas, om incidenten har eller kan ha en betydande påverkan på kritiska verksamhetsutövare och kontinuiteten i tillhandahållandet av samhällsviktiga tjänster i en eller flera andra medlemsstater. Bestämmelsen genomför art. 15.3 mom. 1 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs att landskapsregeringen, så snart som möjligt efter incidentrapportering enligt 16 §, ska tillhandahålla berörda kritisk verksamhetsutövare relevant uppföljningsinformation, inklusive

information som skulle kunna hjälpa den att reagera ändamålsenligt på incidenten i fråga. Bestämmelsen genomför art. 15.4 men. 1 i motståndskrafts-direktivet.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs att landskapsregeringen ska informera allmänheten om incidenter om den bedömer att det skulle ligga i allmänhetens intresse. Bestämmelsen genomför art. 15.4 men. 2 i motståndskrafts-direktivet.

30 §. *Informationsansvar vid incidenter.* I denna paragraf föreskrivs om landskapsregeringens informationsansvar vid cybersäkerhetsincidenter, det vill säga hur rapportering om cybersäkerhetsincidenter ska hanteras samt eventuellt vidareförmedlas.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs att landskapsregeringen ska motta och hantera rapportering om betydande cybersäkerhetsincidenter enligt 21 § och cybersäkerhetsincidenter, cyberhot och tillbud enligt 22 §. Bestämmelsen genomför art. 13.2 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att landskapsregeringen ska informera Finlands gemensamma kontaktpunkt om de rapporter om cybersäkerhetsincidenter, cyberhot och tillbud som inkommer. Bestämmelsen genomför art. 13.3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs att landskapsregeringen, utan onödigt dröjsmål och om möjligt inom 24 timmar från mottagandet av den tidiga varning som avses i 21 § 4 mom. 1 punkten, ska lämna ett svar till en rapportrande verksamhetsutövare, inbegripet initial återkoppling om den betydande cybersäkerhetsincidenten och, på verksamhetsutövarens begäran, vägledning eller operativa råd om genomförandet av möjliga begränsande åtgärder samt ytterligare tekniskt stöd. Om en betydande cybersäkerhetsincident misstänks vara av brottslig art ska landskapsregeringen även tillhandahålla vägledning om brottsanmälan. Bestämmelsen genomför art. 23.5 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs att landskapsregeringen kan begära att Finlands gemensamma kontaktpunkt vidarebefordrar rapporter som har mottagits i enlighet med 21 § 1 mom. till de gemensamma kontaktpunkterna i andra berörda medlemsstater i Europeiska unionen. Bestämmelsen genomför art. 23.8 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 5 mom. föreskrivs att landskapsregeringen vid en gränsöverskridande eller sektorsövergripande betydande cybersäkerhetsincident ska se till att Finlands gemensamma kontaktpunkt i god tid förses med relevant information som har rapporterats till myndigheten i enlighet med 21 § 4 och 5 mom. Bestämmelsen genomför art. 23.1 mom. 3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 6 mom. föreskrivs att landskapsregeringen, när så är lämpligt, samt särskilt om den betydande cybersäkerhetsincidenten berör två eller flera andra medlemsstater i Europeiska unionen, utan onödigt dröjsmål genom Finlands gemensamma kontaktpunkt ska informera enheter för hantering av cybersäkerhetsincidenter i andra medlemsstater och Enisa om en betydande cybersäkerhetsincident. Informationen ska åtminstone inbegripa den som har mottagits i enlighet med 21 § 4 mom., med bevarande av verksamhetsutövares säkerhets- och affärsintressen samt den tillhandahållna informationens konfidentialitet, vilket ska ske i enlighet med beaktande av tillämplig unionsrätt, nationell samt åländsk rätt. Bestämmelsen genomför art. 23.6 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 7 mom. föreskrivs att landskapsregeringen, om allmänhetens medvetenhet är nödvändig för att förhindra eller hantera en betydande cybersäkerhetsincident, eller om information om en betydande cybersäkerhetsincident på annat sätt ligger i allmänhetens intresse, kan efter samråd med en berörd verksamhetsutövare, informera allmänheten om en betydande

cybersäkerhetsincident eller ålägga den berörda verksamhetsutövaren att göra detta. Även enheter för hantering av cybersäkerhetsincidenter eller tillsynsmyndigheter i andra berörda medlemsstater i Europeiska unionen kan, om det är lämpligt, efter samråd med en berörd verksamhetsutövare informera allmänheten i andra medlemsstater. Bestämmelsen genomför art. 23.7 cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 8 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen även ska behandla frivillig rapportering enligt 22 § i enlighet med de förfaranden som anges i 3–7 *mom.*, med givande av företräde åt behandling av obligatorisk rapportering framför frivillig sådan. Bestämmelsen genomför art. 30.2 *mom.* 1 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 9 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen, vid behov, ska informera Finlands gemensamma kontaktpunkt om frivillig rapportering vilken har mottagits och samtidigt säkerställa att informationen från rapporterande verksamhetsutövare förblir konfidentiell och skyddas på lämpligt sätt. Utan att det påverkar förebyggande, utredning, avslöjande och lagföring av brott medför inte frivillig rapportering ett ökat ansvar för en rapporterande verksamhetsutövare. Bestämmelsen genomför art. 30.2 *mom.* 2 i cybersäkerhetsdirektivet.

8 kap. Tillsyn och efterlevnadskontroll

31 §. *Tillsynsmyndighet.* I denna paragraf föreskrivs att landskapsregeringen är tillsynsmyndighet och om dess självständighet och oberoende i denna roll.

I paragrafens 1 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen är tillsynsmyndighet enligt lagen, det vill säga över såväl regleringen om cybersäkerhet som motståndskraft. Bestämmelsen genomför art. 8.1 och 8.2 i cybersäkerhetsdirektivet och art. 9.1 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 2 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen ska agera självständigt och oberoende i sin roll som tillsynsmyndighet. Bestämmelsen genomför art. 31.4 i cybersäkerhetsdirektivet.

32 §. *Stöd till samt samråd, samarbete och informationsutbyte med verksamhetsutövare om motståndskraft.* I denna paragraf föreskrivs om landskapsregeringens stöd till samt samarbete och informationsutbyte med verksamhetsutövare om motståndskraft.

I paragrafens 1 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen ska stödja kritiska verksamhetsutövare att stärka deras motståndskraft. Stödet kan innefatta utveckling av vägledningsmaterial och metoder, stöd till anordnande av övningar för att testa kritiska verksamhetsutövares motståndskraft, tillhållande av rådgivning och utbildning för deras personal, om det är nödvändigt och motiverat av mål av ett allmänt intresse. Stödets form och omfattning utgör nationellt handlingsutrymme, vilket nyttjas fullt ut. Bestämmelsen genomför art. 10.1 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 2 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen ska samråda, samarbeta och utbyta information och god praxis om motståndskraft med kritiska verksamhetsutövare och relevanta berörda parter. Med relevanta berörda parter avses andra än myndigheter eller kritiska verksamhetsutövare som är relevanta för och berörda av arbetet med att stärka kritiska verksamhetsutövares motståndskraft. Bestämmelsen genomför delar av art. 9.5 och art. 10.2 i motståndskraftsdirektivet.

33 §. *Myndighetssamråd och samarbete.* I denna paragraf föreskrivs om landskapsregeringens myndighetssamråd och samarbete om motståndskraft.

I paragrafens 1 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen, när så är lämpligt, ska samråda och samarbeta om motståndskraft med andra relevanta nationella myndigheter, inbegripet de som ansvarar för civilskydd, brotts-

bekämpning och skydd av personuppgifter. Det handlar särskilt om Ålands polismyndighet, Ålands räddningstjänst och Datainspektionen, jämte motsvarande myndigheter i riket. Bestämmelsen genomför delar av art. 9.5 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 2 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen, när så är lämpligt, ska samråda med tillsynsmyndigheter i andra medlemsstater i Europeiska unionen, i syfte att säkerställa att lagstiftningen tillämpas på ett konsekvent sätt och att stärka kritiska verksamhetsutövares motståndskraft samt, om möjligt, minska deras administrativa börda. Sådana samråd ska i synnerhet äga rum avseende kritiska verksamhetsutövare som använder kritisk infrastruktur som är fysiskt sammankopplad mellan två eller fler medlemsstater, ingår i företagsstrukturer som är sammankopplade eller sammanlänkade med kritiska verksamhetsutövare i andra medlemsstater, eller har identifierats som kritiska verksamhetsutövare i en medlemsstat och tillhandahåller samhällsviktiga tjänster till eller i andra medlemsstater. Bestämmelsen genomför art. 11 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 3 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen genom företrädare ska delta i EU-CyCLONe, i egenskap av cyberkrishanteringsmyndighet enligt cybersäkerhetsdirektivet, samt, vid behov med säkerhetsgodkännande, i gruppen för kritiska entiteters motståndskrafts arbete, i egenskap av behörig myndighet enligt motståndskraftsdirektivet. Bestämmelsen genomför art. 16.2 i cybersäkerhetsdirektivet och art. 19.2 *mom.* 1 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 4 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen ska samarbeta med Finlands gemensamma kontaktpunkt, enhet för hantering av it-säkerhetsincidenter och tillsynsmyndigheter när det gäller fullgörandet av dess skyldigheter enligt denna lag och cybersäkerhetslagen. Cybersäkerhetscentret vid Transport- och kommunikationsverket är enligt cybersäkerhetslagen gemensam kontaktpunkt enligt art. 8.3, samordnande cybersäkerhetsmyndighet enligt art. 9.2 och samordnande enhet för hantering av cybersäkerhetsrisker enligt art. 12.1 i cybersäkerhetsdirektivet. Övriga rikets tillsynsmyndigheter utpekas särskilt i cybersäkerhetslagen. Bestämmelsen genomför art. 13.1 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 5 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen, i syfte att säkerställa att dess uppgifter och skyldigheter om cybersäkerhet utförs på ett effektivt sätt och i den utsträckning det är möjligt samt på ett lämpligt sätt, ska samarbeta med rikets tillsynsmyndigheter enligt cybersäkerhetslagen, brottsbekämpande myndigheter, dataskyddsmyndigheter, Transport- och kommunikationsverket och Finansinspektionen jämte andra relevanta nationella tillsynsmyndigheter enligt sektorsspecifika unionsrättsakter. Med brottsbekämpande myndigheter avses Ålands polismyndighet jämte rikets brottsbekämpande myndigheter. Med dataskyddsmyndigheter avses Datainspektionen respektive Dataombudsmannens byrå. Transport- och kommunikationsverket är enligt 42 a § lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster (FFS 617/2009, nedan kallad *lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster*) behörig myndighet enligt förordningen om elektronisk identifiering. Transport- och kommunikationsverket är även enligt 303 § lagen om elektronisk kommunikation behörig myndighet enligt kodexdirektivet. Transport- och kommunikationsverket är även enligt 3 § 2 och 5 punkterna luftfartslagen (FFS 864/2014, nedan kallad *luftfartslagen*) behörig myndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 300/2008 om gemensamma skyddsregler för den civila luftfarten och om upphävande av förordning (EG) nr 2320/2002 (nedan kallad *förordningen om skyddsregler*) och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1139 om fastställande av gemensamma bestämmelser på det civila luftfartsområdet och inrättande av Europeiska unionens byrå för luftfartssäkerhet, och om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr

2111/2005, (EG) nr 1008/2008, (EU) nr 996/2010, (EU) nr 376/2014 och direktiv 2014/30/EU och 2014/53/EU, samt om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 552/2004 och (EG) nr 216/2008 och rådets förordning (EEG) nr 3922/91 (nedan kallad *EASA-förordningen*). Finansinspektionen är enligt 50 p § lagen om Finansinspektionen (FFS 878/2008, nedan kallad *lagen om Finansinspektionen*) behörig myndighet enligt artikel 46 och 26.9 i motståndskraftsförordningen för finanssektorn. Bestämmelsen genomför art. 13.4 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 6 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen regelbundet ska utbyta information i fråga om cybersäkerhet med Transport- och kommunikationsverket och Finansinspektionen, även när det gäller relevanta cybersäkerhetsincidenter och cyberhot. Transport- och kommunikationsverket är enligt 42 a § lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster behörig myndighet enligt förordningen om elektronisk identifiering. Transport- och kommunikationsverket är även enligt 303 § lagen om elektronisk kommunikation behörig myndighet enligt kodexdirektivet. Transport- och kommunikationsverket är även enligt 3 § 2 och 5 punkterna luftfartslagen behörig myndighet enligt förordningen om skyddsregler och EASA-förordningen. Finansinspektionen är enligt 50 p § lagen om Finansinspektionen behörig myndighet enligt artikel 46 och 26.9 i motståndskraftsförordningen för finanssektorn. Bestämmelsen genomför art. 13.5 men. 2 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 7 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen ska samarbeta med Finansinspektionen och ska informera det tillsynsforum som har inrättats enligt artikel 32.1 i förordningen för digital operativ motståndskraft för finanssektorn när den utövar tillsyn och efterlevnadskontroll gentemot en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare vilken även har identifierats som en kritisk tredjepartsleverantör av IKT-tjänster enligt artikel 31 i den förordningen. Bestämmelsen genomför art. 32.10 och 33.6 i cybersäkerhetsdirektivet.

34 §. *Rådgivande uppdrag.* I denna paragraf föreskrivs om landskapsregeringens befogenheter och skyldigheter i förhållande till rådgivande uppdrag för kritiska verksamhetsutövare.

I paragrafens 1 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen kan begära att kommissionen anordnar ett rådgivande uppdrag för en kritisk verksamhetsutövare, utifrån två i punktlistan angivna omständigheter.

I 1 *mom.* 1 *punkten* föreskrivs att en begäran om rådgivande uppdrag kan ske med en berörd verksamhetsutövars samtycke, i syfte att tillhandahålla rådgivning avseende uppfyllandet av dess skyldigheter enligt 4 kap. Bestämmelsen genomför art. 13.4 men. 1 i motståndskraftsdirektivet.

I 1 *mom.* 2 *punkten* föreskrivs att en begäran om rådgivande uppdrag kan ske i syfte att bedöma de åtgärder vilka en kritisk verksamhetsutövare av särskild europeisk betydelse belägen på Åland eller som tillhandahåller en samhällsviktig tjänst till eller på Åland, har vidtagit. Bestämmelsen genomför art. 18.1 och 18.2 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 2 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen, på begäran från kommissionen, eller av behöriga myndigheter i en eller flera medlemsstater i Europeiska unionen till eller i vilka en kritisk verksamhetsutövare av särskild europeisk betydelse samhällsviktiga tjänst tillhandahålls av en verksamhetsutövare belägen på Åland, ska tillhandahålla relevanta delar av verksamhetsutövarns riskbedömning, en förteckning över relevanta åtgärder som har vidtagits för att öka verksamhetsutövarns motståndskraft, och de tillsyns- och efterlevnadskontrollåtgärder som landskapsregeringen har vidtagit avseende verksamhetsutövarns, inbegripet bedömningar av efterlevnad eller utfärdade förelägganden. Bestämmelsen genomför art. 18.3 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 3 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen ska analysera den rapport som ett rådgivande uppdrag avger för ett uppdrag enligt 1 *mom.* 2 punkten och, om så är nödvändigt, ge kommissionen råd om huruvida den berörda verksamhetsutövaren uppfyller sina skyldigheter enligt 4 kap. och, i förekommande fall, vilka åtgärder som skulle kunna vidtas för att förbättra verk-samhetsutövarens motståndskraft. Bestämmelsen genomför art. 18.4 *mom.* 2 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 4 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen ska ta vederbörlig hänsyn till kommissionens yttrande över ett rådgivande uppdrags rapport och lämna information till kommissionen och behöriga myndigheter i de medlemsstater i Europeiska unionen till eller i vilka den samhällsviktiga tjänsten tillhandahålls om åtgärder som den har vidtagit i enlighet med yttrandet. Bestämmelsen genomför art. 18.4 *mom.* 4 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 5 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen, vid samråd med kommissionen och i samband med anordnande av rådgivande uppdrag enligt 1 *mom.* 2 punkten, ska föreslå expertkandidater från Åland för deltagande i det rådgivande uppdraget. Bestämmelsen genomför art. 18.5 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 6 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen, för det fall att ett rådgivande uppdrag har ägt rum på Åland, ska informera gruppen för kritiska entiteters motståndskraft om de viktigaste resultaten av det rådgivande uppdraget och de tillvaratagna erfarenheterna, i syfte att underlätta ett ömsesidigt lärande. Bestämmelsen genomför art. 18.10 i motståndskraftsdirektivet.

35 §. *Sakkunnigbedömning.* I denna paragraf föreskrivs om landskapsregeringens befogenheter och skyldigheter i förhållande till en sakkunnigbedömning.

I paragrafens 1 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen, på grundval av NIS-samarbetsgruppens fast-ställda metoder, kan utse cybersäkerhetsexperter för deltagande vid en sakkunnigbedömning. Bestämmelsen genomför art. 19.1 och 19.2 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen ska informera kommissionen, Enisa, NIS-samarbetsgruppen och behöriga myndigheter i andra medlemsstater i Europeiska unionen om alla risker för intressekonflikter som rör dess utsedda cybersäkerhetsexperter innan en sakkunnigbedömning inleds. Bestämmelsen genomför art. 19.8 *men.* 1 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 *mom.* föreskrivs om särskilda föreskrifter för de fall vilka Åland är föremål för en sakkunnigbedömning, enligt punktlistan.

I paragrafens 3 *mom.* 1 *punkten* föreskrivs att landskapsregeringen kan identifiera särskilda frågor av gränsöverskridande eller sektorsövergripande karaktär. Bestämmelsen genomför art. 19.3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 *mom.* 2 *punkten* föreskrivs att landskapsregeringen ska, innan en sakkunnigbedömning inleds informera behöriga myndigheter i deltagande medlemsstater om omfattningen av sakkunnigbedömningen, inbegripet de särskilda frågor som har identifierats enligt 1 *punkten*. Bestämmelsen genomför art. 19.4 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 *mom.* 3 *punkten* föreskrivs att landskapsregeringen kan, innan en sakkunnigbedömning inleds, genomföra en självuppskattning av de granskade aspekterna och tillhandahålla den till de utsedda cybersäkerhetsexperterna. Bestämmelsen genomför art. 19.5 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 *mom.* 4 *punkten* föreskrivs att landskapsregeringen ska förse utsedda cybersäkerhetsexperter med den information som krävs för sakkunnigbedömningen, utan att det påverkar skyddet av sekretessbelagda

uppgifter samt skyddet av väsentliga allmänna intressen. Bestämmelsen genomför art. 19.6 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 mom. *5 punkten* föreskrivs att landskapsregeringen kan, av vederbörligen motiverade skäl, invända mot utnämningen av en särskild cybersäkerhetsexpert, vilka ska meddelas den andra medlemsstatens utseende behöriga myndighet. Bestämmelsen genomför art. 19.8 men. 2 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 mom. *6 punkten* föreskrivs att landskapsregeringen kan lämna synpunkter på ett utkast till en cybersäkerhetsexperts rapport som berör Åland, vilka ska bifogas till rapporten. Bestämmelsen genomför delar av art. 19.9 men. 2 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 mom. *7 punkten* föreskrivs att landskapsregeringen kan besluta att offentliggöra sin rapport eller en redigerad version av den. Bestämmelsen genomför 19.9 men. 5 i cybersäkerhetsdirektivet.

36 §. *Tillsyn och efterlevnadskontroll av kritiska verksamhetsutövare.* I denna paragraf föreskrivs om landskapsregeringens befogenheter att vidta tillsyns- och efterlevnadskontrollåtgärder gentemot kritiska verksamhetsutövare, i syfte att säkerställa deras efterlevnad av lagens bestämmelser om motståndskraft.

I paragrafens *1 mom.* föreskrivs att landskapsregeringen vid tillsyn av kritiska verksamhetsutövare ska ha befogenhet att vidta tillsynsåtgärder, enligt punktlistan.

I paragrafens 1 mom. *1 punkten* föreskrivs att landskapsregeringen kan genomföra inspektioner på plats av kritisk infrastruktur och lokaler, vilka nyttjas för att tillhandahålla en samhällsviktig tjänst, och tillsyn på distans av vidtagna åtgärder för motståndskraft. Bestämmelsen genomför art. 21.1 led a i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 1 mom. *2 punkten* föreskrivs att landskapsregeringen kan utföra eller beställa säkerhetsrevisioner. Bestämmelsen genomför art. 21.1 led b i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 1 mom. *3 punkten* föreskrivs att landskapsregeringen kan förelägga verksamhetsutövaren att, inom en rimlig tidsfrist, lämna nödvändig information för att landskapsregeringen ska kunna bedöma vidtagna åtgärder för motståndskraft och bevis på att åtgärderna faktiskt har genomförts, inklusive resultatet av en revision som har utförts av en oberoende och kvalificerad revisor som har valts av verksamhetsutövaren och som har utförts på verksamhetsutövarens bekostnad. Av föreläggandet ska syftet och en närmare redogörelse för vilken information som begärs framgå. Bestämmelsen genomför art. 21.2 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens *2 mom.* föreskrivs att vid konstaterade brister eller överträdelse av skyldigheter enligt 4 kap. vid efterlevnadskontroll av en kritisk verksamhetsutövare kan, med hänsyn tagen till överträdelsens allvarighet, förelägga verksamhetsutövaren att, inom en rimlig tidsfrist, vidta nödvändiga och proportionerliga åtgärder för att avhjälpa brister eller överträdelser och att lämna information om vidtagna åtgärder. Vid utfärdandet av föreläggandet ska landskapsregeringen framför allt ta hänsyn till hur allvarlig överträdelsen har varit. Ett åtgärdsföreläggande enligt momentet påverkar inte möjligheten att ålägga en verksamhetsutövare administrativa påföljdssavgifter. Bestämmelsen genomför art. 21.3 i motståndskraftsdirektivet.

37 §. *Allmän inriktning på tillsyn och efterlevnadskontroll av väsentliga eller viktiga verksamhetsutövare.* I denna paragraf föreskrivs den allmänna inriktning som landskapsregeringens tillsyn och efterlevnadskontroll av väsentliga och viktiga verksamhetsutövare ska ha.

I paragrafens *1 mom.* föreskrivs att landskapsregeringen på ett ändamålsenligt sätt ska övervaka och vidta de tillsyns- och

efterlevnadskontrollåtgärder som krävs för att säkerställa att väsentliga och viktiga verksamhetsutövare efterlever denna lags bestämmelser om cybersäkerhet. Bestämmelsen genomför art. 31.1 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att landskapsregeringen kan prioritera tillsyn och fastställa tillsynsmetoder vilka möjliggör att vid utövandet av dess tillsynsuppgifter prioritera uppgifter enligt en riskbaserad bedömning. Bestämmelsen genomför art. 31.2 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs att landskapsregeringen ska ha ett nära samarbete med Datainspektionen och Dataombudsmannens byrå när den behandlar cybersäkerhetsincidenter vid väsentliga eller viktiga verksamhetsutövare som medför personuppgiftsincidenter, utan att detta påverkar Datainspektionens eller Dataombudsmannens byrås befogenheter och uppgifter enligt den allmänna dataskyddsförordningen. Bestämmelsen genomför art. 31.3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs att landskapsregeringens vidtagna tillsyns- och efterlevnadskontrollåtgärder ska vara effektiva, proportionerliga och avskräckande, med beaktande av omständigheterna i varje enskilt fall. I fråga om efterlevnadskontrollåtgärder ska åtminstone vederbörlig hänsyn tas till omständigheterna i punktlistan. Bestämmelsen genomför art. 32.1, delar av 32.7, delar av 33.1 och delar av 33.5 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 4 mom. 1 punkten föreskrivs att landskapsregeringen vid vidtagande av efterlevnadskontrollåtgärder ska ta hänsyn till överträdelsens allvar och betydelsen av de bestämmelser som har överträtts, varav upprepade överträdelser, underlåtenhet att rapportera om eller avhjälpa betydande cybersäkerhetsincidenter, underlåtenhet att avhjälpa brister enligt bindande instruktioner eller föreläggande från landskapsregeringen, förhindrande av revisioner eller övervakningsverksamhet, vilka landskapsregeringen har beordrat efter det att en överträdelse har konstaterats, och tillhandahållande av falsk eller grovt felaktig information, i fråga om åtgärder för cybersäkerhet eller rapporteringsskyldigheter, alltid ska anses utgöra en allvarlig överträdelse. Bestämmelsen genomför art. 32.7 led a och delar av 33.5 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 4 mom. 2-8 punkterna föreskrivs att landskapsregeringen vid vidtagande av efterlevnadskontrollåtgärder även ska ta hänsyn till överträdelsens varaktighet, eventuella tidigare relevanta överträdelser av den berörda verksamhetsutövaren, den materiella eller immateriella skada som har uppstått, inbegripet finansiella eller ekonomiska förluster, effekter på andra tjänster och det antal användare som berörs, uppsåt eller oaktsamhet av den som har gjort sig skyldig till överträdelsen, de skadeförebyggande och begränsande åtgärder som verksamhetsutövaren har vidtagit för att förhindra eller begränsa den materiella eller immateriella skadan, efterlevnad av godkända uppförandekoder eller godkända certifieringsmekanismer och i vilken utsträckning de fysiska eller juridiska personer som hålls ansvariga samarbetar med landskapsregeringen. Bestämmelserna genomför art. 32.7 led b-h och delar av 33.5 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 5 mom. föreskrivs att landskapsregeringen utförligt ska motivera sina efterlevnadskontrollåtgärder och innan sådana åtgärder vidtas ska landskapsregeringen underrätta den berörda verksamhetsutövaren om dess preliminära slutsatser och bereda den en rimlig tidsfrist för att lämna synpunkter på dessa, förutom i vederbörligen motiverade fall, i vilka omedelbara åtgärder för att förhindra eller reagera på cybersäkerhetsincidenter skulle förhindras. Bestämmelsen genomför art. 32.8 och delar av 33.5 i cybersäkerhetsdirektivet.

38 §. *Tillsyn och efterlevnadskontroll av väsentliga verksamhetsutövare.* I denna paragraf föreskrivs om landskapsregeringens befogenheter att vidta tillsyns- och efterlevnadskontrollåtgärder gentemot väsentliga

verksamhetsutövare, i syfte att säkerställa deras efterlevnad av lagens bestämmelser om cybersäkerhet.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs att landskapsregeringen vid tillsyn av väsentliga verksamhetsutövare ska ha befogenhet att vidta tillsynsåtgärder, enligt punktlistan.

I paragrafens 1 mom. 1 punkten föreskrivs att landskapsregeringen kan genomföra inspektioner på plats av lokaler och tillsyn på distans av vidtagna åtgärder för cybersäkerhet, inklusive slumpvisa kontroller som utförs av utbildad personal. Bestämmelsen genomför art. 32.2 mom. 1 led a i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 1 mom. 2 punkten föreskrivs att landskapsregeringen kan utföra eller beställa regelbundna och riktade säkerhetsrevisioner, vilka utförs av ett oberoende organ eller av landskapsregeringen. De riktade säkerhetsrevisioner som avses i 2 punkten ska baseras på riskbedömningar som utförs av landskapsregeringen eller den granskade verksamhetsutövaren, eller på annan tillgänglig riskrelaterad information. Resultaten av alla riktade säkerhetsrevisioner ska göras tillgängliga för landskapsregeringen. Kostnaderna för sådana riktade säkerhetsrevisioner som utförs av ett oberoende organ ska betalas av den granskade verksamhetsutövaren, utom i vederbörligen motiverade fall, när landskapsregeringen har beslutat något annat. Bestämmelsen genomför art. 32.2 mom. 1 led b och 32.2 mom. 2 och 3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 1 mom. 3 punkten föreskrivs att landskapsregeringen kan utföra ad hoc-revisioner, inbegripet när detta är motiverat på grund av en betydande cybersäkerhetsincident eller av en väsentlig verksamhetsutövares överträdelse av denna lag, och säkerhetsskanningar, på grundval av objektiva, icke-diskriminerande, rättvisa och transparenta riskbedömningskriterier, vid behov i samarbete med verksamhetsutövaren. Bestämmelsen genomför delar av art. 32.2 mom. 1 led c–d i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 1 mom. 4 punkten föreskrivs att landskapsregeringen kan förelägga verksamhetsutövaren att, inom en rimlig tidsfrist, lämna nödvändig information för att landskapsregeringen ska kunna bedöma vidtagna åtgärder för cybersäkerhet, inbegripet dokumenterade cybersäkerhetsstrategier, samt fullgörandet av skyldigheten att lämna information till landskapsregeringen, lämna tillgång till nödvändiga uppgifter, handlingar och information för att landskapsregeringen ska kunna utföra sina tillsynsuppgifter, och bevis på genomförandet av cybersäkerhetsstrategier, exempelvis resultaten av säkerhetsrevisioner som har utförts av en kvalificerad revisor och respektive underliggande bevis. Av föreläggandet ska syftet och en närmare redogörelse för vilken information som begärs framgå. Bestämmelsen genomför art. 32.2 mom. 1 led e–g och 32.3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att landskapsregeringen vid efterlevnadskontroll av väsentliga verksamhetsutövare ska ha befogenhet att vidta efterlevnadskontrollsåtgärder, enligt punktlistan.

I paragrafens 2 mom. 1 punkten föreskrivs att landskapsregeringen kan utfärda en skriftlig varning till verksamhetsutövaren. Bestämmelsen genomför art. 32.4 led a i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. 2 punkten föreskrivs att landskapsregeringen kan anta bindande instruktioner, även om vilka åtgärder som krävs för att förebygga eller avhjälpa en cybersäkerhetsincident, samt tidsgränser för genomförandet av sådana åtgärder och för rapporteringen om deras genomförande, eller förelägga verksamhetsutövaren att avhjälpa konstaterade brister eller överträdelser. Bestämmelsen genomför art. 32.4 led b i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. 3 punkten föreskrivs att landskapsregeringen kan ålägga verksamhetsutövaren att upphöra med handlingssätt som utgör en

överträdelse att avstå ifrån att upprepa dessa. Bestämmelsen genomför art. 32.4 led c i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. *4 punkten* föreskrivs att landskapsregeringen kan ålägga verksamhetsutövaren att säkerställa att nödvändiga åtgärder för cybersäkerhet vidtas eller rapporteringsskyldigheter fullföljs, på ett närmare angivet sätt och inom en angiven tidsperiod. Bestämmelsen genomför art. 32.4 led d i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. *5 punkten* föreskrivs att landskapsregeringen kan ålägga verksamhetsutövaren att, inom en rimlig tidsfrist, genomföra de rekommendationer som har lämnats till följd av en säkerhetsrevision. Bestämmelsen genomför art. 32.4 led f i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. *6 punkten* föreskrivs att landskapsregeringen kan ålägga verksamhetsutövaren att informera de fysiska eller juridiska personer, till vilka den tillhandahåller tjänster eller utför verksamheter, vilka potentiellt kan beröras av ett betydande cyberhot om hotets karaktär och om eventuella skyddsåtgärder eller avhjälpande åtgärder som dessa kan vidta som svar på hotet. Bestämmelsen genomför art. 32.4 led e i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. *7 punkten* föreskrivs att landskapsregeringen kan ålägga en berörd verksamhetsutövare att offentliggöra aspekter av överträdelser av denna lag på ett närmare sätt. Bestämmelsen genomför art. 32.4 led h i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. *8 punkten* föreskrivs att landskapsregeringen kan utse en övervakningsansvarig med väldefinierade uppgifter för en fastställd tidsperiod för att övervaka att en berörd verksamhetsutövare efterlever skyldigheterna för väsentliga verksamhetsutövare enligt denna lag. Bestämmelsen genomför art. 32.4 led g i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. *9 punkten* föreskrivs att landskapsregeringen, utöver någon av de åtgärder som avses i 1–8 punkterna, kan påföra verksamhetsutövaren administrativa påföljdssavgifter. Bestämmelsen genomför art. 32.4 led i i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs att landskapsregeringen, om efterlevnadskontrollåtgärder enligt 2 mom. 1–5 punkterna är ineffektiva, kan fastställa en tidsfrist inom vilken verksamhetsutövaren ska ha vidtagit nödvändiga åtgärder för att avhjälpa konstaterade brister eller uppfylla landskapsregeringens krav. Bestämmelsen genomför art. 32.5 mom. 1 men. 1 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs att landskapsregeringen, om en enskild väsentlig verksamhetsutövare underlåter att vidta förelagda åtgärder inom en fastställd tidsfrist, fram till dess att föreläggandet har efterföljts kan vidta följande ytterligare efterlevnadskontrollåtgärder, enligt punktlistan. Tillfälliga upphävanden eller verksamhetsförbud i enlighet med detta moment ska därmed tillämpas endast till dess att den berörda verksamhetsutövaren vidtar nödvändiga åtgärder för att avhjälpa bristerna eller uppfyller de ålägganden från landskapsregeringen som gav upphov till efterlevnadskontrollåtgärden. Bestämmelsen genomför art. 32.5 mom. 1 men. 2, mom. 2 men. 1 och mom. 3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 4 mom. *1 punkten* föreskrivs att landskapsregeringen kan besluta att viss tid, dock högst fem år, upphäva verksamhetsutövarens koncession, tillstånd eller certifiering, för en del av eller samtliga relevanta tjänster eller verksamheter. Bestämmelsen genomför art. 32.5 mom. 1 men. 2 led a i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 4 mom. *2 punkten* föreskrivs att landskapsregeringen kan besluta att viss tid, dock högst fem år, förbjuda en fysisk person att vara verksam som ledamot eller ersättare i en styrelse eller förvaltningsråd, verkställande direktör eller i annan därmed jämförbar ställning vid verksamhetsutövaren. Bestämmelsen genomför art. 32.5 mom. 1 men. 2 led b i cybersäkerhetsdirektivet.

39 §. *Tillsyn och efterlevnadskontroll av viktiga verksamhetsutövare.* I denna paragraf föreskrivs om landskapsregeringens befogenheter att vidta tillsyns- och efterlevnadskontrollåtgärder gentemot viktiga verksamhetsutövare, i syfte att säkerställa deras efterlevnad av lagens bestämmelser om cybersäkerhet.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs att landskapsregeringen, när den får bevis för, indikationer på eller information om att en viktig verksamhetsutövare underlåter att fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag, vid behov ska vidta tillsyns- och efterlevnadskontrollåtgärder i efterhand. Bestämmelsen genomför delar av art. 33.1 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att landskapsregeringen vid tillsyn av en viktig verksamhetsutövare kan vidta följande tillsynsåtgärder, vidta motsvarande tillsynsåtgärder enligt 38 § 1 mom., med undantag för regelbundna säkerhetsrevisioner och ad hoc-revisioner enligt 2 och 3 punkterna. Bestämmelsen genomför art. 33.2 och 33.3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs att landskapsregeringen vid konstaterade brister eller överträdelser vid efterlevnadskontroll av en viktig verksamhetsutövare kan vidta motsvarande efterlevnadskontrollåtgärder enligt 38 § 2 mom., med undantag för utseende av en övervakningsansvarig enligt 8 punkten. Bestämmelsen genomför art. 33.4 i cybersäkerhetsdirektivet.

40 §. *Rätt att få information.* I denna paragraf föreskrivs om landskapsregeringens rätt att få information samt att vidareförmedla denna till Finlands gemensamma kontaktpunkter och tillsynsmyndigheter enligt rikets direktivgenomföranden.

Enligt paragrafens 1 mom. har landskapsregeringen trots sekretessbestämmelser och andra begränsningar vilka gäller utlämnande av information rätt att av en verksamhetsutövare få den information vilken är nödvändig för att landskapsregeringen ska kunna utföra sina tillsynsuppgifter och övriga uppgifter enligt denna lag. Genom bestämmelsen genomförs delar av art. 32.2 mom. 1 led d–g och art. 33.2 mom. 1 led c–f i cybersäkerhetsdirektivet och art. 21.2 mom. 1 i motståndskraftsdirektivet.

Enligt paragrafens 2 mom. ska landskapsregeringen i begäran om information ange syftet med begäran och precisera den begärda informationen. Informationen ska lämnas ut utan dröjsmål, i den form som landskapsregeringen har begärt och avgiftsfritt. Genom bestämmelsen genomförs delar av art. 32.3 och 33.3 i cybersäkerhetsdirektivet och art. 21.2 mom. 2 i motståndskraftsdirektivet.

Enligt paragrafens 3 mom. har landskapsregeringen trots sekretessbestämmelser och andra begränsningar rätt att till Finlands gemensamma kontaktpunkter, enhet för hantering av it-säkerhetsincidenter och tillsynsmyndigheter lämna ut den information vilken är nödvändig för att de ska kunna utföra sina uppgifter enligt cybersäkerhetslagen och lagen om skydd av samhällets kritiska infrastruktur och om stärkande av samhällets motståndskraft. Genom bestämmelsen möjliggörs vidareförmedling av information och samarbete med ansvariga riksmyndigheter, vilket cybersäkerhets- och motståndskraftsdirektiven förutsätter för ett korrekt genomförande, bland annat genom att ansvariga riksmyndigheter som den gemensamma kontaktpunkten förutsätts kunna vidareförmedla viss information till exempelvis kommissionen, samarbetsgrupper, europeiska organ och andra medlemsstaters gemensamma kontaktpunkter och myndigheter.

41 §. *Inspektioner.* I denna paragraf föreskrivs närmare om landskapsregeringens inspektioner av kritiska verksamhetsutövare enligt 36 § 1 mom. 1 punkten, väsentliga verksamhetsutövare enligt 38 § 1 mom. 1 punkten och viktiga verksamhetsutövare enligt 39 § 2 mom. Genom paragrafen

genomförs art. 32.2 mom. 1 led a och delvis led d, art. 32.4 led g samt art. 33.2 mom. 1 led a och delvis led c i cybersäkerhetsdirektivet och art. 21.1 led a i motståndskraftsdirektivet.

Enligt paragrafens *1 mom.* kan landskapsregeringen utföra inspektioner på plats av kritiska, väsentliga och viktiga verksamhetsutövare inbegripande den kritiska infrastruktur och de lokaler som kritiska verksamhetsutövare använder för att tillhandahålla sina samhällsviktiga tjänster, i syfte att tillse att skyldigheterna enligt denna lag eller beslut fattade med stöd av denna lag fullgörs.

Enligt paragrafens *2 mom.* har landskapsregeringen i samband med en inspektion rätt att på tillsynsobjektet få tillträde till alla fastigheter, byggnader, lokaler, kommunikationsnät, nätverks- och informationssystem och andra system vilka är nödvändiga för inspektionen samt andra utrymmen. En inspektion får dock inte ske i utrymmen vilka är avsedda för boende av permanent natur.

Enligt paragrafens *3 mom.* har landskapsregeringen vid inspektion rätt att trots sekretessbestämmelser eller andra begränsningar få redogörelser för och få granska den information och de handlingar, maskinvaror, programvaror, utförda åtgärder och andra säkerhetsarrangemang vilka krävs av verksamhetsutövare enligt denna lag och vilka är nödvändiga för utförandet av tillsynsuppgiften, utförandet av behövliga tester och mätningar samt för att granska de säkerhetsarrangemang vilka verksamhetsutövaren har genomfört.

Enligt paragrafens *4 mom.* kan landskapsregeringen, om det är nödvändigt på grund av inspektionens art eller av tekniska orsaker vilka har samband med den, begära att en annan myndighet förrättar inspektionen eller vid inspektionen anlita en annan myndighet, annat bedömningsorgan eller annan utomstående expert. De som förrättar inspektionen och som deltar i denna ska ha sådan utbildning och erfarenhet som behövs för att utföra inspektionen. På utomstående experter tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar när de sköter uppgifter enligt denna paragraf. Bestämmelser om skadeståndsansvar återfinns i skadeståndslagen (FFS 412/1974).

Enligt paragrafens *5 mom.* tillämpas i övrigt på förfarandet vid inspektioner vad som i 34 § i förvaltningslagen (2008:9) för landskapet Åland föreskrivs om inspektion.

42 §. *Internationell handräckning.* I denna paragraf föreskrivs om landskapsregeringens befogenheter och skyldigheter avseende internationell handräckning i förhållande till tillsynsmyndigheter i andra medlemsstater i Europeiska unionen avseende gränsöverskridande väsentliga eller viktiga verksamhetsutövare. Till följd av behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket måste kontaktarna i praktiken skötas genom Finlands gemensamma kontaktpunkt.

I paragrafens *1 mom.* föreskrivs att landskapsregeringen ska vid tillsyn och efterlevnadskontroll av en gränsöverskridande väsentlig eller viktig verksamhetsutövare, det vill säga en verksamhetsutövare vilken tillhandahåller tjänster i mer än en medlemsstat i Europeiska unionen, eller tillhandahåller tjänster i en eller flera medlemsstater och dess nätverks- och informationssystem är belägna i en eller flera andra medlemsstater, vid behov ska samarbeta med och bistå andra berörda medlemsstaters tillsynsmyndigheter, åtminstone i den omfattning som punktlistan föreskriver. Bestämmelsen genomför art. 37.1 mom. 1 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens *1 mom. 1 punkten* föreskrivs att landskapsregeringen genom Finlands gemensamma kontaktpunkt ska informera och samråda om de tillsyns- och efterlevnadskontrollåtgärder vilka den har vidtagit. Bestämmelsen genomför art. 37.1 mom. 1 led a i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 1 mom. 2 punkten föreskrivs att landskapsregeringen kan begära att tillsyns- eller efterlevnadskontrollåtgärder vidtas. Bestämmelsen genomför art. 37.1 mom. 1 led b i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 1 mom. 3 punkten föreskrivs att landskapsregeringen, efter mottagande av en motiverad begäran därom, ska tillhandahålla bistånd, i proportion till sina egna resurser, i syfte att tillsyns- eller efterlevnadskontrollåtgärder ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt, effektivt och konsekvent sätt, i form av information eller tillsynsåtgärder, inbegripet begäranden om att utföra inspektioner på plats, distansbaserad tillsyn eller riktade säkerhetsrevisioner. Bestämmelsen genomför art. 37.1 mom. 1 led c och mom. 2 men. 1 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att landskapsregeringen inte kan avslå en begäran om bistånd enligt 1 mom. 3 punkten som riktas till den, med undantag för fall i vilka landskapsregeringen inte är behörig att tillhandahålla det begärda biståndet, det begärda biståndet inte står i proportion till landskapsregeringens tillsynsuppgifter, eller begäran avser information eller innefattar åtgärder som, om den lämnas ut eller de vidtas, skulle strida mot ett väsentligt nationellt säkerhetsintresse, allmän säkerhet eller försvar. Bestämmelsen genomför art. 37.1 mom. 2 men. 2 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs att landskapsregeringen, innan den avslår en begäran om bistånd enligt 1 mom. 3 punkten, genom Finlands gemensamma kontaktpunkt ska samråda med övriga berörda tillsynsmyndigheter samt, på begäran av en av dem, även med kommissionen och Enisa. Bestämmelsen genomför art. 37.1 mom. 2 men 3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs att landskapsregeringen, när så är lämpligt, i samförstånd tillsammans med andra tillsynsmyndigheter kan vidta gemensamma tillsynsåtgärder. Bestämmelsen genomför art. 37.2 i cybersäkerhetsdirektivet.

43 §. *Anmälan av cybersäkerhetsöverträdelser vilka innebär personuppgiftsincidenter.* I denna paragraf föreskrivs om landskapsregeringens skyldighet att anmäla överträdelser av lagens skyldigheter för väsentliga eller viktiga verksamhetsutövare om cybersäkerhet enligt 5 kap. vilka även utgör personuppgiftsincidenter.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs att landskapsregeringen, om den vid tillsyn eller efterlevnadskontroll gentemot väsentlig eller viktig verksamhetsutövare får kännedom om att en överträdelse av skyldigheter enligt 5 kap. även kan utgöra en personuppgiftsincident enligt den allmänna dataskyddsförordningen, enligt definitionen i art. 4.12, vilken ska anmälas enligt art. 33 i den förordningen, utan onödigt dröjsmål ska anmäla saken till Datainspektionen eller, i tillämpliga fall, Dataombudsmannens byrå. På Åland är Datainspektionen enligt 14 § landskapslag (2019:9) om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen tillsynsmyndighet enligt lagen och den allmänna dataskyddsförordningen över vid landskapets myndigheter, kommunala myndigheter och till Ålands lagting ansluten förvaltning samt vid landskapets affärsverk då de sköter offentliga förvaltningsuppgifter samt på andra juridiska och fysiska personer då de genom landskapslag eller med stöd av landskapslag sköter offentliga förvaltningsuppgifter, dock inte vid Ålands polismyndighet. Enligt 1 § landskapslag (2019:74) om tillämpning på Åland av riksförfattningar om dataskydd är dataskyddslagen (FFS 1050/2018, nedan kallad *dataskyddslagen*), lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten (FFS 1054/2018) samt lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (FFS 616/2019) tillämpliga på Åland med de avvikelser som anges i lagen. Enligt 4 § samma lag fungerar Datainspektionen som tillsynsmyndighet enligt den allmänna dataskyddsförordningen och ansvarar i stället för Dataombudsmannens byrå för den tillsyn som avses i 8 § i dataskyddslagen och

45 § i lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten. Dataombudsmannens byrå är dock till följd av rikets behörighet över dataskyddet hos privata verksamhetsutövare fortsatt tillsynsmyndighet över dessa enligt den allmänna dataskyddsförordningen enligt 8 § dataskyddslagen. Bestämmelsen genomför art. 35.1 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 2 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen, om den behöriga tillsynsmyndigheten enligt den allmänna dataskyddsförordningen är etablerad i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, ska anmäla saken till Datainspektionen eller, i tillämpliga fall, Dataombudsmannens byrå. Bestämmelsen reglerar att landskapsregeringen inte ska vända sig direkt till behöriga tillsynsmyndigheter enligt den allmänna dataskyddsförordningen i andra medlemsstater, utan alltid vänder sig till Ålands eller rikets dito, utifrån deras ansvarsfördelning kopplad till behörigheten. För närmare redogörelse av respektive myndighets ansvarsfördelning, se detaljmotiveringen till 1 *mom.* ovan. Bestämmelsen genomför art. 35.3 i cybersäkerhetsdirektivet.

44 §. *Vite samt hot om tvångsutförande och avbrytande.* I denna paragraf föreskrivs att landskapsregeringen kan förena ett beslut som den har fattat med stöd av lagen med vite, hot om tvångsutförande eller, i tillämpliga fall, hot om avbrytande, för vilka landskapslagen (2008:10) om tillämpning i landskapet Åland av viteslagen tillämpas, vilken med vissa ändringar tillämpliggör viteslagen (FFS 1113/1990) på Åland, tillämpas. Ett beslut kan bara förenas med ett hot om avbrytande om det avser en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare som inte samtidigt utgör en kritisk verksamhetsutövares samhällsviktiga tjänster, vars avbrott i tillhandahållandet lagen syftar till att skydda. Bestämmelsen genomför art. 34.6 i cybersäkerhetsdirektivet och art. 22 i motståndskraftsdirektivet.

45 §. *Administrativ påföljdsavgift.* I denna paragraf föreskrivs om landskapsregeringens möjligheter och villkor för att påföra en verksamhetsutövare en administrativ påföljdsavgift till följd av att den har brutit mot lagens skyldigheter.

I paragrafens 1 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen genom beslut kan ålägga en enskild verksamhetsutövare, vilken uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot dess skyldigheter enligt denna lag, att erlægga en administrativ påföljdsavgift. En administrativa påföljdsavgift ska påföras utöver någon annan efterlevnadskontrollåtgärd och utesluter därmed inte andra åtgärder. Bestämmelsen genomför art. 34.1, 34.2 och 36 i cybersäkerhetsdirektivet och art. 22 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 2 *mom.* föreskrivs att landskapsregeringen i varje enskilt fall ska, när den fattar beslut om huruvida en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare ska påföras en administrativ påföljdsavgift och vid bedömningen av avgiftsbeloppets storlek, ta vederbörlig hänsyn till samma omständigheter enligt 37 § 4 *mom.* som vid dess vidtagande av övriga efterlevnadskontrollåtgärder. Bestämmelsen genomför art. 34.3 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 3 *mom.* föreskrivs att en administrativ sanktionsavgift vilken påförs en kritisk verksamhetsutövare ska som minst uppgå till minst 2 000 och som högst till 20 000 euro. Beloppen är harmoniserade med försummelseavgiften enligt rikets motståndskraftslag. Bestämmelsen genomför art. 22 i motståndskraftsdirektivet.

I paragrafens 4 *mom.* föreskrivs att en administrativ sanktionsavgift vilken påförs en väsentlig verksamhetsutövare ska som högst uppgå till 10 000 000 euro eller 2 % av den totala globala årsomsättningen, under det föregående räkenskapsåret, för det företag som den väsentliga verksamhetsutövaren tillhör, beroende på vilken siffra som är högst. Bestämmelsen genomför art. 34.4 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 5 mom. föreskrivs att en administrativ sanktionsavgift vilken påförs en viktig verksamhetsutövare ska som högst uppgå till 7 000 000 euro eller 1,4 % av den totala globala årsomsättningen, under det föregående räkenskapsåret, för det företag som den viktiga verksamhetsutövaren tillhör, beroende på vilken siffra som är högst. Bestämmelsen genomför art. 34.5 i cybersäkerhetsdirektivet.

I paragrafens 5 mom. föreskrivs att landskapsregeringen, om påföljdskollegiet har beslutat att påföra en verksamhetsutövare en administrativ sanktionsavgift enligt art. 83 i den allmänna dataskyddsförordningen, inte ska påföra en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare en administrativ påföljdsavgift för en överträdelse enligt 41 § och som följer av samma gärning. En administrativ sanktionsavgift enligt art. 58.2 i jämte 83 i den allmänna dataskyddsförordningen jämte 24 § dataskyddslagen och 4 och 5 §§ landskapslagen om tillämpning på Åland av riskförfattningar om dataskydd, vilken tillämpliggör 24 § dataskyddslagen om administrativa påföljdsavgifter. Landskapsregeringen får emellertid fortsatt ålägga verksamhetsutövaren övriga efterlevnadskontrollåtgärder som föreskrivs i 38 § 2 och 3 mom. samt 39 3 mom. Bestämmelsen genomför art. 35.2 i cybersäkerhetsdirektivet.

46 §. *Verkställighet av påföljdsavgift.* Bestämmelsen innehåller en informativ hänvisning om att bestämmelser om verkställighet av påföljdsavgifter återfinns i lagen om verkställighet av böter (FFS 672/2002) samt föreskriver att en påföljdsavgift preskriberas när fem år har förflutit från den dag då det lagakraftvunna beslutet om avgiften meddelades. Bestämmelsen genomför art. 36 i cybersäkerhetsdirektivet och art. 22 i motståndskraftsdirektivet.

47 §. *Ändringssökande.* Denna paragraf innehåller en informativ hänvisning om en berörd verksamhetsutövares rättsskyddsförutsättning genom ändringssökande, när den har blivit föremål för landskapsregeringens beslut enligt lagen. En berörd verksamhetsutövare som inte är nöjd med landskapsregeringens beslut får enligt 25 § 2 mom. självstyrelselagen söka ändring genom besvär hos Högsta förvaltningsdomstolen, på det sätt som föreskrivs i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (FFS 808/2019). Bestämmelsen genomför tillsammans med självstyrelselagen och rikets lagstiftning delar av art. 32.5 mom. 2 men. 2 i cybersäkerhetsdirektivet och delar av art. 21.4 i motståndskraftsdirektivet.

48 §. *Ikraftträdande.* I denna paragraf föreskrivs att lagen ska träda i kraft den

Lagtext

Landskapsregeringen föreslår att följande lagar antas.

L A N D S K A P S L A G om cybersäkerhet och motståndskraft

I enlighet med lagtingets beslut föreskrivs:

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att:

- 1) uppnå en hög cybersäkerhetsnivå, och
- 2) uppnå en hög grad av motståndskraft och säkerställa tillhandahållandet av samhällsviktiga tjänster.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med:

1) *cybersäkerhetsdirektivet*: Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2555 om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå i hela unionen, om ändring av förordning (EU) 910/2014 och direktiv (EU) 2018/1972 och om upphävande av direktiv (EU) 2016/1148 (NIS 2-direktivet),

2) *motståndskraftsdirektivet*: Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2557 om kritiska entiteters motståndskraft och om upphävande av rådets direktiv 2008/114/EG,

3) *den allmänna dataskyddsförordningen*: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning),

4) *nätverks- och informationssystem*:

a) ett elektroniskt kommunikationsnät, i betydelsen ett system för överföring, oberoende av om det bygger på en permanent infrastruktur eller en centralt administrerad kapacitet eller inte, och i tillämpliga fall utrustning för koppling eller dirigering samt andra resurser, inbegripet nätelement vilka inte är aktiva, vilket medger överföring av signaler via tråd, via radio, på optisk väg eller via andra elektromagnetiska överföringsmedier, däribland satellitnät, fasta nät, kretskopplade och paketkopplade, inbegripet internet, och mobilnät, elnätssystem i den utsträckning dessa används för signalöverföring, nät för radio- och tv-utsändning samt kabel-tv-nät, oberoende av vilken typ av information som överförs,

b) en enhet eller en grupp enheter vilka är sammankopplade eller hör samman med varandra, av vilka en eller flera genom ett program utför automatisk behandling av digitala uppgifter, eller

c) digitala uppgifter vilka lagras, behandlas, hämtas eller överförs med sådana hjälpmedel vilka omfattas av leden a och b för att de ska kunna drivas, användas, skyddas och underhållas,

5) *säkerhet i nätverks- och informationssystem*: nätverks- och informationssystemets förmåga att med en viss tillförlitlighetsnivå motstå händelser vilka kan undergräva tillgängligheten, autenticiteten, riktigheten eller konfidentialiteten hos lagrade, överförda eller behandlade uppgifter eller hos de

tjänster vilka erbjuds genom eller är tillgängliga via dessa nätverks- och informationssystem,

6) *cybersäkerhet*: cybersäkerhet enligt definitionen i artikel 2.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/881 om Enisa (Europeiska unionens cybersäkerhetsbyrå) och om cybersäkerhetscertifiering av informations- och kommunikationsteknik och om upphävande av förordning (EU) 526/2013 (cybersäkerhetsakten),

7) *tillbud*: en händelse vilken kunde ha undergrävt tillgängligheten, autenticiteten, riktigheten eller konfidentialiteten hos lagrade, överförda eller behandlade uppgifter eller hos de tjänster vilka erbjuds genom eller är tillgängliga via nätverks- och informationssystem, men vilken framgångsrikt hindrades från att utvecklas eller vilken inte uppstod,

8) *cybersäkerhetsincident*: en händelse vilken undergräver tillgängligheten, autenticiteten, riktigheten eller konfidentialiteten hos lagrade, överförda eller behandlade uppgifter eller hos de tjänster vilka erbjuds genom eller är tillgängliga via nätverks- och informationssystem,

9) *storskalig cybersäkerhetsincident*: en cybersäkerhetsincident vilken orsakar störningar vilka är så omfattande att Finland inte kan hantera dem eller vilken har en betydande påverkan på minst två medlemsstater i Europeiska unionen,

10) *incident*: varje händelse vilken kan medföra en betydande störning, eller vilken medför en störning, av tillhandahållandet av en samhällsviktig tjänst, inbegripet när den påverkar de nationella system vilka skyddar rättsstatens principer,

11) *incidenthantering*: alla åtgärder och förfaranden vilka syftar till att förebygga, upptäcka, analysera, begränsa eller reagera på och återhämta sig från en incident,

12) *risk*: risk för förlust eller störning orsakad av en incident eller cybersäkerhetsincident, vilken ska uttryckas som en kombination av omfattningen av förlusten eller störningen och sannolikheten för att en sådan incident eller cybersäkerhetsincident inträffar,

13) *riskbedömning*: den övergripande processen för att fastställa arten och omfattningen av en risk genom att identifiera och analysera potentiella relevanta hot, sårbarheter och faror vilka skulle kunna leda till en incident och genom att utvärdera den potentiella förlusten eller störningen i samband med tillhandahållandet av en samhällsviktig tjänst till följd av den incidenten,

14) *cyberhot*: ett cyberhot enligt definitionen i artikel 2.8 i cybersäkerhetsakten,

15) *betydande cyberhot*: ett cyberhot vilket, på grund av dess tekniska egenskaper, kan antas ha potential att ha en allvarlig påverkan på en verksamhetsutövers nätverks- och informationssystem eller användarna av verksamhetsutövers tjänster genom att vålla betydande materiell eller immateriell skada,

16) *IKT-produkt*: en IKT-produkt enligt definitionen i artikel 2.12 i cybersäkerhetsakten,

17) *IKT-tjänst*: en IKT-tjänst enligt definitionen i artikel 2.13 i cybersäkerhetsakten,

18) *IKT-process*: en IKT-process enligt definitionen i artikel 2.14 i cybersäkerhetsakten,

19) *sårbarhet*: en svaghet, känslighet eller brist hos IKT-produkter eller IKT-tjänster vilken kan utnyttjas genom ett cyberhot,

20) *standard*: en standard enligt definitionen i artikel 2.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 1025/2012 om europeisk standardisering och om ändring av rådets direktiv 89/686/EEG och 93/15/EEG samt av Europaparlamentets och rådets direktiv 94/9/EG, 94/25/EG, 95/16/EG, 97/23/EG, 98/34/EG, 2004/22/EG, 2007/23/EG, 2009/23/EG och 2009/105/EG samt

om upphävande av rådets beslut 87/95/EEG och Europaparlamentets och rådets beslut 1673/2006/EG (*standardiseringsförordningen*),

21) *teknisk specifikation*: en teknisk specifikation enligt definitionen i artikel 2.4 i standardiseringsförordningen,

22) *digital tjänst*: alla informationssamhällets tjänster, det vill säga tjänster vilka vanligtvis utförs mot ersättning på distans, på elektronisk väg och på individuell begäran av en tjänstemottagare,

23) *betrodd tjänst*: en betrodd tjänst enligt definitionen i artikel 3.16 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 910/2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG (*förordningen om elektronisk identifiering*),

24) *tillhandahållare av betrodda tjänster*: en tillhandahållare av betrodda tjänster enligt definitionen i artikel 3.19 i förordningen om elektronisk identifiering,

25) *kvalificerad betrodd tjänst*: en kvalificerad betrodd tjänst enligt definitionen i artikel 3.17 i förordningen om elektronisk identifiering,

26) *kvalificerad tillhandahållare av betrodda tjänster*: en kvalificerad tillhandahållare av betrodda tjänster enligt definitionen i artikel 3.20 i förordningen om elektronisk identifiering,

27) *internetbaserad marknadsplats*: en i 6 kap. 8 § 4 punkten i konsumentskyddslagen (FFS 38/1978) avsedd internetbaserad marknadsplats,

28) *sökmotor*: en sökmotor enligt definitionen i artikel 2.5 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1150 om främjande av rättvisa villkor och transparens för företagsanvändare av onlinebaserade förmedlingstjänster (*plattformsförordningen*),

29) *molntjänst*: en digital tjänst vilken möjliggör administration på begäran och bred fjärråtkomst till en skalbar och elastisk pool av gemensamma beräkningstjänster, inbegripet när sådana resurser är distribuerade på flera platser,

30) *datacentraltjänst*: en tjänst vilken omfattar strukturer, eller grupper av strukturer, avsedda för centraliserad inkvartering, sammankoppling och drift av it- och nätutrustning vilken tillhandahåller datalagrings-, databehandlings- och dataöverföringstjänster samt alla anläggningar och infrastrukturer för kraftdistribution och miljökontroll,

31) *nätverk för leverans av innehåll*: ett nätverk av geografiskt spridda servrar vars syfte är att säkerställa hög tillgänglighet för, tillgång till eller snabb leverans av digitalt innehåll och digitala tjänster till internetanvändare för innehålls- och tjänsteleverantörers räkning,

32) *plattform för sociala nätverkstjänster*: en plattform vilken gör det möjligt för slutanvändare att interagera, dela och upptäcka innehåll, finna andra användare och kommunicera med andra via flera enheter, särskilt genom chattar, inlägg, videor och rekommendationer,

33) *företrädare*: en i unionen etablerad fysisk eller juridisk person vilken uttryckligen har utsetts att agera för en leverantör av molntjänster, datacentraltjänster, nätverk för leverans av innehåll, utlokaliserade driftstjänster, utlokaliserade säkerhetstjänster, internetbaserade marknadsplatser, sökmotorer eller en plattform för sociala nätverkstjänster vilken inte är etablerad i unionen, till vilken landskapsregeringen kan vända sig i stället för verksamhetsutövaren, i frågor vilka gäller de skyldigheter vilka verksamhetsutövaren har enligt denna lag,

34) *allmänt tillgänglig elektronisk kommunikationstjänst*: en tjänst vilken vanligen tillhandahålls mot ersättning via elektroniska kommunikationsnät och, med undantag för tjänster i form av tillhandahållande av innehåll vilket har överförts med hjälp av elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster eller utövande av redaktionellt ansvar över sådant innehåll,

omfattar nummeroberoende interpersonella kommunikationstjänster, vilka tillhandahålls till en grupp användare vilken inte har definierats på förhand,

35) *leverantör av utlokaliserade driftstjänster*: en verksamhetsutövare vilken tillhandahåller tjänster vilka rör installation, förvaltning, drift eller underhåll av IKT-produkter, IKT-nät, IKT-infrastruktur, IKT-tillämpningar eller andra nätverks- och informationssystem, via bistånd eller aktiv administration antingen i kundernas lokaler eller på distans,

36) *leverantör av utlokaliserade säkerhetstjänster*: en leverantör av utlokaliserade driftstjänster vilken utför eller tillhandahåller stöd för verksamhet vilken rör hantering av cybersäkerhetsrisker,

37) *forskningsorganisation*: en verksamhetsutövare vars främsta mål är att bedriva tillämpad forskning eller experimentell utveckling i syfte att utnyttja resultaten av denna forskning i kommersiellt syfte, men vilken inte inbegriper utbildningsinstitutioner,

38) *motståndskraft*: en kritisk verksamhetsutövers förmåga att förebygga, skydda mot, reagera på, stå emot, begränsa, absorbera, anpassa sig till och återhämta sig från en incident,

39) *kritisk infrastruktur*: en tillgång, en anläggning, utrustning, ett nätverk eller ett system, eller en del av en tillgång, en anläggning, utrustning, ett nätverk eller ett system, vilken krävs för tillhandahållandet av en samhällsviktig tjänst,

40) *samhällsviktig tjänst*: en tjänst vilken är avgörande för att upprätthålla viktiga samhällsfunktioner, ekonomisk verksamhet, folkhälsa och allmän säkerhet, eller miljön,

41) *verksamhetsutövare*: en juridisk eller fysisk person, enskild eller offentlig, vilken bedriver verksamhet,

42) *offentlig verksamhetsutövare*: landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter, med undantag för Ålands polismyndighet,

43) *nationell strategi för cybersäkerhet*: Finlands nationella strategi för cybersäkerhet enligt 42 § cybersäkerhetslagen (FFS --:--),

44) *nationell strategi för motståndskraft*: Finlands nationella strategi för kritiska aktörers motståndskraft enligt 5 § lagen om skydd av samhällets kritiska infrastruktur och om stärkande av samhällets motståndskraft (FFS -:--),

45) *nationell riskbedömning*: Finlands nationella riskbedömning av kritisk infrastruktur och kritiska aktörers motståndskraft enligt 6 § lagen om skydd av samhällets kritiska infrastruktur och om stärkande av samhällets motståndskraft,

46) *NIS-samarbetsgruppen*: samarbetsgruppen vilken har inrättats genom artikel 14 i cybersäkerhetsdirektivet,

47) *CSIRT-nätverket*: nätverket för enheter för hantering av cybersäkerhetsincidenter vilket har inrättats genom artikel 15 i cybersäkerhetsdirektivet,

48) *EU-CyCLONe*: det europeiska kontaktnätverket för cyberkriser vilket har inrättats genom artikel 16 i cybersäkerhetsdirektivet,

49) *gruppen för kritiska entiteters motståndskraft*: samarbetsgruppen vilken har inrättats genom artikel 19 i motståndskraftdirektivet,

50) *sakkunnigbedömning*: en sakkunnigbedömning enligt artikel 19 i cybersäkerhetsdirektivet, och

51) *rådgivande uppdrag*: ett rådgivande uppdrag enligt artikel 18 i motståndskraftdirektivet.

2 kap.

Lagens tillämpningsområde

3 §

Verksamhetsutövare

Denna lag ska tillämpas på verksamhetsutövare om de eller deras verksamhet, vilken inte är ringa eller sporadisk, omfattas av förteckningarna i bilagorna I eller II till cybersäkerhetsdirektivet om:

1) verksamhetsutövaren uppfyller eller överstiger definitionen av ett medelstort företag enligt artikel 2 i bilagan till Kommissionens rekommendation 2003/361/EG om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag,

2) verksamhetsutövaren tillhandahåller en allmänt tillgänglig elektronisk kommunikationstjänst eller en betrodd tjänst,

3) verksamhetsutövaren är den enda leverantören i Finland av en tjänst vilken är väsentlig för att upprätthålla kritisk samhällelig eller ekonomisk verksamhet,

4) en störning av den tjänst vilken verksamhetsutövaren tillhandahåller kan ha en betydande påverkan på skyddet för människors liv och hälsa, allmän säkerhet eller folkhälsa,

5) en störning av den tjänst vilken verksamhetsutövaren tillhandahåller kan medföra betydande systemrisker, särskilt för de sektorer där sådana störningar kan få gränsöverskridande konsekvenser,

6) verksamhetsutövaren är kritisk på grund av sin särskilda betydelse på nationell eller regional nivå för en särskild sektor eller typ av tjänst, eller för andra sektorer i Finland vilka är beroende av denna verksamhetsutövare,

7) verksamhetsutövaren är en offentlig verksamhetsutövare, eller

8) verksamhetsutövaren har identifierats som en kritisk verksamhetsutövare.

Denna lag ska även tillämpas på verksamhetsutövare om de eller deras verksamheter omfattas av bilagan till motståndskraftsdirektivet och har identifierats som kritiska verksamhetsutövare.

4 §

Avgränsning av tillämpningsområdet

Skyldigheter enligt lagen för verksamhetsutövare att vidta åtgärder för att stärka motståndskraften enligt 4 kap. och åtgärder för cybersäkerhet och rapportering enligt 5 kap., inbegripet sammanhängande bestämmelser om tillsyns- och efterlevnadskontroll i 8 kap., ska inte tillämpas på verksamhetsutövares verksamhet eller tjänster vilka tillhandahålls inom områdena nationell säkerhet, allmän säkerhet, försvar eller brottsbekämpning.

Denna lag tillämpas inte på verksamhetsutövare vilka enbart bedriver sådan verksamhet eller tillhandahåller sådana tjänster vilka avses i 1 mom.

Med avvikelse från 1 och 2 mom. tillämpas lagens skyldigheter för verksamhetsutövare att vidta åtgärder för cybersäkerhet och rapportering enligt 5 kap. alltså på verksamhetsutövare vilka är tillhandahållare av betrodda tjänster.

Lagens skyldigheter för verksamhetsutövare att vidta åtgärder för att stärka motståndskraften enligt 4 kap., jämte därmed sammanhängande bestämmelser om internationellt samråd och tillsyns- och efterlevnadskontroll i 8 kap., ska inte tillämpas på kritiska verksamhetsutövare vilka omfattas av sektorn digital infrastruktur i bilagan till motståndskraftsdirektivet.

Lagens bestämmelser vilka förpliktar utlämnande av information ska inte tillämpas om utlämnandet av informationen skulle äventyra försvaret eller den nationella säkerheten, eller strida mot ett viktigt intresse i samband därmed.

5 §

Förhållandet till annan lagstiftning

Denna lag ska enbart tillämpas på verksamhetsutövare vilka omfattas av bestämmelserna i detta kapitel till den del som dessa bedriver verksamhet eller tillhandahåller tjänster inom ramen för Ålands lagstiftningsbehörighet.

Om det i sektorsspecifika unionsrättsakter, någon annan lag eller bestämmelser eller föreskrifter vilka har utfärdats med stöd av någon annan lag föreskrivs att kritiska verksamhetsutövare ska vidta åtgärder för att stärka sin motståndskraft eller att en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare ska vidta åtgärder för cybersäkerhet eller rapportera betydande cybersäkerhetsincidenter vilka avviker från denna lag, och dessa krav har minst samma verkan som motsvarande skyldigheter vilka fastställs i denna lag, ska dessa tillämpas i stället för motsvarande bestämmelser i denna lag, inbegripet sammanhängande bestämmelser om tillsyn och efterlevnadskontroll i 8 kap.

Den information vilken är sekretessbelagd enligt unionsrättsliga eller andra bestämmelser ska enbart utbytas inom ramen för denna lags skyldigheter med kommissionen och andra berörda myndigheter när ett sådant utbyte är nödvändigt och då begränsas till vad som är relevant och proportionellt för ändamålet med utbytet, med bevarande av informationens konfidentialitet och skyddande av berörda verksamhetsutövares säkerhets- och affärsintressen.

Behandlingen av personuppgifter enligt denna lag ska utföras i enlighet med den allmänna dataskyddsförordningen, landskapslag (2019:9) om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen och landskapslag (2019:74) om tillämpning på Åland av riksförfattningar om dataskydd.

6 §

Jurisdiktion, territorialitet och gränsöverskridande verksamhetsutövare

Denna lag ska tillämpas på verksamhetsutövare vilka är etablerade och bedriver verksamhet eller tillhandahåller tjänster på Åland.

Oberoende av i vilken stat en gränsöverskridande verksamhetsutövare är etablerad ska denna lag tillämpas på de vilka tillhandahåller en allmänt tillgänglig elektronisk kommunikationstjänst på Åland.

Denna lag ska även tillämpas på gränsöverskridande verksamhetsutövare vilka är leverantörer av molntjänster, datacentraltjänster, nätverk för leverans av innehåll, betrodna tjänster, allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster, utlokaliserade drifttjänster, utlokaliserade säkerhetstjänster, internetbaserade marknadsplatser, sökmotorer eller plattformar för sociala nätverkstjänster, i den mån de har sitt huvudsakliga etableringsställe på Åland.

En gränsöverskridande verksamhetsutövare ska anses ha sitt huvudsakliga etableringsställe på Åland om det är inom landskapet besluten om åtgärder för cybersäkerhet i huvudsak fattas. Om det inte kan fastställas att besluten om cybersäkerhetsåtgärder fattas inom landskapet eller sådana beslut inte fattas i Europeiska unionen ska det huvudsakliga etableringsstället anses vara beläget på Åland om det är inom landskapet cybersäkerhetsoperationer utförs. Det huvudsakliga etableringsstället ska annars anses vara beläget på Åland om den berörda verksamhetsutövaren på Åland har det etableringsställe vilket har flest anställda inom den Europeiska unionen.

För det fall att en gränsöverskridande verksamhetsutövare inte är etablerad i Europeiska unionen, ska denna lag tillämpas på verksamhetsutövaren om dess utsedda företrädare i Europeiska unionen är etablerad på Åland. För gränsöverskridande verksamhetsutövare vilka tillhandahåller tjänster på Åland, men inte har utsett en företrädare i Europeiska unionen, tillämpas alltjämt bestämmelserna i denna lag.

Gränsöverskridande verksamhetsutövare vilka omfattas av en annan medlemsstat i Europeiska unionens jurisdiktion men vilka tillhandahåller tjänster eller har ett nätverks- och informationssystem på Åland omfattas av

denna lags bestämmelser om tillsyn och efterlevnadskontroll i 8 kap. i den mån som landskapsregeringen agerar inom ramen för en begäran om ömsesidigt bistånd.

3 kap.

Klassificering, identifiering och informering av verksamhetsutövare

7 §

Kritiska verksamhetsutövare

En verksamhetsutövare vilken omfattas av förteckningen i bilagan till motståndskraftdirektivet ska av landskapsregeringen, med iakttagande av den nationella riskbedömningen och den nationella strategin för motståndskraft, identifieras som en kritisk verksamhetsutövare om:

- 1) verksamhetsutövaren tillhandahåller en eller flera samhällsviktiga tjänster,
- 2) verksamhetsutövaren bedriver verksamhet och dess kritiska infrastruktur är belägen på Åland, och
- 3) en incident skulle få betydande störande effekter för verksamhetsutövarens tillhandahållande av en eller flera samhällsviktiga tjänster eller för tillhandahållandet av andra verksamhetsutövares samhällsviktiga tjänster, vilka är beroende av den eller de samhällsviktiga tjänsterna.

Vid en bedömning av huruvida en incident skulle få betydande störande effekter enligt 1 mom. 3 punkten ska följande omständigheter beaktas:

- 1) antalet användare vilka är beroende av den samhällsviktiga tjänst vilken den berörda verksamhetsutövaren tillhandahåller,
- 2) den grad till vilken andra verksamhetsutövare är beroende av den samhällsviktiga tjänsten i fråga,
- 3) vilken effekt incidenter skulle kunna ha på ekonomisk och samhällelig verksamhet, miljön, den allmänna säkerheten och tryggheten eller befolkningens hälsa,
- 4) verksamhetsutövarens marknadsandel på marknaden för den eller de berörda samhällsviktiga tjänsterna,
- 5) det geografiska område vilket skulle kunna påverkas av en incident, och
- 6) verksamhetsutövarens betydelse för upprätthållandet av en tillräcklig nivå på den samhällsviktiga tjänsten.

En verksamhetsutövare ska klassificeras som en kritisk verksamhetsutövare av särskild europeisk betydelse om:

- 1) den av landskapsregeringen har identifierats som en kritisk verksamhetsutövare, och
- 2) den tillhandahåller samma eller liknande samhällsviktiga tjänster till eller i minst sex medlemsstater i Europeiska unionen och kommissionen på grundval av samråd med landskapsregeringen har fastställt detta samt beslutat att identifiera den som en kritisk verksamhetsutövare av särskild europeisk betydelse.

8 §

Väsentliga verksamhetsutövare

En verksamhetsutövare ska klassificeras som en väsentlig verksamhetsutövare om:

- 1) verksamhetsutövaren omfattas av förteckningen i bilaga I till cybersäkerhetsdirektivet och överskrider definitionen av ett medelstort företag enligt artikel 2.1 och 3.1–3.3 i bilagan till Kommissionens rekommendation om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag,
- 2) verksamhetsutövaren är en tillhandahållare av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster och definieras som ett medelstort

företag enligt artikel 2 i bilagan till Kommissionens rekommendation om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag,

3) verksamhetsutövaren är en kvalificerad tillhandahållare av betrodda tjänster,

4) verksamhetsutövaren är en offentlig verksamhetsutövare,

5) verksamhetsutövaren av landskapsregeringen har identifierats som en kritisk verksamhetsutövare, eller

6) verksamhetsutövaren av landskapsregeringen, utifrån kriterierna i 3 § 3–6 punkterna, har identifierats som en väsentlig verksamhetsutövare.

9 §

Viktiga verksamhetsutövare

En verksamhetsutövare vilken omfattas av förteckningarna i bilagorna I eller II till cybersäkerhetsdirektivet samt omfattas av lagens tillämpningsområde och inte har klassificerats som en väsentlig verksamhetsutövare enligt 8 § ska klassificeras som en viktig verksamhetsutövare, inbegripet verksamhetsutövare vilka av landskapsregeringen, utifrån kriterierna i 3 § 3–6 punkterna, har identifierats som viktiga verksamhetsutövare.

10 §

Landskapsregeringens identifiering av verksamhetsutövare och underrättelse

Landskapsregeringen ska senast den 17 juli 2026, samt därefter när så är nödvändigt, identifiera verksamhetsutövare vilka omfattas av förteckningen i bilagan till motståndskraftsdirektivet som kritiska verksamhetsutövare.

Landskapsregeringen ska senast den 17 april 2025, samt därefter när så är nödvändigt, identifiera andra än redan klassificerade verksamhetsutövare vilka omfattas av förteckningarna i bilagorna I och II till cybersäkerhetsdirektivet som en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare.

Landskapsregeringen ska underrätta de verksamhetsutövare vilka den har identifierat om detta och om deras skyldigheter enligt kapitlen 4 och 5, om det datum från och med vilket dessa skyldigheter är tillämpliga på dem, samt att underrätta kritiska verksamhetsutövare vilka omfattas av sektorn digital infrastruktur i bilagan till motståndskraftsdirektivet om att de inte har några skyldigheter att vidta åtgärder för att stärka motståndskraften enligt kap. 5. Underrättelse ska ske inom en månad från landskapsregeringens informering, med undantag för identifierade kritiska verksamhetsutövare av särskild europeisk betydelse, vilka ska underrättas utan dröjsmål.

11 §

Uppgifter om verksamhetsutövare för förteckning

En verksamhetsutövare vilken har klassificerats eller identifierats som en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare ska lämna åtminstone följande uppgifter till landskapsregeringen:

1) verksamhetsutövarens namn.

2) adress och aktuella kontaktuppgifter, inklusive e-postadresser, IP-adresser och telefonnummer,

3) den eller de sektorer och undersektorer enligt förteckningen i bilagorna I eller II i cybersäkerhetsdirektivet som verksamhetsutövaren tillhör, och

4) i tillämpliga fall, en förteckning över de medlemsstater i Europeiska unionen där de tillhandahåller tjänster vilka omfattas av cybersäkerhetsdirektivet.

Leverantörer av molntjänster, datacentraltjänster, nätverk för leverans av innehåll, utlokaliserade drifttjänster, utlokaliserade säkerhetstjänster, internetbaserade marknadsplatser, sökmotorer och plattformar för sociala nätverkstjänster ska utöver uppgifterna i 1 mom. och senast den 17 januari 2025 lämna landskapsregeringen följande uppgifter:

1) den typ av verksamhetsutövare enligt förteckningen i bilagorna I eller II i cybersäkerhetsdirektivet vilken verksamhetsutövaren utgör,

2) adressen till verksamhetsutövarens huvudsakliga etableringsställe och andra rättsligt giltiga etableringsställen i Europeiska unionen eller, om verksamhetsutövaren inte är etablerad i Europeiska unionen, till dess företrädare, och

3) verksamhetsutövarens IP-adressintervall.

En verksamhetsutövare ska utan dröjsmål underrätta landskapsregeringen om ändringar av de uppgifter vilka avses i 1 och 2 mom. denna paragraf. Landskapsregeringen ska underrättas om ändringar av de uppgifter vilka avses i 1 mom. inom två veckor och av de uppgifter vilka avses i 2 mom. inom tre månader från datumet för ändringen.

En verksamhetsutövare vilken har identifierats som en kritisk verksamhetsutövare ska utan dröjsmål underrätta landskapsregeringen om den tillhandahåller samhällsviktiga tjänster till eller i minst sex medlemsstater i Europeiska unionen, samt om de samhällsviktiga tjänster vilka den tillhandahåller till eller i dessa medlemsstater och till eller i vilka medlemsstater den tillhandahåller sådana samhällsviktiga tjänster.

12 §

Landskapsregeringens informationsutlämning för förteckning och till kommissionen

Landskapsregeringen ska senast den 17 juli 2026 till ansvarig riksmyndighet överlämna samtliga de uppgifter vilka den behöver för att upprätta en förteckning över kritiska verksamhetsutövare och fullgöra sina övriga uppgifter som gemensam kontaktpunkt enligt lagen om skydd av samhällets kritiska infrastruktur och om stärkande av samhällets motståndskraft.

Landskapsregeringen ska senast den 17 april 2025 till ansvarig riksmyndighet överlämna samtliga de uppgifter vilka den behöver för att upprätta en förteckning över väsentliga och viktiga verksamhetsutövare och fullgöra sina övriga uppgifter som gemensam kontaktpunkt enligt cybersäkerhetslagen.

Landskapsregeringen ska genom ansvarig riksmyndighet senast den 17 april 2025 och därefter vartannat år:

1) underrätta kommissionen och NIS-samarbetsgruppen om antalet väsentliga och viktiga entiteter vilka har förtecknats enligt 2 mom. för varje sektor och undersektor som avses i förteckningen i bilagorna I eller II till cybersäkerhetsdirektivet, och

2) lämna relevant information till kommissionen om antalet väsentliga och viktiga verksamhetsutövare vilka har identifierats av landskapsregeringen, den sektor och undersektor i förteckningen i bilagorna I eller II till cybersäkerhetsdirektivet som de omfattas av, den typ av tjänst vilken de tillhandahåller och de grunder enligt artikel 2.2 b–e i cybersäkerhetsdirektivet, i enlighet med vilka de identifierades.

Landskapsregeringen får genom ansvarig riksmyndighet fram till den 17 april 2025 och på begäran av kommissionen meddela namnen på de väsentliga och viktiga verksamhetsutövare vilka avses i 3 mom. 2 punkten.

Landskapsregeringen ska genom ansvarig riksmyndighet, utan onödigt dröjsmål, underrätta kommissionen om identiteten på kritiska verksamhetsutövare vilka kan utgöra kritiska verksamhetsutövare av europeisk betydelse samt om den information vilken verksamhetsutövaren har tillhandahållit om dess tillhandahållande av samhällsviktiga tjänster vilka är av betydelse för denna bedömning. Vid efterföljande samråd med kommissionen ska landskapsregeringen genom ansvarig riksmyndighet informera kommissionen om den bedömer att de tjänster vilka en kritisk verksamhetsutövare tillhandahåller på Åland är samhällsviktiga tjänster.

4 kap. Kritiska verksamhetsutövers skyldigheter

13 §

Riskbedömning

En kritisk verksamhetsutövare ska inom nio månader från det att den har mottagit en underrättelse om identifiering som kritisk verksamhetsutövare, samt därefter när det är nödvändigt och minst vart fjärde år, på grundval av den nationella riskbedömningen och andra relevanta informationskällor göra en riskbedömning, för att bedöma alla relevanta risker vilka kan störa tillhandahållandet av dess samhällsviktiga tjänster.

En riskbedömning enligt 1 mom. ska innehålla en redogörelse för alla relevanta risker för naturolyckor och risker orsakade av människan vilka skulle kunna leda till en incident, inbegripet risker av sektorsövergripande eller gränsöverskridande slag, olyckor, naturkatastrofer, hot mot folkhälsan och hybridhot samt övriga hot.

En riskbedömning enligt 1 mom. ska även beakta den grad till vilken andra sektorer i förteckningen i bilagan till motståndskraftdirektivet är beroende av den samhällsviktiga tjänst vilken tillhandahålls av den kritiska verksamhetsutövaren och den grad till vilken den är beroende av samhällsviktiga tjänster vilka tillhandahålls av andra verksamhetsutövare i sådana andra sektorer, inbegripet i angränsande medlemsstater i Europeiska unionen och, i förekommande fall, tredjeländer.

En kritisk verksamhetsutövare får, om en annan riskbedömning eller ett annat dokument har utarbetats för motsvarande ändamål, använda den bedömningen eller det dokumentet.

Landskapsregeringen kan inom ramen för utövandet av sin tillsynsfunktion slå fast att en annan riskbedömning utförd av en kritisk verksamhetsutövare helt eller delvis uppfyller skyldigheten enligt denna paragraf.

14 §

Åtgärder och plan för motståndskraft

En kritisk verksamhetsutövare ska vidta lämpliga och proportionerliga tekniska, säkerhetsmässiga och organisatoriska åtgärder för att säkerställa sin motståndskraft, på grundval av den nationella riskbedömningen och resultatet av dess egna riskbedömning, inbegripet åtgärder vilka är nödvändiga för att:

- 1) förhindra incidenter från att uppstå,
- 2) säkerställa ett tillfredsställande fysiskt skydd av dess lokaler och kritiska infrastruktur,
- 3) reagera på, stå emot och begränsa konsekvenserna av incidenter,
- 4) återhämta sig från incidenter,
- 5) säkerställa en ändamålsenlig hantering av personalsäkerhet, och
- 6) öka medvetenheten om de åtgärder vilka anges i 1–5 punkterna hos berörd personal.

En kritisk verksamhetsutövare ska i samma syfte utarbeta en plan för motståndskraft, innehållande en beskrivning av de åtgärder vilka har vidtagits enligt 1 mom.

En kritisk verksamhetsutövare får, om en annan plan eller ett annat dokument har utarbetats för motsvarande ändamål, sammanställa motsvarande innehåll i den andra planen eller det andra dokumentet, förutsatt att detta nämns i planen eller dokumentet.

Landskapsregeringen kan inom ramen för utövandet av sin tillsynsfunktion slå fast att en annan plan eller ett annat dokument utarbetat av en kritisk verksamhetsutövare helt eller delvis uppfyller skyldigheten enligt denna paragraf.

En kritisk verksamhetsutövare ska utse en kontaktpunkt, genom vilken sambandet med landskapsregeringen ordnas.

Landskapsregeringen kan genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om åtgärder och plan för motståndskraft enligt 1 och 2 mom.

15 §

Säkerhetsutredning

I 4 kap. i säkerhetsutredningslagen (FFS 726/2014) finns bestämmelser om rätt att hos där i angiven riksmyndighet begära om säkerhetsutredning av personer i vissa fall.

16 §

Incidentrapportering

En kritisk verksamhetsutövare ska utan onödigt dröjsmål rapportera till landskapsregeringen om incidenter vilka medför en betydande störning eller kan medföra en betydande störning i tillhandahållandet av samhällsviktiga tjänster. En kritisk verksamhetsutövare ska, om det inte är operativt omöjligt, lämna in en första rapport inom 24 timmar efter det att den har fått kännedom om en incident, åtföljd, i förekommande fall, av en detaljerad rapport senast en månad därefter. För att fastställa huruvida störningen är betydande ska i synnerhet följande omständigheter beaktas:

- 1) antal och andel användare vilka berörs av störningen,
- 2) störningens varaktighet, och
- 3) det geografiska område vilket påverkas av störningen.

Incidentrapport enligt 1 mom. ska omfatta all tillgänglig information vilken är nödvändig för att landskapsregeringen ska kunna förstå incidentens art, orsak och möjliga konsekvenser, inbegripet eventuell information vilken krävs för att kunna fastställa incidentens eventuella gränsöverskridande verkningar.

Landskapsregeringen kan genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om formen för och innehållet i incidentrapportering enligt 1 och 2 mom.

17 §

Standarder

En kritisk verksamhetsutövare ska sträva efter att i förekommande fall använda tillämpliga europeiska och internationellt erkända standarder och tekniska specifikationer vilka är relevanta för åtgärder för säkerhet och motståndskraft.

18 §

Rådgivande uppdrag

En berörd kritisk verksamhetsutövare av särskild europeisk betydelse ska till ett rådgivande uppdrag ge åtkomst till uppgifter, system och anläggningar vilka rör tillhandahållandet av deras samhällsviktiga tjänster vilka är nödvändiga för utförandet av ett rådgivande uppdrag.

En berörd kritisk verksamhetsutövare av särskild europeisk betydelse ska ta vederbörlig hänsyn till kommissionens yttrande över ett rådgivande uppdrags slutsatser och lämna information till kommissionen och berörda myndigheter i de medlemsstater i Europeiska unionen till eller i vilka den samhällsviktiga tjänsten tillhandahålls om de åtgärder vilka den har vidtagit i enlighet med yttrandet.

5 kap.

Väsentliga och viktiga verksamhetsutövares skyldigheter

19 §

Ledningens styrning och ansvar

En väsentlig eller viktig verksamhetsutövares ledning svarar för verksamhetsutövarens vidtagande av åtgärder för cybersäkerhet och övervakar genomförandet av dem.

Med ledning enligt 1 mom. avses verksamhetsutövarens styrelse, förvaltningsråd och verkställande direktör samt någon annan i därmed jämförbar ställning vilken i praktiken leder dess verksamhet.

En väsentlig eller viktig verksamhetsutövares ledning och dess befattningshavare kan ställas till svars för verksamhetsutövares överträdelser av dess skyldigheter enligt denna lag.

En befattningshavare i en ledning är skyldig att genomgå relevant utbildning och ska uppmuntra verksamhetsutövaren att regelbundet erbjuda liknande utbildning till sina anställda.

20 §

Åtgärder för cybersäkerhet

En väsentlig eller viktig verksamhetsutövare ska vidta lämpliga och proportionerliga tekniska, driftsrelaterade och organisatoriska åtgärder för att hantera risker vilka hotar säkerheten i nätverks- och informationssystem som de använder för sin verksamhet eller för att tillhandahålla sina tjänster och för att förhindra eller minimera cybersäkerhetsincidenters påverkan på användarna av deras tjänster och på andra tjänster.

Åtgärderna enligt 1 mom. ska säkerställa en nivå på säkerheten i nätverks- och informationssystem vilken är lämplig i förhållande till den föreliggande risken. Vid bedömningen av åtgärdernas proportionalitet ska vederbörlig hänsyn tas till verksamhetsutövarens grad av riskexponering, och storlek samt sannolikheten för att cybersäkerhetsincidenter inträffar och deras allvarlighetsgrad.

Åtgärderna enligt 1 mom. ska baseras på en allriskansats syftande till att skydda en verksamhetsutövares nätverks- och informationssystem samt dessa systems fysiska miljö från cybersäkerhetsincidenter och ska åtminstone inbegripa:

- 1) strategier för riskanalys och informationssystemens säkerhet,
- 2) incidenthantering,
- 3) driftskontinuitet och krishantering,
- 4) säkerhet i leveranskedjan,
- 5) säkerhet vid förvärv, utveckling och underhåll av nätverks- och informationssystem,
- 6) strategier och förfaranden för att bedöma effektiviteten i åtgärderna för cybersäkerhet,
- 7) grundläggande praxis för cyberhygien och utbildning i cybersäkerhet,
- 8) strategier och förfaranden för användning av kryptografi och, när så är lämpligt, kryptering,
- 9) personalsäkerhet, strategier för åtkomstkontroll och tillgångsförvaltning, och
- 10) användning inom verksamhetsutövaren, när så är lämpligt, av lösningar för multifaktorautentisering eller kontinuerlig autentisering, säkrade röst-, video- och textkommunikationer och säkrade nödkommunikationssystem.

Övervägande av lämpliga åtgärder enligt 3 mom. 4 punkten ska ske med beaktande de sårbarheter vilka är specifika för varje direktleverantör och tjänsteleverantör, den övergripande kvaliteten på leverantörers och tjänsteleverantörers produkter och cybersäkerhetspraxis och resultatet av de samordnade säkerhetsriskbedömningar av kritiska leveranskedjor vilka utförs av NIS-samarbetsgruppen i samarbete med kommissionen och Enisa.

En väsentlig eller viktig verksamhetsutövare vilken finner att den inte följer de åtgärder vilka föreskrivs i 3 mom. ska utan onödigt dröjsmål vidta alla nödvändiga, lämpliga och proportionerliga korrigerande åtgärder.

Landskapsregeringen kan genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om åtgärder för cybersäkerhet enligt 1–4 mom.

21 §

Cybersäkerhetsincidentrapportering

En väsentlig eller viktig verksamhetsutövare ska utan onödigt dröjsmål rapportera till landskapsregeringen om alla cybersäkerhetsincidenter vilka har en betydande inverkan på tillhandahållandet av deras tjänster enligt 3 mom. (betydande cybersäkerhetsincidenter). När så är lämpligt ska en berörd verksamhetsutövare utan onödigt dröjsmål underrätta användarna av deras tjänster om betydande cybersäkerhetsincidenter vilka sannolikt inverkar negativt på tjänsternas tillhandahållande. Verksamhetsutövaren ska bland annat rapportera information vilken gör det möjligt för landskapsregeringen att fastställa cybersäkerhetsincidentens eventuella gränsöverskridande verkningar.

Verksamhetsutövaren ska även, i tillämpliga fall, utan onödigt dröjsmål underrätta de användare av deras tjänster vilka kan påverkas av ett betydande cyberhot om eventuella åtgärder eller avhjälpande arrangemang vilka dessa användare kan vidta som svar på hotet. När så är lämpligt ska verksamhetsutövaren även informera användare om det betydande cyberhotet.

En cybersäkerhetsincident ska anses vara betydande om:

- 1) den har orsakat eller kan orsaka allvarliga driftsstörningar för tjänsterna eller ekonomiska förluster för verksamhetsutövaren, eller
- 2) den har påverkat eller kan påverka andra fysiska eller juridiska personer genom att vålla betydande materiell eller immateriell skada.

Vid rapportering enligt 1 mom. ska verksamhetsutövaren lämna följande till landskapsregeringen:

1) utan onödigt dröjsmål och under alla omständigheter inom 24 timmar efter att ha fått kännedom om den betydande cybersäkerhetsincidenten, en tidig varning vilken i tillämpliga fall ska ange om den betydande cybersäkerhetsincidenten misstänks ha orsakats av olagliga eller avsiktligt skadliga handlingar eller kan ha gränsöverskridande verkningar,

2) utan onödigt dröjsmål och under alla omständigheter inom 72 timmar efter att ha fått kännedom om den betydande cybersäkerhetsincidenten, en incidentrapport vilken, i tillämpliga fall, ska uppdatera den information vilken avses i 1 punkten och ange en inledande bedömning av den betydande cybersäkerhetsincidenten, dess allvarlighetsgrad och konsekvenser samt, i förekommande fall, angreppsindikatorer,

3) på begäran av landskapsregeringen, en delrapport om relevanta statusuppdateringar,

4) senast en månad efter inlämningen av den incidentrapport vilken avses i 2 punkten, en slutrapport vilken ska innehålla följande:

- a) en detaljerad beskrivning av cybersäkerhetsincidenten,
- b) den typ av hot eller grundorsak vilken sannolikt har utlöst cybersäkerhetsincidenten,
- c) tillämpade och pågående begränsande åtgärder, och
- d) i tillämpliga fall, cybersäkerhetsincidentens gränsöverskridande verkningar, och

5) i händelse av en pågående cybersäkerhetsincident vid tidpunkten för inlämnandet av den slutrapport vilken avses i 4 punkten, en lägesrapport vid den tidpunkten och en slutrapport inom en månad efter det att den har hantierat cybersäkerhetsincidenten.

En verksamhetsutövare vilken är tillhandahållare av betrodda tjänster ska, genom undantag från 4 mom. 2 punkten, när det gäller betydande

cybersäkerhetsincidenter vilka påverkar tillhandahållandet av de betrodda tjänsterna, utan onödigt dröjsmål och under alla omständigheter inom 24 timmar efter att ha fått kännedom om en betydande cybersäkerhetsincident, avge en incidentrapport till landskapsregeringen.

Landskapsregeringen kan genom landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om formen för och innehållet i cybersäkerhetsincidentrapportering enligt 1–5 mom.

22 §

Frivillig rapportering

Frivillig rapportering, utöver den rapportering vilken föreskrivs i 21 §, kan avges till landskapsregeringen av:

- 1) väsentliga och viktiga verksamhetsutövare, avseende på cybersäkerhetsincidenter, cyberhot och tillbud, och
- 2) andra verksamhetsutövare än de vilka avses i 1 punkten, oberoende av om de omfattas av denna lag, avseende betydande cybersäkerhetsincidenter, cyberhot och tillbud.

23 §

Europeiska ordningar för cybersäkerhetscertifiering

En väsentlig eller viktig verksamhetsutövare ska sträva efter att använda särskilda IKT-produkter, IKT-tjänster och IKT-processer, vilka har utvecklats av verksamhetsutövaren eller har upphandlats från tredje parter, vilka är certifierade enligt europeiska ordningar för cybersäkerhetscertifiering vilka har antagits i enlighet med artikel 49 i cybersäkerhetsakten.

En väsentlig eller viktig verksamhetsutövare ska sträva efter att använda kvalificerade betrodda tjänster.

24 §

Standarder

En väsentlig eller viktig verksamhetsutövare ska sträva efter att i förekommande fall använda tillämpliga europeiska och internationella standarder och tekniska specifikationer av relevans för säkerheten i dess nätverks- och informationssystem.

6 kap.

Cyberkrishanteringsmyndighet och enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter

25 §

Cyberkrishanteringsmyndighet

Landskapsregeringen är cyberkrishanteringsmyndighet enligt denna lag och ansvarar därmed för hanteringen av storskaliga cybersäkerhetsincidenter och kriser.

Landskapsregeringen ska identifiera vilka kapaciteter, tillgångar och förfaranden på Åland som kan nyttjas i händelse av en cybersäkerhetskris.

26 §

Enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter

Landskapsregeringen är enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter enligt denna lag och ansvarar därmed för hanteringen av cybersäkerhetsincidenter på Åland.

Landskapsregeringen ska ha tillgång till en lämplig, säker och motståndskraftig kommunikations- och informationsinfrastruktur för utbyte av information med väsentliga och viktiga verksamhetsutövare och andra relevanta intressenter, för vilket ändamål landskapsregeringen bidra till införandet av säkra verktyg för informationsutbyte.

Landskapsregeringen ska samarbeta och, när det är lämpligt, utbyta relevant information om cybersäkerhet med sektoriella eller sektorsövergripande grupper av väsentliga och viktiga verksamhetsutövare.

Landskapsregeringen ska delta i sakkunnigbedömningar.

Landskapsregeringen kan genom rikets ansvariga myndighet upprätta samarbetsförbindelser med tredjeländers nationella enheter för hantering av cybersäkerhetsincidenter och utbyta relevant information med dem.

Landskapsregeringen kan genom rikets ansvariga myndighet samarbeta med tredjeländers nationella enheter för hantering av cybersäkerhetsincidenter eller motsvarande organ, särskilt i syfte att ge dem cybersäkerhetsstöd.

27 §

Krav på enheten för hantering av cybersäkerhetsincidenter och dess uppgifter

Landskapsregeringen ska, i egenskap av enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter, uppfylla följande krav:

1) landskapsregeringen ska säkerställa en hög nivå av tillgänglighet till sina kommunikationskanaler genom att undvika felkritiska systemdelar och ska kunna kontaktas och kontakta andra när som helst och på flera olika sätt och den ska tydligt ange kommunikationskanalerna och underrätta användargrupper och samarbetspartner om dessa,

2) landskapsregeringens lokaler och de informationssystem vilka den använder sig av ska vara belägna på säkra platser,

3) landskapsregeringen ska ha ett ändamålsenligt system för handläggning och dirigering av förfrågningar,

4) landskapsregeringen ska säkerställa verksamhetens konfidentialitet och trovärdighet,

5) landskapsregeringen ska ha tillräckligt med personal för att säkerställa att dess tjänster är ständigt tillgängliga och ska säkerställa att personalen har fått lämplig utbildning,

6) landskapsregeringen ska utrustas med redundanta system och reservlokaler för att säkerställa kontinuiteten i dess tjänster, och

7) landskapsregeringen ska delta i relevanta internationella samarbetsgrupper och nätverk.

Landskapsregeringen ska, i egenskap av enhet för hantering av cybersäkerhetsincidenter, ha följande uppgifter:

1) övervakning och analys av cyberhot, sårbarheter och cybersäkerhetsincidenter på landskapsnivå och, på begäran, tillhandahållande av stöd till berörda väsentliga och viktiga verksamhetsutövare avseende realtidsövervakning eller nära realtidsövervakning av deras nätverks- och informationssystem,

2) tillhandahållande av tidiga varningar, larm, meddelanden och spridning av information till väsentliga och viktiga verksamhetsutövare samt till andra relevanta intressenter om cyberhot, sårbarheter och cybersäkerhetsincidenter, om möjligt i nära realtid,

3) vidtagande av åtgärder till följd av cybersäkerhetsincidenter och, i tillämpliga fall, tillhandahållande av stöd till berörda väsentliga och viktiga verksamhetsutövare,

4) insamling och analys av forensiska uppgifter och tillhandahållande av dynamisk risk- och incidentanalys och situationsmedvetenhet när det gäller cybersäkerhet,

5) på begäran av en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare, tillhandahållande av en proaktiv skanning av verksamhetsutövarens nätverks- och informationssystem i syfte att upptäcka sårbarheter med en potentiellt betydande påverkan,

6) deltagande i CSIRT-nätverket och ömsesidigt bistånd i enlighet med dess kapacitet och befogenheter till andra medlemmar i CSIRT-nätverket på deras begäran, och

7) bidragande till införandet av säkra verktyg för informationsutbyte enligt 25 § 2 mom.

Landskapsregeringen kan utföra en proaktiv, icke-inkräktande skanning av väsentliga och viktiga verksamhetsutövares allmänt tillgängliga nätverks- och informationssystem, i syfte att upptäcka sårbara eller osäkert konfigurerade nätverks- och informationssystem och informera berörda verksamhetsutövare. Skanningen får dock inte ha någon negativ inverkan på hur en verksamhetsutövares tjänster fungerar.

Landskapsregeringen kan, när den utför de uppgifter vilka avses 2 mom., prioritera särskilda uppgifter på grundval av en riskbaserad metod

Landskapsregeringen ska upprätta samarbetsförbindelser med relevanta intressenter inom den privata sektorn i syfte att uppnå lagens syfte.

Landskapsregeringen ska, för att underlätta det samarbete vilka avses i 5 mom., främja antagande och användning av gemensamma eller standardiserade metoder, klassificeringssystem och taxonomier när det gäller förfaranden för incidenthantering, och krishantering.

7 kap.

Landskapsregeringens informationsansvar

28 §

Arrangemang för informationsutbyte

Landskapsregeringen ska underlätta frivilligt informationsutbyte om motståndskraft mellan kritiska verksamhetsutövare, särskilt i fråga om sekretessbelagd och känslig information, konkurrens och skydd av personuppgifter.

Landskapsregeringen ska förenkla rapportering enligt 21 och 22 §§ genom tekniska medel.

Landskapsregeringen ska säkerställa att väsentliga eller viktiga verksamhetsutövare och, i relevanta fall, andra relevanta verksamhetsutövare vilka inte omfattas av denna lags tillämpningsområde, på frivillig basis har möjlighet att utbyta relevant information om cybersäkerhet sinsemellan, om sådant informationsutbyte:

1) syftar till att förebygga, upptäcka, reagera på eller återhämta sig från cybersäkerhetsincidenter eller begränsa deras inverkan, och

2) höjer cybersäkerhetsnivån.

Landskapsregeringen ska säkerställa att informationsutbyte sker inom grupper av väsentliga och viktiga verksamhetsutövare, och i relevanta fall, deras leverantörer eller tjänsteleverantörer, vilket med hänsyn till den potentiellt känsliga karaktären hos den information vilken utbyts ska genomföras med hjälp av arrangemang för informationsutbyte om cybersäkerhet.

Landskapsregeringen ska underlätta inrättandet av de arrangemang för informationsutbyte om cybersäkerhet vilka avses i 4 mom. Landskapsregeringen kan, i samband med fastställandet av närmare bestämmelser om myndigheters deltagande i sådana arrangemang, införa villkor för den information vilken tillgängliggörs av landskapsregeringen. Landskapsregeringen ska erbjuda stöd för tillämpningen av sådana arrangemang i enlighet med de riktlinjer för att stödja ett frivilligt informationsutbyte om cybersäkerhet vilka ingår i den nationella strategin för cybersäkerhet.

En verksamhetsutövare ska underrätta landskapsregeringen om sitt deltagande i de arrangemang för informationsutbyte om cybersäkerhet vilka avses i 3 mom. när de ingår i sådana arrangemang eller, om de utträder ur sådana arrangemang, när utträdet får verkan.

29 §

Informationsansvar vid incidenter

Landskapsregeringen ska genom ansvarig riksmyndighet, om en incident hos en kritisk verksamhetsutövare har eller kan ha en betydande påverkan på kontinuiteten i tillhandahållet av samhällsviktiga tjänster i minst sex medlemsstater i Europeiska unionen, anmäla incidenten till kommissionen.

Landskapsregeringen ska genom Finlands gemensamma kontaktpunkt, på grundval av den information vilken en kritisk verksamhetsutövare lämnar i sin incidentrapport, informera gemensamma kontaktpunkter i andra medlemsstater i Europeiska unionen vilka påverkas, om incidenten har eller kan ha en betydande påverkan på kritiska verksamhetsutövare och kontinuiteten i tillhandahållandet av samhällsviktiga tjänster i en eller flera andra medlemsstater.

Landskapsregeringen ska, så snart som möjligt efter incidentrapportering enligt 16 §, tillhandahålla berörda kritisk verksamhetsutövare relevant uppföljningsinformation, inklusive information vilken skulle kunna hjälpa den att reagera ändamålsenligt på incidenten i fråga.

Landskapsregeringen ska informera allmänheten om incidenter om den bedömer att det skulle ligga i allmänhetens intresse.

30 §

Informationsansvar vid cybersäkerhetsincidenter

Landskapsregeringen ska mottaga och hantera rapportering om betydande cybersäkerhetsincidenter enligt 21 § och cybersäkerhetsincidenter, cyberhot och tillbud enligt 22 §.

Landskapsregeringen ska informera Finlands gemensamma kontaktpunkt om de rapporter om cybersäkerhetsincidenter, cyberhot och tillbud vilka inkommer.

Landskapsregeringen ska, utan onödigt dröjsmål och om möjligt inom 24 timmar från mottagandet av den tidiga varning vilken avses i 21 § 4 mom. 1 punkten, lämna ett svar till en rapporterande verksamhetsutövare och om en betydande cybersäkerhetsincident misstänks vara av brottslig art ska vägledning om brottsanmälan tillhandahållas.

Landskapsregeringen kan genom Finlands gemensamma kontaktpunkt vidarebefordra rapporter vilka har mottagits i enlighet med 21 § 1 mom. till de gemensamma kontaktpunkterna i andra berörda medlemsstater i Europeiska unionen.

Landskapsregeringen ska vid en gränsöverskridande eller sektorsövergripande betydande cybersäkerhetsincident se till att Finlands gemensamma kontaktpunkt i god tid förses med relevant information vilken har rapporterats till myndigheten i enlighet med 21 § 4 och 5 mom.

Landskapsregeringen ska, när så är lämpligt, samt särskilt om den betydande cybersäkerhetsincidenten berör två eller flera andra medlemsstater i Europeiska unionen, utan onödigt dröjsmål och genom Finlands gemensamma kontaktpunkt informera enheter för hantering av cybersäkerhetsincidenter i andra medlemsstater och Enisa om en betydande cybersäkerhetsincident. Informationen ska åtminstone inbegripa den vilken har mottagits i enlighet med 21 § 4 mom., med bevarande av verksamhetsutövares säkerhets- och affärsintressen samt den tillhandahållna informationens konfidentialitet.

Landskapsregeringen kan, om allmänhetens medvetenhet är nödvändig för att förhindra eller hantera en betydande cybersäkerhetsincident, eller om information om en betydande cybersäkerhetsincident på annat sätt ligger i allmänhetens intresse, efter samråd med en berörd verksamhetsutövare, informera allmänheten om en betydande cybersäkerhetsincident eller ålägga den berörda verksamhetsutövaren att göra detta.

Landskapsregeringen ska även behandla frivillig rapportering enligt 22 § i enlighet med de förfaranden vilka anges i 3–7 mom., med givande av företräde åt behandling av obligatorisk rapportering framför frivillig sådan.

Landskapsregeringen ska, vid behov, informera Finlands gemensamma kontaktpunkt om frivillig rapportering vilken har mottagits och samtidigt säkerställa att informationen från rapporterande verksamhetsutövare förblir konfidentiell och skyddas på lämpligt sätt. Utan att det påverkar förebyggande, utredning, avslöjande och lagföring av brott medför inte frivillig rapportering ett ökat ansvar för en rapporterande verksamhetsutövare.

8 kap.

Tillsyn och efterlevnadskontroll

31 §

Tillsynsmyndighet

Landskapsregeringen är tillsynsmyndighet enligt denna lag.

Landskapsregeringen ska agera självständigt och oberoende i sin roll som tillsynsmyndighet.

32 §

Stöd till samt samråd, samarbete och informationsutbyte med verksamhetsutövare om motståndskraft

Landskapsregeringen ska stödja kritiska verksamhetsutövare att stärka deras motståndskraft.

Landskapsregeringen ska samråda, samarbeta och utbyta information och god praxis om motståndskraft med kritiska verksamhetsutövare och relevanta berörda parter.

33 §

Myndighetssamråd och samarbete

Landskapsregeringen ska, när så är lämpligt, samråda och samarbeta om motståndskraft med andra relevanta nationella myndigheter.

Landskapsregeringen ska genom ansvarig riksmyndighet, när så är lämpligt, samråda om motståndskraft med tillsynsmyndigheter i andra medlemsstater i Europeiska unionen, i syfte att säkerställa att lagstiftningen tillämpas på ett konsekvent sätt och att stärka kritiska verksamhetsutövares motståndskraft samt, om möjligt, minska deras administrativa börda. Sådana samråd ska i synnerhet äga rum avseende kritiska verksamhetsutövare vilka:

- 1) använder kritisk infrastruktur vilken är fysiskt sammankopplad mellan två eller fler medlemsstater,
- 2) ingår i företagsstrukturer vilka är sammankopplade eller sammanlänkade med kritiska verksamhetsutövare i andra medlemsstater, eller
- 3) har identifierats som kritiska verksamhetsutövare i en medlemsstat och tillhandahåller samhällsviktiga tjänster till eller i andra medlemsstater.

Landskapsregeringen ska genom företrädare delta i EU-CyCLONe samt, vid behov med säkerhetsgodkännande, i gruppen för kritiska entiteters motståndskrafts arbete.

Landskapsregeringen ska samarbeta med Finlands gemensamma kontaktpunkt, enhet för hantering av it-säkerhetsincidenter och tillsynsmyndigheter när det gäller fullgörandet av dess skyldigheter enligt denna lag och cybersäkerhetslagen.

Landskapsregeringen ska, i syfte att säkerställa att dess uppgifter och skyldigheter om cybersäkerhet utförs på ett effektivt sätt och i den utsträckning det är möjligt samt på ett lämpligt sätt, samarbeta med Finlands tillsynsmyndigheter, brottsbekämpande myndigheter, dataskyddsmyndigheter, Transport- och kommunikationsverket och Finansinspektionen jämte andra

relevanta nationella tillsynsmyndigheter enligt sektorsspecifika unionsrättsakter.

Landskapsregeringen ska regelbundet utbyta information i fråga om cybersäkerhet med Transport- och kommunikationsverket och Finansinspektionen, även när det gäller relevanta cybersäkerhetsincidenter och cyberhot.

Landskapsregeringen ska samarbeta med Finansinspektionen och ska informera det tillsynsforum vilket har inrättats enligt artikel 32.1 i förordningen för digital operativ motståndskraft för finanssektorn när den utövar tillsyns- och efterlevnadskontroll gentemot en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare vilken även har identifierats som en kritisk tredjepartsleverantör av IKT-tjänster enligt artikel 31 i den förordningen.

34 §

Rådgivande uppdrag

Landskapsregeringen kan genom ansvarig riksmyndighet begära att kommissionen anordnar ett rådgivande uppdrag för en kritisk verksamhetsutövare, enligt följande:

1) med en berörd verksamhetsutövares samtycke, i syfte att tillhandahålla rådgivning avseende uppfyllandet av dess skyldigheter enligt 4 kap., eller

2) i syfte att bedöma de åtgärder vilka en kritisk verksamhetsutövare av särskild europeisk betydelse belägen på Åland eller vilken tillhandahåller en samhällsviktig tjänst till eller på Åland, har vidtagit.

Landskapsregeringen ska, på begäran från kommissionen, eller av behöriga myndigheter i en eller flera medlemsstater i Europeiska unionen till eller i vilka en kritisk verksamhetsutövare av särskild europeisk betydelse samhällsviktiga tjänst tillhandahålls av en verksamhetsutövare belägen på Åland, genom ansvarig riksmyndighet tillhandahålla följande information till kommissionen:

1) relevanta delar av verksamhetsutövarens riskbedömning,

2) en förteckning över relevanta åtgärder vilka har vidtagits för att öka verksamhetsutövarens motståndskraft, och

3) de tillsyns- och efterlevnadskontrollåtgärder vilka landskapsregeringen har vidtagit avseende verksamhetsutövaren.

Landskapsregeringen ska analysera den rapport vilken ett rådgivande uppdrag avger över ett uppdrag enligt 1 mom. 2 punkten, genom ansvarig riksmyndighet ge kommissionen råd om huruvida den berörda verksamhetsutövaren uppfyller sina skyldigheter enligt 4 kap. och, i förekommande fall, vilka åtgärder vilka skulle kunna vidtas för att förbättra verksamhetsutövarens motståndskraft.

Landskapsregeringen ska ta vederbörlig hänsyn till kommissionens yttrande över ett rådgivande uppdrags rapport och genom ansvarig riksmyndighet lämna information till kommissionen och behöriga myndigheter i de medlemsstater i Europeiska unionen till eller i vilka den samhällsviktiga tjänsten tillhandahålls om åtgärder vilka den har vidtagit i enlighet med yttrandet.

Landskapsregeringen ska genom ansvarig riksmyndighet, vid samråd med kommissionen och i samband med anordnande av rådgivande uppdrag enligt 1 mom. 2 punkten, föreslå expertkandidater från Åland för deltagande i det rådgivande uppdraget.

Landskapsregeringen ska genom ansvarig riksmyndighet, för det fall att ett rådgivande uppdrag har ägt rum på Åland, informera gruppen för kritiska entiteters motståndskraft om de viktigaste resultaten av det rådgivande uppdraget och de tillvaratagna erfarenheterna, i syfte att underlätta ett ömsesidigt lärande.

35 §

Sakkunnigbedömning

Landskapsregeringen kan, på grundval av NIS-samarbetsgruppens fastställda metoder, utse cybersäkerhetsexperter för deltagande vid en sakkunnigbedömning.

Landskapsregeringen ska genom ansvarig riksmyndighet informera kommissionen, Enisa, NIS-samarbetsgruppen och behöriga myndigheter i andra medlemsstater i Europeiska unionen om alla risker för intressekonflikter vilka rör dess utsedda cybersäkerhetsexperter innan en sakkunnigbedömning inleds.

För det fall att Åland är föremål för en sakkunnigbedömning ska följande gälla:

1) landskapsregeringen kan identifiera särskilda frågor av gränsöverskridande eller sektorsövergripande karaktär,

2) landskapsregeringen ska genom ansvarig riksmyndighet, innan en sakkunnigbedömning inleds informera behöriga myndigheter i deltagande medlemsstater om omfattningen av sakkunnigbedömningen, inbegripet de särskilda frågor vilka har identifierats enligt 1 punkten,

3) landskapsregeringen kan, innan en sakkunnigbedömning inleds, genomföra en självuppskattning av de granskade aspekterna och tillhandahålla den till de utsedda cybersäkerhetsexperterna,

4) landskapsregeringen ska förse utsedda cybersäkerhetsexperter med den information vilken krävs för sakkunnigbedömningen, utan att det påverkar skyddet av sekretessbelagda uppgifter samt skyddet av väsentliga allmänna intressen,

5) landskapsregeringen kan genom ansvarig riksmyndighet, av vederbörligen motiverade skäl, invända mot utnämningen av en särskild cybersäkerhetsexpert, vilket ska meddelas den andra medlemsstatens utseende behöriga myndighet,

6) landskapsregeringen kan genom ansvarig riksmyndighet lämna synpunkter på ett utkast till en cybersäkerhetsexperts rapport vilken berör Åland, vilka ska bifogas till rapporten, och

7) landskapsregeringen kan besluta att offentliggöra sin rapport eller en redigerad version av den.

36 §

Tillsyn och efterlevnadskontroll av kritiska verksamhetsutövare

Landskapsregeringen kan vid tillsyn av en kritisk verksamhetsutövare vidta följande tillsynsåtgärder:

1) genomföra inspektioner på plats av kritisk infrastruktur och lokaler, vilka nyttjas för att tillhandahålla en samhällsviktig tjänst, och tillsyn på distans av vidtagna åtgärder för motståndskraft,

2) utföra eller beställa säkerhetsrevisioner, och

3) förelägga verksamhetsutövaren att, inom en rimlig tidsfrist, lämna nödvändig information för att landskapsregeringen ska kunna bedöma vidtagna åtgärder för motståndskraft och bevis på att åtgärderna faktiskt har genomförts.

Landskapsregeringen kan vid konstaterade brister eller överträdelse av skyldigheter enligt 4 kap. vid efterlevnadskontroll av en kritisk verksamhetsutövare, med hänsyn tagen till överträdelsens allvarlighet, förelägga verksamhetsutövaren att, inom en rimlig tidsfrist, vidta nödvändiga och proportionerliga åtgärder för att avhjälpa brister eller överträdelser och att lämna information om vidtagna åtgärder.

37 §

Allmän inriktning på tillsyn och efterlevnadskontroll av väsentliga och viktiga verksamhetsutövare

Landskapsregeringen ska på ett ändamålsenligt sätt övervaka och vidta de tillsyns- och efterlevnadskontrollåtgärder vilka krävs för att säkerställa att väsentliga och viktiga verksamhetsutövare efterlever denna lag.

Landskapsregeringen kan prioritera tillsyn och fastställa tillsynsmetoder vilka möjliggör att vid utövandet av dess tillsynsuppgifter prioritera uppgifter enligt en riskbaserad bedömning.

Landskapsregeringen ska ha ett nära samarbete med Datainspektionen och Dataombudsmannens byrå när den behandlar cybersäkerhetsincidenter vid väsentliga eller viktiga verksamhetsutövare vilka medför personuppgiftsincidenter.

Landskapsregeringens vidtagna tillsyns- och efterlevnadskontrollåtgärder ska vara effektiva, proportionerliga och avskräckande, med beaktande av omständigheterna i varje enskilt fall. I fråga om efterlevnadskontrollåtgärder ska åtminstone vederbörlig hänsyn tas till följande omständigheter:

1) överträdelsens allvar och betydelsen av de bestämmelser vilka har överträtts, varav följande alltid ska anses utgöra en allvarlig överträdelse:

- a) upprepade överträdelser,
- b) underlåtenhet att rapportera om eller avhjälpa betydande cybersäkerhetsincidenter,
- c) underlåtenhet att avhjälpa brister enligt bindande instruktioner eller föreläggande från landskapsregeringen,
- d) förhindrande av revisioner eller övervakningsverksamhet, och
- e) tillhandahållande av falsk eller grovt felaktig information,

- 2) överträdelsens varaktighet,
- 3) eventuella tidigare relevanta överträdelser,
- 4) den materiella eller immateriella skada vilken har uppstått, effekter på andra tjänster och det antal användare som berörs,

- 5) uppsåt eller oaktsamhet,
- 6) de skadeförebyggande och begränsande åtgärder vilka har vidtagits,
- 7) efterlevnad av godkända uppförandekoder eller godkända certifieringsmekanismer, och

8) i vilken utsträckning ansvariga fysiska eller juridiska personer samarbetar med landskapsregeringen.

Landskapsregeringen ska utförligt motivera sina efterlevnadskontrollåtgärder och innan sådana åtgärder vidtas ska landskapsregeringen underrätta den berörda verksamhetsutövaren om dess preliminära slutsatser och bereda den en rimlig tidsfrist för att lämna synpunkter på dessa, förutom i vederbörligen motiverade fall, i vilka omedelbara åtgärder för att förhindra eller reagera på cybersäkerhetsincidenter skulle förhindras.

38 §

Tillsyn och efterlevnadskontroll av väsentliga verksamhetsutövare

Landskapsregeringen kan vid tillsyn av en väsentlig verksamhetsutövare vidta följande tillsynsåtgärder:

1) genomföra inspektioner på plats av lokaler och tillsyn på distans av vidtagna åtgärder för cybersäkerhet,

- 2) utföra eller beställa regelbundna och riktade säkerhetsrevisioner,
- 3) utföra ad hoc-revisioner och säkerhetsskanningar, och
- 4) förelägga verksamhetsutövaren att, inom en rimlig tidsfrist, lämna nödvändig information för att landskapsregeringen ska kunna bedöma vidtagna åtgärder för cybersäkerhet, lämna tillgång till nödvändiga uppgifter, handlingar och information för att landskapsregeringen ska kunna utföra sina tillsynsuppgifter, och bevis på genomförandet av cybersäkerhetsstrategier.

Landskapsregeringen kan vid konstaterade brister eller överträdelser vid efterlevnadskontroll av en väsentlig verksamhetsutövare vidta följande efterlevnadskontrollåtgärder:

- 1) utfärda en skriftlig varning till verksamhetsutövaren,
- 2) anta om bindande instruktioner eller förelägga verksamhetsutövaren att avhjälpa konstaterade brister eller överträdelser,
- 3) ålägga verksamhetsutövaren att upphöra med handlingssätt vilka utgör en överträdelse och att avstå ifrån att upprepa dessa,
- 4) ålägga verksamhetsutövaren att säkerställa att nödvändiga åtgärder för cybersäkerhet vidtas eller rapporteringsskyldigheter fullföljs,
- 5) ålägga verksamhetsutövaren att, inom en rimlig tidsfrist, genomföra de rekommendationer vilka har lämnats till följd av en säkerhetsrevision,
- 6) ålägga verksamhetsutövaren att informera de fysiska eller juridiska personer vilka potentiellt kan beröras av ett betydande cyberhot om hotets karaktär och om eventuella skyddsåtgärder eller avhjälpan åtgärder vilka dessa kan vidta som svar på hotet,
- 7) ålägga verksamhetsutövaren att offentliggöra närmare information om dess överträdelser,
- 8) utse en övervakningsansvarig, med väl definierade uppgifter och under en fastställd tidsperiod, i syfte att övervaka verksamhetsutövarens efterlevnad, och
- 9) påföra verksamhetsutövaren en administrativ påföljdssavgift.

Landskapsregeringen kan, om efterlevnadskontrollåtgärder enligt 2 mom. 1–5 punkterna är ineffektiva, fastställa en tidsfrist inom vilken verksamhetsutövaren ska ha vidtagit nödvändiga åtgärder för att avhjälpa konstaterade brister eller uppfylla landskapsregeringens krav.

Landskapsregeringen kan, om en enskild väsentlig verksamhetsutövare underlåter att vidta förelagda åtgärder inom en fastställd tidsfrist enligt 3 mom., fram till dess att föreläggandet har efterföljts vidta följande ytterligare efterlevnadskontrollåtgärder:

- 1) besluta att för viss tid, dock högst fem år, upphäva verksamhetsutövarens koncession, tillstånd eller certifiering, för en del av eller samtliga relevanta tjänster eller verksamheter, och
- 2) besluta att för viss tid, dock högst fem år, förbjuda en fysisk person att vara verksam som ledamot eller ersättare i en styrelse eller förvaltningsråd, verkställande direktör eller i annan därmed jämförbar ställning vid verksamhetsutövaren.

39 §

Tillsyn och efterlevnadskontroll av viktiga verksamhetsutövare

Landskapsregeringen ska, när den får bevis för, indikationer på eller information om att en viktig verksamhetsutövare underlåter att fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag, vid behov vidta tillsyns- och efterlevnadskontrollåtgärder i efterhand.

Landskapsregeringen kan vid tillsyn av en viktig verksamhetsutövare vidta följande tillsynsåtgärder, vidta motsvarande tillsynsåtgärder enligt 38 § 1 mom., med undantag för regelbundna säkerhetsrevisioner och ad hoc-revisioner enligt 2 och 3 punkterna.

Landskapsregeringen kan vid konstaterade brister eller överträdelser vid efterlevnadskontroll av en viktig verksamhetsutövare vidta motsvarande efterlevnadskontrollåtgärder enligt 38 § 2 mom., med undantag för utseende av en övervakningsansvarig enligt 8 punkten.

40 §

Rätt att få information

Landskapsregeringen har trots sekretessbestämmelser och andra begränsningar vilka gäller utlämnande av information rätt att av en

verksamhetsutövare få den information vilken är nödvändig för att landskapsregeringen ska kunna utföra sina tillsynsuppgifter och övriga uppgifter enligt denna lag.

Landskapsregeringen ska i begäran om information ange syftet med begäran och precisera den begärda informationen. Informationen ska lämnas ut utan dröjsmål, i den form vilken landskapsregeringen har begärt och avgiftsfritt.

Landskapsregeringen har trots sekretessbestämmelser och andra begränsningar rätt att till Finlands gemensamma kontaktpunkter, enhet för hantering av it-säkerhetsincidenter och tillsynsmyndigheter lämna ut den information vilken är nödvändig för att de ska kunna utföra sina uppgifter enligt cybersäkerhetslagen och lagen om skydd av samhällets kritiska infrastruktur och om stärkande av samhällets motståndskraft.

41 §

Inspektioner

Landskapsregeringen kan utföra inspektioner på plats av kritiska, väsentliga och viktiga verksamhetsutövare inbegripande den kritiska infrastruktur och de lokaler som kritiska verksamhetsutövare använder för att tillhandahålla sina samhällsviktiga tjänster, i syfte att tillse att skyldigheterna enligt denna lag eller beslut fattade med stöd av denna lag fullgörs.

Landskapsregeringen har i samband med en inspektion rätt att på tillsynsobjektet få tillträde till alla fastigheter, byggnader, lokaler, kommunikationsnät, nätverks- och informationssystem och andra system vilka är nödvändiga för inspektionen samt andra utrymmen. En inspektion får dock inte ske i utrymmen vilka är avsedda för boende av permanent natur.

Landskapsregeringen har vid inspektion rätt att trots sekretessbestämmelser eller andra begränsningar få redogörelser för och få granska den information och de handlingar, maskinvaror, programvaror, utförda åtgärder och andra säkerhetsarrangemang vilka krävs av verksamhetsutövare enligt denna lag och vilka är nödvändiga för utförandet av tillsynsuppgiften, utförandet av behövliga tester och mätningar samt för att granska de säkerhetsarrangemang vilka verksamhetsutövaren har genomfört.

Landskapsregeringen kan, om det är nödvändigt på grund av inspektionens art eller av tekniska orsaker vilka har samband med den, begära att en annan myndighet förrättar inspektionen eller vid inspektionen anlita en annan myndighet, annat bedömningsorgan eller annan utomstående expert. De vilka förrättar inspektionen och vilka deltar i denna ska ha sådan utbildning och erfarenhet vilken behövs för att utföra inspektionen. På utomstående experter tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar när de sköter uppgifter enligt denna paragraf. Bestämmelser om skadeståndsansvar återfinns i skadeståndslagen (FFS 412/1974).

På förfarandet vid inspektioner i övrigt tillämpas vad som i 34 § i förvaltningslagen (2008:9) för landskapet Åland föreskrivs om inspektion.

42 §

Internationell handräckning

Landskapsregeringen ska vid tillsyn och efterlevnadskontroll av en gränsoverskridande väsentlig eller viktig verksamhetsutövare vid behov samarbeta med och bistå andra berörda medlemsstaters tillsynsmyndigheter, åtminstone i följande omfattning:

1) landskapsregeringen ska genom Finlands gemensamma kontaktpunkt informera och samråda om de tillsyns- och efterlevnadskontrollåtgärder vilka den har vidtagit,

2) landskapsregeringen kan begära att tillsyns- eller efterlevnadskontrollåtgärder vidtas, och

3) landskapsregeringen ska, efter mottagande av en motiverad begäran därom, tillhandahålla bistånd i form av information eller tillsynsåtgärder.

Landskapsregeringen kan inte avslå en begäran om bistånd enligt 1 mom. 3 punkten vilken riktas till den, med undantag för följande fall:

1) landskapsregeringen saknar behörighet att tillhandahålla det begärda biståndet,

2) det begärda biståndet står inte i proportion till landskapsregeringens tillsynsuppgifter, eller

3) begäran avser information eller innefattar åtgärder som, om den lämnas ut eller de vidtas, skulle strida mot väsentliga nationella säkerhetsintressen, allmän säkerhet eller försvar.

Landskapsregeringen ska, innan den avslår en begäran om bistånd enligt 1 mom. 3 punkten, genom Finlands gemensamma kontaktpunkt samråda med andra berörda tillsynsmyndigheter samt, på begäran av en av dem, även med kommissionen och Enisa.

Landskapsregeringen kan, när så är lämpligt, i samförstånd tillsammans med andra tillsynsmyndigheter vidta gemensamma tillsynsåtgärder.

43 §

Anmälan av överträdelser vilka utgör personuppgiftsincidenter

Landskapsregeringen ska, om den vid tillsyn eller efterlevnadskontroll gentemot väsentlig eller viktig verksamhetsutövare får kännedom om att en överträdelse av skyldigheter enligt 5 kap. även kan utgöra en personuppgiftsincident enligt den allmänna dataskyddsförordningen, utan onödigt dröjsmål anmäla saken till Datainspektionen eller, i tillämpliga fall, Dataombudsmannens byrå.

Landskapsregeringen ska, om den behöriga tillsynsmyndigheten enligt den allmänna dataskyddsförordningen är etablerad i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, anmäla saken till Datainspektionen eller, i tillämpliga fall, Dataombudsmannens byrå.

44 §

Vite samt hot om tvångsutförande och avbrytande

Landskapsregeringen kan förena ett beslut vilket den har fattat med stöd av denna lag med vite, hot om tvångsutförande eller, i tillämpliga fall, hot om avbrytande, för vilka landskapslagen (2008:10) om tillämpning i landskapet Åland av viteslagen tillämpas.

45 §

Administrativ påföljdsavgift

Landskapsregeringen kan genom beslut ålägga en enskild verksamhetsutövare, vilken uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot dess skyldigheter enligt denna lag, att erlagga en administrativ påföljdsavgift.

Landskapsregeringen ska i varje enskilt fall, när den fattar beslut om huruvida en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare ska påföras en administrativ påföljdsavgift och vid bedömningen av avgiftsbeloppets storlek, ta vederbörlig hänsyn till samma omständigheter enligt 37 § 4 mom. som vid dess vidtagande av övriga efterlevnadskontrollåtgärder.

En administrativ påföljdsavgift vilken påförs en kritisk verksamhetsutövare ska som minst uppgå till minst 2 000 och som högst till 20 000 euro.

En administrativ påföljdsavgift vilken påförs en väsentlig verksamhetsutövare ska som högst uppgå till 10 000 000 euro eller 2 % av den totala globala årsomsättningen, under det föregående räkenskapsåret, för det företag vilket den väsentliga verksamhetsutövaren tillhör, beroende på vilken siffra som är högst.

En administrativ påföljdsavgift vilken påförs en viktig verksamhetsutövare ska som högst uppgå till 7 000 000 euro eller 1,4 % av den totala globala

årsomsättningen, under det föregående räkenskapsåret, för det företag vilket den viktiga verksamhetsutövaren tillhör, beroende på vilken siffra som är högst.

Landskapsregeringen ska, om påföljdskollegiet har beslutat att påföra en verksamhetsutövare en administrativ sanktionsavgift enligt den allmänna dataskyddsförordningen, inte påföra en väsentlig eller viktig verksamhetsutövare en administrativ påföljdssavgift för en överträdelse enligt 41 § och vilken följer av samma gärning.

46 §

Verkställighet av påföljdsavgift

Bestämmelser om verkställighet av påföljdsavgifter finns i lagen om verkställighet av böter (FFS 672/2002). En påföljdsavgift preskriberas när fem år har förflutit från den dag då det lagakraftvunna beslutet om avgiften meddelades.

47 §

Ändringsökande

En berörd verksamhetsutövare vilken inte är nöjd ett av landskapsregeringens beslut får söka ändring genom besvär hos Högsta förvaltningsdomstolen, på det sätt som föreskrivs i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (FFS 808/2019).

9 kap.

Särskilda bestämmelser

48 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den

Mariehamn den

L a n t r å d

Föredragande minister